

semper cū plurima hēre cepit etiā ampliora facere disponit: atq[ue] iā nō sufficiūt bita: nisi adiciat vt adhuc plurima: et sic pcedēt in infinitū. **C**or: auari est q[ui]sī fouea sine fūdo eo quo plus recipit plus cōsumit vt nunq[ue] videas impleta. **Eccle. vi.** Auarus nunq[ue] implebitur pecunia. **T**ertius ē nīl velle possidere in mūdo et in oib[us] necessarijs multiplicem pati penuriam pp[er] deū. **H**ic est efficacissim[us] p[ro]tra avaritiā remediū. que sicut ignis infaciabil[is] nunq[ue] dicit sufficit: et nunq[ue] melius extinguit nisi cū n[ost]ra t[em]p[or]alis substantie penitus subtrahit. **H**oc remedium xp[ist]us docuit verus aiarū medicus: qui i oib[us] viam illā tenuit: que ē aptissima ad doctrinā virtutū: in curationē vicio[rum]. **D**iuitie enim honores seculi et voluptates carnis sunt precipua scitatis ipedimēta que magister virtutū et dñs docuit viuēdo dedinare suis discipulis in exēplū. **Mat. xix.** Si vis perfect. va. et vē. oia que ha[as]: et da pau. et vē. et se. me. **H**ec ē quā vocat apl[us]. **ij.** **C**or. viij. Altissima paupertas primo sanctorum in ecclia qui oia reliquerāt pp[er] deū: huic milie virtutes et plurima dona gratiarū annexa sunt: que m[agis] a paucis capiunt eo q[uod] l[ib] multi sunt: qui q[ui]si nihil habeāt in mūdo m[agis] admodum rari sunt in religiōe: qui nō plus hēre cupiant vel pro se vel pro alijs. **H**ec q[uod] ē meli[us] ē rari[us] in h[uius] mūdo. **Q**ui pro se sollicit[us] est i t[em]p[or]alib[us] relinq[ui]t semp[er] p[er]uicaciā simpl[em]. **Q**ui h[ab]et p[er]uicaces relinq[ui]t illis. **Q**ui vero oēs sollicitudinē suā in deū iactat: et oēs cogitationē h[ab]et ipsius dñi p[er]uicacē. **Mat. vi.** **P**rimū q[ui]rite regnū dei: et h[ab]e oia ad. vobis. s. t[em]p[or]alia necessaria. **Q**ui enī ex grā vult donare celestia: cur nō ēt ab eo speram[us] t[em]p[or]alia et parua. **A**ut ergo dabit nobis necessaria in quā tū expedit: aut vires corp[or]is ad sustinēdū penurias: aut spūalē dulcedinē meliorē carnali et insup[er] premiū celeste.

De sobrietate. ca. xxxij.

Sobrietate ē virt[us] q[ue] corp[or]is alimentā cū moderatiōe admittunt

in cibo et potu et somno. **S**umit[ur] ēt g[ra]t[us] ter pro moderatiōe ab oī sup[er]fluitate et immoderatiōe mētis et corp[or]is. vñ dicitur. **S**obrietas mētis et sobri[us] sensus: sed put accipitur pro restrictiōe alimentor[um]: ista ē que d[icitur] parsimonia vel abstinentia et opponit vicio gula vel castit[us] margie q[ue] ē vētris igluuies. **E**st atq[ue] alia sobrietas medicine: alia avaritie: alia ypocondriacis: alia paupertatis: alia religiositat[is]. **A**bstinentia sit pp[er] sanitatē corp[or]is p[er]seruandā vel recuperandā. **A**uaritie ad parcēdū expensis. **I**pocondriacis pro laude hūana: **P**aupertatis pro necessitate penurire. **R**eligiositatis pro virtute obtinēda: vel pro vicio calcādo pro cōficanōe p[ro]p[ri]o[rum]: pro gl[ori]a p[er]merēda: pro aciendo intellectu et sapiētia ingredā. **N**ā sicut fenestra obturata limo obtenebrat: ita intellectus itus cibo obrutus obcecat sicut sepius expimur. **S**obrietas atq[ue] sicut oīs virt[us] tum solū corā deo ē meritoria cū de[us] ē ei[us] causa p[ri]ma et forma. i. si pp[er] deū p[ri]ncipat[ur] et fiat p[er] deū. **S**icut enī de[us] mūdu[m] gubernat ita vñ nec plus nec min[us] ei adhibeat diligētie q[uam] iustū ē oēs diligētiā suā vt ita loq[ui]mur circa celestia ipedēs. **I**ta et hō cui minor mūdus regēdus cōmissus ē: h[ab]et corpus p[ro]p[ri]um fidei ei puidere prudēter: vt nec de necia p[er]uisione aliqd desit pro posse: nec aliqd ipedatur sup[er]flui vt nō deficiat ante tēpus ex penuria vel labore: nec lasciuiet ex habūdā vel gēte. **T**ota atq[ue] itētiō d[icitur] ēē circa optima occupata: circa p[er]fectū aīe in dei notitia et amore: et his q[ue] ad hūc p[er]fectū p[er]ducūt: q[ue] nō pp[er] corpus aīa creata ē: s[ed] corpus pp[er] aīam vt illi huiat et cohopeat ad p[er]fectū p[er]fatu[m]. **H**ui[us] vñ pp[er] deū data et creata ē vt ei inhercat et inherēdo suauitatē ipsius p[er]fruat[ur] et fruēdo beata sit. **S**olius ēt dei ē occider[et] et destruere cui[us] ē creare et viuificare. **N**ō nisi ei[us] iussu vel pmissu nihil nobis l[ib] destruere eorū que ipse fecit. **I**rrationales creaturas permittit nos occidere: sed non irrationabil[em]. **R**ōnabiles nō phibet occidi. i. hō ioc[undus] fin leges ab ipso p[ro]mulgatas. vñ iudices

leges diuinas iudicantes nō sua sed dei au-
toritate malefactores occidunt: q̄ ipse p̄ce-
pit. Qui h̄ fecerit vel h̄ fecerit tali pena pu-
niat. Sicut at̄ nō h̄ cuiq̄ alterū occidere:
ita nec semetipsum. Semetipsum at̄ occidit
qui indiscrete per abstinentiā ⁊ per alios la-
bores debilitat ante cogit deficere q̄s req̄-
rat ordo nature: h̄ aliquos deuotiōis seruo:
vel pura simplicitas excuset. Ad Ro. Ra-
tionabile obsequiū vestrū ⁊c.

De tribus in quibus consistit sobrietas.

Capitulum. xxxij.

Sobrietas in trib⁹ consistit. in qua-
litate: quantitate: ⁊ mō. In quali-
tate: vt nō delicata ⁊ preciosa ⁊
sumptuosa requirat: sed simpli-
cia quibus valcat sustentari natura ⁊ gula
nō puocar: ⁊ que de facili possint hēri. In
quantitate: vt nō nimis q̄s decet vel sepius:
sed tēperate vt sit refectio corpori nō onus.
Infirmi sunt liberi ab hac vtraq̄ lege: im-
mo vt nō ip̄ortune requirat: nec ip̄etuose ⁊
indisciplinate ⁊ inordinate sumat: sed mo-
deste: mature: ⁊ religiose: sicut in priori for-
ma nouiciorū tactū fuit. Sic enī sapit si ita
sumat. Sumit cōmodius: reicit salubri-
us: minus grauat stomachū ⁊ facilius dige-
rit ⁊ min⁹ peccat: ⁊ est honestius ⁊ religio-
sius. Valet at̄ sobrietas ad ista que sup̄ius
tacta sūt. Valet et̄ ad satisfactiōē pro pec-
catis: vt sicut copis voluptate peccam⁹: ita
castigatiōe emēdam⁹. Itē ad carnis lasciuia
rep̄mēdam: vt: que ip̄inguata insolens sa-
cia ē: macerata discat obedire. Cor. La-
stigo corpus meū ⁊c. Itē ad corporis sani-
tatē: q̄ noxios humores desiccet: quos cra-
pula ⁊ quies superflua generare cōsuevit.
Itē ad sollicitudines mūdas abscindendas
q̄ qui modicis contētus ē: modica hēt pro-
uidere. Itē ad multarū virtutū habilitatem
Sobrius enim est agilior ad bonum: castior:
est ⁊ minus habet inuidenti materiā: ma-
gis cautus est in lingua: prop̄ior ad deu-
otionem ⁊ purior in affectu. Item ad sapien-

tiam inquirendam: q̄ s̄m Augustinum sen-
sum magis vigilē facit ⁊ subtilem ⁊ memo-
riā tenacem. Item ad aliorum edificatiōē
q̄ qui exteriora nostra ordinata vident ⁊ tē-
perata concipiunt qd̄ de interioribus exti-
ment que non vident nec intelligunt. Ad-
inus etiam sumus eis granes ad recipiēdū
ad mēsam videntes q̄ medicis contenti su-
mus: ⁊ q̄ facile nobis possunt sat. s̄ facere.
Adinus autem alijs medicis nocui sum⁹:
quia quo plura ab hominibus petimus eo
minus aliquid medicis dandū relinqui-
mus. Et hoc est quoddā genus rapine qd̄
a paucis aduertitur: cū aliquis vltra neces-
sitatem verā mendicat. Unde alter mendi-
cans magis patitur detrimentum: quia po-
stea superueniens non inuenit qd̄ iste p̄ue-
niens pr̄eripuit. Item valet ad meritū glo-
rietam pro seipso q̄s pro virtutibus sibi cō-
nexis: q̄ quo plus nobis h̄ de voluptate
subtraximus: eo magis ⁊ h̄ spiritualibus ⁊
illic celestibus diuitijs habūdauit.

De gradibus sobrietatis. ca. xxxiij.

P

Primus gradus sobrietatis ēē
pōra crapula ⁊ ebrietate cauere
⁊ debita tempora ⁊ horas in co-
medendo seruare: ne ieiunia sta-
tuta leuiter frāgant vel tpe incongruo epu-
lis ⁊ potibus inserviatur: ⁊ ne magis ad lu-
xuriam q̄s ad nature refectionem edendo
vel bibendo studeamus. Ecclē. x. Ele terre
cuius rex puer est: ⁊ cuius principes mane
comedunt ⁊c. Idē quod solum ventri
seruire nouit seruat in edendo ⁊ bibendo
nature modum convenientem. Sic ⁊ ho-
mo debet qui regitur ratiōe. Alioquin me-
lius esset ei carere rōne q̄s nō regi ab ea:
q̄ nec peccaret carēs rōne. **¶** Scd⁹ gra-
dus ēē pōt a q̄busdā licit⁹ abstinerē vt a car-
ne: vino: lacte: piscib⁹ v̄ pigmentis v̄ aspo-
victu ēē p̄tētū. s̄. pane rudī v̄ nō condito:
v̄ sepe ieiunare: ⁊ a delectabilib⁹ abstinerē

que magis appetunt ut religiosi et deuoti solent et penitentes. Ad Ro. xiiij. Bonum est non comedere carnes et non bibere uiuum et c. Sicut nazarei et filij iacob. Dan. x. Caro et uinum non intrauerunt in os meum. ¶ Tertius gradus est domuisse gulam et docuisse palatum: sic ut solus sit contentus his que extreme necessitati sufficiunt in qualitate et quantitate cibi et potus: ut quantum simplicior victus eo magis diligat. Et si delicata aliquando sumere oporteat: non delectationem in eis: sed solam necessariam refectionem requirat. Ad Ro. Carnis curam ne feceritis in desideriis. Posset et alia distinctio dari de profectibus abstinentie et sobrietatis. Primus gradus est carere patienter cum non potest haberi cibus vel potus delectabilis et non contristari quando non habentur desiderata interdum: sicut qui dum quandoque non habet in mensa que desiderant: et contristantur vel indignantur murmurant: uerecundiam abiciunt et non cogitant professionem suam. Et quod aliquando diuites non habent omnia que cupiunt: quanto magis pauperes et mendici. ¶ Secundus gradus abstinentie est uelle carere pro deo illis que possent haberi amore sobrietatis et boni exempli. Sicut boni et fideles serui dei sepe ditiores hospites preterunt et apud pauperes hospitant: et lautiora ferula prohibent sibi dari contenti simplici cibus et paucis amore dei et pro edificatio ne aliorum. Cor. Omnia mihi licent sed non omnia edificant. Quia si secundum euangelium comedere liceat que apponuntur: tamen magis edificat si lauta et multa nobis apponi non permittimus. Quia sicut recipientes decet liberalis hospitas: ita decet nos religiosa frugalitas quod etiam fortius conuenit nos defendere quod illos suam secularem honestatem quantum uoluit nos habunde procurare. Quamuis autem ista uice videantur contristari: quod non permittimus sue deuotioni satisfacere multa ministrando: tamen apud

se de nostra temperantia edificatur. Et alio tempore recipiunt nos illarum quando non sumus eis onerosi. Et ubi modo paucos receptores habemus: ibi tunc plurimos habebimus. cum intelligent quod et pauperes nos pascere comode valeant. ¶ Tertius abstinentie gradus est posse sine difficultate abstinere ab habitis delectationibus: uel tamen inde sumere puram necessitatem: et hoc non amore delectationis sed recreationis. Et quamuis quo ad paupertatem maior uirtus sit non habere quod cupiat: tamen quo ad fortitudinem abstinentie maius est posse appetitum retrahere ab usu uel delectatione presentis voluptatis quam absentem non desiderare. Cautius autem est et securius fugere corporales delectationes: quod sepe victi sunt in certamine: qui nimis uoluerunt esse securi. Et qui ex presumptione sibi uictoriam sponderant uicti et confusi didicerunt quod stultum est committere se periculis preliorum: ut potest oportune uitari. Facilius in litore non submergitur: quam in gurgite aquarum.

¶ Ad uirtus consistit in medio. uitia in extremis. ca. xxxv.

¶ Sciendum tamen quod uirtus medium uiciorum tenet et in utroque latere tam a dextris quam a sinistris uicijs est obfusa. Et ita ut si modice a discretionis tramite declinauerit ista uirtus non sit. uerbi gratia. Parsimoniam uel abstinentiam si metas suas excedat in superfluitate alimentum. declinat in uicium gula. Si nimis modicum admittat de necessario alimentum uicium indiscretionis incurrat per quas vires corporis destruat vigorem mentis extinguat: naturam debilitet: et bona que promereri potuit negligat et vitam ciuium perimat uel sensum perdat: uel si vires recuperare debeat: tanto postmodum studeat corpus reficere comodis et fomentis: quanto prius indiscrete eidem eas subtraxerat. Si militer contemptus diuiciarum. si ultra quod iustum est aggreget temporalium substantiam

in auaritie vitium cadet. Si nihil temporalium
velit ad vsum admittere ex tali indiscretio
ne necabit naturam fame. frigore: egritudi
ne. Patientia si minus declinat in impatie
ne viciu incidet in torporem vt zelum iusti
cie perdat et dissimulet tam in se qm in alijs
vitia crescere que debet persequi et vlcisci.
Humilitas si nimis timet extollere ex indi
sereta abiectioe perdit confidentiam salu
tis vel profectus spualis. Caritas proximi
si indiscrete tenere facit proximo fauere in
detrimentu salutis proprie et illius sicut qui
perurat amore proximi et alijs modis. La
sitatis amore aliqui sibi virilia amputaue
runt et dum voluerunt temptationis ardore
temperare periculo se proprie interfectio
nis exposuerunt. Alacritas boni operis sic
quandoq3 fugat pigritiam vt quietem de
uotionis extinguat. Spualis leticia sic acci
diam vel tristitiam dedinat: vt qm in dis
solutionem incidat: et vanam gloriam. Taciturnitas
verba ociosa declinans. qm vtilia
et necessaria retinet in detrimentu proximi
et sui. Obedientia indiscreta sic fugit pprie
voluntatis vitium: vt obediat superiori ad
peccatum. Cu tamen obedire magis oportet
prohibeti omne peccatu qm cui vis pre
cipienti peccatum. Et sic de alijs virtutib⁹
faciendis.

C De distinctione virtutum a vitij.

Capitulu. xxxvi.

Et q3 virtus tam nobilis e et ve
nerabilis oibus et pre oibus. q3
vitiosi eam sup omnia venerantur.
Iō et vitia quādoq3 virtutes
se esse mentiunt: et velamini virtutis as
sument. vt aut securius dissimulent et non
arguantur: aut etiam laudem virtutis asse
querentur. Unde videmus ea quādoq3 a
quibusdā religiosis: et studiose exerceri et
et auctoritate quasi p vāte defendi ita vt
vera virtus eis: et in alijs qm displiceat et
eniam pro vitio despiciant: et unpugnent et
interpretent esse vitium qd pura virtus e: et

ecomuerso virtutē afferant qd vere vitium
est: sed virtutis colore velatu. verbi gratia
paupertas spūs. i. voluntaria pro xpo pau
pertas magna et vera virtus est qm multi
religiosi pntent: et in videmus plures sub
pretextu necessitatis pietatis: et honestatis
diuitias desiderare in pecunia: pdijs. et edi
ficijs vestitu. et victu: et libris: et alijs que ha
bere diuitie reputant ita vt faciri neque
ant: q3 si etiā qd cupiunt haberēt si quis pl⁹
offerret plus acciperent: vsq3 ad magnam
quantitatē: q3 nō dicerent: sufficit. nolum⁹
plus habere. Ecomuerso pce viuere. et pau
cis contentum esse tenacitas et auaritia nun
cupat: quasi nō audeat vti his que habet.
Silentiū reputat tristitia. Adueritas ama
ritudo. zelus iusticie temerariū iudicium di
citur. Auios deuotionis pigritia vocatur.
Corporis castigatio indiscretio censetur.
Simplicitas stulticia creditur. Timor dei li
tigiosa psciētia extimatur. Fugere publicū
singularitas vocatur. Lauere scandalum
ypocrisis iudicatur. Ecce quō pseribitur:
et peruerse vitium interpretatur. Ecomuerso
aut plerūq3 dissolutio socialis iocunditas
putatur. Curiositas edificiorū librorū: alio
rū honestas habetur. Laxa conscientia li
bertas deputatur. Corpus delicate fouere
discretio reputatur. Barrilitas affabilitas
dicitur. Inuidia fraterna. zelus iusticie dici
tur. iracundia et inclemētia. rigor ordinis pu
tatur. Auaritia acquirendi. fidelis promissio
nūcupatur. Astucia prudentia nominatur.
Elatio auctoritas ostensio monstratur. zel⁹
et contētio ordinis defensio appellatur. Ja
ctantia de bonis. proximi edificatio vult vi
deri. Betractio vitij alterius vult putari.
Lōformitas vitiosa vult credi fuga singula
ritatis. Torpor negligentie vult humilitas
videri. Altiora se nō querendi pusillanimi
tas. timor dei dici querit. Inquietudo eua
gandi et negociandi. vult agilitas dici bene
operandi. Prodigalitas: vlt largitas vide
ri: et sic de alijs. Sciendū itaq3 est qd dulce

no spiritus mediū virtutis eligit non dedinans ad dexterā: vel ad sinistras: regia gradiens via non dicit malū bonum: et bonū malū ponendo lucem tenebras: et tenebras lucem diuidēs diem virtutis a nocte vitiorum ne angelum sathane pro angelo lucis recipiat. Verū a falso distinguens et quod bonum est bonū tenens.

De castitate. Capi. xxxvij.

Castitas est sobrietati simillima: et nutrit ab ea sicut econuerso luxuria nutritur a ventris igne. Adēbra enim genitalia sub ventre posita ex eius redundātia in libidinem resoluntur. Sic econuerso ventris exinanitio humorem luxurie arefacit. Sicut cum fons obstruitur: riuus ex eo profluēs desiccatur. Unde pro generali regula a bonis spūalib⁹. hacten⁹ obstruātū est. Qui castus eē desiderat studet sobrietati. quia sine illa nō diu castitas est secura. Et cum iā pficiente proficit. et cū decrescēte decrescit. Licet quidā sine ea mō sibi met alio nescio qua presumptione promittant. Omnis aut laus in fine canitur. nec credo tot et tantos virtutū inquisitores. qui dictas secuti sunt regulam in sua extimatione deceptos. Unusquisq; ei in arte sua sapiēs ē. Et studiosi virtutū fuerūt in eay⁹ exercitijs sapientes. Studiosi vero diuitiarū vel deliciarū seculariū efficiuntur in eay⁹. puisione prudētes. Luc. Filij huius seculi prudētiores sunt filijs lucis in generatiōe sua. Castitas est virtus origine celestis. Hanc ipsi angeli sancti ab ipso domino oīum virtutū fontali principio primitus didicerunt et indedinaliter seruauerunt. Hanc sumus et vnus magister noster qui est in celis. Angelorū magister xp̄s dñs. nobis de celesti scola ad terram publice docendo attulit: et matrē gloriosam virginē perfectā. primaz q; posse huius discipline magistrā in cathedram virginalis mundicie ceteris mirandam et imitandam prefecit.

De quatuor vtilitatibus castitatis.

Capi. xxxviij.

Castitas quatuor facit in p̄sentī. Corpus mundificat. sicut econuerso luxuria inquinat. Ita q; si non merces alia castitatis q; p̄sens mūdicia foret: nec aliud luxurie supplicij q; eius seditas castitatis hōestas eēt amplectāda: et luxurie turpitudine horrenda. Itē mētē liberā facit. et expeditā: q; nec p uxoris puisione: nec p filiorū educatione sollicitū reddit: nec affectus dilectionis ad cōiugē et ad filios ligat. nec spūs zelotipie castitū exagitat. nec sollicitus est quō uxori placeat: vlt qualiter heredes diuites faciat: nec querit generos: vel nūq; nec ē seru⁹ affmū p uxore soli sibi viuēs: et p se solo sollicit⁹ in seipso quiescēs. Adulta sūt de quib⁹ q; iugio ligatos esse sollicitos ita q; illa carnis delectatio nullo mō est eis tā iocūda q; anxietas variarū curarū quas patiuntur erū postmodū amara. quā apostolus tribulatiōe carnis appellat a quibus casti sunt liberi et exornati. Cor. vij. Volo vos sine sollicitudine eē. et c. Itē p̄sciam letificat: q; gratū deo p̄stat obsequiū. q; p xp̄o carnis dulcedinē respuit. quā mūd⁹ p magno bono cū cupiscit letificat: aut q; deū placat et deo p̄mare facit. et dei offensas cauet in delectatiōe carnali: et p̄miū celeste meret: et deum auctorē mūditiē p castitatē imitādo seq̄. cū sit gloria magna seq̄ dñm q; nos p̄cessit mūdicia castitatis vgo virginis fili⁹ et vgnū sp̄s. Itē tā hoib⁹ q; angelis tā amabile: et spectabile facit hoib⁹: q; tā boni q; mali venerant eā Angeli: q; cū naturalit̄ oē aīal diligat sibi simile angeli castos homines familiarius diligunt.

De his qui valent ad castitatis p̄fectum.

Capi. xxxix.

Castitatis atq; acq̄sitiōes et p̄fectū ac obseruationē valēt ea q; p̄posita sūt de remedijs luxurie. s. Alienatio: et sepatio seminarū a virgine.

Et fortitū p̄uberniale castorū quorū exē-
plo castitas doceat. Itē deliciarū fuga que
nutriūt carnis illecebras. Itē exteriorū sen-
suū custodia. vt nō videat: vel audiat v̄l tā-
gat v̄n tētef. Itē ocū deuotio. qđ ē ianua
oīū vitiorū maxie carnaliū. Itē custodia i
ternarū cogitationū. ⁊ affectionū cordis p
q̄a coluber capit venenatū igerit. Itē oī o-
nis frequētia q̄ obtinet auxiliū a deo p̄tra
omnes unpugnationes.

De gradibus ⁊ p̄fectibus castitatis.
Capi. xl.

Profectus vel gradus castitatis
plurib⁹ modis distinguit. Est. n.
castitas coniugal. vidual. ⁊ gina-
lis. Est et alia castitas i actu. Alia i affectu.
Quidā. n. casti sūt cope. sed nō mēte: ⁊ qui
dā casti mēte. l̄s corpe oporteat eos debitū
reddere coniugale. S; de castitatis gradib⁹
sicut in religiosis puenit videam⁹. **P**ri-
mus gradus ē p̄nētia ab actu carnali cū
p̄posito manēdi: ⁊ oībus illicitis motibus
p̄sensum negādi. Iste grad⁹ est adhuc vici-
nus eterne voluptati p̄ p̄uersiōis nouita-
tē: q̄ vapor tangit cū carnalis tētatiōis. q̄si
feto: sode me ardentis. Itē igit̄ quasi vxor
loth. retro aspiciēs peat festinet ad mōtē: ⁊
sublimiōis castitatis gradū labore attinget
vt saluet ne peat i scelere ciuitatis i pecca-
to luxurie quo pleni peūt. **P**rim⁹ iste gra-
dus ē adhuc i labore pugne: ⁊ in incerto vi-
ctorie dū sola volūtas cū adiutorio gr̄e pu-
gnat p̄ quatuor hostes carnis puritū. affe-
ctiōis appetitū. mūdi puocamēta ad libidi-
nē. ⁊ demonū suggestionē. Et ita sūt q̄tuor
p̄ duos. Cōfidat tñ volūtas bona ⁊ inherere
ei fideliter q̄ dicit. In mūdo p̄surā hēbi-
tis. s; p̄fide ego vici mūdū. Qui ēt diabo-
lū fortiorē alligauit: ⁊ spolia ei⁹ distribuit: ⁊
cito inimicos ei⁹ p̄uertet ad pacē. ⁊ subiciet
exactores suos carnis libidinosū puritū: ⁊
affectiōis illecebrōsū appetitū. **S**ecūd⁹
grad⁹ ē cū macerationē carnis: ⁊ p̄ alia stu-
dia spūalia affectus mūdā: ⁊ caro ita spūi

subiugat: vt rari⁹ tētef: ⁊ mini⁹. **E**t q̄uis
adhuc plene n̄ careat p̄cupiāz stimulus: q̄si
spinarū aculeis: ⁊ icubus adhuc intra ei⁹
terminos lateat: tñ ita dep̄ssus ⁊ iminutus
vt facili labore sedes eius cōmotio ⁊ ipan-
do magis q̄s reulctādo isurgētē p̄pescat: nī
si forte ex p̄pria negligētia ⁊ delidia vires
sumere: ⁊ grau⁹ ipugnare p̄mittat. Sic fi-
lijs israel dñs p̄minat. Iudic. ij. **E**t p̄ ne-
gligētiā hostes añ sibi vt subiectos noluerūt
a facie eorū delē. **E**t p̄ q̄ peccauerūt: p̄ h̄ ēt
punirēt. **E**t añ postea sepi⁹ ab eis sūt grau⁹
tribulati ⁊ subingati. Si hostib⁹ igit̄ vitiorū
fidelr̄ resisterem⁹: qñ nos ipugnare icipiūt
n̄ solū n̄ viceremur ab ip̄is illa vice: s; etiā
ita debilitarēt. q̄ postea rari⁹ auderēt nos
ipetere. S; si ipeterēt facile vincerent do-
nec peni⁹ delerent. q̄ vix auderēt mūnī.
S; tepide reluctādo dam⁹ eis vires: ⁊ au-
sum sepi⁹: ⁊ acius nos deiceps ipugnādi.
Sciēdū tñ q̄ aduersari⁹. qñ fortiter vincit
aliqñ diu expectat. qđ de eodē vitio nō ex-
pugnat. donec iterum disuēscat hō ipugna-
re. Et ex tūc subito irrūit vt iprouidos tan-
to securi⁹ p̄sternat: q̄sto ad repugnandū i
uenit ip̄itos. Exēplū d̄ illo q̄ sup hostē irru-
it cū iā arma d̄posuit: ⁊ se ad q̄scēdū p̄po-
suit: v̄l adiutores suos post p̄liū a se dimisit
q̄ iminētis pugne suspicionē nō habuerat.
Mat. ij. Hostes iuda bellū p̄stituerunt die
sabbato populo in q̄te ⁊ ocio exsistente. Et
ita plurimos occiderūt. Semp ergo simus
pati hostib⁹ viriliter resistere: q̄ ip̄i n̄ quie-
scūt. nos ipugnare dū vident̄ q̄scere. **E**t
h̄ ip̄m cessare ab ipugnationē ipugnare est.
q̄ illud cessare nō eorū demētie ē: vel lassit-
udinis. s; astutie ⁊ fraudis. **N**ec q̄tuor di-
xerūt hostes n̄ri. nesciāt ⁊ ignorēt. donec se
uiamus i medio eorū: ⁊ interficiam⁹ eos: ⁊
Prouer. **I**ntelligit inimic⁹ cū i corde tra-
ctauerit dolos. qñ submisit vocē suā a sub-
iectione cessando ne credideris ei. qñ. vij.
nequitie sunt in corde illi qui opit odium
fraudolenter reulclabit malitia eius. ⁊ c.

Tertius castitatis gradus est ita edomi-
tas habere carnis concupiscētiās. q̄ vix ra-
rissime ⁊ tenuissime sentiantur. Et ex affe-
ctu talē induisse se castitatis amorē: vt hor-
reat ⁊ ita detestetur omnes carnales mot⁹
q̄ quasi nausēā inde patiantur: nec possit
audire tractari de operibus carnis: nisi cū
honore cordis: ⁊ extorsione. Si vero p̄ vi-
litate aliorū de matrimonij casibus aliqd
tractandum occurrerit ita quietos motos
sue carnis sentiat ac si de luto vel lapidib⁹:
vel similibus tractaretur. Et cum per sopo-
rem sonni humoris habundantia naturali-
ter se resoluit ita quiete ⁊ insensibiliter pro-
fluat: vt nec turpium fantasiarum imagina-
tiōibus illudatur: nec i sensu sede delectati-
onis titilletur. Ita q̄ perfecte castitatis de-
strictio prout in hoc peccati corpore potest
haberi a viris perfectissimis obtinet. Et
aut stabiliter in hoc gradu: ⁊ continue pse-
nerent: puto ad hoc requiri priuilegiū sin-
gulare eo q̄ supra possibilitatis naturalis
metas esse videatur in carne viuere: ⁊ car-
nis vitia non sentire. Frigidi tñ ex natura:
vel ex debilitate corporis carnis motib⁹ ca-
rere plerūq; possunt. sed mētis castitas cū
predicta carnis puritate ex sola virtute cū
dei gratia possidere. Ali ⁊ propheta. Nec
quasi prodigiū miratur cum dicit. venite ⁊
videte opera domini que posuit pdigia su-
per terrā auferens bella vsq; ad fines ter-
re. s. tentationum carnalium. vsq; ad termi-
nos mortis. Sequitur igitur. Elacate ⁊ vi-
dete quoniā exemplo sum deus. ⁊c. Elaca-
tio notat quietem. Elisio intentionem. quia
bellis viciōrū sopitis ⁊ hostibus subiugatis
mens valet iam in se quiescere: ⁊ deo inten-
dere ⁊ intelligere. qm̄ ipse est deus qui ita
potenter potuit: ⁊ tam pie voluit impetus
tentationum: ⁊ vitiorum comprimere: ⁊ pa-
cem facere quā se per scripturas sepe pro-
mittit homini bone voluntatis donare. Le-
ui. xxiij. Dabo pacē visceribus vestris. do-
mities: ⁊ non erit qui exterreat. auferā ma-

las bestias. ⁊c. Qui deo vult intēdere ne-
cesse habet vacare: ⁊ se sup se leuare. ps.
Elongavi fugiēs: ⁊ mansi in solitudine. Et
pectabam eum qui saluum me fecit. ⁊c.
Tren. iij. Bonum est prestolari cum silen-
tio salutare domini sedebit solitarius: ⁊ ta-
cebit: quia leuauit se super se. Elacandum ē
a concupiscētijs: a perturbationibus. ab
occupationibus mundanis. Ita maxime i-
pediunt vacationem spiritualem. Qui aut
nihil concupiscit in mundo pro se vel p̄ ca-
ris suis iam non habet vnde perturbetur:
quia nihil timet amittere comodi honoris
vel rerum ⁊ si excutiat se a factis alienis vt
nec curiose discutiāt: nec temere iudicet ea
nec ocepatur cogitando: ⁊ tractando po-
test se tanto liberius ad interiora transfe-
rere intueāda quanto ab exterioribus ē ma-
gis expeditus. Nam qui in superioribus
intendere. debet ab inferioribus liber ēē.
Aliis si habet pēnas ligatas: vel infectas.
Aut preciosas non potest se in alta volan-
do subleuare. In spiritualibus illa superio-
ra que interiora sunt quo ad experientias
spirituales.

De septimo processu: qui diuiditur
in capitula. xxiij. In quibus perfectio spūa-
lis vite consistit.

Lapi. primū.

hunc de septimo gradu siue p̄-
fectu religionis est aliquid dicē-
dum. Et quia de voluntatis p̄-
fectu supra tractatum est q̄ con-
sistit i ordinata dispositiōe affe-

ctionum in qua attenditur actiue vite per-
fectio. quia debet ad contemplatiue vite p̄-
fectum a propinquare considerationis pas-
sibus studeamus. eo q̄ volentibus in spūi-
tu proficere istud nō vtile videatur. In cō-
templatiōis p̄fectu septimus status vite re-
ligiose. s. p̄cessus sapientie consistit habens
intelligentie lumen ⁊ suauitatis interne sa-
porem. Ecclē. Sapientia sm̄ nomen ei⁹
est sapida scientia. Dictum est autem supra
q̄ p̄fectio spūalis vite in tribus p̄sistit p̄m

ei paliter. In rōnis illuminatione. In volū-
tatis rectitudine. Et in memorie iugi circa
deū occupatione. **M**emoria vt in deū in-
tēdere iugiter assueſcat eiꝫ ibereat: qnqꝫ
vias tenere: et frequētare adiscat: que ſunt.
Lectio. **C**ollatio. **M**editatio de deo. **O**ra-
tio. Et p̄templatio. **L**ectio et collatio bone
ſunt quaſi ſemina et materia bone medita-
tionis. **U**nde qualia vis tibi meditati vel
oranti occurrere in cogitatione talibus col-
loquijs: lectionibus: aut negocijs prius oc-
cupare ſtude memoriā. Quia q̄lis liquor
vaſi ifundit talē redelebit: Et quaſe her-
bas in orto cordis plantaueris talia ſemina
germinabūt. **C**ollatio ſpūalis inſtruit intel-
lectū. **A**ffectū inflāmat. **M**emoria bone
et ſancte cogitationis prole ſecundat. **E**cce.
econoſo. **O**cioſa p̄fabulatio. **T**ps perdit
infructuoſe. **A**ffectū inſrigidat in viles co-
gitationes cordi inferit. **C**onſciētias rodit.
Proſectū ſpūalem impedit. **P**enam me-
retur. **L**ectio talis frequētet de qua poſtea
nō ſit inutile in oratiōe cogitare que illumi-
net ad dei noticiā accēdat ad eius amorem
mores bonos inſtruat. **A**nimet ad tollerā-
dū aduerſa. mundi contētū ingerat et deſi-
riū patrie celeſtis. **D**oceat diſcernere iter
vitia et virtutes. Et vincere tentationes: et
alia vtilia ad ſalutē doceat procurare. **L**e-
ctioneſ ſepe interrumpat oratio ſicut alias
actiones vt ſemper mens ad deū eleuetur
a quo nobis bonū influere neceſſe eſt.

De motu intentionis. Ca. ij.

Atentione noſtra. Aliqñ mouet
pro deo. Aliqñ ad deū. Aliqñ
in deum. **P**ro deo mouetur in
actione quā pro ipſo principali-
ter facimus: licet de ipſo in meris
non cogitemus. **A**d deū mouetur in lectio-
ne: et collatione: et aliqua meditatione. qñ d̄
deus eſt: q̄ tūc mentē verſamur quodā mō
circa deū. licet in ipſum quaſi ad ſcōdā p̄-
ſonam mentis intuitū nō dirigam⁹. **I**n dñi
mouemur oratione qñ mens ipſum cogit

tat: et ipſum alloquit. ipſum cōplectit. eiꝫ
affectu deuotionis adheret. **A**d aut horū
vtilius ſit ſimpliciter. **S**ciendū. q̄ illud qd̄
magis viuit hoīem cū deo eſt oratio cū to-
ta beatitudo hoīs ſit in deum trāſformari.
Alia tñ quo ad quid vltiora ſunt qñqꝫ vt
cum p̄pter obedientiā: vel caritatē p̄xiimi
intermittit oratio. et operibus caritatis inſi-
ſtitur: vel cum diſcernitur in quo magis ad
beneplacitum deo ſeruiatur.

De tribus modis oradi. Ca. iij.

Randi tres ſunt modi. **U**nus
vocalis per verba compoſita
et vſitata ſic cū pſalmos. **H**ym-
nos: collectas: et alias oratiōes
vel laudes compoſitas. ad exci-

tandam deuotionē: vel ſolucndū debitū re-
citamus. **T**riplex aut eſt attentio. **U**na ſup-
ficialis tñ vt. ſ. attendat que dicit quē pſal-
mū interim dicat: vel quā antiphonam vſ
orationē. **F**ructus attentionis huius eſt q̄
nō cogitur repetere cū ſciat ſe dixiſſe. **P**ro
ab ore etiā corporis. q̄ bona intentiōe deo
orando obtulerit quo ſe cogit ſeruire deo
mercedē qualēcunqꝫ merito expectabit.
Alio attentio eſt literalis qua hō ſenſus lit-
teralem tñ modo attēdit quid exteri⁹ ver-
ba ſonant. hoc dat fructū: vbi aliqd inſup-
ficie ſonat deuotū. vt in m̄is mei deus et in
ſimilibus locis vbi etiā ab illitteratis ſi tñ
verba intelligerent aliqua deuotio capere
tur. **S**ed illis verbis pertransiſtis: vbi intel-
lectus mutatur verborū et deuotio refrige-
ſcit. **Q**ualis enim deuotio habet ex littera-
li ſenſu in iſtis verbis. **Q**ui emittit fontes
in cōallibus inter me. mō. per. a. **Q**ue tñ
omnia facta ſunt iuxta intellectū ſpiritualē.
Tertia attentio eſt ſpūalis vel intellectua-
lis. qñ ex verbis pſalmodie querit ſenſus
ſpūalis: vt cū hiſtoria exitus filiorū iſrael ex
egyptio: et plagarū egypti referit ad ſpūalē
noſtrā ereptionē de peccato vel de ſeculo:
et ad peccatorū ſubmerſionē iſlenb⁹ p̄pun-
ctionis: et demonū cruciatus. et multa alia.

In tali attentione ē maximus fructus: q̄ et erudit animā per spiritualē intelligentiā: et affectus eā per deuotiōis affectū: et iste est p̄cipuus orationis fructus. Ali⁹ modus orandi ē sepe efficacior: per verba. s. ex proprio motu formata: vt cū homo deo familiariter cōfabulatur verbis suis: vel etiam vti⁹ verbis alterius affectui suo consonantibus: quasi corā dei presentia: cor suum effundēs et vel necessitates suas es conquerens vel peccata cōfiteus: et misericordiā postulans: et gratiā et auxiliū implorās cōtra tētationū picula: et tribulationū grauamina: vel quas cūq; suas vel suorū necessitates. Hic modus orandi magis requirit opportunitatem silentij: vel solitudinis circa se et ocij: et quietis: quo plenius et securius se in deum effundat affectus. Maior ē et labor in eo capiti et corp⁹: nō pōt ita frequēs eē et durabilis: sicut prior in prima et secūda attentio nis specie maxime debilibus corpe: et aliqui eā frequētates destructi sunt: vnde tales sepe et frequēter sic orēt et leuiter: vt ex frequentia a dei familiaritate nō elongentur: et ex leuitate et breuitate non destruant.

De formatione diuersarum vocū et personarū in oratione. ca. iij.

Ecūq; at diuersas cās hī modus diuersarū personarū format affectus et voces in oratione et diuersarū personarū imāgines in eo q̄ orat. Aliquādo enī hō psonā rei assumit corā iudice astans cū tremore orās: sed dicens deo. Noli me condēnare. Itē nō intres in iudicio cū tuo. Itē dñe ne in furore tuo: et his similia. h̄ oram⁹ cū dicimus. Sed libera nos a malo. s. damnationis eterne. Aliqñ quasi obsessus tētationū et tribulationū pericula non valēs per se effugere. Insuper timens se deum offendisse: et propter peccata sua meruisse vt tradatur hostibus: inuocat auxilium potentis orans ne memor iniquitatis eius derelinquat eum dicēs. Ne memineris iniquitātū

nostrarū antiquarum. Item. ne p̄icias me a facie tua. Item iosue. x. Ne retrahas manus tuas ab auxilio seruoꝝ tuorum cito libera nos. Conuenerūt enim aduersus nos oēs reges amorreorū. P̄ter enim finalem dānationē nulla ira dei grauior: q̄ non descendere a peccato. Hāc maxime meref. superbia et ingratitudo et incuria: vt hō profundius cadere permittatur. Hoc ē quod oram⁹. Et ne nos inducas in tentationem. s. peccati. Inducere de⁹ dicis cū nō custodit ne inducamur. Sicut idurare dicis cor peccatoris: cū per gratiā nō emollit interne vntionis. Hoc maxime in pugna tētationis et tribulationis onere timēdū est: ne suo pōdere nos opprimat et in peccatum dericiat. Alioquin optāda eēt liberatio nō horrenda: q̄ animā purgatiōē redderet: et maioris esset meriti viriliter tolleranti. Aliquando quasi seruus qui gratiā dñi peccando perdidit: supplicat sibi dimitti peccata sua et negligentias quas cōmisit omittendo debita et perpetrando illicita: vel ea que debuit negligentius et purius persoluēdo: dicens. fm multitudinē miserationū tuarū etc. Itē pp nomē tuū de⁹ p̄pitaberis peccato meo multū est enim: et similia. Hoc petimus dicendo. Dimitte nobis de. no. s. et n. di. de. n. q̄ ea benignitate debem⁹ dimittere i nos peccantibus quolibet mō quo cōsideram⁹ nobis dimitti qd̄ peccam⁹. Aliqñ quasi mendicus et paup corā diuite patrefamilias p̄cūbēs et inopiā suā ostēdēs flagitat panem gratie amplioris quo cōfortet: cōsolef: et sustētet ad resistēdū mal. Triplici aut panē idigem⁹ quē nobis ab amico cōmodari instanter petere debem⁹: h̄ ē: celesti: spūali: et terrestri. Celestis: ē corpus xpi. Io. Pater meus dat vobis panē de celo verū. Spūalis: est verbū dei et gratia interna: mēte ab iteriori inedia virtutū et donoz alimēto inficiēs. p̄a. Panis cor hois confirmet. Terrestris: est victus et alimētū quo corp⁹ sustentari necesse hēt. Hūc poscimus di-

endo. Pa. no. quo. da no. ho. Sine quo
nullo die subsistere valemus. **O**mnium enim
hora dei gratia indigemus: et ideo semper eam
postulare iubemur ad omnia aggredienda. Ali-
quando quasi filius patri per omnia parere vel
placere affectus patrem deuote orat ut cum
a voluntatis sue beneplacito in nullo discrepa-
re patiarur: in actibus: voluntatibus: ac mori-
bus cum sibi ita conformem faciens: ut nihil in
eo paternos oculos offendat: hoc solum si-
bi reputat solatiu: et super omnia desiderans:
ut pater celestis tamen in eo voluntatem suam per-
spiciat siue exercendo in aduersis: siue con-
solando in prosperis: siue deprimendo vel
quocumque modo sibi magis placet. Vere
filialis et fidelis affectus est nulla que sua
sint: querere non comoda: non honores: non con-
solationes: sed solummodo beneplacitum patri
patris. Hoc est magnum a deo petere et ma-
gnum obtinere: ut tales nos in hoc peccati
corpore faciat: ut illi summe vitati placeamus
et ab eius directionis regula non deuiemus.
Nihil melius vel utilius in hoc mundo pos-
set nobis preferre et summus pater quam tales
nos facere ut ei per omnia placeamus. ps.
Dne ad te confugi do. me. fa. vo. t. Hoc peti-
mus cum dicimus. Fiat vo. tua. si. in. ce. et in te.
Et sicut illi superni ciues ad voluntatem tuam
sunt dispositi: ita et nos hoc per modum nostrum ad
voluntatem tue beneplacitum disponamur. Aliqua-
do quasi sponsa dei in ipso unico dilecto suo que-
scere desiderans: et ei frui solis amplexibus
ardenter sitiens pro cuius amore omnia ei inferio-
ra vulnerat: quia sitim suam aliter temperari non
sperat nisi tota illuc transeat ubi cum facie ad
faciem irrepussa viderat aciem. Flagitando
peccatur: hoc citius adimpleri: cum Apolo dissol-
ui cupiens et esse cum christo: quia multo melius et se-
curius est tam iocunditate fruitionis dei quam se-
curitate et euasione omnis mali: et quia magis est
ad placitum summe vitatis quam possit in hoc cor-
pore quantumcumque perficiens fieri: quia dum sumus in
hoc corpore: peregrinamur a domino: et in mul-
tis offendimus omnes: ita ut si dixerimus: quia pec-

catum non habemus ipsi nos seducimus et veri-
tas in nobis non est. Cum enim peccatum di-
catur auersio a summo bono ad bonum in-
ferius conuersio. In qua inde auertimur
in tamen peccato non caremus: et qui magis
auertit magis peccat: et qui minus minus.
Nihil enim inde auertimur non est peregrina-
tiu: sed est permanentiu: quia et si voluntatis inte-
ntio utriusque ei adheret effectus: tamen sepius hinc
inde distrahimur. Memoria in multis alijs oc-
cupat: et intelligentia cecutiens ipsam verita-
tis lucem pure non intuetur. Ex his fit quod aliqui
in istis inferioribus impingimur et ipellimur
ut cadamus nisi dominus suam manum supponat: ut
non collidamur. In ps. gemens dicit. Sitiuit
anima mea ad de. son. vi. qm ve. et ap. ante fa-
domini. Et hoc oramus cum dicimus. Adueniat re-
gnum tuum ac si dicamus pondere peccati et corpe
pregnati non valemus adhuc volare: adueni-
at igitur regnum tuum: et nos celeriter hinc assu-
mas ut ab ista miseria liberemur. Inter opera
re in nobis tibi regnum in iustitia et pace et
gaudio spiritus sancti. Aliquando quasi ine-
briatus spiritu inemor sumet homo deo
deditus et ei per amorem inherens super
omnia ipsius honorem et gloriam promoueri et
eius notitiam ad omnes dilatari desiderans:
tam pro ipsius quam pro ipsorum salute orat
patrem: ut sanctificationis sue gratiam et no-
titiam omnibus manifestet. Infideles ad
cognitionis sue lumen vocando per fidem
Et fideles ad satisfactionis sue gratiam con-
uertendo per amorem. Rebelles per ostensionem
sue potentie viriliter conuincendo. Et quantum
non possit vel nolit sine alijs celestibus
gaudio frui. Danciat tamen et satagit plu-
res secum trahere: orando: docendo: bono
exemplo precedendo: predicando et quocumque
alio modo honorem dei et proximorum sa-
lutem et profectum spirituales promouendo et ta-
li affectu videtur loqui apostolus ad Romanos.
Tristitia est mihi magna et dolor: continuus
cordi meo. Optabam enim eo ipse anathema
esse a christo pro fratribus meis et c. **Ab**oyseo

quoque eodem affectu videtur orasse dicēs
Exo. xxij. Aut dimitte hanc noxā populo
tuo: aut si nō facis dele me de libro tuo quē
scripsisti. Non q̄ Apl's vellet a xpo sepa-
rari: vel moyses deleri: sed q̄ affectū quē
ad proximorum salutē habebant euidenti⁹
exprimere nō valebant: quasi non reputan-
tes sibi esse plenum gaudium introduci ad
epulas celestes illis quos diligebant: et pro
quibus mori optabant foris fame cruciatj.
Dic oramus cū dicimus. Sanctificetur no-
mē tuum: vt nominis tui sanctificatio pleni-
tus in nobis innotescat: quo te pfect⁹ agno-
scere et amare et reuereri possimus: et san-
ctitatis tue similitudinem induendo tibi pa-
tri sicut veri filij conformemur: vt vnus te
cum spiritus efficiamur in tuam transfor-
mati claritatem: hanc orationis formā xps
docuit et his septē petitionibus omnia pe-
tenda conclusit: et omnes orationum effe-
ctus cōprehendit sicut patere pōt diligēter
intuenti. Dignitatis autem ordinem in pe-
tendis seruauit: et ideo que vltima h̄ ponit
illam ipse deus primam ponit. Quid autē
plus peti pōt nisi liberari a malo future dā-
nationis custodiri in discrimine presentis
tribulationis peccata nobis agnosci: gratiā
augeri et infundi: et vt ad voluntates dei vi-
uamus et regnum eius consequamur: et ho-
nozem nominis eius videamus: et omnes
illuc peruenire: et sanctitatem eius ab omni-
bus agnosci et imitari: siue sigillatim siue cō-
mixtim. Quicquid oramus ad aliquod vel
ad aliquem predictorū respicit: quia ali-
qn̄ pro vno obtinendo oramus singulari-
ter. Aliquando duo vel plura simul peten-
do proponimus. Et sicut orantes solent con-
tra principibus vt petitiō eorum sit effica-
tior: modo cōmendare ipsorum clementiā
quos rogant modo proprias aggrauare mi-
serias: vt ad misericordiam citius flectan-
tur. Adodo aduersarij accusare fraudes et
malitias: vt sibi sit in auxilio: hosti vero in
odio. Sic et nos in oratione facere debem⁹

coram domino sicut scriptura docemur.

De gratiarum actione. ca. v.

Ant adhuc due species oratio-
nis. scilicet gratiarum actio et vox lau-
dis large sumpto nomine oratio-
nis: secundum q̄ oratio dicitur
pia mentis intentio in deū. Gratiarū actio
est omnia bona a deo data sentire et pro eis
ipsum laudare corde: voce: et opere. Grati-
as agimus cum bona que accipimus gra-
tie dei nō nostris meritis ascribimus. Lau-
dare deum est deum laudabilē intelligere
et eius magnificentiam cū exultatione et ad-
miratione extollere: vel pro eo qd̄ in seipso
est: vel pro his que facit. Gratiās agimus
deo cū de bono qd̄ ab ipso nobis pfluat ei⁹
bonitatē cōmēdamus. Ad gratiarū actio-
nē pertinet bñficia que accepim⁹ diligēter
recolere: subtiliter intelligere. Fideliter con-
fiteri studiosē cōseruare: beneficiū diligere:
eius offensam cauere: et gratiā acceptā nō
ociose negligere: sicut ille piger seruus qui
abscondit pecuniā domini sui: h̄ ad id quod
datur eam exercere et inde nō insolescere
vel extolli.

**De septuplici consideratione attenden-
te ad gratiarū actione.** ca. vi.

De gratiarū actionē ascendit se-
ptima cōsideratio: triplex circa
ipsius beneficiū. duplex circa be-
nefactorē. duplex circa eum cui
pstat bñficiū. Bñficiū cōmēdat: si ē notabi-
le et p̄ciosū in se: si ē vtile accipiēti. Si est
multiplex et sepius iteratū. **I**n bñfactore
duo cōsiderāda sunt. Si sit magne dignitatj.
Si magno affectu dat bñficiū. In primo
cui pstat bñficiū: duo similr cōsiderāda sunt
Simul ē et cōtēptibilis. Si indign⁹ et imeri-
tus qui nō meruit: sed denieruit: vt tale bñ-
ficiū peipet a tali. Nec oia in diuinis bñfici-
is excellentissime repim⁹. Ipse dator ē sum-
mus oīū et imēse dignitatis a quo magnū
ē si digne et etiā cogitare de nobis. Tāto af-
fectu et tāta beniuolentia dat bñficia sua ho-

mini: q[uod] si modica daret gratanter e[ss]ent re-
cipienda. Caritas enim ei[us] pereminet omni
sci[en]tie: ita q[uod] a nullo sensu p[ot]est extimari. Ipsa
beneficia eius quib[us] in nobis operatur salutē
tā p[re]ciosa sunt: q[uod] nullo p[re]cio sunt condigna.
Quid eni[m] p[ot]est adignū gr[ati]e sp[irit]us. s. cogitari
quā dat fidelib[us] suis vel corpi xp[ist]i: et sangui-
ni: et gl[ori]e celesti: p[ro]pter alia absq[ue] extimatione
et numero. que ab eo p[re]cipim[us]. Quāta vti-
litas nobis ex his donis proueniat p[re]sentet.
Quid valet iustificatio a peccato. Gratia
scitatis adoptio filior[um] dei: p[ro]solatio interna:
defensio a piculis: cōsortiū angelor[um]: et bea-
tudo corp[or]is et a[n]i[m]e ex fru[ct]u v[isi]onis dei.
Iste et alie s[un]t utilitates b[en]eficior[um] dei. In his
ois felicitas consistit. Quā sepe nobis ista
p[re]ferat attēde. Quotiēs enim perdim[us] per
peccatū gr[ati]ā dei: totiēs nobis reddit offe-
rendo si volum[us] recipe. Itē quotiēs abuti-
mur donis ei[us] vel negligētes sum[us] in eius
fru[ct]u: vel ingrati: vel elati de donis eius:
totiēs meremur ea amittere: siue sint sp[irit]ua-
lia siue corp[or]alia: siue t[em]p[or]alia. Et quotiens nō
aufert cū demeremur: totiēs dat. Quibus
āt tanta b[en]eficia p[re]stet: tātus d[omi]n[us] in p[ro]p[ri]o
p[re]s[ent]e. Quid enim sumus nisi pulvis et fumus
miseri et inopes repleti multis miserijs ex-
positi o[mn]ibus piculis et sum[us] p[er]ne nihil. Ad-
de q[uod] ista vilitate deo optinui rebelles su-
mus: et pro dilectione et b[en]eficijs reddim[us]
ei p[re]sumptias et contēptu: inobediētes: negli-
gentes: ingrati et elati. Quāta est ergo pie-
tas dei illis tanto affectu et studio: sic bene-
facere: qui nec beneficia ei[us] agnoscere nec
p[re]servare: nec regratiādo digne recipe stu-
dent. Benefacere p[ro]merēti iustu[m] ē. Be-
nefacere nihil p[ro]merēti sed t[ame]n humiliter
petēti piū est. Benefacere nihil p[ro]merenti:
nec desiderandi magis est piū. P[re]cisiu[m]
autem et non nisi diuini cordis est b[en]efacere
cōtēptu et aduersanti: et h[ic] vili et seruo pi-
gro et signēto suo. Gratiarū actio meretur
bona accepta p[re]servari et augeri et ad maio-
rem p[ro]fectū cōverti: et maiore fructum in

de puenire. Vbi gratia. Qui dono sapien-
tie gratus fuerit: q[uod] accepit cōseruat in eo
ne perdat. Augetur ut plus et plus sapiat
et ut maior inde utilitas proueniat: tam in
p[ro]p[ri]o merito q[uam] in aliorū edificatione: e[ss]e.
Ingratitudo meret[ur] amittere q[uod] h[ab]et: nec
alia accipere: et que retinet infructuose tene-
re et fraudari: premio maius suppliciu[m] me-
rerit pro negligentia et contēptu. Cui plus
donatū ē plus repetere ab eo. Ex semetipso
p[ot]est quisq[ue] p[er]p[er]dere q[uam] detestabile viciu[m]
sit ingrati[tudo]: cū h[ic] o[mn]es odio h[ab]ere soleāt in
alijs quib[us] b[en]efecerūt: si nullas vel paruas
ab eis t[ame]n gratos rec[ipi]unt vel amorē. Et
iō nō indignatiōis ē s[ed] demētie in deo q[uod]q[ue]
negare petita igratis ne forte grauioris cul-
pe reatu incurrat si plurib[us] b[en]eficijs acce-
ptis plus fiant ingrati.

De laudatiōe dei.

ca. vii.

Laudatio dei dignissim[us] ē affe-
ct[us] et nascit[ur] ex cōsideratiōe diui-
ne bonitatis: et ex admistratiōe
p[ro]funde sapiētie dei et ex stupe-
re altitudinis diuine potētie et imēsitat[is]. Ad-
iectatē quidē ipsius itelligim[us]: vel per do-
ctrinā fidei: vel per operū ei[us] vestigia colli-
gim[us]: vel per illuminationē inspiratiōis in-
terne puro mētis intuitu p[re]tēplamur. Dia
que de deo cogitari vel dici h[ic]m veritatem
possunt vel sentiri non nisi laus ipsius est
eo q[uod] in deo nihil sit nisi summe laudabile:
amabile: et admirabile et venerandum. Et
quanto perfectius cognoscitur tanto veri-
us laudatur et ardentius amatur.

Diuine laudis amplissima ē ma-
teria: q[uia] tam ipse deus q[uam] o[mn]ia
opa eius docēt eū super o[mn]ia lau-
dabile e[ss]e. Laudare deū est eum
laudabilem agnoscere vel ostendere. Un-
de sancti dei o[mn]es creaturas non t[ame]n rōnales
sed etiam irrōnales et insensibiles ad laudē
dei inuitant: q[uia] o[mn]ia opa eius cū ostēdūt lau-
dabilem in se: et in omnib[us] laudabilis agno-
scitur eius virtus potentia et prouida sapiē-

tia. Eius clemēs misericordia. Benigna patientie eius tollerantia. Iusta meritorū retributio: larga remuneratio et incōprehensibilis super oīa eius dignitatis exaltatio: hinc ista septē intelligimus septēplīcē diuine laudis materiā: cui oīa que laudē dei sonant pnt includi. vi. enī sunt principalia dei opera ad que oīa alia reducunt. vij. vero non est opus: sed ipse operans deus in se quiescens et ab oībus operibus suis super oīa elcatus. Horum figura sunt opera primorum sex dierū in quibus deus oīa fecit: que in seipso: vel in septimo perfecit: et completuit que fecerat. vi. diebus. Sed cū omnia fecisset deus sex diebus: et nihil in septimo legitur addidisse qd perficeret: sed pot⁹ ab omni opere cessasse et requieuisse: quō ea perfecit si nihil eis addidit: nisi qd per h̄ datur nobis intelligi qd oīs creatura de se imperfecta ē: et ipse deus est omnium operum suorum perfectio et in ipsum reflectitur oīs creatura: a quo fluit sicut in primaz causaz ex quo oīa per causam formale: per quem oīa per causaz efficiētē: in quo oīa per causam finale. Et h̄ fuit pp glorificationē rōnalis creature in qua claudunt oēs alie creature: cū ppter rōnale creaturā oīa reliqua creata sunt: et ipsa sit capax oīum per intellectum et nature similitudinem: et h̄ maxime in hoīe cui ad seruendum oīa ista visibilia sunt creata.

Primū opus dei pōt dici creatio in quo laudabilis apparet eius mira virtutis potentia: quā magna: tam multa: tam varia: tam solida: tam notabilia: virtute plena potuit: sic facile: sic subito: sic decenter ex nihilo producere et sic naturaliter locare: cū extra mediū nihil sit super quo mūdi mole quasi super basim collocet. Sap. xij. Si virtutē et opera eorū. i. visibilium et factorum mirati sunt: intelligāt ab ipsis quoniam qui h̄ ostendit fortior est illis. ¶ Secundū opus dei est vniuersorū gubernatio in quo euiden-

ter apparet laudabilis sapientia providentie dei: qd nihil oīum que sunt a maxio vsq ad minimū latet eius scientia: sed oīum nouit proprietates: virtutes: operationes: et singulorū multiplices rōnes naturales et cāles quare singula sint: sicut sunt: et nō alī. Et h̄ oīa sic p̄ordinat: vt quasi naturalī vī casualiter videant fieri: et tñ ista liberata sunt in eius puidētia: vt nunq̄ excedant dispositionū eius limites: et oīa bonis cedant in bonū per ei⁹ puidētiā et malis in malū per ei⁹ equitatis iustitiā: et h̄ in his et in alijs specialiter dicat: laudabilis videri eius potentia et providentia: vel alia in deo laudabilia: tñ in singulis ei⁹ operibus oīa similiter intelliguntur: sed causa breuitatis transeo.

¶ Tertū opus dei ē humani generis redēptio in qua spālīter apparet laudabilis eius clemēs misericordia: qui n̄ ē misie cōpaties decreuit nr̄az naturā assumere et debitū satisfactionis nr̄e pro pctō nr̄o moriens exsoluere: et sic de mortis debito nos eripere et in pristinā restituere dignitatē. Quid clemēt⁹. Quid misericordios⁹ cogitari posset: q̄z dñm summi pro vili suo fieri minimū: innocētē pro reo liberādo se morti tradere pro inimicis glificādis ignosq̄ fieri: et ab ipsis pro quib⁹ patif se occidi p̄mitti.

¶ Quartum opus dei ē opus iustificationis nr̄e. in quo laudabilis apparet benigna diuine patētie sustinentia: qua peccatores non solum patienter tollat sed et benigne a peccato iustificat et defendit: et gratiā merendi donat: et occasiones merēdi prouidet et sacramēta quasi vasa gratie instituit: vt p ea infundat aqua gratie a peccato iustificationis: et spiritum sanctum dat fidelibus ad compunctionem et consolationem et ad varias virtutes et gratiarū operationes faciens de inimicis amicos dei et filios et heredes: liberum arbitrium ad bonum promouens: nec tamen libertatē auferens in uoluntarios faciēdos volūtarios non cogendo: h̄ inspirando et oēs occasiones procurando.

Quintum opus dei est iusta meritorum retributio: quo ad reprobos: in quo laudabilis apparet eius mundicia: qua detestatur omne vitium et peccatum et omne bonum diligit et cōgaudet quasi sibi condecienti bono. Laudatur etiam eius iustitia qua malū impunitū nō patitur et sibi meritum suum locat in peccato perseverantem: et quo se spoliavit peccator: priuat eum fructu operū suorum: et facit eum in tormentis gustare: et laudatur eius sapientia qua fit de malis elicere bona et cogere sibi servire in pena: qui volebāt ei subesse in culpa. Et ordinat oīa cedere malis in penā: que hic puerterāt in peccatū: ut corpus: tempus: presens: intellectus et alia que data eis fuerant vel oblata ad occasionē merēdi et glorie meritum augmentum que ipsi conuerterunt ad peccandi instrumentū: sed dei iustitia eis conuertit ad pene cumulū: ut corpus per quod hī peccauerunt illic in pena recipiant: et per hī amplius crucientur: intellectus ad temporalia conuerterunt et per hunc inexcusabilius accusantur. Tempus quod a deo seruiendum acceperant in peccato consumpserunt: et iō sine fine punientur: sicut hi non posuerunt finem in peccato: ut qui peccant in suo eterno hic puniātur in eterno dei illic: et qui in deum infinitum peccauerunt: in infinitum quo ad durationem penarum crucientur. Laudatur etiam dei bonitas qui hanc malorum penam ordinat ad beatorum letitiam quod talia per dei gratiā euaserunt. Ita autem ordinat dei iustitia: reproborū damnatio sicut eius bonitatem beatorum saluatio.

Sextum opus dei est gloria bonorum in qua laudatur eius larga et mirifica remuneratio: qua pro paruo et breui merito eternam et ineffabilem sanctis dat in celo gloriam et letitiam et felicitatem: et omnia eis ordinat in bonum tam bona quā mala et propria et aliena: et non solum mala pene sed etiam mala culpe: ut de bonis propriis gloriētur: et de alienis congaudendo delectentur.

De malis propriis gaudent que euaserunt et de alienis: que in similia non inciderant. Gaudet de propria felicitate que est multiplex: gaudet de omni electorum gloria tam multipliciter quā multiplex est omnis simul gloria: tam in numero quā in multitudine et magnitudine: et de quolibet sicut de se gaudet qui tamen diligit illum habere que habet quod nollet ea habere: ut alter careret eis: sed de gloria dei tanto plus et super omnem et suam gloriam et sanctorum gaudent: quanto plus eum diligit supra seipsos et supra omnes alios: maxime cum gloria dei sit infinita: et ideo super omnem mensurari debet esse gaudium de gloria eius: hī creatura non valeat infinite diligere et gaudere. Et adhuc quisque sic diligit ab omnibus sicut diligit seipsos. Insuper gaudet se diligi a deo plus inextimabiliter quā a seipsis: et omnium gaudia sibi gaudent esse communia: et ad plene participandū exposita: ut hauriāt de omnibus quā cupiūt: et cape possunt: sicut propriis. Ibi erit gloria spiritus et corporis. Ibi videbit deus sibi diuinitatē facie ad faciem: et sibi humanitatem gloriosam in qua desiderat angelī prospicere. Sicut autem sunt ceteri electi se gloriam illā habere ita certi sunt: quod nunquam possunt eā amittere: ibi est facietas sine fastidio: et desiderium cum desiderati plena adoptione. Ibi pura et plena laus resonat: dum omni corde suo laudant deum pro tam magnifica bonitate eius que eos ab eterno ad hanc gloriam predestinauit.

Ossiet qui vellet hī sex opera dei: in quibus est omnium operum eius consummatio: referre ad primorum sex dierum significatiōem: ut opus creationis assignet per diem in quo post omnis malē creationē facta est lux distinguens noctē et diē: quod spiritualis creatur et a corporea est distincta luce intelligentie rationalis. Opus gubernationis significat per opus secundū diem in quo aqua superiores interpositione firmamentū distinguuntur ab inferioribus: quod celestia

quantū sitū distāt a terrenis: nū et qualitate et tanto nobiliori modo diuinas influētiās recipiūt quibus iuxta modū sibi congruū gubernant. Opus redēptionis significatur opere tertiē diei in qua aquis inferioribus segregatis: terra apparuit arida: et fructifera q: peccatis totum genus humanū occupantib⁹ semotis ab ecclesia: et apud infideles remanētib⁹ ecclesia diuersis grarū actionū generibus secundat. Opus iustificationis significat opere quarte diei i qua luminaria celi facta sunt: q: per solē caritatis et lunā fidei et stellas aliarū virtutū corda fidelium illuminant: et vite ordinē et meritōrū vigorem: quasi p luce: et vigore fiderum psequunt. Opus iustificationis bonorū et pdenationis reproborū iuxta meritōrū retributionē significat ope. quinte diei in qua ex aquis natalia: et volatilia facta sunt: q: ex eodē genere hominum alij sensum eleuant ad cēstia per gratiā: alij reliquuntur in reatu dānationis in qua nati sunt p demeritū culpe originalis et actualis. Op⁹ glorificationis signat per opus. sexte diei i qualib⁹ ad imaginē dei factus oibus mūdanis pfectitur. q: p gloriā fit hō dei formis et illi vnitur sicut mēbrū capiti: cū oīum sit verus dñs principaliter iesus xp̄s dñs noster. ¶ Septime diei nō est opus: sed operum dei cōplectio p quietē in deū. q: deus q̄scit in se et nos in deo. Unde et sabbatū appellatur. i. requies: q: per requiē in deo p̄ficit oīs rōnalis creatura: qui est cā et forma oīs rōnalis creature. cū semp adhuc oīs rōnalis creatura conet: vt rōnalem doceat mentes se et dñm suū agnoscere: et ei ad h̄ seruiat: vt eam ad dñi seruitiū admoneat: et ad eū laudandū accēdat. Qui h̄ sabbatū quiescēdo nō celebrat pactū dei cū homine violat qui sup omnia vult hominem in se quiescere: et sibi per amorē tenaciter inherere. Ipse summa est sue laudis materia quē nulla operum suorū magnificentia valet docere laudabilem sicut est. Sicut opus mutus nescit

artificis siue pitiā vocaliter enūciare: sed tacendo inuit q̄ sit laudabilis qui talia voluit: sciuit: et potuit: tam faciliter opari. Eccl. lxiij. Ab aior est omni laude. Septes at vsitatorijs verbis ecclesia vtitur ad laudandū deū quasi septē iubileorū tuber missis his septē materijs quasi pueniētib⁹. laudare. benedicere. magnificare: et confiteri. honorificare: et super exaltare. ac glorificari.

De tertio mō orādi. Cap. viij.

tertius modus orandi est mentalis. cū tacito ore mēs sola sua desideria deo pandit: et affectū cordis deo effundit vt cum intus per amorē amplectitur: vel cum reuerentia adorat et veneratur tanto latius se in deum diffundens: quanto plura valet affectus comprehendere: q̄ lingua exprimere dicens deo. Domine ante te omne desiderium meum: et ge. me. a te non est ab. De hoc dominus dicit. Jo. vi. Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu: et veritate. Spiritus est deus: et qui adorant eum in spiritu oportet adorare. Et h̄ oratio magis videtur propria cum deus magis cor attrahat q̄ verba oris. sed verba ideo apponimus vt cum mens pigra est ad se eleuandum in deum per verba orationis sustentata eleuetur: vt memoria deo inherere intellectus sensum tendat. Affectus per deuotionem inflāmus gustet q̄ suauis est dominus ex intentione sacre orationis afflatus. Deus enim qui creauit nos scit quid nobis necesse sit ante q̄ petimus eum et iō non indiget: vt per orationem insinuemus ei quid desideramus. Item qui ad hoc fecit nos vt beneficeret nobis gratuito propter semetipsum. oratione nostra non indiget flecti ad miserendum. qd ante disposuerat facere. Sed ampliozem nobis in hoc pfectū pcurat cū gratis nobis bñfacit sicut ab eterno disposuit. Et tamē oratiōis

nostre studium ad multiplicem nobis vtilitatem convertit: atque ita oratio nostra non est causa eius beneficentie: sed: vix ut si non propter illam tamen per illam nobis miseretur.

De multiplici vtilitate orationis. ca. ix.

Multiplex est enim orationis vtilitas. in quibus etiam alias bonas actiones oratio excellit. Prima quia per eam facilius et citius impetramus: que a deo desideramus: ita ut quandoque breviores aliquis obtineat: quod diutius ieiunijs et alijs laboribus et pijs operibus vix obtineret: licet alia bona opera adhuc aliquatenus suffragentur: vnde in omni causa in omni piculo: in omni desiderio semper invenimus sanctos principaliter ad orationis studium refugisse quasi inde promptius quod petebat consecuturi. **Abaf. xxi.** Omnia quecumque petieritis in oratione credentes accipietis. Quid enim non potest oratio efficere. Oratio iram dei placat. **Exo. xxxij.** Oravit moyses dicens etc. **Placatusque est dominus ne faceret malum quod locutus fuerat etc.** Etiam peccatorum impetrat. **Abaf. xvij.** De debitu dimissi tibi quoniam rogasti me. Item dimitte nobis de. no. **Mat. ix.** Dimissi iuxta tentationis impetum cedit. **Mat. ij.** Oravit moyses et absorptus est ignis. **xvij. de Amalech** notat ibi. Item vicia cordis expellit. **ps.** Disperge illos in virtute tua: et depone eos protector noster deus. In periculo liberat. **ps.** Invoca me in die tribulationis. Item vigilate et orate etc. De hostibus vindicat. **Mat. xxi.** Oraverunt esechias et **Isa.** adversus senacherib. Difficultates planat. **Iosue. vi.** Locustae populo muri iericho convenerunt. Dei familiaritate confert. **ps.** Prope est dominus omnibus invocantibus eum. **Isa.** Clamabitis et dicam. Ecce adsum. Item sanctorum angelorum presentiam donat. **ps.** Prope venerunt principes convincti psallentibus.

Ber. Credimus angelos etc. Impetrat dona spiritus sancti. **Act.** Repleti sunt omnes spiritu sancto. **Luc. xi.** Pater vester dabit spiritum bonum petentibus se. Item dat donum sapientie. **1. Jac.** Siquis indiget sapientia etc. **Eccle. ix.** Quiesce sapientiam palam in oratione mea. Gratiam predicandi. **Ephe. vi.** Orantes pro me ut defuncti sermo in operatione oris mei. Item revelationis secretorum. **Iere. xij.** Clama ad me et annuntiabo tibi grandia et firma. Item potestatem quorumcumque miraculorum. **Jac.** Helias oravit ut non plueret. Item pro puero suscitando. **iii. regum.** Item temporalia subsidia. **ps.** Oculi omnium etc. ut pacem et acris temperiem. Item quorumcumque adversitatum sublevationem. **Regu. viij.** Fames si aborta fuerit: aut pestilentia etc. Item quorumcumque vtilium et necessariorum donationem. **Ro.** Nam quid oramus etc. Item vitam eternam. **Ro.** Omnis qui cumque invocaverit nomen domini salvus erit. Breviter omnia contraria saluti reprimunt et necessaria confert et conservat et perficit. Vult enim dominus non tam orari ut donet quod ante donare disposuit: sed vult non plus orando increamur: per fidem quantum credimus orandum quod non videmus per spem quam obtinere confidimus penita: per caritatem quam exauditione amplius amemus. Juxta illud. Dilexi quoniam exaudiet dominus vocem orationis mee. Item per humilitatem qua in supplicatione perseveramus. Item per desiderium quo bona adipisci cupimus maxime virtutes vnde deo placeamus. Oratio etiam quasi speculum clarius facit semper hominem agnoscere defectus suos vel profectus quia conscientia lucidius ibi se sibi representat: et vel ex profectus consideratione in fiduciam spei erigitur vel ex defectus consideratione confunditur. Oratio quoque magis mentem a terrenis eleuat et elongat quam ceterae actiones quia cum ille negotiantur cum **Abarta** cir

ca frequens ministerium in seruitijs. Ista
tamen cum maria pedibus domini inhe-
rens eū solū sibi propitiū eē exorat.

De multiplici respectu dei ad orantem.

Capitulum. x.

In altis aut modis affectus ora-
tionis dei respectū sibi represen-
tari sentit. Aliquā videtur sibi qd
ante aspectū dñi oret quasi de⁹
nec audire dignet: nec attendere. Iuxta il-
lud. Auertisti faciē tuā a me ⁊ factus su⁹ cō-
turbatus. Itē Job. xxvij. Ecce clamo ad te
⁊ non exaudis: isto ⁊ non respicis me. Unde
orāf aliquā tediū orādi quasi vana sit, oratio
quā deus nō dignatur acceptare. Itē aliquā
quasi iratus apparet ⁊ implacabilis: ⁊ inde
conscientia confunditur ⁊ timore conturbat.
Iuxta illud Job. Abutatus es mihi in cru-
delem ⁊ in duritia manus tue aduersaris
mihi. vnde pp̄ba orat. Jere. xxvij. Nō sis
mihi tu formidini spes mea in die afflictio-
nis. ps. Nō intres in iudiciū cū ser-
uo tuo. Isa. lxij. Absolutio viscerū tuorū
⁊ miserationū tuarum cōtinuerunt se. sup
me. Quanta sit anime illa tribulatio ⁊ me-
ro: ille nouit qui pp̄b ab instantia supplicā-
di non desistit. Non enim propterea a pre-
ce cessandū est quia deus non acceptat: sed
eo instantius orandum est: quia deus pro-
bat per h̄ orantis constantiam: ⁊ purgatu
militatis se conscientia ⁊ remunerat afflicti
patientiam. Ber. Obsecrationibus insistē-
dum est sed in omni humilitate ⁊ patientia
quia non referunt fructum nisi in patiētia.
Qui enim celum desuper sentit eneuz: dū
nullam deuotionis vel rois sintillam pul-
sando in oratione percipit ⁊ terram cordis
sui ferream dum nullo psalmorum vl' ora-
tionum irriguo ad fructum compassionis
emolitur: sed veluti mulier chananea auer-
sum a se deū extimat peccata sua quasi ca-
nis immonditiam filij sui sibi exprobari re-
putat ⁊ pane filiorum se indignam arbitra-
tur. Sed tamē prudenter aduertendus est:

q̄ ista pauida mentis imaginatio qua du-
rum ⁊ austerū sibi pponit deū qui mitis ⁊
benignus ē: ⁊ in caritate pius ⁊ misericors
est. aut decepte mentis propria cōfictio qua
format sibi idolū pro eo qd nō est ipse: aut
est dispensata permissio ad terrenū ⁊ humi-
liādū ⁊ corrigēdū: vel purgādū animā: quo
postmodū suauius sapiat ei benigna dei re-
spectio sicut post expertā amaritudinē desi-
derabilior sit dulcedo. Aliquā quasi alijs oc-
cupatus orantis affectus deus nō curare vi-
det quasi videat ⁊ orantē tranquille sustine-
at sed nō rīdeat ei alijs intentus. Hoc vi-
det pp̄ba sensisse cū dicit. Exaudi de⁹ ora-
tionem ⁊ ne despereris deprecationē meā
intēde mihi ⁊ exaudi me. Itē. Verba mea
auribus percipe do. ⁊c. Aliquādo videt
quasi benigne oranti intendere: sed tacen-
do nō innuere vt preces illas suscipiat cum
affectu. Job. iij. Cum innocentem exaudie-
ris me nō credo qd exaudieris vocē meam
i. nescio si exaudieris. Aliquando videtur
⁊ benigne orantē respicere ⁊ clemēter eius
orationibus assensum prebe ⁊ favorabili-
ter annuere desiderio obsecrantis: ⁊ h̄ de-
uote mentis cōfidentia solet iudiciū exaudi-
tionis eē: de qua dicit dñs Abd. ii. Qui
non hesitauerit in corde suo: sed crediderit
quodcūq; dixerit fiat: fiet ei. Via quēcūq;
orantes petitis credite qd accipietis ⁊ fiet
vobis. Jac. Postulet autē in fide nil he-
sitans: qui enim hesitat vt extimet qd aliqd
accipiat. Nec tamē statim diffidendum de
exauditione quando non pro voto succedit
oranti: sed perseverare debet orando ⁊ pul-
sando: donec amicus quasi victus impor-
tunitate orantis det ei qd postulat. Quan-
doq; nāq; cum petitio nostra nō modo for-
mata hesitationē facit quasi nō debeat ad-
mitti si aliter formetur fiducia exauditionis
reputat. Aliquādo enim orans formā assu-
mū serui dñi ⁊ iudicem suū humiliter ⁊
timorate ad misericordiam prouocando si-
cut publicanus ille qui oculos non aude-

bat ad celum leuare sed percutiens pectus
suum dicebat. Deus propitius esto mihi
peccatori. Aliquando assumit formā familia-
ris amici et domestici et cū fiducia et reue-
rentia rogat: et quasi a latere consulit deo
hoc faciat vel exponens errores et causas
quare sic debeat fieri vel expediat. Sicut
gen. xix. Abrahā orans pro sodomitis. Et
moyses orās pro pplō. d. Exo. xxxij. Ne-
quēso dicant egyptij callide eduxit eos ut
interficeret in mōtibz et deleret de terra.
Quiescat ira tua et esto placabilis etc. Itē
nuī. ix. Ne audiāt egyptij qd occideris tan-
tam multitudinē quasi hominē unū et oc-
cant. Nō poterat eos introducere in terrā
pro qua iurauerat: ideo occidit eos in sol-
itudine. Aliqñ quasi filius cōfidens de dile-
ctione paterna nō tā obsecrat q̄s quasi im-
perat patri ut exaudiat eū expertā erga se
beniuolentiā patris allegās. Sicut moyses
xxxij. Si dixerō noui te ex noīe etiā in-
uenisti gratiā corā me. Si ergo inueni gra-
tiā in cōspectu tuo: ostēde mihi faciē tuam
ut sciam te respicere populū tuū q̄tē hāc.
Itē si inueni gratiā i cōspectu tuo. dūs. obse-
cro ut gradiaris nobiscū: et auferas iniqui-
tates nostras atq; peccata: nosq; posside-
as. Itē obsecro dūs. peccauit pplō tuū pec-
catu malum. Aut dimitte ei noxam hanc.
Aut si nō: dele me de libro vite in quo me
scripsisti. Magna fiducia hoīs ad deum.
Non rogat se deleri de libro dei: sed ea fi-
ducia quā presumit non delendum de libro
vite ea petit illud premiū non dubitās se
exaudiendū. Unde qd petijt impetrauit.

¶ Quod oratio multipliciter delectat
deum.

ca. xi.

Alde aut delectat deus in h. ut
frequēter orēs pp multiplicem
orādi utilitatē. s. ut deo indefi-
nēter inhereat qd summe bo-
mini ē vtile inter oīa. Juxta illud. Maria
optimā partē elegit. Itē ut bñficia dei mul-

tiplicius experiamur per multarū precum
exauditionē. Itē ut habundanti affectu de-
uotionis in amorē dei excreseat: ideo beni-
gne prouidet nobis plures orandi occasio-
nes quibus ad orationē sepius stimulemur
siue pro ipsis siue pro alijs orando: aut pro
malis euadendis: aut bonis assequendis:
ut cum affectus deuotionis tepescit ad unū
in alio recalescat: sicut ignis subiciēdo ligna
ut nō deficiat restaurat. vi. Leui. Ignis in
altari semper ardebat quē nutrebat sacer-
dos subiciens manē ligna: per singulos di-
es iposito desuper holocausto. Ignis est
iste perpetuus qui nunq̄s deficiet in altari.
Tu ergo dei sacerdos. i. sacris deditus: cū
per noctem negligentie deprehēderis ignē
deuotionis in altari cordis repuisse: mane
idest apparente prima lucis agnitione: ligna
deuotionis diuersis occasionibus quasi ad-
iacentibus nata filijs collecta subice ligna
ex magna silua et supplicationis materiam
ministrantia sunt peccata quotidiana et ali-
qua magna. Silua sunt negligentie nostre
et miserie et defectus virtutum et gratiarū
et vitia tam spiritualia q̄s carnalia et tenta-
tiones et varij euentus quibus pulsamur et
incomoda que patimur et timemus et pro
quibus dolemus tam pro nobis q̄s pro ali-
is quorum miserijs cōpatimur. Ligna ma-
gne silue sunt omnia que desideramus ha-
bere pro quibus oramus ut impetremus.
Similiter omnia bñficia nobis collata pro
quibus gratias agere debemus. Item pro
defunctis exorare ut a peccatis soluantur.
Et pro gloria sanctorum deum collaudare
multam deuotionis materiam quasi perpe-
tui ignis nutrimentum subministrant quo
suppositi operis holocaustum odorem red-
dat suauitatis. Affectus enim amoris dei et
sancti timoris cū seruoze bone voluntatis in
spū hūilitatē et motu pietatē et gaudio spci:
nunq̄s debēt in corde sui dei extingui. Ista
nāq; sunt in qbus virtus deuotionis maxi-
me p̄sistit. Semp enī d; mēs dō deuota p

aliquam piam occasionem assuescere se ad deum erigere orando: supplicando: gratias agendo: laudando: pro diuersis causis se omni tempore offerentibus. Juxta illud. Luc. xviii. Oportet semper orare et nunquam deficere. Item sine intermissione orate: in omnibus gratias agite. ps. Benedicam dominum in omni tempore. Quanto frequentius quis orat: tanto oratio sit ei delectabilior et efficacior. Et quanto rarius orat: tanto insipidior sit et tediosior: sicut experientia sepe docet. Quandoque namque seculares videmus adhuc in statu peccati positos ex multo orationis usu magna deuotionis plerumque perfundi dulcedine. Que licet vera caritatis radice non perfluat. Ostendit tamen deus per hoc quantum sit paratus in flagrantiam infundere: si non negligat querere qui adhuc in peccato positus: sed tamen per studium orationis eius se familiaritati quoquo modo applicantibus sue dulcedinis experientiam non abscondit. Quid erit fidelibus amicis: si sic dulcem quandoque se deus exhibet adhuc inimicis: Deut. 10.

Asanum tuum non prohibuisti ab ore eorum de quibus premitur quod fecerunt sibi vitulum et adorauerunt. Quam ergo excusationem habent religiosi pretendere qui diuine laudis in experti sunt: quod etiam secularibus si studiosi sint non negare videmus. Ber. Arguit nos de peccato negligentie et inopie: et incurie ipsa inopia nostra: sicut fauus sine melle: et murus absque temperatione: et cibus absque condimento. Ita, vita religiosi sine studio interne deuotionis: quamuis plurimum istis temporibus non solum non sentiant: sed nec querant nec desiderant: nec curent: imo nec credant sed inuideant et persequantur in alijs deuotionis gratiam. Tamen scire debent quod omnis religio arrida et imperfecta est: et ad ruinam promptior: que spiritum diuine sanitatis non querit que precipuum conamen ad corporis studium et interne puritatis non impendit: in qua ex-

pressissime spiritus sanctus testimonium reddit spiritui nostro: quod sumus filij dei. Austera vitam corporalis exercitationis quasi ad modicam utile despiciamus et ardua pietatis opera actualiter non habemus: sicut olim sancti: qui pro fratribus animas posuerunt et similia magna gesserunt. Ite sublimia virtutum exercitia pauca videmus: ut sunt sancte obediencie: perfecte patientie: humilitatis precipue: et paupertatis extreme. Si ergo istis caremus et adhuc orationis studium postponimus in quo gloriari de nostra religione poterimus: ut forte de solo nomine et exteriori habitu et verbis scripture quam in folijs et in ore magis quam in affectu et in opere gestamus. Sed nisi habundauerit iustitia nostra ait deus: plusquam scribarum et phariseorum non intrabitis in regnum celorum. Pharisei in exteriori apparentia et nomine religionis tantum gloriabantur. Scribae autem in verbis scripture sibi laudem et nomen magisterij acquirebant. Qui autem verba tantum sectatur nihil habebit. Et qui omnia opera sua facit ut videatur et laudetur ab hominibus mercedem non habebit apud patrem qui in celis est. Qui orationis studio vult intendere: assuescat primo aliquando orationi vacare: deinde sepius ad orationem recurrere: deinde diutius in oratione persistere tantum frequenter quantum hoc orationi incumbere: nec pro fastidio vel lenitate desistere: nisi quando vel corporis debilitas vel vixens necessitas: vel ratio utilitas inde auocat: et iterum reuertatur in idipsum ne per diuinam abstractionem redeat in dissuetudinem orandi et refrigeret. affectus quoque ad singulos modos orandi et diuersis modis petitiones forent: et diuersas petitiones attemptat ut tandem in aliqua specie deuotionis affectum concipiat et illi quantum sapit inhercat. Si autem debilitas capitis vel corporis cohibeat et sensus exteriores sub disciplina retineat et dei auxilium ad singula humiliter inuocet et patient

ter si pro voto non succedit assidue sustineat. Ipsa quoque retardatio proficiendi est via perfectus dum humiliamur. Et per hoc melius a superbia defendimur: quia sepe nimia proficiendi securitas extolendo mentem deicit: et feruor commutatus vires corporis exurit. Et ideo deus pie cursum temperat nostrum ut longius procedat.

De tribus retrahentibus a profectu et salute.

ca. xij.

Tria sunt que maxime a profectu retrahunt non solum perfectionis sed etiam salutis sicut in pluribus experimur. scilicet remissa voluntas: horrox difficultatis: diffidentia de auxilio gratie dei. Remissa voluntas vult bonum: sed sine conatu laboris: et ideo consuetudo leuitatis retrahit eam a proposito profectu proficiendi. Ideo pigra voluntas seipsam rationis instinctu cogere debet: et quasi pigrum animal stimulis timoris dei et spe premij agitare et violentare. Horrox difficultatis per discretum et assiduum mitigandum. Gratia dei sicut adest incipientibus ita non deerit perficere studentibus: et utilius est nobis semper timere ne forte subtrahatur nobis: ut tanto studiosius eam conservare laboremus quam si certi essemus quod nunquam perdere mus: quod tunc negligenter eam recuperare mus et minus proficeremus. Timor enim facit sollicitum et agilem: et securitas plerumque desidat et torpentem. Dominus noluit dare filijs israel manna in tanta quantitate: ut pluribus diebus sufficeret: sed singulis diebus colligerent excepto sabbato: designans quod quotidie panem gratie cibum anime petere debemus dicentes. Panem nostrum. da nobis. Et qui dat hodie cras quoque dare paratus est tamen non negligamus petendo colligere quam sufficit ad salutis profectum. Cum in oratione te sentis exaudiri: et illud quod petieris impletum esse non liextolli quasi pro tua sanctitate te deus exaudierit: et pro tui dilectione fecerit quod rogasti. Sed cogita quod pro sui bonitate illud face

re pro se disposuerit: vel aliorum bonorum potius preces attenderit. Et gratias age deo qui te sue dispositionis cooperatorum habere: et aliorum amicorum suorum orantium te in hoc participem facere dignatus est: ut in orationis actu et pietatis affectu merearis: et exauditionis fiducia consolaris: et ex petitionis tue impletionem letificeris: et ex his crescas in amorem dei: qui benigne procurat nobis occasionem quibus ad orationis presidium compellamur. ut imminentes molestias euadamus vel bona desideria inspiret: que orando impleri posulemus ut dum rogatus exaudierit magis ametur a nobis: et tanto sollicitius eius voluntati parere studeamus: quo eius nostris desideriis: et propterea fauere pie obediunt videmus.

De causis quare non exaudimur orantes.

ca. xij.

Ause autem quare non exaudimur orantes plures sunt. Aut ex multis demeritis culparum orantis. Isa. p. Cum multiplica-

ueritis orationem non exaudiam: et causas subiungit. d. Manus vestre sanguine plene sunt. id est peccato. Io. Scimus quia peccatores deus non exaudit. Isa. lxvi. Peccata nostra absconderunt faciem eius ne audiret. Aut ex tepore orandi quia non seruentur et deuote. orat. Isa. xix. Orabitur et exaudiam vos cum quesieritis me in toto corde vestro: quasi dicat non aliter. Aut quia non perseverat orando donec obtineat. Luc. ii. Si perseverauerit pulsans propter importunitatem surget et dabit ei. Iudic. xv. Scitote quoniam exaudiet preces vestras si permanseritis etc. Aut ex diffidentia exauditionis. Jac. i. Siquis vestrum hesitat non extimet quod aliquid accipiat. Eccl. Aliquando orationem prepara animam tuam et noli esse quasi homo qui temptet deum. scilicet si velit exaudiri. Mat. Nescitis quid petatis. Jac. iij. Petitis et non accipietis eo quod male petatis. Deut. o. li. Cum ploraretis coram

domino non audiuit vos neq; voluit acce-
scere voci vestre. Aut vt magis ad peten-
dus prouocet. Grego. Sancta desideria di-
latione crescunt. Aut vt tanto cautius cu-
stodiatur acceptū qđ difficile impetratur.
Criso. Deus adhuc beneficium suum pro-
trahit vt nobis non sit vile quod prestat.
Aut vt humiliter orās dū tardi⁹ exauditur
et sic duo bona proueniūt: vt insolens repri-
mas elatio: et tñ petitiōis nō casset effectus:
Aut in aliud tēpus exauditiō differet ma-
gis cōtrariū aut vtile petenti. Sic moyses
gloriā dei sibi oñdi petijt qđ non tūc s; post
meruit videre. Aut etiam aliorū suffragijs
querat iuari qđ forte ardua petitio velut
presumptio repri-mas. Sic Ezechias misit
ad Isaiam vt oraret pro se et populo. Et Jo-
hannes ad Baldā pphetissam. Ro. xv. Ob-
secro vos vt iuuētis me orationib⁹ vestris
vt liberer ab infidelibus qui sunt in iudea.
Mat. Si duo ex vobis pserit et c.
Aliqñ et si negat vnū qđ forte minus expe-
dit pro eo dat aliud vtili⁹ et meli⁹: vt Pau-
lo cui stimulus carnis nō est ablat⁹: vt vir-
tus i infirmitate pficeret. Utilior sepe ē exer-
citatio tribulationis qđ quies prosperitatis
licet hanc plus optemus. Ex his per cōtra-
rium pōt aduerti que valent ad exauditiō-
nem orationis. s. culpe remotio: seruo: et in-
stantia: et fidei consentia: humilitas: et alio-
rū suffragia: et accepte gratie: et gratiarum
actione: studiosa conseruatio: vt et ea tñ pe-
tant a domino que ipse nouit magis expe-
dire et quando.

De specialibus orationibus. ca. xiiij.

Et specialib⁹ at orationib⁹ quas
solēt hēre quidā. Vtrū expedi-
at eas dici certis horis vel die-
bus: nota qđ quibusdā expedit
magis: quibusdā min⁹. Inscipi-

entib⁹ enim et rudibus et affectu deuotio-
nis nōdū imbutis magis expediūt: vt saltē
consuetudo moueat ad orationis studium

ne semp vagi circa exteriora a deo fiat alie-
ni et frigidi torpeāt: et nunq; aliquo deu-
otionis igne calescāt. Deuotionis aut affe-
ctu iburi et amplioris cū deo familiaritatis
gratia subleuati: si nimis psalmorū et simili-
um orationū multiplicationi intēdūt: spiritū
obtrūit: deuotionē impediunt: cordis liber-
tatē quasi quodā pōdere pgrauāt: et melio-
rib⁹ ablati minus pro illo tpe vtilibus oc-
cupant scrupulosis inherēt. Et tunc tamē
et ipsi plerūq; huiusmodi oratiōis subleua-
mēto quasi quodā afflatu donec flāma de-
uotionis accensa verborū solijs nō indige-
at purius se fragrās et trāquilis in subli-
me attollens. Et iste modus videt expedi-
tior: vt spāles orationes tūc ex bona cōsue-
tudine ruminent qñ maior: nō hētur deu-
otio. Quādo vero superuenit melior deu-
otionis infusio vel vtilior: vel plus vigen-
s occupatio cōsue-te intermittant oratiōes ad
quas quis nō tenet donec tēpus redeat op-
portunū. Quales aut orationes sunt vtilio-
res puto sup h vniformē dari nō posse re-
gulam cum sic de cibis corporis diuersis
diuersa conueniāt: et mō h mō illud magis de-
lectet edētē: sed h videt tūc ēē fructuosius
qđ orātē magis fm deū delectat: et qđ de-
uotiois spūs pmpri⁹ excitat: et mētis fiduti-
am erigit in deū. Dis ergo oratiōis fruct⁹
et finis ē deo adherere et vn⁹ cū eo spūs fie-
ri per liquefactionē purissimi amoris et spe-
culationē serenissime cognitiōis et absco-
siōnē in dei vultu ab oī mundanorū strepitu p-
excessum quietissime fruitionis: vbi oēs vi-
res aie et potētie a suis dispersionib⁹ siml
collecte: et in vnū verū et simplicissimum et
summū bonū fixe in quādā diuine cōsta-
tionis et eterne stabilitatis similitudinē trā-
sfomantur.

Ant at quidā gradus iscrio-
res qñ scalares ascensus quib⁹
paulatim pficit aia et illi fini ap-
propinquat. Et primo assue-
scit dispersiones memorie quibus p diuersa

mūdi oblectamēta: et multiplicamēta distra-
cta vagabaf p vsuz orādi colligē: et in vnum
bonū defigere qd ē finis oīus desideratorū
et delectabiliū: s; q; adhuc memoria lubrica
et instabil ē eo q; multis et multiformibus diu
adhesit qres in qb⁹ delectaret vel curiose
occuparet. Nec videt stabilr inherere vi-
tūis: vlp̄p euagādi p̄suetudinē vel pp te-
nuem spūalium notitiā. Jō vtē sustētaculo
vborū in oratiōe que. s. i. ad b̄ inspirādo ho-
minib⁹ ministrat: vt p ea more paruulorū
quasi baculis sustētati assuescāt assurgē et
erigere se ad deū. Et b̄ fit cū hō conat ver-
bis orōnū et psalmorū itēdere et intellectu ex
eis spūalē elicere et deuotiōis affectū expri-
mere: sicut qui ex duro silice ferroi gnē ex-
cutit qui illuminat et accēdit: sed p assiduum
vsuz orādi cū adiutorio grē dei qui studio-
sis p̄ficiēdi semp subuenire parata ē: me-
moriam aliquā stabilitat ita q; iā sine graui dif-
ficultate valet oratiōi itēdere: et euagatio-
nes mētis facile cobibere. Juxta illud. De-
dificās hierlm dñs dispersiōes isrl̄is p̄gre-
gabit. Intelligētia ēt que p̄i⁹ q̄si cecutiens
fuit in exteriorib⁹ et visibilib⁹ inuoluta in-
cipit dilatari et illustrari ad vidēdū q̄ p̄i⁹
nō videbat: velut q; in cubiculū de sōis ve-
niēs subintrat: et p̄ q̄si nihil vidēs ipingit in
parietes et scabella. Deinde paulatim incipit
cognoscē grossiora et tādē ēt videt dare mi-
nima ita q; ēt mirat supueniētē q; nec ple-
ne vidē pōt oīa que sibi iā manifesta appa-
rēt. Ex hac illustratiōe dilatāt mēs ad multa
cogitāda: et alia colligit ex oratiōe: aut intel-
ligit ex spūali illustratiōe: alia discit ex diuina
reuelatiōe: et cōfert illā cū his que apprehē-
dit ex humana eruditiōe et inhibet ex sacra-
lectiōe. Et cōsolat nō modicū q; videt et ali-
os eruditos et scōs eadē sensisse: que ip̄e spi-
ritus sancto illustrat⁹ intellexit. Ex quo secu-
rus reddit q; nō ab alieno spū: vela pp̄iū
sensus visibili opiniōe seducat cū eundem
spūz sentit in se cē q; et in p̄orib⁹ scōs. Lau-
te tñ et humiliter ē agēdū ne forte ex p̄sum

ptionis culpa hō decipi mereat: et p̄to ip̄i
veritatis sequat spiritū erroris credēs spi-
ritū sanctum loqui: quod est propriū cordis
opinio: vel imissio per angelū malū qui se-
pe transfiguratur in angelū lucis persuadēs
falsa sub veritatis colore. Jō. Nolite
credere omni spiritui: sed probate spūs si ex
deo sint. Et nihil recipiendum est qd ab ec-
clesiasticorū doctria magistrorū et approba-
torū theologorū traditione discordat. Nec
reuocādū in dubiū qd ab eis vniuersaliter
eū testimonijs scōz patrū fuerit rōnabiliter
diffinitum: q; veritate reperta qui curiose
per superuacuum subtilitatem altius p̄scru-
tādo fodere nititur profunda scriptura q̄si
aliquid nō inuēturus qd ab alijs nō fuit in-
uentū: vanitatē diligēs querit mendatiū. Et
q; deus summe suavis et bonus ē: et omnia
que ab ipso fluūt sunt sapida et bona: iō cū
intellectus ceperit in agnitiōe veri dilatari
statim et gustus aīe b̄ est interior affect⁹ in-
cipit quodam spiritali sapore in cognitis
delectari: et sic qd in solo intellectu fuerat sci-
entie accedente sapore affectus dicitur sa-
pientia. i. sapida scientia ex cognitione veri
sapientia ex adiunctione amore boni. Licet
enim omnes anime affectiones suos habe-
ant proprios sapes. i. motus sibi conueni-
entes: amor tamē quasi principalis suo mo-
tu omnes alios informat: maxime cum ip̄e
ad summū et verū bonū debito modo fue-
rit conuersus: qui natus est nihil solidius
amare q̄z summū bonū. Oīa alia que pp̄
illud nō diligit tēptādo magis q̄z in eis ge-
scēdo diligit: et iō cito ei per facietatē in sa-
stidiū vertunt. Et rursum alia querit si forte
vel in illis quiescat s; nō inuenit: nisi forte
attigat summū bonū: qd cū attigerit q̄si in
debito fine suo gescit: et tūc relique affectio-
nes d̄bitos mot⁹ suos exēcēt iuxta ip̄i⁹ amo-
ris mēsurā. Quātū. n. amas quodcuq; bo-
num tantum gaudeas de eius adeptiōe tā-
tum speras vel cupis illud adipisci tantū
times vlt⁹ odis b̄ qd posset illud qd amas

autem in dolore non habito: et non pu-
det de contrario si quod diligis sit honestum.
Quadiu autem amor contrarios sentit affe-
ctus. i. timoris: doloris: pudoris: et odij: tunc
minor: et debilio: est in se quasi distractus: et
nondum in se totus collectus: etiam dum adhuc
spei locus est: nondum potest esse perfectus: dum
non habet quod amat in fruitione: sed tamen in ex-
pectatione. Et quanto expectatio incertior:
tanto et amor tepidior. Cum autem venerit
quod perfectum est euacuabitur quod ex parte est:
quod fruitionis gaudium perfectum erit cum amor
quod cupit iam tenuerit: nec amittere ultra ti-
muerit: nec de contrario aliquid sibi inesse sen-
serit: vel quod pudendum sit vel dolendum. Per-
fecta enim caritas foras mittit timorem: cum
iam in se nullam habuerit materiam odij vel
cuius erubescencie vel doloris. Quanto er-
go caritas magis augetur tanto alie virtutes
et virtuose affectiones amplius purificantur
quousque omnes in eam solam transformantur: ut
iam non sit timor vel dolor: spes vel pudor: sed
tamen summo gaudio seruens amor: et illi bono
tenaciter inherens quod solum sufficit anime desi-
derium implere ipsum amorem eius in se pote-
ter transformare: ut iam cognoscat sicut et co-
gnita est: et amet sicut amata est: quauis nul-
la creatura non tamen potest amare deum sicut ama-
ta est ab ipso: sed tamen sicut accipit. Beatus enim si-
cut est causa omnis carum: ita et diligit omnia in seipso
et propter seipsum. Et ideo sicut eius cogniti-
onem nostra non appropinquat ita et amor noster eius
amori non poterit comparari: nec in patria
quanto minus in via: ubi multipliciter dese-
ctus vix vel nunquam potest se colligere ad se ut
totus simul feratur in deum.

Profit autem homo deo dedi-
tus in studio inherendi deo: sic
ut primo cum labore mentis eu-
agationes comprimatur: et ad deum
colligatur: deinde ex usu studij istius facilis
iam cor suum cohibere et secum habitare di-
scit. Juxta illud exo. xiiij. Abaneat unusquisque
apud semetipsum nullus egrediatur ostium

domus sue die sabbati: et sabbatizabit popu-
lus. tunc facilius non solum: sed etiam delectabi-
liter deo valebit inherere: ut auxilio ab huius
quiete sit ei delectatio non modica sed semper
vellet si posset talibus deliciis inherere.
Beatus. xxxij. Amantissimum dominus habita-
bit in eo confidenter: quasi in thalamo tota
die commorabitur et inter humeros eius quie-
scet. Sunt tamen gradus et profectus in hac com-
moratione: ut primo delectabiliter deo in-
hereat et inuitus ab eo euellatur sicut paru-
lus a patre bladiet: vel famelicus inuitus
separatur a cibo. Nec mirum. Spiritualis enim
iocunditas non solum delectabilis est fruendo: sed
et pulchra et honorifica: habendo et promerendo
delectatur: honestat et locupletat. Suavis
est gustus celestium deliciarum. Honorabilis
amicitia dei et civium familiaritas supernorum.
Fructuosa caritas et meritoria sublimitas pre-
miorum. Quod quod appetitur propter aliquod istorum
trium desideratur: vel quod putatur delectabile vel
honorabile vel utile: sed in quo omnia simul com-
uenire non inueniunt nisi in fructibus celestium et
spiritualium delectatione. Alia enim delectatur: sed tur-
pia sunt et nocua: alia honesta vel utilia: sed
difficilia et laboriosa. Virtutis autem affectus
et sapientie gustus: et diuine suauitatis fructus:
dulcis et venerabilis conscientia letificat: asse-
curat et magnificat. Sed tamen si sponsi ample-
xibus omnia deuota inbianter inheret incipit
inter eius brachia aliquo modo consopiri: si-
cut potatus nobili vino in soporem resoluitur:
ut non solum delectabiliter: sed et tenaciter
deo inheret: et quasi vino quodam abstra-
tur ab omni visibiliu sensu et memoria: sic
tamen temperate: ut nec plene suimet oblita: nec
tamen vere compositus sit sui. Juxta illud ps. Si
dormiatis inter medios deros. i. inter me-
dios terminos mundi et celi. Item canticum. Ego
domio et cor meum vigilat. Est enim talis iste
sompnus sicut illorum qui incipiunt dormire: et
tamen videtur sibi ea que circa se sunt ali-
quo modo sentire et intelligere sed pro so-
pore non aduertunt nisi velint vis sibi facere

ut ad se plenius reuertant. Amor enim dei
cum pura intelligentia cognitus inebriat mentem
et ab exterioribus abstracta suauitate deo con-
glutinat et coniungit. Et quanto amor vehemen-
tior et intelligentia lucidior tanto validius
in se mentem rapit quousque tandem omnium
que sub deo sunt plene oblita in solo diuine
contemplationis radio libere figatur: licet
breuiter quasi in quodam corusco lumine
celitus emicantis: quod corpus quod corrumpi-
tur aggrauat animam et deprimat: terrena in
habitatio sensum multum cogitantem. Sen-
sus enim hominis per se pauca potest et vix
tenuiter cogitare: subleuatus autem afflatu su-
perni luminis tanto plura inde intuetur: quan-
to supra se sublimius eleuat. Sed corruptio
terreni corporis et varie huius vite occupa-
tiones deprimunt animam et reuocant ad seipsam
ut gemens clamare cogat cum Apolo. Infelix
ego quis me liberabit de corpore huius mor-
tis. Item psalmus. Deum mihi quod incolatus meus pro-
longatus est. Quanto minus mens sobria est
ad ista inferiora et humana cogitanda et tra-
ctanda: tanto plus a superioribus et celesti-
bus per deuotionis intuitum elungatur. Et
quanto feruentius ab inferiorum memoria
affectu et intellectu ad superna sustollitur tan-
to perfectior est deuotio et purior est contem-
platio: quod simul non potest perfecte utriusque
esse intenta que ab inuicem sicut lux et tene-
bre sunt diuisa. Qui deo inheret in lumine
versatur. Qui inheret in tenebris in tenebris est.
Que est in vita hominis sublimio: per-
fectio.

ca. xv.

b Ecce est hominis in hac vita su-
blimio: perfectio ita uniri deo
ut tota anima cum omnibus po-
tentibus suis et viribus in deum
collecta unus spiritus fiat cum eo: ut nil me-
minerit nisi deum: nil sentiat vel intelligat
nisi deum: et omnes affectus in amoris gaudio
uniri in sola perfectionis fruitione suauiter quie-
scant. Imago enim dei in anima in his tri-
bus potentibus expressa consistit: videlicet in ratione

memoria: et voluntate. Et quoad istum non
sunt ex toto deo impressae: non est anima dei
formis. Forma enim anime deus est cui de-
bet imprimi sicut sigillo signatum. Nec nunquam
plena est: nisi cum ratio perfecte iuxta ca-
pacitatem suam illuminatur ad cognitio-
nem dei qui est summa veritas et voluntas
perfecte afficitur ad amandum summam bo-
nitatem: et memoria plene absorbetur ad in-
tuendam et fouendam et tenendam summam
felicitatem. Et quia in horum consummata ado-
ptione constat gloria beatitudinis que per-
fitietur in patria: liquet quod istorum perfecta
inchoatio est perfectio vite in hac vita. Quam-
uis autem omnes virtutum conatus ad hanc per-
fectionem tendere videantur: tamen speciali-
ter orationis studium ad hanc nititur: ut anima toto
affectu et intellectu et memoria in deum fe-
ratur quod alijs postpositis anima soli deo in-
herere desiderat cum orat. Unde orationis
perfectio est curus anima illud obtinet ad quod
orando tendit: ut tota ab infimis abstracta
solius iuratur diuinis: nec volens nec valens
aliud sentire nisi deum ubi vere quiescit anima:
ibi delectatur in splendore lucis et amenita-
te diuine dulcedinis: et in securitate pacis.
Nec autem spiritualis amenitas non potest per
aliquas imaginabiles describi similitudines
nec per sensibilia depingi comparationes: quod
pure spiritualia tamen differunt a sensibilibus si-
cut spiritus a corpore. Spiritus vero rationalis
nec corpus est nec corporis similitudo.

c Circa vero hanc contemplationis ex-
cessum sunt diuersae deuotio-
num species quas breuitatis causa
pretereo: quibus scriptura vel tra-

ctores scripture diuersa nomina imposuerunt:
ut iubilus: ebrietas spiritus: spiritualis iocunditas
liquefactio: que expertis et vacantibus expla-
nanda relinquo. Aliqua tamen breuiter tangam
istorum. Et quod iubilus visitatum non habet a scriptu-
ra: videlicet quod iubilus sit quoddam spirituale gau-
dium cordi repetente ex aliqua deuota cogitatio-
ne vel collatione infusus quod totum cor percutit ex

sui vehementia. Quosdā tremore cōmouet
et delectabiliter cruciat: q: motus gaudiū cō
solat sed ex ipetu fortitudinis corpus debi
litat: et aliqñ per risum: aliqñ per quosdā
clamores: aliqñ per alios gestus et singultū
qñ euaporādo erūpit: nec valēs se intra se
tacitus p̄tinere. Grego. Iubilum nāq; dici
mus qñ ineffabile gaudiū mens concipit:
qđ nec abscondi pōt nec sermonibus ape
riri: et in quibusdā motib⁹ p̄odit quāuis
nullis p̄prietatibus apitur. vnde ps. dicit.
Gūs ppl̄s qui scit iubilationē. Non ait.
qui dicit: sed qui scit: q: sciri quedā iubila
tio pōt: sed dictu nō exprimi valet. Ebrietas
spūs dici pōt quelibet amoris et gaudiū de
uotio ex qua qñ ex vini fortitudine feruor
spūs sancti sic exhalare scit q se intra se colli
bere nō valet. Unde apli spūs sancti feruor
re estuantes: multo pleni dicebant. Job.

En venter me⁹ quasi mustū absq; spiracu
lo: qđ lagūculas nouas dirūpit. Nouas di
cit nō veteres: vñ q: veterib⁹ cordib⁹ nō in
fundit talis deuotio sed nouis. i. in nouitate
vite ambulātib⁹: vel nouas dicit p̄p forti
tudine spūs: que si nouas dirumpit quanto
magis veteres. i. fragilia corda et firma vñ
nouas dicit: q: talis feruor: spūs nouis et nō
dū exercitatis mētib⁹ nup infusus min⁹ va
let se se colibere: qñ erūpat. per inusitatos
gemitus vel voces: vel singultū. Sic nouū
vinū in vase ebullit qđ inueteratū quiescit.
Nāq; et corpus qñ obrigescit et mēbra in
habilia et inflexibilia fiunt ex subita feruo
ris et suauitatis influētia et h pōt eē: q: spūs
oēs distēdunt cordi inflāmato q: extēsiōne
nervorū et obstruētiōe viarū spūaliū mēbra
amittūt habilitatē officiorū suorū: vt lingua
loquēdemā⁹ operationū: et pedes t̄rura
gradiēdi: quousq; feruor iterū remittat: et
vie spūs apte fiant vt prius: nec mirū si h
diuine affectiones pñt efficere: quarū virt⁹
fortior ē cū et humane affectiōes h inter dū
valeāt: vt subitus terror et subita et imode
rata lenitia: et subitus dolor: et odiū imēsūm

et impatus amor: sicut sepe cōpertū ē: et in
extasis vel stuporē: vel frenesim alios ex hu
ius oī raptos feruore eē et mēbra in rigorē
vel tremorē versa: vel et febres ex vehemē
ti molestia incidisse. Quid ē mirū si ex ma
gna spūs hilaritate quā spūs scūs infundit:
cordi aliqñ erūpit in aliqua aperta hilarita
tis indina: vel si qñq; singultibus et affecti
bus aptis impare nō valeat: et hui⁹ interne
deuotiois mor⁹ abscondere cū videamus se
pius aliquos ex stulta lenitate a risu et inso
lertibus chabīs nō posse se colibere: etia;
vbi pudor human⁹ iperat disciplinā. Et ali
quādo ex humana tristitia oborto fletu nō
possit hō: quāuis libenter faceret: impare.
Cū enim scriptū sit. deus n̄r ignis cōsumēs
ē: et de⁹ charitas ē: qđ mirū si feruor diui
ne charitatē cordi ifusus totū hoīē cōmo
uet: sicut si vitro fragili et vasi fictili bulliēte
liquorē vel ignē ardētē infundas: trepida
tionis fragorē p̄cutit. Lor nāq; diuini amo
ris gaudio: vel diuino fruitionis desiderio
inflāmātū in se dilatat et extendit: et qñ intra
angusta pectoris se cape nō sufficiens quodā
modo erūpere conat nisi flāma quā intus
patit foras eructet: et ardoris sui refrigeriū
qualecūq; inueniēs euaporet. Qđ cū non
pōt vel ex humano pudore nō audet: mira
biliter in semetipso cruciat: et corpus val
de ex talibus motib⁹ debilitat: q: virt⁹ diui
ne dulcedis itollerabilis est ibecillitati ter
reni corporis: sicut si ignē intro imittas: vñ
legim⁹ scōs ex diuinis visitationib⁹ et reue
lationibus coruisse et viribus emicuisse.
Bañ: iij. Visionē hāc grandē vidi et non
remāsi in me fortitudo et emicui nec habui
qcq; viriū et iacebā cōsternatus sup faciē
meā. Itē treñ. x. De excelso misit ignem in
ossibus meis et erudiuit me. Itē spūs sanct⁹
in igne super aplos venit: q: virtus diuini
amoris sicut ignis illuminat et inflāmat. Spi
ritualis iocunditas dici pōt quoddā gaudi
um qđ a spūs sancto infundit quo gaudium
aius in deo: siue p̄o perceptis diuinis be

Benefitio vel promissio. Et licet aliqui putent
spūalem esse letitiā cū aliqñ religiosi inter
se iocundi sunt: tñ sciāt qđ spūalis letitia si-
cut caret amaritudine tristitie seculi ⁊ acci-
die torpore: etiam ita dissolutionis leuitate.
Spiritualis .n. letitia dupliciter accipit. s.
spāliter ⁊ generaliter: spāliter: ⁊ tunc est mo-
tus spūalis gaudij in spū sancto ex intuitu
bñficioꝝ dei ⁊ future gl'ie ⁊ bonitatis diui-
ne. Generaliter: ⁊ tunc ē quedā mētis bila-
ritas a bona cōfidentia ad deū ⁊ bone p̄scien-
tie testimonio reddēs hominē beniuolū ⁊
deuotū ad oīa agenda ⁊ sufferēda pro deo
⁊ oīa que dei sunt diligenda ⁊ promouen-
da. Jō bis dicit apl's Ad phi. Gaude-
te in dño semp. iterū dico gaudete. p̄ gene-
raliter. scđo spāliter. Liquefactio aut anime
aliud nō videt ēē nisi quedā emolitiō a du-
ritia sua: per quā flexibilis reddit ⁊ volun-
taria ad amandū se amātē deū: ⁊ liquecēs
ad recipiēdū diuine virtutis ip̄ressiones: vt
sicut liquor: liquorizata spūs dei spūs homi-
nis influēs misceatur: ⁊ vnus fiat anima spi-
ritus cū deo.

De generibus cōpunctionum ⁊ deuo-
nium. ca. xvi.

Am aut multa videant deuo-
tionū genera vel cōpunctionum
pnt tñ. vij. distingui differentie
iuxta singulariū affectionū va-
rietates. Aut enim surgit deuotio ex timore:
aut ex dolore: aut ex desiderio: aut ex amo-
re: aut ex cōpassione: aut ex gaudio: aut ex
admiratiōis stupore. Ex timore: vt cū quis
cōpungitur timore futuri supplicij: vel cum
timet a deo derelinqui p̄pter demeritum
peccatoꝝ suoz: dicēs deo. Ne picias me
a facie tua: ⁊ ne derelinquas me dñe deus
meus. Ex dolore: vt cū dolet se offendisse
deū ⁊ gratiā eius amisisse: vel cū dolet se
tā parū p̄fecisse: ⁊ tā parū ēē meriti apud
deū: ⁊ in tñ dei oculis displicere. ps.
Auerte faciē tuā a peccatis meis. Ex desi-

derio: cū suspirat ⁊ anhelat ad gratiā am-
plioꝝem virtutū: ⁊ ad familiaritatis diuine
suauitatē: vel ad xpī pñtiā in celo vñ ad san-
cta desideria adimplēda. ps. Dñe ante
te oē desiderij me. Isa. Dñe nomen
tuū ⁊ memoriale tuū in desiderio aie. Aia
mea desiderauit te in nocte. Ex cōpassione
cū xpō passo pie cōpatit ⁊ gladius illā ani-
mā deo fidelē trāsuerberat ⁊ vulnerat: qui
Marie matris animā letaliter pertransi-
uit: aut cū proximozum icōmodis: aut ani-
marū piculis cōpatit: ⁊ zelus dom⁹ dei ⁊ in-
iurie deo illate comedūt eā nec sinunt eas
dormire somno dissimulationis: quin p̄ri-
stet ad singuloꝝ scandala ⁊ tor: queat ad sin-
guloꝝ calamitates. Job. Flebā sup eū qui
afflictus erat ⁊ cōpatiebat aia mea paupe-
ri. Ex amore diuino cū recolit qđ benigne
secū egerit: ⁊ quanta sibi beneficia indigno
⁊ imerito contulerit: vel cū pensat genera-
lia bñficia oī generi hūano ip̄esa ⁊ icarna-
tiōis ⁊ passiōis bñficia ⁊ sacramēti altaris
⁊ spūs scī sacro scō charisimata: vel cū ips⁹
dei ingemiatā intueri benignitatē que tan-
ta est sicut imensitas ⁊ eternitas que mēsu-
rā nō habet neq; finē. Et ideo sine mēsu-
ra ⁊ sine fine diligendus est. Amore dei ni-
hil pōt esse delectabilius vel honorabilius
vel vtilius per hanc affectionem dilectiōis
dei: singulariter spiritus sanctus testimoniū
reddit spiritui nostro qđ sumus filij dei. de
hō specialiter dicitur. Qui diligit deum hō
cognitus est ab eo: ⁊ ego diligentes me di-
ligo. Cognosci a deo ⁊ diligi est ab eo ap-
probari. Amor dei est omnium affectionū
bonarum condimentū: ⁊ tanto plus sapi-
unt deo cetera virtutum affectiones: quan-
to plus de hō habuerint condimento nec po-
test esse virtus vel deuotio que ex amoria
radice non pululat. Ex gaudio surgit deu-
otio cū exultauerit in deo memor beneficio-
rum eius: vt cum in spe gratie eius con-
fidit se esse de numero saluādoꝝ: vel con-

gratulatur salutē et profectui proximorum: vel cum in exultatione spūs congaudet glie beatorum et mente perambulat celestis patrie varias mansiones ex quibus omnibus vel singulis cor exilarat et quasi iocunda volucris: quicquid clauso pectore vidit in iubilo et affectu exultationis laudis quasi querat exire de angusto pectoris. ps. Cor meum et caro mea exultauerunt in deum viuum. Et admirationis stupore cum illuminato intellectu fulgore sapientie stupet magnitudinem potentie dei: et profunditatem sapientie et suauitatis et benignitatis eius vel distinctionem iudiciorum eius vel abyssum claritatis incomprehensibilitatis et inmensitatis eius: vel quicquid est de natura diuinitatis et glorie maiestatis: vel quocumque operum eius admirabili ratione. Job. xxxvi. Magnus fortitudine et iudicio et iustitia deus et enarrari non potest: ideo timebunt eum viri. Aliquando commixtim ex diuersarum affectionum motibus deuotio consistat: ut timor cum dolore et gemitu: cum gaudio et admiratione: compassio cum desiderii ardore iungatur. Et quasi aromata si mul strita: liquore supne vinctiois compacta: et calore ignis diuini decocta pigmentum salutare efficiunt ad sanandum animarum languores et efficaciter et salubre: sicut illi qui pigmenta sanitatis efficiunt: aliquando de singulis: aliquando de pluribus: et modo de illis: modo de istis compositionem faciunt pro variis remediorum causis. Cum autem deuotio sit pie affectionis pinguedo et magis se beat ad affectum quasi ad intellectum sicut videri potest in simplicibus deuotis et literatis pluribus in deuotis. perfecta tamen non est deuotio sine lumine intellectus sed ultra se habet intelligentiam simplicium deuotorum et aliter tractatorum. Literati enim sciunt subtiliter loqui de quacumque et spirituali materia: et vobis propriis exprimere que volunt: et pulchre diuidere et distingueret et causas et congruas rationes assignare: et sermone composito persuasibiliter et ornate ponere. Et ex paruis quicquid longum texere tractatum: et ea que plana sunt nota per se verbis artificiosis inuolueret: ut rudibus de intimis perhibere

medullis extracta videantur. Deuoti autem simplices clarius vident veritatem in se et profundius de ea sciunt cogitare: et potius eius pensare et saporis intimi venas per gustus affectus scrutari et per pure intelligentie radii quicquid lucidius discernere: sed nesciant vobis expressis proprie distinguere: tamen ex ipso saporis gustu naturalis virtutis differentias cognoscere magis quam per argumentorum pecturas. Exemplum de quolibet mechanico artifice in arte sua puto et de subtili philosopho quorum alter scit de arte pulchre discere: et alter proprie operari: vel exemplum de medico theorico et pratico quorum alter magis nouit artem per scientiam alter per experientiam.

De reuelationibus: visionibus et imaginationibus: demonstrationibus. ca. xvij.

Dico de illis que ad spiritualium perfectum spectant videndum est breuiter de his que in spiritualibus experientis magis pertinent ad intellectum: ut sunt reuelationes secretorum et visiones et imaginarie demonstrationes: in quibus quidam de veritate aliquando erudiunt et plurimi deludunt: his autem tanto minus immorandum est quanto frequenter ea sibi immitentes decipiunt: et quantum est minus profectus in talibus etiam cum vera sunt: sed rudibus et spiritualium charismatum ignaris magis magne sanctitatis et sapientie virtus in his consistere extimetur.

De generibus visionum. ca. xvij.

Qatuor sunt genera visionum et totidem sunt genera reuelationum quauis etiam visiones dici possint reuelationes: quia in eis aliqua secreta reuelantur. Quedam visiones dici possunt corporales que vigilanti corporaliter ostendunt: ut Moyses vidit dominum in rubo ardenti. Et patres angelos visibiliter susceperunt. Ad hanc potest referri quocumque libet sensuum experientia: ut auditus: gustus: odoratus: et tactus: vel visus pro quolibet sensu solet poni. Exo. xxvi. Videbat voces

et lapides et sonitus buccine etc. Voces namque
et sonitus buccine non visu sed auditu percipi
re potuerunt. Illie sunt imaginarie visiones
que vigilanti non corporaliter sed imaginarie ostē
dunt: siue in somno siue in excessu mentis
rapti: ut visiones Ezechielis: Danielis: et
aliorum sanctorum in nouo et veteri testamento.
Illie sunt imaginarie que dormientibus ostē
dunt. ut Jacob vidit dominum in visum scale. Et
Pharaon: et Nabuchodonasor somnia vide
runt presagia futurorum. Iste oēs visiones com
ueniunt simul in hoc quod non solum bonis sed etiam
malis ostendunt. Ite quandoque vere sunt et
per eas erudiunt aliqui ad veritatem et quan
doque deceptorie et aliqui ex his deludunt.
Eze. xiiij. Audistis visionem cassam et diuina
tionem mendacem oculi estis. Ite quod non faci
unt sanctum nec ostendunt. Alioquin Balaam
sanctus esset et eius asina que vidit angelum
et Pharaon qui vidit somnia presagia futu
rorum. Ite quod et si vere sunt tamen per se merito
rie non sunt: et qui multa talia videt non est
melior: et qui nulla: non est minor: sicut est de
miraculis alijs. Ite quod pluribus sepe magis
nocuerunt talia quam profuerunt: quod inaniter in
de gloriantes extollebant. Multi et putan
tes visiones vidisse que non viderant seduce
bant se et alios: vel ad questum auaritie retor
serunt. Multi finxerunt se mendaciter vi
disse visiones: ne aut haberent inferiores cete
ris. Aut ut pre ceteris honorarent: quasi san
ctiores: quibus secreta dei ostendant. In qui
busdam et solent huiusmodi visiones esse prelu
dia insanie: quod cerebro fuso et fumis ipsi ob
nubilantibus visus oculorum confundit ut pu
tent sibi apparere aliquid vaciter quod fanta
sticum est et falsum. Eccle. iij. Sicut parturien
tis cor tuum fantasias patitur: ne dederis cor tu
um in illis. Alia est visio intellectualis qua
illuminat mentis oculus luce veritatis pure:
quod ipsam veritatem in se contemplant: vel intelli
git in visione imaginaria veritatem que in il
la significat. Sicut cum Paulus raptus in
paradisum vel in celum tertium vidit inuisibi

lia et audiuit verba ineffabilia que non cor
porum rerum imagines sed ipsius veritatis
splendor: pure intuitus est. Iam euacuata: licet
sub figuris corporum rerum describat apo
calipsi: credis tamen omnia pure vidisse et intelle
xisse que ibi figuratim describit: vel pro
pter capacitatem aliorum quibus ipsa pura ve
ritas pro sui splendore imperceptibilis fuit vel
magis propter misteriorum reuelationem que
non passim omnibus prealata sunt ut exer
ceant digni et excludantur indigni a sacra
rum misteriorum intelligentia: sicut et a reli
quarum sanctarum scripturarum velami
nibus sunt operta. Ite significabat velum
ante sancta sanctorum expressum intra quod non
licebat populo: sed solum sacerdotibus introi
re. Similiter sanctuarium inuolutum in pro
fectione leuitis imponebatur portandum:
quod antequam inuolueretur non licebat alijs quam
sacerdotibus contingere vel videre. hoc signi
ficante. scilicet quod profunda scripture misteria
perfecti aliquatenus vident. Alij autem in
uoluta portare debent dum sunt in hac vi
ta velamine figurarum. Ipse enim imagi
nariarum vel corporalium visionum figu
re cum vere sunt secundum spiritualem significantiam
non sunt vere secundum rei existentiam. Non
enim verum est substantialiter esse boues in
celo vel leones vel aglas: et alia que in apo
calipsi et alijs prophetarum visionibus de
scribuntur: sed ibi sunt celestes virtutes quo
rum merita vel officia istarum bestiarum
vel aliarum rerum proprietatibus figurati
ter designantur. Credimus christum glori
ficatum in celo nec ultra secundum sue substantie
veritatem nasci de virgine: lactari vel pasci:
vel alia que euangelista docet eum fecisse hy
storialiter: dum corporaliter cum hominibus in
terra conuersabatur. Et tamen sic sepe refert
aliquibus sanctis apparuisse in visione vel
nascens vel matris ubera lactans: vel exten
sus in cruce non quod ita secundum veritatem fieret: sed
quod illis propter aliquam singularem consolati
onem et deuotionis exercitationem vel propter

aliquam spirituales significationē sicut ap-
paret. Scimus enim qd xps resurgens ex
mortuis iam nō morietur et mors illi ultra nō
dominabitur. Sic nec ultra corporali lactabitur
vel nascetur. Ita de alijs sanctorum vel ange-
lorum apparitionibus est tenendum. Non vi-
detur autem pretermittendum qd quidā decepti a
seductorijs spiritibus vel proprijs falsis opi-
nionibus putant sibi apparere in visione vel
ipsum xpm vel eius gloriosas genitricem et
nō solū amplexibus et osculis: sed et alijs in-
decetioribus gestibus et actibus ab eis de-
mulceri: ut sicut spiritus ipsorum interius ab
ipsis consolatur spiritualiter: ita et caro exterior
sibi congruo oblectationis sensu sensibili-
ter demulceatur et carnaliter consoletur: qd nō
solū eē falsum et seductoriū: sed etiā blasphem-
ia grauis eē comprobatur. Spiritus sancti visi-
tatio sicut contra omnia vicia reprimenda et de-
testanda infunditur: ita et singulariter contra carna-
les illecebras opponitur. Et ubi spiritus iudic-
cie suo iubare resplēduerit continuo omnes
prauae voluntatis motus euanescere et velut
tenebras subueniente lumine disparere ne-
cesse ē. De his vero qui cum aliquo dulcedi-
nē spiritualē sentiunt: continuo et carnalia dele-
ctationis pruritu illēti sedantur: nescio quid
iudicē nisi qd potius eligo illis carere flori-
bus qm de lutis sordibus legere deberē. Et
sicut illos dānare nō audeo qui inuiti quā-
doq; in huiusmodi spiritualibus affectionibus
carnalis fluxus liquore maculant. Ita etiā
excusare nescio qui tali fluxu ex consensu cum
delectantur qualiscunq; eorum intentio videatur.
De pluribus modis reuelationū. ca. xix.

Reuelatio secretorum vel futuro-
rum pluribus modis fieri videtur
in quibus sicut in visionibus
predictis plurimi seducuntur pu-
tantes spiritum eē qd proprius seruus finxerit:
vel spiritus erroris suggererit: et ideo vaticinijs
iā usq; ad fastidiū repleti sumus de an-
tichristi aduentu. De signis appropinquā-
tis iudicij. de destructione religionū. de per-

secutione ecclesie. de regni destructione et
varijs mundi pressuris: et alijs pluribus qui-
bus et viri graues et deuoti: plusq; oportet
at creduli extiterunt descripturis Joachims et
aliorum vaticinatorum varias interpretationes
extrahentes: que etiā si vera eēnt et autētica
tamen religiosi plurima inuenirent in quibus fru-
tuosius occuparent: cum et xps in apostolis ta-
les curiosas temporum inquisitiones repperit. d.
Nō ē vestrum nosse tempora vel momenta qd pater
sinit in sua potestate. Reuelatio aliquando fit per vo-
cē et verba expressa: ut petitio Joāni et Ia-
cobo in monte cum iesu. Vox de nube dixit.
Ecce est filius meus dilectus. vnde: Petro
dictum est. Beatus es Simon barionas: quia
ca. et san. non re. ti. sed pa. me. et c. Vel sicut
Samueli primo hmo factus est in sylo. Aliquando
fit per somnū: ut Joseph viro marie dictum
est in somnis ut acciperet Mariam et fuge-
ret in egyptum et rediret. Et magis similiter
dictum in somnis ne redirent ad Herodē. Et
in alijs pluribus locis simile inuenitur. Aliquā-
do fit per spiritum angelicum: vigilanti intrinsecus.
zach. iij. Angelus qui loquebatur in me: di-
xit ad me. Numquid nescio que sunt hi et c.
Aliquādo fit per spiritum interioris in mente. ps. Au-
diā quid loquatur in me dominus deus et c. Et per
hi duobus modis. vno modo cum inspirat men-
ti aliquid agendum vel dicendum vel de proprijs
docet vel alienis. Sicut prophetas inspirauit
quid facerent: vel dicerent: vel cum futura
eis: vel absentia vel abscondita reuelauit.
Secundo modo cum nō de speciali facto illo vel
illo: sed generaliter ad plura per mentis illu-
minationē ostēdit quid secundum veritatis iudici-
um sit melius vel non melius. Sicut docet
omnes iustos declinare a malo et facere bonū.
Et per spiritum consilij vel scientie: vel sapien-
tie beneplacitū dei agnoscere et eligere po-
tiora. Est et alius modus reuelationis per spi-
ritum sanctum: cum homo ex dei inspiratione orat
deum pro aliqua speciali causa: vel propria vel
aliena: et per affectum deuotionis et fiducie
exauditionis intelligit se exaudiri in hac pe-

tionem. Sed h̄s confidat q̄ illud pro quo ora-
uit habiturū sit pro sp̄itu successū: nescit ta-
men sepe qua via habebit processum. Ecō-
uerso cum non sentit sibi infundi fiduciam
exauditionis se colligit nō habiturū effectū
sue petitionis. h̄s nō sit in h̄ oīno certus: q̄
nescit an h̄ sit defectus deuotionis vel indi-
cium negatē petitionis: h̄ m̄ reuelatōis ge-
nus est sp̄aliter deuotis mētis familiare. In
h̄ m̄ aliqui quidā deuoti inueniunt decepti
sicut ⁊ in interna inspiratione. Et h̄ talis sic
riposse videt. Cū h̄o deuot⁹ deo aliqui in-
tendit orationi: ⁊ p̄ magnū deuotionis affe-
ctū cōfidit deū sibi eē fauorabilem optat sibi
vel alteri: vlt⁹ orat illud vel illud qd̄ tūc desi-
derat euenire. Et cū fuerit iā in affectu de-
uotōis ⁊ fiducia diuine p̄pitiatiōis anteq̄
illud optaret accedente modo optate rei de-
siderio sit affectus seruētior ⁊ fiducia ad de-
um ex seruitore cōstātior. Et q̄ presumūt spi-
ritū sanctū h̄ac deuotionē opari: cū spiritus
malign⁹ nō possit affect⁹ deuotōis infunde-
re quā nunq̄m h̄et cōfidit se nō decipi: ⁊ in
concepta sp̄e desiderij sui nō confundi quē
testimoniū adauce p̄ sp̄m sc̄m deuotio-
nis ⁊ cōfidentie credit approbasse: sed in h̄
pōt eē deceptio q̄ sp̄s hoīs ex desiderio
rei quā diligit cū de illa studiose cogitat il-
lascit et cū in nulla prius erat deuotione
ad deū: ita q̄ aliquando pro desiderio illius
rei vel euentū facile p̄uocaret ad lachry-
mas: maxime si est res que spectat ad deu-
otionē qualēcumq̄: sicut sepe etia; cū pro va-
nagloria quis optat gratias predicandi vel
p̄phetiā vel miracula faciendi vel aliud
simile: vnde cor delusum huiusmodi fantas-
maribus illascit ⁊ eternā gloriā vel letitiā
pinguescit. Quanto ergo magis cordis af-
fectus exilaratur ⁊ deuotior efficitur in se
cū cogitat ⁊ optat qd̄ desiderat nō ex leuita-
te vel vanitate: sed ex maturitate ⁊ charita-
te dum interim est in aliqua sp̄s consolati-
one que facili occasione pōt ad ampliora
deuotionis incitamenta subleuari. Et qd̄ tūc

cōfidentia proprij sensus loquit̄ putat loqui
sp̄m sanctū dū nō subtrahit deuotōis gra-
tiā quā dedit: imo dilatato cordi per deside-
rij sui appetentia eo perfusionem gratiā in-
fundit: quo cordis exillarati capacitas lo-
cum ampliorē in se gratie preparauit. Cor
enim beniuolum ⁊ beniuolentia iocundus
est aptius ad deuotionis gratiā q̄ tristitia
⁊ amaritudine constrictum: q̄ sp̄s sanctus
amor ē: ⁊ beniuolentia ⁊ iocunditas patris
⁊ filij ⁊ familia similibus magis congaudet
naturaliter. Veritas est celestis patrie p̄pitiū.
Amaritudo tristitie est huius exilij negotium:
Amaritudo desperatij est infernale sup-
plium.

C De cautela in visionibus habenda ⁊ de
sensibili dulcedine. ca. xx.

In oībus igit̄ reuelationū ⁊ vi-
sionū generib⁹ magna cautela
h̄nda ē: ne falsa pro veris: no-
xia pro salutaribus exigua pro
eximjs: ⁊ incerta pro certis recipiant. So-
lus at̄ sp̄s sc̄s p̄ donū consilij: ⁊ per gra-
tiarū discretiōis sp̄us sc̄s hominē expedi-
re ⁊ certū reddere quidā illis recipiendū
sit vel respuendū: ⁊ quomodo eis utendū
sicut ⁊ p̄phas ⁊ sc̄as docuit: quib⁹ nō solū
vera ostendit sed et̄ per v̄tatis testimoniū: q̄
vera eēnt interi⁹ demonstrauit. Alijs at̄ vi-
des securius eē talia non querere oblatio-
ne cito credere deceptiōis foueā timere.
Aliqñ et̄ oblata velut min⁹ fructuosa parui
p̄dere: vt si vera sint se h̄eant indifferen-
ter ad ea si fla non inuitantur eis ne decipiā-
tur: ⁊ si velit aduertere querat super his
consilium sapientiū solum ⁊ paucorū: ⁊ ad
illa se studiose exerceat que sunt secura me-
ritoria ⁊ fructuosa: que sunt viciosa extir-
pare ⁊ virtutum studijs fideliter infusa-
re sacre scripture sacrum scrutant intelle-
ctum: ⁊ per orationis vsum mentem ac-
cedē ad deuotōis affectū. h̄ sunt salubria ⁊

secura et fructuosa studia religiosorum: et quanto quis in illis se exercuerit tanto maioris meriti et maioris glorie apud deum erit.

¶ Aut etiam quedam sensibiles dulcedines et suauitatis experientie: que deuotis quandoque infunduntur et mirabilis fragrantia odoris: ineffabilis suauitas saporis et huiusmodi in clodie vocum et sonorum: et tactu perceptibiles experientie indicibilia suauitatum: que cum vere sunt et a deo: possumus extimare: quod aut deus quibusdam nouis et rudibus qui spiritualia nondum lucide intelligunt ut saltem per sensibilia consolentur in domino qui veritatem pure spiritualium non cognoscunt in quibus maior vis est et certior veritas et fructuosior profectus et purior perfectio. Aut quod ideo deus etiam perfectioribus in spiritu sensibiles consolationes propter redundantiam interioris dulcedinis: ut sicut anima communicat corpori suo quasi comiti et socio vice passiones suas: ita et communicet ei consolationes. Tristate enim anima interioris est corpus tabescit exterius. Sicut ergo corpus conlaborat spiritui et cooperatur in merito. Ita digne cooperatur et cooperatur ei in premio non solum future glorie sed etiam presentis gratie: sicut dominus in conuiuio epularum seruis suis transmittunt reliquias ferculorum. Sicut socii passionis estis: ita et consolationis eritis. Et hoc est ex superfluentia mensura que datur electis cui redundantia ne effusa depereat excitat a corpore quod particeps fuerat in labore. Sed sicut de visionibus et reuelationibus: ita et de huiusmodi sensibilibus experientiis. Sciendum quod aliqui seducuntur in eis: putantes esse a deo quod forte est fantastica deceptio. Et aliqui putant esse aliquid magni quod in se nullus est meriti. Et aliqui extolluntur de talibus apud se: et faciunt se quasi de singulari gratia sanctitatis. Non est etiam hoc proprium diuine dulcedinis experientie maxime cum frequentiori usu et valentiori motu influunt ut spiritum reficiendo corpus debili-

tent: et ita quodammodo delectando affligant. Sicut rusticum cibis grossioribus assuetum delectiosa fercula sepius sumpta alterando tabescunt et dissolunt. Ignobile namque corpus et corruptibile sicut pecus brutalibus est assuetum. id est terrestribus et vilibus. Gen. Comedens herbam terre: et hoc post peccatum.

¶ Consilium de his qui sunt debilitati causa deuotionis. ca. xxi.

¶ Querunt autem deuoti aliqui ex deuotionis vehementia debilitari. Atrum sit melius debilitate corporis subire: et spiritum per deuotionis studium cum deo roborari et gratiam oblatam non abijcere: aut pro nimia debilitate a deuotione se subtrahere et spiritum extinguere et exterioribus occupationibus se dare pro corporis releuatione. Ad hoc saluo meliori iudicio videtur consulendum nimis debilibus: quod interdum possunt se vtiliter subtrahere a studio deuotionis et conatu proprio non adhuc instare nec quasi extorquendo exprimant deuotionis affectus: quod tales violenti conatus debilitant etiam validiores. Si autem sine laborioso conatu offert se gratia et ingerit se illis non quesita nec abijciant eam ex toto nec omnino totos se immergant ei maxime si vehementer ex hoc debilitari se sentiant: sed temperate et in quadam spiritus libertate superficialiter inhereant. Iuxta illud puer. xxy. et el inuenisti comedere quod sufficit tibi quod satis est iuxta virium tuarum mensuras. Atilius enim est ad horam habere temperatius gratiam deuotionis quam omnino exhaustis viribus et destructa virtute naturali totaliter eam perdere: et irrecuperabiliter eam carere: quia sic destructi postea nimis incipiunt sibi metum cooperari: et ut recuperent vires amissas per indiscretionem non solum delectantur sed etiam dissolutius quam expedit se habere. Exhaustis namque viribus capit maxime et cordis iuxta auderet etiam ad studium deuotionis per moram aliquam aspirare quia retrahit eos prius molesta debilitas. Ex quo

magis volunt contra illā conari eo minus
possunt. Et ideo pfultius videt cōsolatiōes
diuinas moderatius querere: cū debilitas
corpis obsistat: vt diuturnius eis frui pos-
sint: et auctas valeant tollerare q̄ ad breue
tēpus in eis ita indiscrete delectari vt eas
postea fugere oporteat et sine spe recuperā-
di ammittere propter viriū defectionē. Et
se enī contrito liquore effundit. ps. De-
fecit caro mea et cor meū: q̄ cū corporis vir-
tus oīo deficit et cordis vigor a deuotione
languescit. Sit etiā plerūq̄ studiosis deuo-
tionis: vt dū magis conant hēre deuotiōis
gratiā minus habeāt: et cum vehementius
instant aridiores et duriores corde fiāt: sicut
in summis festiuitatibus et deuotis tempori-
bus passionis christi et natiuitatis et simili-
bus: et maxime cū se ad sanctam cōmunio-
nē studēt sollicite preparare. Et multi ex hīs
sepissime contristant: et ex ista parte turba-
ti ex cordis pusillanimitate: interpretantur
q̄ forte sunt indigni visitatione diuina: et q̄
non placeat deo: vt sic idigni et indeuoti ad
sacra cōmunionē accedāt: et sic sepe se sub-
trahūt a cibo vite et medicina salutis: sed cū
homini incertū sit an sit dignus amore vel
odio sūm rōnem dispositionis et merita sin-
gulorum soli deo sunt nota si nō possumus
sūm veritatē vnicuiq̄ consulere quid senti-
re in hīs debeat et facere: tū querere de tunc
subtrahit bonis et studiosis deuotionis gra-
tiā cū ea libentius haberēt: et instantius que-
runt. pñt. v. super hīs rōnes assignari. Item
ma humiliatiōis q̄ magis humiliat homo
cū nō hēt tūc deuotionē q̄ alio tpe: et ma-
gis pfundit in seipso. Sicut seculares plus
confundunt si in pasca nō cōmunicāt cum
solum est cōmunicare ceteros: q̄ toto re-
liquo tempore. Secūda purgatio peccati:
q̄ forte per alia exercitia minus purgatus
est: vel aliqua hēt delicta que non recolit: et
vt dignus accedat ad eucharistiam: et am-
plius purgetur a peccatis: in hīs punitur in
quo magis dolet: et quo dolo: grauior: eo

purgatio efficacior: et maxie quia forte alio
tempore minus studiose quesuit deuotiōis
gratiam vel oblatam negligentius recepe-
rit: nec dignas pro ea gratias retulit puni-
tur modo in quo peccauit: vt tunc illa care-
at cum desiderat quā ante neglexit cum ha-
bere poterat et cautior de cetero in hac par-
te fiat. Tertia vt ex hīs eruditior in gratia fi-
at quod et a deo sit non ab homine cum nō
potest homo pro voluntate sui arbitrii ha-
bere: sed deus qui dat ex se quando vult in-
fundit: et quando vult subtrahit prout sibi
placet: et prout accipienti indicat cōuenire.
Item quia ex gratia sua dat non pro meri-
tis hominis: quia si daret semper cum que-
ritur: et non daret nisi quereretur: putaref-
iam tantum dare secundum merita requi-
rentius et non sūm gratie liberalitatē. Ideo
quandoq̄ studiose querentibus negat ex
iustitia: et non querentibus quandoq̄ dat
ex gratia. Due enim sunt tentationes: deuo-
torum satis consuecte maxime nouis et iper-
fectis: hesitatio et elatio. hesitant enim sepe
an a deo sit talis gratia: vel homo p se istos
motus a suo conatu procuret: et est satis im-
portuna tentatio. Aliquando etiam videri-
tur homini q̄ forte possit esse demonis illu-
sio et sit perplexus q̄ quandoq̄ studiū de-
uotionis cogitat omnino postponere: et sim-
pliciter vocalibus orationibus et actionib⁹
solū intent⁹ esse quasi in illis sit securior q̄
i studio iterne deuotionis. Et hīs p̄cipue pa-
titur cum deuotionis gratia subtrahitur: et
sic dupliciter tribulatur de subtractiōe gra-
tie: et de hesitatione si fuerit a deo gratiam
quam habebat. Sic discipuli ante plenam
s. s. immisionem sepe vacillabant in fide
christi: dum non visis miraculis eius et ex-
cellenti doctrina credebant eum esse verū
filium dei: modo visis eius passiōibus pro
nobis susceptis titubantes hesitabant: sicut
eo passo ante q̄ certi essent de eius resurre-
ctione dixerunt. Nos autem sperabamus
q̄ ipse esset redempturus israel: quasi dice-

rēt. Ad h sepe frustrati sumus. Sic et post resurrectionē suā viſo eo gaudebant et dubitabant donec per multa augmēta de veritate eius certificati sunt: maxie post ascensionem ipsius et spiritus sancti effusionem. Ita et deuoti christi fideles modo gaudēt de consolatione interne gratie: modo dubitant et tristantur. Ideo varie operatur in eis spiritus sanctus. Nūc illo mō postea alio modo iā infundit eis consolationē et iā subtrahit: donec plurib⁹ indicij⁹ expiātur veritatē et vtilitatē sue visitationis: pñte gratia gaudent de consolatione et securi sunt de veritate. Absente ea viriusq; muneris solatio carent. Sapiēs aut in die malorū nō immemor studet eē bonorū: quorū recordatio reuocat eū a pusillanimitate spūs et tēpestate. Et h valet ei cōtra istā primā tentationem hesitationis. Rursum in die bonorū nō immemor studeat eē malorū per que humilietur et timore ab elationis timore cōprimat⁹ et sic secūda tētatio sanetur. Extollunt vero deuoti quadrupliciter: q; aut gloriānt se deuotionis gratiā precedentibus studijs et laborib⁹ meruisse: aut pre ceteris qui hāc gratiā nō vident hēre: s; se a deo dilectos: aut maiore sibi gratiā eē datā: quā tñ sit in veritate: aut se melius scire vti et gratius recipere et fructuosius ipēdere et min⁹ negligere q̄ alij qui simile donū gratie acceperunt. Contrariorē tētationē hesitationis valēt constans fiducia credulitatis: q; a deo sit ista gratia et diligēs cōsideratio ipsius gratie: si semp sit motus eius ad bonū tñ. Et humilis cōsolatio vel consultatio super illa apud aliquē peritū et exercitātū in talibus: et pōpta volūtas acquiescēdi qualir in gratia debeat se hēre: et supplex oratio ad deum ne permittat hominem decipi a sensu proprio vel spiritu alieno. Contra alterā tentationē elationis valent diligens cognitio pprie in dignitatis et ipis et negligentie et ingratitude et inanis glorie et timida expectatio

reddende rōnis: de gratia collata et neglecta et pauida suspicatio subtrahende gratie: et derelictionis a deo pp vitia prenotata: q; iādiu causa correctionis tollerata sunt et nō emendata: et studiosa consideratio aliorum qui in gratia: in virtutibus et in oib⁹ bonis studijs incomparabiliter nos precellunt. Quarta ratio deuotionis cū quādocumq; studiosius queris ē q; aliquādo ex imperio cordis conatu: libertas mētis obuiſ dum quasi per violentiā extorsionē accelerat affectū deuotionis exprimere: et si nō iuxta desiderij cordis statim pōt elicere gratiā q̄ sitā cōtristat: et amplius ex h indurat: et quo impetuosius cupit se ad deuotionē cogere minus pficit et amplius arescit. Sicut qui botros in torculari vel oliuas in pelo subito et mens vehementer cōprimat liquor magis turpidus et insipide fluit: q̄ si paulatim et moderatius cōpressisset. Quo enim liberior eo pinguior est deuotionis affectus. Quā alio tpe sepe ē hō deuotior: quia tunc spiritus sue libertati relictus se sponte eleuat in sublime. Violenta nāq; acceleratio preſocat spiritum in corpore. Adhōrosa autē respiratio cordis refrigeratio est. Quinta ratio potest esse meritis maioris gratie et glorie dum desiderium non adimpletum affligendo purgat animam: et patientia deuotionis: et humilis sufferentia meritis quasi lima reddit animam clariorem et magis susceptibilem splendoris. s. diuini et amplioris gratie glorieq; capacem. Lux enim vultus dei et fulgor claritatis dei non omnibus equaliter semper fulget quā quanto purior est anima et a vicio liberior: magis capax lucis est: et illuminatio desuper effluens. Sicut vitrum clarum vel metallū bene limatum et politum radios luminis amplius recipit et splendidius efficitur: q; igitur afflictio lima est anime que rubiginem vicioz abradit: vt deterſo peccato quod sua obscuritate radios diuini luminis et fulgor

ris velut obex anime excluderat: lucē gratie recuperet. Purcat deus aliquando corda deuotorum per subtractionem illius consolationis cuius carentia maxima ē eis afflictio vt sic purgati aptiores fiant habundantioris gratie percipiende in presenti et glorie in futuro etiam si hanc afflictionem specialis culpe merito non contraxit.

I vero desiderat aliquis experiri. Utrum melius sit sepius an rarius corporis christi suscipere sacramentū: videtur mihi qd non possit super hō omnibus dari regula vniformis. Vana enī sunt hominum merita: diuersa operū studia et diuersa desideria: et multiplices sancti spiritus operationes in singulis. Et diuersi etiam status in religione. Et ideo sicut egrotantibus non potest vna forma obseruari in dādis medicinis corporis: siue propter diuersitates complexionum: aut virium: vel loci vel temporis seu diete: vel aliorum confideratione pro quibus aut rarius aut sepius: aut in maiori: aut in minori quantitate ex eadem medicina daf. Ita et de medicina que est corpus christi intelligendum est. Admodum enim curis occupati rarius possunt sese ad illud recipiendum expedire qm̄ qui nō spiritualibus curis et studiis sunt intenti. Et alij magis: alij minus sunt circūspēcti in custodia vite sue et morum et conscientie sue puritate. Aliquādo etiā ardentiori desiderio trahuntur ad illius cibi salutarem perceptionem. Alij vero quodammodo terrentur curis debent accedere: et nisi conscientia vigeret et consuetudo religionis induceret: vel timor maioris adeo elongationis ipelleret: valde raro accederent ad illud mirificum sacramentum. Vix tamen aliquis ita religiosus videtur eē et sanctus exceptis sacerdotibus quin semel in ebdomada sufficiat ei ex consuetudine commu-

nicare nisi specialis causa quandoq; et raro plus suadeat: vt infirmitas superueniens vel singulariter sollemnis festiuitas vel inuitate deuotionis seruior et intemperata desiderij sitis pro illius susceptione: qui solus sufficit ardorem anime se amantis refrigerare. Et quia talis ardoris impetus non nisi a spiritu sancto infunditur: ideo legibus humane consuetudinis et statutis mortalium nō arctatur: sicut aliquos quandoq; videmus: licet paucos quibus viuere christus erat: ita vt si non frequentius pane vite reficerentur sacramentaliter quasi videatur vita corporis velle iam deficere pluribus inditijs prodeutibus hunc defectum. Et qui ante tam debiles erant qd nec incessum directum habere poterant post receptionem illius sacramenti tantum confortabantur quasi nullam ante senserint debilitatem. Manifeste iuxta illius sententie veritatem. Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus: quia nullus cibus materialis vel potus posset sic celeriter et efficaciter non solum corpus sed etiam animam recreare. Salubre et vtile est tamen qd homo sepe se ad illius sacramenti susceptionem preparet: et quanta deuotione valet illud percipere studeat et post perceptionem in studio deuotionis se conseruet attentius maxime religiosi: et qui se obtulerunt deo ad ei perpetuo seruiendū. Sic enim erunt in maiori custodia vite sue et conscientie: dum et ante et post eucharistie pceptionē ob reuerentiam ipsius student magis innocenter viuere et studio deuotionis frequentius intendere. Et licet aliquando tepide: tamen confidens de misericordia dei fiducialiter accedat: qd si se indignum reputet cogitet qd tāto magis eger necesse hēt: requirere medicū quāto magis sentit se egrotum. Non est enim opus valētibus medicus. Nec ideo queris te iungere christo vt eum sanctifices: sed vt sanctifi-

ceris ab ipso. Nec propterea prætermitten-
da est sacra cōmunio si quandoq; non sen-
tit homo specialem deuotionis gratiam cū
se ad illam preparare studet: vel cum in ip̄a
preparatione nihil post se forte minus de-
uotum sentit q̄s vellet: q; forte ex aliqua præ-
dictarum causarum ratione solet illis eue-
nire. Circa sacerdotes autem pōt hec for-
ma teneri: vt nec nimis caro nec semper cō-
tinue et ip̄ætermisse sacram hostiam itude-
ant imolare. Minus enim continue celebra-
re aliquam videtur notare irreuerentiā: cū
vix aliquis tam deuotus sit q; semper eadē
deuotione ferueat q; semper illud cum de-
bita reuerentia faciat et cordis ardore: quin
aliquando tepeat quantulūcūq;. Minus
etiam caro celebrare: quāuis ex reuerentia
soleat aliquando fieri et humilitate: tamen
quandoq; te porum nutrit: quia minus cir-
cūspectus est homo in omnibus quasi non
indigere videatur sui custodia cum non pro-
ponit accedere ad mensam christi. Humili-
tas etiam non est vsq; quaq; secunda ppter
quā diu se subtrahit: q; sicut non est dign⁹
sepe corpus xpi percipere ita nec semel. Nō
non recipimus illud: quasi qui digni sumus
sed vt illo nos sepe visitante: et habitaculus
cordis et corporis nostri subintrante magis
ac magis digni efficiamur. Quo enī itro-
ierit benedicet deus sicut olim domū obed
et edom benedixit pp̄ arca; domini in qua
māna seruabaf: ppter h̄ David voluit eā
reducere cū benedictiōe. Sap. viij. Pro-
posui eam adducere mihi sciens quoniam
communicabat mecum de bonis suis. Que
bona prætereo: quia in scripturis pluribus
inueniunt.

C De diuersis affectionibus quib⁹ trahi-
mur ad communicandū: ca. xxiij.

Diuersis autem affectibus et in-
tentionibus diuersi ad cōmuni-
candū trahuntur: vel ad celebra-
dum. Aliquos trahit amor dei

vt dilectum ad se sepius inuitent: eumq; in
semetipsis delectabiliter amplectentur. Ali-
quos proprie infirmitatis intuitus: vt cum
quasi medicum ad se vocent per quem ab
infirmitate curentur. Aliquos conscientia
delictorum suorum vt per eū quasi per ho-
stiam placationis ab omnibus peccatis ex-
piati purgentur. Aliquos pressura alicuius
tribulationis: vt per eum qui omnia potest
ab omni aduersitate citius liberentur: et tuti
us protegantur. Aliquos desiderium alicuius
gratie vel beneficii impetrandi per eū
cui pater nihil negare potest pro se interce-
dentem. Aliquos gratiarum actio pro be-
neficijs diuinis: cum nihil dignius habeat
reddere dño pro omnibus que nobis tribu-
it q̄s calicem salutaris. i. iesu accipere. Ali-
quos laus et honor dei et sanctorum: cū nō
habeamus maius quo possimus: vel san-
ctos pro sua dignitate laudare q̄s christum
imolare deo patri. Aliquos caritas et com-
passio proximorum cum pro salute viuorū
et requie defunctorū nihil efficacit⁹ interpel-
lat q̄s sanguis xpi pro nobis effusus: hoc ē
summu auxiliū nostrū cū oramus deū: et il-
lum intercessorē inuocamus: qui nos patri
recōciliauit: et semp interpellat pro nobis.
Nosce q; ignoscat de⁹ malis: aut bona dei
aut mala tollat: et pro concessis sibi grates
dando vigil sis.

C De his que petunt in oratiōe. ca. xxiij.

Multis de oratiōis studio et vir-
tute omittis: q; studiosius orans
meli⁹ per experiētiā discet hō
in fine dicendū q; oia que peti-
mus sunt ista: aut oramus p mal⁹ q; secun⁹
ignoscēdis: aut p mal⁹ q; patimur ammonē-
dis: aut pro bonis que cupim⁹ adipiscēdis:
aut cū gratias agim⁹ pro acceptis vel pro
promissis: que nobis cōcedat de⁹. Qui vi-
uit et regnat in seclā seclorū Amen.

Incipit regula nouitiorum secundum
Bonaventuram.

Enouamini in nouitate
sensuum vestrorum: ut probe
tis que sit voluntas dei
bona beneplacens et per
fecta. Hoc dicit Aposto
lus in persona nouitio
rum et hijs qui fuerunt
per peccatum in seculo de

formati et erant tenebrosi: modo in religio
ne positi per finalem sententiam reformen
tur et fiant luminosi: ut dicatur de eis. Era
tis aliquando tenebre: nunc autem lux in do
mino ut filij lucis ambulate. Quod ergo desi
derat in spiritu et moribus reformari stude
ant vitam suam subscriptis rationibus re
formare. Cognoscent enim quia voluntas
dei erit eis bona quantum ad remissionem
culpe deformantis: beneplacens quantum ad
infusionem gratie deformantis: sed perfe
cta quantum ad fruitionem glorie premia
tis: in qua recipiet diadema decoris de ma
nu domini iesu qui retribuet unicuique iux
ta opera sua: iustus est et iustitiam dilexit.

De officio.

capitulum primum.

De oratione.

ca. ij.

De confessione.

ca. iij.

De comunione.

ca. iiij.

De contestione.

ca. v.

De abstinentia.

ca. vi.

De dormitione.

ca. vij.

De seruitio.

ca. viij.

De otio fugiendo.

ca. ix.

De honestate.

ca. x.

Qualiter resisti debet temptationibus

ca. xi.

Quomodo cum secularibus deo conuersare.

ca. xij.

De iudicando alios.

ca. xij.

De humili obedientia.

ca. xij.

De paupertate.

ca. xv.

De silentio.

ca. xvi.

De officio.

Capitulum primum.

Am spiritualia sunt speret ubique
omnibus preponenda ideo
cum fueris in ecclesia vel alibi ad
diuinum officium celebrandum: non
sis ibi cum vagatione cordis: in

C.

terponendo nocua cogitando diuersa: quod
dicit Bernardus. Magna abusio est ha
bere os in coram et cor in foris. Nam de tali
bus dicitur: per prophetam ore suo bene
dicebant: et corde suo maledicebant. Sed di
cas cum profunda cordis humilitate et reue
rentia et timore. Nam teste scriptura. Ti
mor domini delectabit cor et dabit gaudium
et letitiam: Et stude intelligere ea que dicis
si potes: si vero non potes intelligere: reue
rere: quia sicut dicit sapiens: per reuerentiam
accedet tibi bona gratia: et semper ad totum
officium sis erectus tam in officio beate Ma
rie virginis quam in alio hoc modo excepto:
quod in nocte dicto matutino beate virginis: li
cet tibi apodiare. Officium vero beate vir
ginis nunquam dimittas: et quamdiu stas in of
ficio totaliter sis honestus ut non respicias
circumstantes nec cum aliquo loquaris ibidem:
sed inclinato aliquantulum capite dimissas ma
nus habeas ante: aut in modum crucis: aut
manum in manu portans. Nunquam autem an
te pectus vel in sinu vel in loco inhonesto
portes. Cogitans te esse non solum coram fra
tribus sed etiam coram deo et angelis eius.
Nam teste propheta qui dicit. Preue
runt principes. id est angeli coniuncti psallenti
bus. Et sis semper sollicitus ad horam ne ali
quando negligentia vel verecundia ductus
aliquod verbum pretermittas. Et non di
cas horas tuas solummodo prolatione vo
cis exterioris versipelles: de quibus con
queritur dominus per prophetam: dicens.
Populus hic labijs meis honorat: cor autem
eorum longe est a me. Laus tibi multum ne
aliquid facias vel dicas ibidem quod alios pro
uocet ad risum: quod sicut dicit Isidorus. Nil
ius habebit accessum ad compositionem
ubi fuerit immoderatus iocus vel risus: sed

iocundatio tua sit semper in iesu: et meditatio tua sit semper in iesu ut psallendo et meditando possis dicere cum propheta. Et erunt ut complacent eloquia oris mei et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper et dicta qualibet ora dicas. **A**diferere mei deus: cum oratione. **O**mnipotens sempiternus deus qui gloriose virgis marie matris.

De oratione.

ca. ij.

Um dominus dicat in euangelio: quod oportet semper orare et non deficere. Stude semper expendere tempus tuum: aut in oratione: aut in lectione: aut in bona meditatione: aut in seruitio. **N**on enim cessat orare qui non cessat benefacere. In oratione autem frequenter et morose permanas cum profunda cordis deuotione et humilitate. **O**ratio autem humiliatis te nubes penetrat: iuxta sententiam sapientis. **Q**uid autem in oratione petieris cum fiducia impetrandi petas. **V**eritas enim dicit. **Q**uid quid orantes petitis credite et accipietis et fiet vobis. Sit autem oratio tua in excelsa charitate fundata. **G**regorius enim dicit. **Q**uia virtus perfecte orationis est celsitudo charitatis. Sit secreta: vereconda: iusta: lachrymosa et frequens: et quia oratio nihil aliud est accensus intellectus ad deum: ideo antequam incipias orationem prepara te ad intimam deuotionem. Si vis attingere ad diuinam preguustationem. **N**am teste **G**regorio: oratio sit cordis non labiorum. **N**ec inquit verba deprecantis tantum deus intendit: sed cor orantis aspicit: et ideo dicit sapiens. **F**ilij ante orationem prepara animam tuam: et noli esse tanquam ille qui tentat deum. **T**unc enim orator dicitur temptare deum: quando absque cordis preparatione currit ad vocalem orationem et petit ibi diuinam speculationem. Si vix autem nunquam poterit impetrare: quia talis dicitur non deuotus

orator: sed potius verborum latrator. **S**i ergo vis affici in oratione prepara cor tuum ad deuotionem. **N**am de cordis preparatione dicit dominus per prophetam. **P**reparationem cordis eorum audiuit auris tua. unde legitur in vitis patrum. **Q**uales volumus orantes inueniri: tales debemus ante tempus preparare nos. **A**d istam autem preparationem tria occurrunt. primo ut dicit **G**regorius. **Q**uinque sensuum reuocationes scilicet exterioribus ut ad nihil intendat: nisi ad quietem mentis: ne forte anima que soli deo vacare intendit per eos ad plura diffundatur. **N**am si inuisibilis anima inuisibili deo conformis est dum deum orat debet omnium visibilium obliuisci: ut impermixta terrenis ad celestia cito tendat. **A**nima enim in modum arboris cogit leuari: unde **G**regorius dicit. **T**anto avidius gustum sapientie orator intus acciperet: quanto saporem carnis pro eodem sapientie fonte robustum repressisset. propter quod dicebat dominus. **T**u autem cum oraueris intra in cubiculum tuum et clauso ostio ora patrem tuum. **S**ed quia nemo ascendit ad dei contemplationem nisi prius descendat per sui humilitatem ideo sequitur. **s**ed et. **s**ecunda paruitatis consideratio. **S**i autem vis videre tuam paruitatem qui oras considera illius immensitatem que oras. **N**am nihil est respectu dei viuientis. **T**u enim es vermiculus putridus: ipse vero deus est eternus. **T**u creatura mortalis et infirma: ipse vero creator omnipotens. **N**am tamen cum nihil sis ipse deum honorasti tanquam creatura creatoris sui et tanquam seruus domini sui. **Q**uid periculosius est: peccando cum ad iram prouocasti: et semper suis stipendiis impugnasti: et ideo non es dignus exaudiri: sed potius cruciari eternis et sic mentaliter descende ad infernum cogitando. **s**cilicet. **g**rauiora peccata que commisisti et quam gloriam perdidisti et quam dura supplicia incurristi: ut cogitando cognoscas tuam transgressionem: et quam iuste damnatus es: et diuinam passionem: quam redemptus es. **N**unc

igitur sequitur tertium. scilicet christi redemptoris ignita dilectio. Si autem vis diligere christum considera quantum fueris dilectus a christo. Nam maiorem charitatem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis. sed christus plus: quia pro nobis inimicis suis mortuus est. Cogita ergo hec grandia beneficia dei: qui deberes meritis tuis eternam cruciari: voluit tamen ipse dei filius pro te redimendo de muliere paupercula nasci: et crudelissima supplicia pati et horribile morte mori ut mortuus ad inferna descenderet: et nos de inferni pelago liberaret: et in celesti collegio collocaret. Et ascende mentem taliter ad illud collegium beatorum: et tunc diuina charitate ignitus incipias orare feruenter: ut possis dicere cum propheta. Collocavit cor meum intra me et in meditatione mea exardescet ignis: et dum diu oras speculare illam celestem hierusalem triumphalem ut orando possis dicere cum apostolo. Prostra autem conuersatio in celis est. Orationes autem quas facis semper habeas sub certo numero terminatas quas nunquam dimittas nisi manifesta necessitate vel infirmitate coactus que sunt hec. Primo ad laudem dei et beate virginis quotidie inter diem et noctem dicas centum pater noster cum gloria patri: et totidem aue maria cum genuflectionibus. Item dicas quotidie psalmos penitenciales cum letania pro benefactoribus viuis: et vigilia defunctorum: hoc est placebo: et alias facias sicut tibi dominus ministrabit. Dic tamen attende ut in oratione quam facis magis studeas ad deuotionem quam ad consumationem: ut statim cum inuenieris christum orationem ulterius non protendas. Sed eo frui que querebas: dicens cum sponsa. Inueni quem diligit anima mea tenui cum nec dimittam: et subtrahente se iesu orationem perficias quam incepisti: et consu lo tibi ut nunquam predicta dimittas. Non enim qui incipit emendari: sed qui finaliter perfectus. Pro ergo carissime et te in oratione

exerce quia pauperi non oranti eterna supplicia promittunt. Alit enim Bernardus. Ora frater instanter: ora quia ille dicitur habere tunicam mixtam sanguine qui carnem suam nutrit de pauperis sudore. Cantando vobis inquit ista bona preueniunt: graues ergo pro eis effundite gemitus: alioquin quod hic in delictis sumitis in tormentis euometis. Studeas ergo tanto feruentius et morosius cum seruire deuotionis orare: quanto plus ceteris maiora beneficia tibi conferunt: quod sicut dicit Gregorius. Tanto ergo humilior: atque ad seruiendum deo propitior: quod debet ex munere quanto se obligatior: conspicitur in reddenda ratione: et ois oratio tua semper voluat circa dei beneficia collata: cum gratiarum actione: aut circa tua et proximi scelera perpetrata cum ois dolore et lachrymarum effusione. Ista est scala per quam vidit Iacob angelos ascendentes et descendentes: et quotidie semel a fratrum consortio separatus. Stude animus tuus ab ois sollicitudine reuocare: et illicitis cogitationibus immixtus cum profunda cordis humilitate et deuotione gratiarum actione recogita circa beneficia creatoris et maxime quam pro te voluit humiliter incarnari: et acerbissima supplicia pati et morte turpissima mori: quod autem de passione tunc debeas cogitare: vnde dicit Bernardus. Homo respice mentali oculo quanto remunerationis debito domino tuo sis astrictus. Respice sanguinem alapaz: contumeliam: flagellorum duritiam: coronam spineam: verborum blasphemiam: spiritus ludibria: crucis angariam: suspensum patibuli: oculos languentes: oris palorem: felicia cibaria: acetosa pocula: caput indinatum: mortis supplicium. Et quid plura. Vita pro nobis mortua est. Et cum hec prolixius cogitasti: conuertere protinus ad teipsum et considera quod christus non solum supradicta sed etiam alias multas sustinuit passiones: ut te de fuisse diaboli liberaret. Et tu ingratus beneficia creatoris tui non cognoscis cum sis sua morte redemptus: et non solum ardentius non amasti: sed peccando potius impugnasti sicut

ipse conqueritur per prophetam dicens. **Q**uod retribuere inquit, mihi mala pro bonis: et odio pro dilectione mea. Et prolixam hora cogita cum dolore quantum et qualiter deum offendisti: et per consequens quam gloriam amisisti: et quanta supplicia acquisisti et in hoc liquefiat anima tua dolendo: et penitendo in amaritudine lachrymetur ut possis dicere cum propheta. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam. Ad ultimum vero surget sperando de misericordia iesu christi. Patiens enim est et multum misericors sicut dicitur in ps. Et ideo confidenter et humiliter roga eum: ut qui sua morte te redemit et redemptus de mundo te vocauit in religionem posuit inmaculatum finaliter te conseruet in sanctorum collegio. Deinde roga deum pro ecclesia romana.

De confessione.

ca. iij.

Alia ad remissionem peccatorum requiritur contritio amara: confessio pura: et satisfactio condigna. Accirco antequam vadās ad confessionem omnia peccata que post predictam confessionem fecisti: vel corde vel ore vel opere: aut omittendo bona: aut committendo contraria cum profunda contritione ad mentem reuoca diligenter ne ea in confessione pretermittas: cum singula ad mentem reuocaueris vereconde vade ad sacerdotem et deposito mantello humiliter genu flecte et cum extracto caput et iunctis manibus dicas. Confiteor: usque ideo peccor: et hic incipias dicere peccata que cogitasti sepius: et pro singulo peccato dicas tuam culpam: quibus dictis iungas ultimo dicēs: et de istis et de alijs multis peccatis meis mortalibus: venialibus confessis et commissis quibus offendi creatorem meum: visu: auditu: gustu: odoratu: et tactu. dico meam culpam. Ista sufficiunt ad confessionem

frequentem cum volueris prolixius confiteri dicas de offensionibus regule: maxime de obedientia: paupertate et castitate: et exprimas si in aliquo istorum offendisti. Item de multa ingratitudine et irreuerentia quam habes circa temporalia et spiritualia beneficia: nam spiritualia non cognoscis iuxta beneficium redemptionis et religionis: quia cum gratiarum actione frequenter ruminare debuisti: et etiam de beneficiis corporalibus es ingratus: quia pro elemosinis acceptis non reddes deo debitas gratias sicut debes: et parum pro benefactoribus oras. Item de modica charitate quam habes circa deum et proximum: quia deum non diligis sicut debes toto corde: nec obedis suis preceptis sicut debes: sed quod periculosius in eius voluntati resistis frequenter: nec etiam diligis proximum sicut debes quia non gaudes ei in prosperitate nec in aduersitate cōpateris sicut debes. Item de perditione temporis: quia stas ociosus in die audiendo verba vana et ociosa et nocua ad risum prouocantia. Item de inhonestis et nociuis cogitationibus luxuriosis et ociosis quibus non resistis humiliter sicut potes: sed forte quia peius est negligis principia motuum carnalium qui insurgunt. Item de multa superfluitate in comedendo et bibendo et alia non necessaria faciendo. Item de falso et temerario iudicio. Item de vana letitia et tristitia. Item quia tu es promptus ad malum et remissus ad bonum. Item de multa superbia: vanagloria: inuidia: iactantia: auaritia: accidia: et luxuria. Item de modico quem habes de peccatis tuis dolore: non doles de offensionibus sicut debes: et de alijs dicas que conscientia reprehendit: et ubi bec oia dicis descende ad similia que fecisti: et semper accepta penitentia osculare terram: et sit confessio frequens: aperta et integra: vereconda: et lachrymosa et cum contritione: et sine excusatione. Et si potes confiteri quotidie bene quidem: sin autem de

ertio in tertium diem saltem studeas confiteri: et studeas generali et annuatim profiteri.

De sacramento eucharistie. ca. iij.

¶ **U**m apostolus dicat quod qui illud incogitabile sacramentum indigne manducat iudicium sibi manducat et bibit. Idcirco quā docūq; cōmunicare proponis:

studeas per totam ebdomodā precedentez ad hoc preparare: et per peccatoz contritionē et continuam confessionē et deuotam orationem. Nam de hac preparatione loquebatur Apl's cum dicebat. Probet autem seipsum homo et sic de pano ille edat et de calice bibat. Quod si in die dominico proponis cōmunicare studeas te ante p tridū ad feruorem spiritus ordinare ut sis in sexta feria precedenti ab omni cogitatione immunda abstractus. semper autem habeas mentales oculos ad iesum crucifixum: spinis coronatum: aceto felle potatum: sputis et contumelijs saturatū: a pctōib' blasphematum: acerbissima morte consumptū: lancea perforatum: a mortalibus iam sepultū. Nec cogita illa die siue comedas siue bibas: siue aliquid aliud facias ut cogitando creatorem crucifixum: dolorem in corde habeas: tota die ostendas tristitiam in corde in corpore: dicente cum Apostolo. Absit autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri iesu xpi. Sabbato pponas penitus fratrum consortia declinare: et quietem mētis eligere. Dies enim requietionis est: et pone strictum orituo silentium ut saltem illo die non solum ociosa verba succidas: sed ipsa necessaria vix loquaris. Nam teste Jeremia. Bonū est prestolari cum silentio salutare dei nostri: et usq; ad complectoriū exerceas te aut in lectione: aut in bona meditatione. Post complectoriū vade in ecclesiā et ibi reuoca mentem tuam: ut quicquid contra creatorem tuum fecisti: recogita cū dolore et amaritudine cordis dicendo cū propheta. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee. Et semper quando communicare proponis: die precedenti ieiunes et post matutinum non dormias: sed vigila in oratione: sciens quod in vigilia post matutinum saluator noster possumus inuenitur ipso attestante qui ait. Qui mane vigilauerit ad me: inueniet me. Quis communicatus fueris statim vade ad cellā tuam: et cum gaudio magno ipsius communicationis affectum quem quidem ipsa veritas exprimit dicens. Qui manducat meā carnem et bibit meum sanguinem habet vitam eternam: et immediate dicas psalmos penitenciales cum letanijs: et caue illa die si militer ne egrediantur verba nocua vel ociosa de ore tuo propter quod intrauit iesus refectio gloriosa: teste Apostolo. Nemo potest digne calicem domini et calicem demoniorum sumere. De frequentatione vero communionis nec audeo suadere nisi quod augustinus suadet. ait. n. Quotidie eucharistiā recipere nec laudo nec vitupero omnibus tamen dominicis diebus communicandi oratio: si tamen mens in affectu peccandi est magis grauantur quā purificantur: et tamen licet quis peccato mordeat. Si tamen de cetero non habet voluntatem peccandi et satisfaciendi lacrymis et orationibus accedat securus: sed de illo dicat quem mortalia peccata non grauant.

lore et amaritudine cordis dicendo cū propheta. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee. Et semper quando communicare proponis: die precedenti ieiunes et post matutinum non dormias: sed vigila in oratione: sciens quod in vigilia post matutinum saluator noster possumus inuenitur ipso attestante qui ait. Qui mane vigilauerit ad me: inueniet me. Quis communicatus fueris statim vade ad cellā tuam: et cum gaudio magno ipsius communicationis affectum quem quidem ipsa veritas exprimit dicens. Qui manducat meā carnem et bibit meum sanguinem habet vitam eternam: et immediate dicas psalmos penitenciales cum letanijs: et caue illa die si militer ne egrediantur verba nocua vel ociosa de ore tuo propter quod intrauit iesus refectio gloriosa: teste Apostolo. Nemo potest digne calicem domini et calicem demoniorum sumere. De frequentatione vero communionis nec audeo suadere nisi quod augustinus suadet. ait. n. Quotidie eucharistiā recipere nec laudo nec vitupero omnibus tamen dominicis diebus communicandi oratio: si tamen mens in affectu peccandi est magis grauantur quā purificantur: et tamen licet quis peccato mordeat. Si tamen de cetero non habet voluntatem peccandi et satisfaciendi lacrymis et orationibus accedat securus: sed de illo dicat quem mortalia peccata non grauant.

De comestione. ca. v.

¶ **U**m pulsatur campanella ad mensam vel ad comedendum. stes in silentio: et examina te ipsum quomodo in oratione vel lectione vel in seruitijs laborasti: ut preparatas elemosynas possis secunda conscientia manducare. Nam peccatores ibi elemosinas largiuntur non ut loquaris de paribus vel de gueris vel ma-

neas ociosus: sed ut pro eis incessanter ad
dñs fundas preces: qd si te inueneris ocio-
sum sterisse: aut dixisse illicita timeas cū do-
lore cordis: sciens qd de elemosinis acceptis
oportebit te reddere rationē: viliciationis tue
et usq; ad secundā pulsationē cogita supradic-
ta semp pro benefactoribus exorando. Cū
aut intraueris ad mēsam sede circa hone-
stiores si fieri pōt bono modo: et ante qd inci-
pias māducare dicas glia in excelsis deo:
vel tribus vicibus pater noster: et inuocan-
do nomē sancte trinitatis: dicendo in nomi-
ne patris et filij et spūs sancti amē. Et tunc in-
cipias māducare cū timore et dolore cor-
dis ut verificent in te illud. Ante qd come-
do suspiro: et sic Bernardus dicit. Cū co-
medis nō totū comedas sed attendas lectio-
ni si fueris ubi legas. Si vero nō legis ibi
de cogita de deo ut utiq; hō sit ppria refe-
ctione refectus. Sis ergo in mēsa honeste:
capite semp cooperto: oculis nō diffusis: et
nulli loquaris inde nisi necessitate coactus:
nec cures scire quid vel quātū vel qualiter
alij māducēt. Paulatim incidas panē: et vi-
nū moderate propina: ut cū comedas nec
panis incisus: nec vinū in cithro sit: nec sis
prim⁹ in comedēdo nec vltimus in finiēdo.
Et dū sanus es nunq; panē eligas meliorē
nec deteriore tantū dimittas ne deū offen-
das et primū scandalizes: sed cōmunis mā-
duca illū: et nō comedas rapaciter sicut fa-
ciunt gulosi: quorū deus vēter ē: sicut dicit
apls. Sed curialiter et honeste manduca si-
cut decet religiosum et paupertatis sanctissi-
me sectatorē: et cū biberis dicta aue maria
cū duabus manibus bibas: ne qd daf tibi
ad nutrimentū fiat tibi in detrimētū. habet
enī ad libidinē prouocare: sicut dicit sapi-
ens. qd luxuriosa res est vinum. Et iō dicit
apls. Nolite ebriare vino in quo est luxu-
ria. et alibi. Semp modico vtere vino. Ap-
pone igitur semp aquam in vino: specialia
tibi nunq; procures: nec oblata recipias si
cūitare poteris bono mō. Ensenia nō mit-

tas per mensam nisi forte illis qui iuxta te
sunt. In fine vero micas diligenter collige
et manduca: qd dicit dñs colligite fragmenta
ne pereant.

De abstinentia.

ca. v.

Am dñs dicat in euāgelio. At-
tendite ne grauetur corpora ve-
stra crapula et ebrietate. In b-
ius mūdo semp stude crapula;
fugere et ebrietatē et obrietates
elige: qd dicit sapiēs. Multi per crapulam
perierunt: qui abstinentes ē adijcet sibi vitas
Si at fueris ad comedēdū: nō sapor sed fa-
mes te prouocet: ut dicit Bernardus: ut
nunq; voluptate sed necessitate pascaris:
qd dicit Aug. Abēs lassata nimietate cibo-
rū perdit orationis vigorē. Toto tempore
uite tue modico et cōmuni cibo vtere: quia
dicit Ildorus. Ubicūq; facietas et ebrietas
ibi libido et furor dñatur: et ne modū ex-
das in comedendo et bibēdo sicut dicit Ildo-
rus. Tantū tibi ieiunij ipones quantum
ferre potes. Adeli⁹ est enī inquit quotidie
parū qd multū raro sumere. Aug. Quid
enī pdest tota die lōgū ieiunium durare et
postea facietate vel nimietate aīas saturare.
et caue ne de cetero specialitatē vel singula-
ritatē tibi pcures. Sed oī tpe qñ sanus es
ijs cibarijs esto pntentus: ut pane: et vino: et
coquina tantū: et si aliquid apponā si indi-
ges accipias moderate sicut decet seruum
dei et paupertatis sanctissime sectatorē. Li-
baria vero que magis prouocent ad gulam
q; ad sustētationē nature semper deuita: si
cut sunt cibaria inusitata vel delicata. s. spe-
ciebus cōposita et similia. Nam sicut dicit
Bernardus. Satis est ad omne condimen-
tum sal cum pane et fame: nec tamen ea oc-
casionē permittas aliud tibi dari quia tunc
nō ē abstinentia sed simulate sanctitatis
apparentia. Caue etiam ut non manducan-
do manducantes iudices vel condēcos:
qd sicut dicit Aug. Qui nō maducat mā-

ducantes nō spernat: & ecōtrario. Qui enī māducat dñō māducat: & qui nō manducat dñō non māducat. Nam extra refectōrium nunq̃ comedas nisi necessitate vel infirmitate coactus: sed cōmunem vitam semp in bono sequaris: & omni tpe quando sanus es quadragesimā epiphaniē & aliā apostolorū que incipit ab ascensione vsq̃ ad pentecostē & diē sabbati semp ieiunare pcuras: & qñ abstinentia tibi ip̃portabilis videret: statim cogita de iesu: qui cū eēt dñs omnium: in anxietate patibuli est fatigatus: spinis coronatus: clauis perforatus. scitiens potatus ē aceto cum felle mixto. Tunc enim talia cogitādo nō solū ciborum abstinentias: s; quasi bet p̃speritates & p̃ssiones facile sustinere valebis. Alit enim Grego. Si passio christi ad memoriā reuocet nihil adeo durum q̃ equo animo nō tolleret. Abstineas igitur maxime frater a cibis delicatis & calidis: quia sunt incitatiui ad nutrimentū luxurie: & semper in oī cibo & potu superfluitatē & auaritiā deuita: vt et post comestione videare exuriri: & famelicus esse si vis in eterno cōuiuio saturari. Alit enim Hieronym⁹. Impossibile ē enim vt p̃sentibus & futuris q̃ fruatur bonis: vt hic ventrē & illic mentē impleat: & de delinjs mūdi ad delicias angeli rum transeat: & in celo & in terra appareat gloriosus. Beati ergo qui exuriūt & sitiunt in p̃nti: quoniam ipsi saturabunt in futuro.

De dormitione.

ca. vii.

Imper cū ad horam pueneris dormiendi nō peruenito tempore. primo aspergas te aqua benedicta: & tunc vadens ad lectū aliquam orationem permittas: & facto tibi signaculo crucis in lecto: & te domino humiliter commendato honeste & compositē iaceas in dextro vel in sinistro latere: nunq̃ tamen supinus vel ali-

ter inhonestus: nunquā dormias cum manibus in sinu positis: nec cruribus eleuatis vel discopertis: sed semper teneas tunicam inter crura: vt nullus te inueniat inhoneste iacentem. In lecto autem sic positus dicas psalmos vel aliud vtile meditare: vel quod vtilius est imaginare iesum in cruce pendēte. Qd si sollicitē agitabis vix aut nunq̃ poterit te diabolus molestare: quia per deuotam meditationem iesu omnis demonum exercitus efugatur. Cum autem surrexeris de lecto statim recurre ad memoriā crucifixi: vt cum apostolo nihil scias inter homines nisi solum iesum & hunc crucifixum. Alit enim Bernardus. Totus sit tibi crucifixus in corde qui pro te fuit fixus in cruce: & facto tibi signo crucis vade ad ecclesiam festinanter & asperge te aqua benedicta & ingrediens ecclesiā dicas. Introibo domine in domum tuam & adorabo ad templū sanctum tuum in timore tuo. domine deduc me in via tua propter inimicos meos dirige in p̃spe. tuo viam meam. Cum autem perueneris ad altare humiliter genu flecte & deum adora & lachrymare si potes: & facias ibi orationem quam dominus monstrabit: & recomenda te sibi cū profunda cordis humilitate: & semper sis in ecclesia ante q̃ officium incobatur: vt congregato animo tuo coram deo liberius possis intendere his que dices. Omnia seruina que facis semper radicentur in charitate: alioquin non expectes inde meritum apud deum: quia sicut dicit Augustinus. Tanta est virtus charitatis: vt & prophetia & martyriū sine ipsa nihil esse credatur. Celebrantibus autem missas libentissime seruias cum profunda cordis & corporis humilitate reuerentia & deuotione: quia ad illud deuotissimum sacramentū nemo debet accedere indeuote: nec expectes q̃ alius te inuitet sed potius tu sollicitus sacerdots: & sis semper sollicitus circa omnia

seruitia faciendae: ne forte tua negligentia q̄
absit impediatur aliquando sacerdotis. Alia
autem seruitia que sunt necessitatis et utilita-
tis libentius facias q̄ alia: sicut est: lauare
pannos: scutellas: tunicas: et pedes infirmo-
rum: et aliorum: et capita cum oportebit: et si-
milia. Cum fueris cū fratribus pro aliquo
seruitio faciendo: caue ne loquaris ibidem
nisi forte interrogatus: et tunc submisle: sed
potius audi tacēs: q̄ teste p̄. Vir linguo-
sus non dirigetur in terra. Infirmos vero
debes frequenter et solícite visitare saltem
bis vclter cum exhibitione seruitij si opor-
tet sicut in regula continet: q̄ fratres debēt
eis seruire sicut vellent sibi serui: et hoc si
at sine multiloquio: quia teste sapiēte in mul-
tiloquio non decet peccatū.

De ociositate fugenda.

ca. viij.

Am ociositas multis fit occa-
sio delinquendi. teste sapiēte q̄
ait. Multa mala docuit ociosi-
tas stude semper in diuinis lau-
dibus vel charitatis operibus
occupari. Nam ocium diuina sapientia re-
prehēdit dicens. Quid hic statis tota die
ociosi. Nec mirū quia diabolus frequēter
eos precipitat. vnde Hiero. Semp aliquid
boni facito: vt te semper diabolus inuēni-
at occupatum. In his ergo maxime exer-
cite. s. in frequēti et seruenti oratione et le-
ctione et in seruitijs: et per ista tria tota vita
tua decurrat: et semper ores aut legas: aut
seruias: et potissime sensibus forensibus: et
infirmis: et factis seruitijs nō stes cum fra-
tribus ociosus sed statim vade ad cellā et
ibi ores vel legas: et sta in ea quotidie vsq̄
ad tertiā: et non ex eas nisi videnti necessita-
te coactus memorans illud Bernar. Ad
sancti angeli cellas habent pro cellis ad in-
quid ad celum sepe ascendit.

De honestate.

ca. ix.

Am honestas seu sū exterior
sit ornativa virtutū: iō cū omni
verbo et actu tuo semp hone-
statē cū discretiōe p̄cedas. Ali-
eniz apls. Dia honeste cū ordi-
ne fiat in vobis. Si ergo desideras hone-
statē et felicitatē virtutū inuenire: et inuēta
facile retinere: stude semp hēre subscripta:
et primo hēas seruētē et frequētē orationē:
de qua dicere poteris illud sapiētie. Vene-
runt mihi oia bona pariter cū illa: et inuē-
merabilis honestas per man⁹ illius. Dein-
de stude semper oia verba et ociosa vitare
vt ea non proferas nec audias proferētes:
q̄ teste Paulo. Corūpunt bonos mores
colloquia mala. Postea inhonestorum et
dissolutorū p̄sona caue. Adulatorū blandi-
menta deride: dona cōtēpne: colloquia su-
surronū et murmuratorū bilinguiū: et detra-
ctorū semper abhōne. Nam teste scriptura.
Murmuratores et detractores deo odibi-
les sunt. Nūq̄ loquaris cū aliquo nisi ver-
bū p̄meditatū: ordinatū: vtile et honestū:
duplicitates et simulatiōes in loquēdo sem-
per deuota: q̄ dicit Augu. Ois simulatio et
ois duplicitas mēdatiū ē. Et p̄ph. dicit ip̄e
alibi. Dia v̄ba ante veniāt ad limā q̄ ad
linguā. Ad lauādū parapsides quotidie va-
de. Insup nō sis murmurator: nec iudicator
aliorum: nec aliquē de cetero reprehēdas
nisi apte fecerit p̄ deū sed poti⁹ reprehē-
sus statim dicas culpā tuā genu flectēs siue
sis culpabilis siue nō. Nam teste greg. Bo-
narū mētiū est ibi timere culpa vbi nō est.
Et quicūq̄ aliquis te offenderit non rīdeas
ei: sed statim recurre ad patiētiā dicēs. Vi-
gnū est q̄ppe vt oēs creature mihi offen-
dāt: q̄ ego superbus creatorē oīus semp of-
fendi: et iniuste et frequēter offendo: et sem-
per q̄ vadiis in ecclesiā corā altari si fieri
pōt cōgrue igrediēdo vel egrediēdo humi-
liter genu flecte: q̄ scriptū est. In noīe iesu
oē genu flectat. Iterū q̄ vadiis p̄ domum
vel extra semp hēas gressus miit. Adan⁹

stinētes oculos dimissos stables nō vagā
tes: q̄ dicit Iſido. Impudicus oculus im-
pudi cordis est nūci⁹: et q̄n vides fratres lo-
quētes de aliquo et non de deo vel etiam
nō de scriptura: statim recede: maxie si nur-
murāt de aliquo vel loquātur de guerris.
Mā teste scriptura. Lingua eorū gladius
acutus: et vt melius hec p̄serues: stude sem-
per in corde et ope humilitatē hēre: q̄ sicut
dicit gre. Quid ceteras virtutes sine humi-
litate p̄gregat q̄si pulueres in ventū portat.
De tētatiōe. ca. x.

Uia humani generis aduersa-
tor nūq̄ incessanter per ipulsiō-
nē tētatiōnū fidelib⁹ obtinere la-
tenter. testāte petro. Aduersari-
us vester diabolus tanq̄ leo
rugiēs circuit querēs quē deuoret. Accirco
semp custodi aīas tuā solícite. iuxta consiliū
sapiētis. Et semp q̄n senseris te huiusmodi
tētatiōib⁹ ipugnari: statim recurre ad xp̄s.
Fidelis ē enī vt faciat cū tētatiōe p̄uentū:
et dicas imēdiate. Adiūua me dñe de⁹ me-
us ne discesseris a me: intēde in adiutoriu⁹
mibi dñe de⁹ salutis mee. Libera me de ini-
micis meis forissimis: et ab his q̄ oderunt
me. Idone dñe me iuxta te et cuius vis ma-
nus pugnet p̄tra me: q̄ si p̄sistat aduersum
me castra nō timebit cor meū. et cogita sta-
tim q̄ pp peccatū priuatur q̄s iextimabili
glā bñō: et cōdēnat ad horribilissima et in-
finita supplitia dānatorū. Mā ista duo si be-
ne habebis in mēte expellēt tētatiōes oīno:
q̄ si tētator adhuc p̄ualet. cogita seruēter
de acerbissima passiōe iesu. Mā teste scri-
ptura. Cogitare de ea sensus ē p̄sumat⁹: et
q̄ vigilauerit per eā cito erit securus: et b̄
est q̄ si bene iprimat in mēte passio redem-
ptoris nō hēbit locū in carne tētatio detra-
ctoris: ipsa est enī armatura p̄ hostes. de
qua dicebat Ap̄ls. Induite vos armatura
dei vt possitis stare aduersus insidias dia-
boli: et merito q̄ nulla ē efficator medicina
p̄ quā citius inimicorū exercitus depellat.

Christo inq̄t in carne passo et vos eadem
cogitatione armamini. Hoc ait etiam exp̄-
sius. Quoties te senseris turpibus cogita-
tiōib⁹ ipugnari: et ad illicitas cogitatiōes af-
fici: tōtēs pone tibi ante oculos menti tue
quō xp̄s crucifix⁹ ē pro te. Intuere quō a
iuda iudeis tradit⁹ ē q̄s viliter p̄tractatus:
blasphematus: et colaphizatus: iudicatus et cō-
dēnat⁹: expoliatus: et flagellatus: ad vltimū
vō p̄tumelijs et opprobrijs affect⁹: int̄ du-
os latrones suspēsus: clauis p̄fixus: sputis
derisus: spinis coronatus: felle potatus: lan-
cea p̄foratus: ex oīb⁹ p̄tibus corpis sanguis
emanauit: et indinato capite emisit spūm.
Bernardus itaq̄ inq̄t. Redemptor tuus
mortuus ē pro te in cruce et tu nescis cuius
modi turpi cogitatiōe sordidaris in mēte.

De familiaritate mūdi. ca. xi.

Oto tpe vite tue studeas q̄ntū
poteris bono mō familiarita-
tes seculariū deuitare. genera-
tio enī puerſa ē et infidelis teste
scriptura. Lū at fueris cum eis
aliq̄ necessitate. vl̄ vilitate cogēte: caue ne
vnq̄ loq̄ris cū eis nisi vba vilia et hone-
sta: et si ipi loquant de seculo vl̄ de guer-
ris vl̄ de alijs inutilib⁹ nunq̄ seq̄ris eos et
si scires dicēs cū p̄p̄ba. Mā loquas os me-
us opa oīus: et semp sis cū eis timidus non
securus: humilis et breui loquēs et honest⁹
vt ipleat in te illud euāgelij. Luceat lux ve-
stra corā hoīb⁹: vt videāt v̄ra bona opa: et
glificēt patrē v̄rm qui in celis ē. Adulie-
res vō fugias sic sp̄etes: et nunq̄ loq̄ris
cū aliq̄ nisi v̄gēs necessitas te cōpellat: nec
vsq̄ asp̄cias in faciē alicui⁹ mulieris: et si
mulier tecū loquas vba sua citissime occi-
de: nā teste p̄p̄ba. Adoliti sunt s̄mones ei⁹
sup oleū: et ipsi sunt iacula. Idō dicit Augu.
Asper s̄mo breuis et rigidus cū mulierib⁹
h̄ndus ē: nec q̄ sancte sunt: iō min⁹ cauē-
dū ē. Duo. n. sanctiores sunt eo magis ali-
ciūt et sub p̄textu blādi s̄monis imiscet se
viscus ipudissime libidinis: crede inq̄t mibi

epus suus: uitate loquor: in xpo. nō metior.
 Cedros libani et gregū arietes sub hac spe
 cie commissi vidi: de quorū casu non magis
 presumēbā q̄ Gregorij nazanzēni et Am-
 brosi. Fuge ergo laqueos mulierū q̄ non
 es David sanctor: nec Sansone fortior:
 nec sapiētor: Salomone.

De iudicio vitado.

ca. xij.

Cum nō sit commissus alicui oc-
 culta cordis iudicare sicut dicit
 Apl̄s. Nolite iudicare quo-
 usq; adueniat dñs qui et illumi-
 nabit abscondita tenebrarū: et ma-
 nifestabit p̄silia cordium. Iccirco nunq̄ te
 trāsseras ad aliorū iudiciū vel p̄tēptum: sed
 q̄ncūq; videris aliqd id fieri qd tibi disp̄li-
 ceat ante q̄ iudices faciētē. primo respici-
 as temetipsum: vtrū in te inuenias aliquid
 reprehēdibile: q̄ si inueneris tunc in illo in
 quo aliū indicas temetipsū p̄dēna dicen-
 do cū p̄p̄a. Ego sum qui peccaui: ego suus
 qui inique egi: et nō sis sicut hypocrita qui
 nunq̄ despiciit defect⁹ suos sed p̄sumit de
 se et oēs alios indicat: detrahit et p̄dēnat: et
 vult videre festucā in oculis eorū: trabem
 autē qui ē in oculo suo nō p̄siderat. Quem
 vitas rephēdit dicēs. Hypocrita eice ip̄m
 trabē de oculo tuo: et tūc p̄spicies et vide-
 re poteris festucā in oculo fratris tui: vn-
 de vsus. Qui festucā fratris concernis
 oculo. Que tua p̄turbat lumina tolle trabē.
 Bernardus dicit. Laue aliene vite eē cu-
 riosus et eē explorator aut temerari⁹ iudex
 et si p̄petrat actū q̄ reprehēdas: nec si vide-
 ris iudices p̄ximū tuū: magis aut excusa.
 Excusa intētionē si opus excusari non pōt:
 puta ignorantiā: puta casum: puta surreptio-
 nē. Ad si rei certitudo nullā oīno excusa-
 tionē recipit: suade nihilomin⁹ ipse tibi: et
 dic apud temetip̄m. Vehemēs fuit p̄ma
 tētatio: et qd de me illa fecisset: si accepisset
 in me similē p̄tātē. Nō sis ergo p̄n⁹ ad iudi-
 cādū v̄l ad inuimurādū: s̄ poti⁹ iudica et re-
 spice temetip̄s dicēdo cū p̄p̄a. Iniquitatē

meā annūciabo et cogitabo pro p̄cto meo.

De obedientia.

ca. xij.

Quoniam ad viā salutis mihi ē tu-
 tius q̄ per humilē obediētiam
 negare seipsum. Iccirco sequē-
 tibus se vitas dicit. Qui vult
 venire post me abneget semet
 ipsum per obediētie subiectionē et tollat cru-
 cem suā per carnis macerationē et sequat
 me per finālē p̄sumationē. Et merito inui-
 tas eos ad obediētie subiectionem: q̄ per
 eā hētur mira victoria p̄tra hostes. teste sa-
 piēte qui ait. Vir obediēs loquet̄ victori-
 as. Et q̄ plus est ipse deus per obediētiam
 vinci pōt. Dicit enim Grego. Si obediē-
 tes fuerim⁹ p̄latis nostris deus obediēt
 orationibus nostris. et Augu. Citius inquit
 exaudis vna oratio peccatoris obediētis q̄
 decē milia contēptoris. Item toto tpe vite
 tue studeas oib⁹ s̄m deū subiacerē et semp
 humiliter obedire nō solū p̄latis sed etiā
 subditis: et nō cures dicere: quis est qui p̄ci-
 pit. Ait enim Grego. Nō h̄ subditis discer-
 nere sed statim simpliciter obedire. et caue
 ne vnq̄ per te vel p̄ alios obediētiam extor-
 queas publice vel occulte qui talis nō dicit
 obedire sed propria voluntate abuti. Ait
 Bernardus. Siquē apte vel occulte satagit
 vt qd hēt in voluntate hoc ei pater spiritua-
 lis iniūgat ipse se seducit: s̄ forte sibi quasi
 de obediētia blādiat: neq; enī in ea re ip̄e
 plato s̄ ei platus obedit. Laueat ergo talis
 q̄ dicit idē Ber. Nihil ardet in inferno ni-
 si p̄pria volūtas. Tolle inquit p̄pria volun-
 tatē et nō erit infernus. Laue igit in bñficio
 tuis tuā p̄ficiās volūtatē: et maxie cū discor-
 das a volūtate plati. Nā Bernardus dicē.
 Grāde malū p̄pria voluntas: qua fit vt bo-
 na tua bona nō sint: et q̄ncūq; aliq̄ grātis
 obediētia te p̄turbat cinisime cogita de iesu
 q̄ cū eēt rex regū et dñs dñantiū humiliavit
 semetipsum teste Paulo. Factus obediens
 vsq; ad mortē. Dicebat. n. descendendi de celo
 nō vt faciā volūtatē meā s̄ ei⁹ q̄ misit me

præstita dicas si vis imitari deū. Exiui de mūdo nō vt faciā volūtātē meam s̄ aliorū. Qualis at̄ debet eē p̄fect⁹. Bernardus de scribit dicēs. Verus obediēs nescit moras mādātū nō p̄crastinat s̄ statim parat oculos visui: aures audiuiss̄ lingua vocis: man⁹ op̄: pedes itineri ⁊ totū se iteritū coligit vt ipe rantis faciat voluntatem.

C De paupertate.

ca. xiiij.

Cum paupertas volūtaria sit totius spūalis edificij p̄mariū fundamētū. Accirco tanto tpe vite tue in oib⁹ trāsitorijs reb⁹ strictā paupertatē obſua: vt nihil sub celo hēas nisi ea que necessitati tue p̄ regulā p̄ceduntur. Dicit enī ibi. Quod fratres nihil sibi appropriet nec domū: nec locū nec aliquā rez: ⁊ merito q̄ teste Joāne. Quod qd̄ ē in mūdo aut ē p̄cupiscētia carnis: aut ē p̄cupiscētia oculorū: aut supbia vite. Nā ista trāsitoria sunt ⁊ p̄ia eternis: vñ sis semp paup in terra si de celo desideras te nō repelli. Ait enī Grego. Tāto enim vnusquisq; a superno amore disiūgit quāto iserius delectat: e contrario. Quāto qd̄ fastidiet terrena tāto deo erit p̄pinq⁹: pp qd̄ dicebat ap̄ls. Oia reputaui vt stercoꝝ: vt xp̄m lucrificarem. vñ si vis terrena bona p̄tenere semp celestia meditare. Ait. n. Grego. Si p̄siderem⁹ que ⁊ quāta sunt q̄ nobis p̄mittunt in celis vilescūt aio oia q̄ hñtur in terris. Beati igitur paupes spū qm̄ ipsorū ē. regnū celorū. Igit si sp̄ p̄ paupertatē terrenorū puenis ad glia⁹ bñorū: stude semp tenere strictissimā paupertatē maxie in libris ⁊ soleis ⁊ tunicis: vt eas nō hēas nisi sicut tue necessitati stricte videris expedire: neq; supflua necessaria dicas s̄ poti⁹ ip̄a necessaria supflua time. Ait enī Grego. Et solis necessarijs vtimur: p̄bab⁹ mltia supflua in vestris facultatib⁹ habuisse vñ nihil hēas nec per te nec p̄ iterpositam psonā: ⁊ attēde semp vt nihil hēas in cella nisi necessaria: ⁊ h̄ circo ⁊ de minimis rebus ne forte negligēdo modica: paulatim ca-

das ad maiora. Ait. n. Augu. vitasti grādū caue ne obuiaris arena: q̄ teste scriptura. Lignū vite ē q̄ apprehēderit eā ⁊ qui tenuerit eā bñs: vñ si scās paupertatē finalit̄ retinebis ad regnū celorū poteris puenire: q̄ ita v̄itas repromisit p̄fectj paupib⁹ dicēs. Beati paupes qm̄ vestrū ē regnū dei: qd̄ qd̄ regnū tāto ē vtili⁹ quāto secūdi⁹: tāto securius: quāto sublimi⁹ tāto iocūdi⁹: quāto lucidi⁹: tāto nobili⁹ quāto a nobilib⁹ possi des ad qd̄ nos pducatur qui viuit ⁊ regnat in secula seculorū.

C De silentio.

ca. xv.

Quia diuina p̄solatio sepe p̄ mīloquū denegat: toto tpe vite tue tene strictū silētiū in locis ⁊ t̄pib⁹ opportunis ⁊ ad b̄ ordiatj. Nā teste scriptura. In silētiū ⁊ in spe erit fortitudo n̄ra: ⁊ sileas semp vbicūq; fueris in diuino officio celebrādo: in comedēdo: in quolibet fuitio faciēdo: ⁊ vbicūq; fuerit vltra tres frēs: ⁊ ēt a cōpletorio quotidie vsq; ad tertiā nō loq̄ris nisi itēgrat⁹ vl' aliqua necessitate vl' vilitate coact⁹. Nā sicut dicit Grego. Abes q̄ nō hēt mūx silētiū de facile penetrat iaculis inimici. Et iō dicit aug. Ad unum inq̄t debēt eē oī hoies nisi ad tria. scilicet ad laudē dei: ad accusationē sui: ⁊ ad vilitatē p̄mi. Sileas igit ita vt nūq; v̄ba d̄tractionis vl' dissolutionis vl' inhonesti loq̄ris sciēdo qd̄ nō solū de v̄bis ociosis nociuis ⁊ piculosis oportebit te reddere rōnē s̄ de oī v̄bo ocioso qd̄ locuti fuerit hoies reddēt rōnē in die iudicij s̄ s̄nias saluatoris: iō dicit p̄p̄ba. Etati sūt q̄ siluerūt: vñ si bñ vis surgere v̄ba nociua supradicta. p̄ rep̄mes ociosa. Ait. n. Augu. Qui ociosa v̄ba nō rep̄mit de noxia cito trāsit. Iō dicit sapiēs. Fili loq̄re i tua cā vix ⁊ cū bis iterrogat⁹ fueris r̄nsus hēat captitū. In h̄ at̄ potissime sileas: vt nunq; loq̄ris de seculo nec de gueris: nec audeas referētē: cū id sit venenum mortiferū aiarū. de talib⁹ d̄r i ps̄. Linguis suis dolose agebāt: vene. aspi. sub la. eorū.

In priori formula nouitiorum quod
scripsi de exterioris hominis propo-
sitione aliquam formam ei proposui sed
quod se regeret tam in domo quam ex-
tra. Nunc de interioris hominis. i. me-

tis reformatione ad quam omnis vera religio est ordi-
nata: tradere aliquam dispono vobis in doctis et
materia inordinata. Est autem ratio quare corporalis
exercitatio precedit spiritualis: quia homo ab inimicis et
summis cadens per peccatum in his exteriora et
visibilia delapsus est: quia non intelligit nisi cor-
poralia: ideo ibi permittit resurgere ubi iacuit
et paulatim erigere ad spiritualia et diuina ad que
creatus fuit. Quod quamdiu religiosus cupit intelli-
gere et sapere quod sunt spiritus dei: sed in exterioribus
obscuratis adhuc putat totum consistere quod ad ve-
ram religionem pertinet. nouitiorum est et si pluribus
annis steterit in hitu religionis: imo iuxta
apostolum aial dicitur quod non dum precipit ea quod sunt spiritus
dei. stultitia. n. e illi: et non potest intelligere quod spiritus
liter examinatur: et hoc perinde duos esse nouitia-
tus in religione: vnum ad probationem qui termi-
nat quando permittit obedientiam et stabilitatem in or-
dine per obsequium: alius durat quousque statum bene
vivendi ita in consuetudinem peruertit quod iam non so-
lum vobis sed et factis permittit stabilem in or-
dine et in perficiendi studio permanendum: quam diu
fluctuat mente et mundum stabiliat: appropinquat
via studij spiritualis et modo vult hoc modo illud
nesciens quod perinde eligat: incipiens est et nondum
perficiens. Stet tamen in voluntate bona consistat et
attendant quare venerit: et ad quod et operum iungat vo-
luntatem: et cito incipiet videre viam quam pergit ad deum.

Quatuor autem sunt in quibus noui et inci-
pietes cauti debent esse si volunt perfi-
cere. Primum est ut a prima volun-
tate quam ad religionem venerunt ut
a primo nouitiorum sermone non tepescat sicut cui-
dam in apocalypsi imprecatur vel prosperat dominus
dicens. Habeo aduersus te pauca: quia charita-
tem tuam primam reliquisti: quapropter penitentiam age
et prima opera fac: charitatem primam relique-
runt: qui cum primo fuerint seruantes et deuoti ad
omnia postea tepidi et effecti et desides: tradunt

se leuitatibus et vitia que expugnare vene-
rat: permittunt sibi dominari seruantes deo pro suo
libito non quod ei beneplacito voluntatis: unde
dominus filiis israel precepit. Advenietote diei hu-
ius in quem egressi estis de egypto: dies quem de
egyptio egredimur est bona voluntas quam egre-
dimur de seculo. huius semper meminisse debe-
mus ut a seruitute illius recedamus a seruitute illius
nunquam retrocedamus: vnde quidam volens religio-
nem ingredi de seculo quod suum a quodam sancto pre-
quo vivere deberet: ad ille dixit ei. vade et
vide quilibet per die fueris sic semper vive: hoc est
considera statum voluntatis tue in prima die qua
religionem intrare disposuisti quam humilis tunc
fueris quam paratus obedire ad omnia tam aspera
quam despecta: quam patiens ad correctiones peniten-
tiales et labores quam verendum et timoratum
quam sollicitus ut emendares vitam tuam et dies
quos in seculo perdidisti recuperes: quam paru-
curaris rumoribus seculi querere vel referre:
nec detractoribus intensus: nec aliquibus curiosi-
tatis occupatus: et quomodo abegisti et abiicisti
omnes carnales affectus et te totum quod obtulisti
deo holocaustum viuum: ut nihil deinceps in te
vina vita peccati: sed tota mactetur et imoletur
domino obedientie ferro per sacerdotum ministerium
ut christus in te inouato resurgas. Secundum hanc
formam semper postmodum studere viuere
ne in scola religionis dicere vel re-
trocedere magis quam perficere videaris: sicut il-
li qui vadunt ad studium litterarum et tempus va-
ne consumunt: cum redeunt domum expectas solu-
computat consumptas: quia quod fecerunt non appa-
ret. Sic et nos quando tempus in religione
expensus computatur ut perfectus et tunc exigens est
cum forte in nouitate deuotiores et seruiciores
fuimus quam postea per plures annos bene et secun-
dum et valde nocuum habemus cum deberemus esse
magis et tunc per tempus quo iam in religione fui-
mus rursus indigemus ut doceamur quod sunt ele-
menta exordij secundum dei. i. necesse habemus doce-
ri sic rudes nouitiorum. quomodo incipiendum sit ser-
uire deo: et sancti sumus quasi infantes: qui-
bus hoc opus sit non solido cibo. i. talea sumus

qui molibus blandimentis puerilium consolationum et carnalium foueri indigemus: et fortia virtutum exercitia pati non valeamus sine diuisis reprehensionibus. id est contumelijs in necessitatibus: in persecutionibus pro christo. **Dis** enim qui lacte est particeps expertus est sermonibus iustitie. **P**uerulus enim est tam mentis quam virtute. **S**ecundum in quo incipiens nouus debet esse cautus ad imitandum est ne moueat malis exemplis tepidorum. **S**unt quidam infirmi spiritu: qui videntes alios apud se desides in seruitio dei et ociosos: dicunt apud semetipsos. **S**i hoc alijs licet quare non etiam mihi: et promiores ad malum exemplum sumunt ab alijs quos deteriores vident et gaudent se socios inuenisse vicioꝝ ne soli possint erubescere: quod si parces alijs volunt et sibi in similibus parci. **C**ontra si deuotus dei summe apud se respondere debent. **E**go veni pro deo punire: non pro aliquo: ideo nolo aliquem sequi ad hoc ut a deo recedam: quia si hos discolors sciuisset nunquam eorum societatem eligissem: unde solos illos imitari debeo qui ad hoc me in formant propter quod religionem intraui. id est ut apprehenderem deum et satisfaciam ei de peccatis meis et promerear gloriam sempiternam. **P**ictor et artifex notabile opus volens facere querit non vilia sed meliora: exemplaria que possunt habere. **E**t viator non querit viam ab ignorantibus sed sciens eas: et qui sepe ambulauerunt per eas. ideo noli imitari malum sed bonum. **T**ertium in quo incipiens nouus debet esse cautus: est: ut non videlicet temerarie facta aliorum maxime ubi nescit quae causa vel intentione fiant. **S**icut enim non vidimus aliorum cogitationes: ita ne intentiones eorum quare hoc vel illud fiat: unde quicquid potest aliquo modo excusari semper ad meliorem partem interpretetur si volumus cor tranquillum habere ubicumque cum alijs non turbare et deum offendere: sepe iudicamus malum esse quod in se non est malum et peccamus propter temeritatem usur-

pando nobis iudicia dei de occultis cordium. **M**agistri nostri vicarij dei aliquando id possunt iudicare propter coniecturas circumstantes: alij autem non expedit pronos esse ad iudicandum donec plene in omnibus conditi per donum discretionis spirituum: et vere spirituales effecti omnia iudicent: omnia et quando a nemine iudicentur: sicut clare videns qui cecus videt: ne tamen a ceco videtur cum cecus non videat seipsum. **A**d Romanos. **T**u qui es qui iudicas alium seruum suo domino stat aut cadit. **S**epe enim merentur temerarij iudices aliorum ut aut in similibus aut in grauioribus recessis cadere permittantur: ut dictant ex sui infirmitate compari aliene. **L**uc. **N**olite iudicare et non iudicabimini. **I**n quo enim iudicio iudicaueritis iudicabimini: et tamen differentia est inter timorem suspicionem et temerarium iudicium et iustitiam. **T**imor est secundum istam acceptionem: quando nihil mali suspicor de aliquo timeo: tamen quod malum quod non dum eueni possit euenire: nisi caueat. **S**icut enim obseruant seris monasteria: et iuuenes prohibent ab incautis familiaritatibus: non quod malum iam velle facere presumatur sed timeatur mali actio si non precauetur. **S**uspicio est quando sine rationabili presumptione reputo aliquid factum esse mali vel aliquem velle malum facere: et non est ita. **H**oc vitium est etiam sepe peccatum. **I**udicium temerarium est quando credo aliquid factum aut dictum mala intentione cum actio sit in se indifferens: et hoc est vitium. quia cordis intentio iudicatur: que soli deo manifesta est. **Jer. iij.** **D**ominus scrutans corda et probans renes. **I**ustum iudicium est quando excusabilis coniecturis aliquis discernit aliquid malum esse: vel quando ipse est in se malus et illicitus: ut cum video aliquem occidere hominem iniuste: vel tales conatus ad peccatum qui semper sunt illiciti et cogniti. **Q**uartum in quo cauti debent esse noui in religione est: ut non frangantur aduersitate vel tenta-

tione sed cogitent qd ad hoc venerūt vt oīa que eis in hac vita accedere possunt sustineant propter deum: sicut qui intrat in bellū scit qd nō quietē et delicias sed laborē et vultnera oportet eum sustinere vel expectare. Eccle. Filij accedens ad seruitutē dei sta in timore et iustitia et prepara animam tuā ad tentationem: et deprime cor tuum et sustine et c. Actj. Oportet nos per multas tribulationes intrare in regnū celorum. Ergo ad tier sitas est via ad regnū peruenire. Luc. Oportebat pati xpm et ita intrare in gloriam suā. s. magis cōueniebat. Ad Thi. nō coronabit nisi qui legitime certauerit.

In conuētū fratrum minorū pariter suū puerfante bone memorie fratre Bonauētura tūc generali ministro: et post cardinalis frater iuuenis studēs ibidē bone idoli: et ei satis familiaris accessit ad eū semel: et deuote rogauit vt sibi exponere dignaret: quō iuuenis sua posset in ordine pseruari sine macula et qrela: et ad vitā eternā pficere. Qui magno cū quodā suspīrio fieri dicit. Filij mi iuuenis: si vis sine macula et sine labe infamie pseruari in religiōe. Sex tibi mādāta recole et incessanter repone que de documētis et exēplis scōz patrū accepi-mus. Primo circa orōnē et scōz lectiones semper vigila: que duo vt pficere possis et nō pdere. ecclesiā valde frequēta: die et nocte cellā p̄tina sup oīa: ita qd ex eā vel ecclesiā nunq̄ inueniaris cū aliquo ociosus in via vel in platea: sed semp finito officio vel finita comestitiōe vel fuitio vl alterius obediētie mādato: sine aliq̄ mora regredere ad cellā oculis inclinatis: et ibi redigis te Secdo circa honestatē cordis oīz sensuūz corpus tui sup oīa stude: que duo vt valeas adimplere: nūq̄ cū aliqua psona spālē familiaritatē habeas: s; oībus sis cōis: itaqz qd nullus possit aduertere te nisi in cōz et nulli spālē mō iā dicto. Tertio circa custodias

lingue: studiosissimus esto: itaqz qd qn stas cū alijs nunq̄ loquaris nisi necessaria: et tūc nō nisi requefius. Nec laudes aliquē nec vitupes absente vel pntē quātūcūqz audias alios similia dicentes. Quarto sis summe sollicitus vt nunq̄ referas vl loquaris cū aliquo de his que audis de alijs nisi illa sint edificatoria. Quinto Nsef ad cor tuū frequēter memoria beneficiorū dei et peccatorū tuorū et desideriorū paradisi et pēnarū inferni et et oīz qui sunt in tribulatione pstituti et et miseriarū mūdi. Sexto sis sollicitus nō iudicare in corde tuo vel ore nisi teipsum. Nec faciens saluaberis inter homines.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis beatissime virginis marie et oīz scōz. Incipit liber qui dicit speculū discipline p fratrem Bonauētura ordīs minorū edictum.

Speculū discipline ad honestatē dēdēs in p̄mis necessariū hnt: vt p exercitationes discipline cognite. Nūq̄ titulū citi ap̄p̄dē possint. Nā vt ait Ego de scō victore. Vltus discipline ad virtutē aīz dirigit. virtus autē ad beatitudinem perducit. Ac per hoc inquit. Exercitiū discipline eē debet incolatio: virtus: perfectio: premiū virtutis: eterna beatitudo. Verū qui disciplinā in noīe puerfatiōis initio: negligit: ad eā postmodū difficile: applicat: et formā quā quis primo recipit vix deponit. Adolescēs nāqz iuxta viā suā etiā cū senuerit non recedet ab ea. Optima viuēdi forma eligēda ē quā redit assuetudo iocunda. Prim⁹ autē ad perfectū gradus: defectus cognit. o. Magna nāqz aīo. prudētī securitas viuēdi modum nouisse congruū pro varia rerū et accidentiū qualitate. Nec minimū ē contēnere nā

nima que nō minimā moribus maculanti: turpino neglectu habita ingerūt quo vita ri facilius cognita voluerunt. Proinde qd spū dei aguntur: moralibus documētis intendūt: que tamē supbi et fatui cōtēpnētes: nūc superstitiones: nūc cerimonias vocāt: aut certe calūnijs fucatis impugnat. Nec enim stultus verba prudētie recipit: nisi ea dixeris que versant in corde eius. Hic ergo tractatus per supioris impositionem exactus rudi quidē iuxta scribentis ruditate et intēti exigētia stilo ex diminutis quoq; ac nudis ob breuitatē incōpactisq; interdū sed cōgruis pro morū traditione sententijs editus nouis christi discipulis pro aliquali speculo inspiciendus proponitur: vt p pauca sibi proposita occasionaliter fiat in pluri bus cautiores. Sa sapienti occasione ait salomō et reddet ei sapiētia. Attēdāt tamen quedā hic accipiēda fore cōiter: et magis ac minus pro loco et tpe obseruāda: is non semper pro singulis conditionū modificatio replicetur. Prudēs vt rerum varietas exigit ita se accommodat tēpori: non se in ali quibus mutās sed potius aptans: sicut manus que eadē ē: et cum in palmū extendit: et cū in pugillū cōstringit. Nec moueat si qua pro iuniorib; ipertinētia videant: pro inde iunior in hijs que ipz excedūt instruit vt seniorum se pposito applicans sit quantum congruit: promptior ad agenda: cautior ad cauenda. Prōlixitatem forte tetricus si quis fuerit inspector causabit: si necessaria in expertis dicendorū expresse aduertat: nec facile rudes pro quib; est opa generalibus posse conatibus erudiri: aut concisus passim proferre paradoxis: vnoq; niliominus nouerit titulo: quandoq; multa cōstringit: que specialem requirerent explicāda tractatū. Quas autē particulas: principālē vsq; secūdariā series habet. Principālīs in duas diuiditur: in quarum prima de preparatorijs ad disciplinā: et aliquib; eius effectibus incidenter. Preparatoria sunt

ad modum principij: medij et extremi. De positio vetustatis sublimitas mentis aduersus tentationes diaboli et subiectionis humilitas. Primum preparationem incolat. Secundū continuat. Tertiū vero cōsumat. Seruāda est vbiq; minorū et maiorū paragraphorū distinctio ad seriei et ordinis euidētia ampliozem.

De preparatorijs ad disciplinam: et primo de vetustatis depositione. ca. p. mū.

Eponendus est sūm Apostolus vetus homo: et induendus est nouus. Quod perfecte adimplēt: qui trāsitorijs abdicati nō solum peccata verum etiā occa

siones fugiunt peccatorum: veteriq; ferme to per puram confessionem plenius expurgato in vite nouitate perfecta soli pcecligūt domino meditari. In odore igitur vnguentorum christi per compendiosam et tutam sacre religionis semitam curere cupientes. Prius rerum temporalium fasciculos depunientes abijciant: vt ab omni possessione q̄ cura penitus expediti: christum dominum expedite sequantur: et non sit eis tentationis occasio vel ruine. Qd si ante religionis ingressum nō fuerint expediti post ingressum saltē expeditionē huiusmodi p alias psonas vel p bonas iuxta supioris arbitriū: quāta p̄sit acceleratiōe pcurēt: nō expectatis oportunitatib; vl' utilitatib; deceptoris q̄s frequēter diabolus sub spē pietatis ostētat. Summa sit eis vtilitas et vtilitatis huiusmodi ptenere pp xpm: iuxta v̄bū beati Hieronymi. Homo renūtiās seculo bñ pōt viderē q̄ p̄tēpsit vt videret. Si hēs inquit in ptate re tuā: viderē: si nō hēs: p̄ijce. Totū dedit q̄ seipz obtulit. Post religiōis ingressū p̄tinuo debēt p̄fessioi faciēde vacare: et de oib; q̄ in seculo a pueritia cōmiserūt ad memoriā quantum poterūt studiosa sollicitudine reuocari: gnālī et itegre p̄fiteri. Saloz nāq; p̄fessio initiū ē bonorū. v̄s. Ordīs ergo stat⁹ res reijcit atq; reatus.

De constantia mentis et cautela contra tentationes diaboli. ca. ij.

q

Etiam autem Pharaon persequitur israel fugientem et con- temptus surgit in scandala: nec aperte nec occulte sub specie bo- ni periculosius temptans faciant

quod scriptum est. Fili accedens ad seruitu- tem dei sta in iustitia et timore et spara ani- mam tuam ad tentationem. Solent preci- pue vires tentationis prebere. Fluctuatio me- nis circa propositum ingressure vel ingressu te- tationis tarda tepidaque repulsio: et deictio spiritus desolati. Ea propter in primis in pro- posito sancto cor suum omnino stabiliant et confirmant: ne velut arundo diuersis ve- torum flatibus agitati vacillet. Optimus est in- quit Apostolus gratia stabilire cor. Et propter quolibet ait hominem: donec se in eo quod ele- git certa diffinitione confirmet velut in quo- dam deliberationis in certo viuio constitutum disperit ipsa diuersitas voluntatum. Virtus inquit hortatur et puocat ut diffinitionis am- biguitate deposita propositum speciale sus- cipiat perseveraturum se in suscepti labo- re propositi: non sua possibilitate sed domini mi- seratione confidat. Logitet quanti et quan- te potuerunt et possunt quod se posse despe- rat. Et tunc illi potuerunt inde se posse fir- miter credat. Admoneat illud apostoli. Fide- lis deus qui vocauit nos: qui etiam faciet cum- tentatione prouentum. Qui sperant in domi- no imitabuntur fortitudinem: current et non ambulabunt: laborabunt et non deficient. Ad hec tentationum et cogitationum malarum principia viriliter et absque more dispendio est obstandum. Ad si earum in- sultus spiritum inquietent non solum fami- liaris confessor: verum etiam fratres alij seniores sunt in adiutorium vocandi: ut vni- us debilitas multorum adiutorio sustente- tur. Frater qui adiuuatur a fratre quasi ci- uitas firma. Qui autem vultus detegere

vel auxilium petere negligit sua non imme- rito negligentia perit. Denique cum diabo- lus serui dei spiritum per tristitiam deicere studeat: ipsam si quando irreperit citius re- pellentes christo domino qui datorem ilare diligit in cordis letitia famulentur: attende- tes solcite: ne de sua vique vocatione ingra- tis ac tepidi regratiatores appareant coram eo: ubi sol gratie irradiat nubilum turba- tiones abscedit. Solet in aqua latere turbi- da piscaturus aiaque coluber tortuosus. Axa- ximū inhabitantis gratie signum spiritua- lis letitia. Porro qui vocantis gratiam non agnoscit: indignum se vocationis fru- ctu constituit. Beneficiis ingratus exhibi- tis: ineptus efficit exhibendis. Valet quoque interdum conuersis pro salute anime muta- tio loci. Plerumque enim dum mutatur locus mutatur et animi affectus. Valet pro- tentationibus impulse presidio. Valet pro- more citius et perfectius assequendo pecu- lio extra cognationem et patriam vel ad tem- pus secedere. Verum quia per se nullo mo- do sufficerent ad machinamenta diaboli re- pellenda, ad christum propter quem omnia contempserunt: qui est tentationum refugium et debiliū fortitudo: qui se fideliter inuo- cantibus facit cum tentatione prouentum: ut possint sustinere crebris supplicationibus et deuotis recurratur: ut qui eos dignatus est de fornace babilonis eripere: bonum eis perficiat quod incepit. Frequens et seruens oratio dissipat omne malum. Ille seruens tibi mulce non infident

Rubrica quod necessaria sit ad discipline susceptionem humilitas. ca. iij.

d

Enique ut ait Ego. Sicut cera nisi prius molita fuerit formam non recipit: sic et homo quidem ad formam virtutis non flectitur: nisi per humilitatem ab omni elati-

onis et contradictionis rigore molias. Ne-

esse habent qui discipline cupiunt moribus informari ut humilitatis radicem in corde figere studeant: et tumore proprie voluntatis presumptionis et irreuerentie vitium que a superbia procedere solent tam in re quam in signo vigilantius caueant: ut humilitas ancille more locum prepararet discipline.

De captiuatione proprie voluntatis. ca. iiii.

Voluntatem itaque propriam ingenti curent studio captiuare. Quid enim prodest sub vnius ordinatione viventibus quod facultates suas abijciunt si voluntates proprias non relinquunt cum sit longe prestantius voluntatibus renunciare quam rebus. Tota religionis perfectio in voluntatis proprie abdicationem consistit quam potissimum perfectionis et discipline industrius appetitor volentibus propriis edomandis ut presidentium nutui subiugandis inuigilat. Profecto in duobus erit subiecte probatio voluntatis: si videlicet in iniunctis deuote obediant: et in agendis suis habere semper auctorem obedientie non omittant. Primum: hoc est ad obedientie ad iniuncta patet necessitas patet et meriti magnitudo. Nam quicquid vice dei precipit homo qui non scit in displicere deo: aut secus omnino accipiendum est quasi precipiat deus. Ad meritum etiam melior est obedientia quam victime sancte que obedientie, olocausio nil deo gratius exhibetur. Nemo magis ad currendam perfectionis semitam expeditur quam verus obediens. Quapropter obedientie filii se totos ad obediendum exponant: moxque ut prelati vocem audierint quasi diuinitus imperetur moram nesciant: sed relictis omnibus adiuncta queque si fideliter exequenda propter deuotionem consurgant ut vicino obedientie pede velut vno momento iubentis vocem factis exhibitione sequantur. Perfecta obedientia sua imperfecta relinquit: quoniam

imo bonus obediens nec verbis expectat ubi de superioris sibi extiterit voluntate. Alium autem dixerim optimum obedientie gradum cum eo animo opus iniunctum recipitur quo et precipitur: cum ex voluntate iubentis pendet intentio exequentis. Namque de maioris sententia iudicant: quorum officium est obedire et implere que iussa sunt. Deinde si ad perfectum volunt obedientie peruenire: constanti secum deliberatione proponant semper ad omnia obedire. Si quid graue vel impossibile forte iniungitur: suscipiant quidem cum omni mansuetudine iubentis imperium. Quod si omnino suarum mensuram virium pondus excedat impossibilitatis sue causas ei qui preest patienter et oportune insinuent non superbiendo aut contradicendo aut alias vel leui murmure resistendo: si adhuc superior in sua perdurat sententia: ita sibi nouerint expedire et ex charitate vel adiutorio dei confisi obediant. Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem: mortem autem crucis: qui licet ad patrem pro mortis translatione clamauerit: continuo tamen adiecit: verumtamen non mea voluntas sed tua fiat: non solum maioribus sed sibi etiam inuicem obedientiam certim impendant. Incubuit christi discipulo ut omni petenti se tribuat: exemplo apostoli: voluntarios se omnium seruos constituent: sint ut scriptum est subiecti inuicem in timore christi. Secundo necessitas hoc est obedientie sancte in suis agendis auctoritas ne quod vix sine obedientia presumatur quia simplicioribus forte aliis quibus minus patet aliquanta videntur prosequere tangenda habenda plane in agendis obedientie sancte auctoritas sine qua nec ipsa etiam bona sunt bona. voluntas si quidem propria boni virtute infirmat. Sanctus Bernardus ait. Grande malum propria voluntas quia fit inquit ut bona tua non sint bona: etenim si in die ieiunij mei inuenias voluntas mea non tale ieiunium eligit dominus nec sapit illi ieiunium meum qui non obedientia sed vitium

proprie voluntatis sapit: et subdit eo autem non de ieiunio sed de silentio: de vigiliis: de oratione: de lectione: de opere manuum: postremo de omni obseruantia monachis ubi inuenitur voluntas sua in eo: et non obedientia magistri sui: id ipsum sentio: minime propterea obseruantias illas: et si bona in se tamen inter virtutes censuerim deputandas. Itaque noui christi discipuli semetipsos penitus abnegantes in agendis suis: id est in operatiōibus: in locutionibus et in rerum qualibet usu non propriam voluntatem sed superiorum in omnibus dispositionem sequantur: pro quibus tamen sit specialis eorum licentia vel assensus habendus considerari oportet: et primo circa operationes viuendum: quod earum quedam communes seu cōuentuales speciales seu personales esse noscuntur. Specialium etiam quedam ad proximum: quedam ad personam pertinent operantis. Pro conuentualibus que communem simul adiscunt collegium exequendis: non est licentia requirenda cum ad huiusmodi sit eatenus superiorum licentia immo in ipso generalis: ut que siue in choro siue in refectorio siue alibi modo predicto ad conuentualis vite consuetudines pertinent: nullus conuentualis auctoritate propria propter euidentem necessitatem licite pretermittat. Unde est quod ab officio chori ab aliqua videlicet ora canonica: vel a prima conuentus refectione: aut a conuentualibus alijs quicquid absque licentia remanere vel assistentem recedere his nec dum in collegio consumatis non licet. Pro specialibus ad proximum alterius videlicet fratris necessitatem spectantibus: nullum communis seu conuentualis consuetudini aut executioni specialiter iniunctum impedimentum prestantibus nequaquam ad superiores sicut ne pro communibus pro licentia dixerim recurrere: cum in Apostolo: alter alterius onera portare: et per charitatem spiritus inui-

eem seruire debeamus: verum tamen tempore quo conuentualia vel alias iniuncta fieri debeant: non sunt preter licentiam specialia seu gratuita huiusmodi facienda. Illa quoque que ad cōmunitatis diuino officiorum obsequia: vel ad proximi necessitatem non pertinent: quale est scribere in quaterno et alia huiusmodi: maxime si occupatio nem prolixiorē inducunt agenda sunt de superioris ascensu. Pro specialibus ad personam operantis spectantibus: siue ad carnis mortificationem pertineant: ut sunt vigilie nimis longe: vel abstinentie singulares: siue ad exercitium spectent operis manualis per se vel per alium faciendi licentia requiritur: sine qua religiosus suas facere singularitates non debet. Quippe cui nec corpus suum licet habere in propria voluntate: et quod sine permissione patris spiritualis sit presumptioni deputabitur et vaneglorie non mercedi: nec potest sibi operari pro voluta: siue scribendo: siue aliud faciendo: siue rebus suo usui deputatis ut sunt libri: vestes et alia huiusmodi aliquid immutando: incongrue quoque pro vno res pluribus seruatura mutatur: sit res frequenter ex mutatione deterior: quod mihi studiose coapto aliquo disapto: sed de operibus: nec tamen negauerim ad minima seu exilia quidem: et vix cuius reputanda momenti solam sufficere commutantiā prelatorum. Circa locutionem hoc teneant: ut coram superiore matrem in capitulo sine assensu eius prehabito non loquantur. Alias de necessarijs et honestis loco et tempore debitis loqui prout eis ordinatum fuerit poterunt inter fratres. Locutio cum extraneis siue seculares licet fratribus obsequentes: siue religiosus quilibet fuerit fratribus est nouitijs probationis tempore penitus interdicta sine fratre professore qui omnia loquentis et respondentis audiat verba et intelligat: et licentia speciali sine qua nec ad portam nec ad ipsos

extraneos eis indulgetur accessus: personis tamen huiusmodi si occurrant poterit inclinare: vel si locus aut tempus loquendi fuerit: et non potuerint subterfugere bono modo eos breuiter salutent: si de loquendo secum requirantur ab eis: respondere humiliter debent. se loquendi aut morari licentia non habere: nulla propterea alia eorum audiunt verba: nec cum eis aliquatenus sedent vel alterius commoventur: sed si locutionem necessitas exigit vel honestas dicant se ad eos obtenta si poterunt licentia reuersuros: valeatque potius recedendo faciant quam morando. De licentia tamen huiusmodi prelato est cautius providendum: ut ab ipso tantum vel ab eorum tantum instructor: qui est eis ab ipso religionis ingressu specialiter assignandus: semper cum prelati fuerit requirat ne a diuersis non absque vitande confusionis periculo minus prout concedatur. Circa rerum receptionem distributionem et usum quoniam a superioribus auctoritas dependet duo precipue subditis attendenda videntur. Primum ut qui dat aliquid: id ex officio possit dare. Secundum vero ut det: non quidem iuxta propriam voluntatem sed prout sibi a superiore fuerit constitutum: nec superflue ad officium dixerim attendendum. Qui enim nullum habet administrationis officium: nihil alijs dare: commutare: vel in fraudem horum dimittere potest. Rursus horum officiorum officia sunt distincta. Alijs namque necessariorum procuratio rerum: non tamen procuratarum distributio est commissa. Ab his non est absque licentia recipiendum aliquid speciale: alijs autem iuxta diuersa officia communium distributio rerum conceditur. Ab his communia ipsaque ordinarie quando secundum et ubi vel quomodo iuxta sui limitationem officij distribuere debet distribuuntur: licite recipi possunt. Qui vero aliquid extraordinarie

postulat ad licentiam superioris recurrat: preter communia supradicta quicumque rem aliquam occulte. id est sine superioris tacito vel expresso assensu recipit habet vel vitatur a religionis delirata linea: et quicquid habet taliter male habet: porro cum ad proprium esse dicatur de dispensare sed iuxta propriam voluntatem: omni assensu alio circumscripito: non pauper sed dominus reputandus videtur: qui rem quantumcumque alijs distribuendo sine superioris auctoritate dispensat. Res quoddam sunt communes: sed usus dispensatio pertinet ad prelatos: ut per eorum curam singulis iuxta modum et regulam sub sanctis apostolis constitutam prout vnicuique opus fuerit diuidantur. Usurpatus autem sine licentia rerum usus culpabiliter temereque presumitur: propterea illicite vendicatur. Statum quoque religiose mancipationis euadit: qui nisi proprio rem sibi aliquam sine a parentibus siue a quibuslibet alijs recipit: aut quod maioris est culpe receptam occultans superiorum iudicio non exponit. Qui rem sibi collatam celauerit: sancti Augustini censet iudicio condemnandum. Nulla oino res quam superior non dederit aut promiserit est licita proprium abdicanti. Sunt qui oblata non sibi sed prelato mox deferenda: recipere licitum extiment sed regulari priuato subdito non habenti officium recipiendi receptionem siue licentia generali vel speciali occultam non dixerim esse licitam. In commodandis pro cohabitantium indigentia rebus non est lex posita charitatis: possunt rem fratri presenti exponere committenda: non tamen impendere vendicanda. Proinde fratres nouitij nullatenus sine licentia: nec a se inuicem nec a fratre: neque a quocumque hominum rem aliquam siue tabulas: siue acum: siue aliud quodlibet accipere aut dare attemptent aliqua ratione: sic nec litteras sibi missas: aut aliquo casu repertas apiant: que a portuario vel a quo recepit

cas primus debent ad superiorem: vel si superior ordinauerit ad eorum instructorem refertis: sed nec fratris alterius vsui deputa tam praeter ipsius fratris licentiam occupare licebit: genus est furti et plerumqueurbationis occasio: rem fratris vsui deditam eo si adsit inscio detinere. Potest fidelis seruus et prudens non nulla pro loco et tempore facere de tacito vel probabiliter presumpto superioris ascensu: ad ipsum deinde acta quaeque per ausum huiusmodi relaturus: de cetero quicquid boni facit religiosus: aut dicit quod suo non nouerit displicere prelato a vere obedientie merito non fraudatur. Felix hec seruitus: immo gloriosa libertas: qua quis sponte venditus in regiam seruitutem deum et eius vicarios possit quod seipsum super se regnare constituensue prius renuntiat voluntati.

De presumptione tam in re quam in signo vitanda. ca. v.

Presumptionem interiore et exterior: summo opere fugiant. Interior: ut sensum suum sensui non preferant aliorum nec de bonis sibi a deo collatis inaniter extollantur: immo in tantum ceteris inferioribus atque vilioribus se ex intimo cordis credant affectu: ut nec etiam se aliquid esse existiment. Nampe secundum apostolum. Qui se existimat aliquid esse cum nihil sit: ipse se seducit: neminem spernant: neminem iudicant: cum frequenter humanum fallat iudicium: et beato Augustino attestante. Cum sepe spes facit se aliter habeant aliter animo facientis: pie de omnibus que occurrunt sentiant: licet rei non intelligant rationem: sinistre interpretari: deprauate mentis est proprium: omnia peruersa possunt pervertere mentes exterioris presumptionis et superbie notant in omni actione sua: gestu et verbo summo studio fugiant: que humilitatis sunt ma-

nibus amplexantes: respectu actionis et presumptionem in officio: et in locis vitent: in officijs platiis vel ordinis: aut in alijs que aliquam videantur superioritatem habere nihil usurpent. liber a culpa non est qui alium usurpat officium: presente superiore vel alio fratre: in maiori quam ipsi fuerint in ordine constituto ad recipiendum ex ordinaria officium: ad benedicendum cibum vel potum: ad dandam fratribus aquam benedictam: vel ad alia huiusmodi nullatenus ingerant. Ad diuinum quoque officium nequaquam post seniores vel alios maiores ordinis gradu proprio legant iniectus: quandoquidem nullus in minori ordine constitutus post alium maioris ordinis permittendus est legere: nisi necessitate cogente vltimorum ordine permutato: ut in aliquibus scriptis fieri solet: praeter quam in omelia quantum ad primam lectionem quam ratione euangelii diaconus legere consuevit. Lectiones autem que de omelia supersunt: non sunt ab alijs quam a sacerdotibus faciliter presumende: in choro pro dissonantia forte cantantium: vel ob aliam huiusmodi causam manu ad formam percutere. In mensa ictu cultelli vel quolibet aliud signum cum sono facere ad eos quorum est super defectus chori vel mensae intenderet: pertinet: nec huiusmodi facile debent ab alijs usurpari. Abulsa tamen sunt senioribus licita que reprehensibiliter ab alijs presumuntur. Ad hoc nouissimum elegi locum. Magister ipse humilitatis hortas: locis semper nouissimis notis gaudeat: superstitione: his salua: qui quasi pro coetanis zelo aliud dogmatizant. Namque in choro: mensa: vel alibi ad prima se ingerant loca: sed ea potius a deo caute sedula si valuerint prouisione declinent: ut vix ab alijs perpendantur. Alias omnimode caueant ne congregationis ordinem turbent et fiant inter alios pro tumultus occasio notabiles. Cauendum proinde ne dum nimis vitatur presumptio inordinationis ac-

redat confusio: vitanda vbiq; disconueniē
tie nota. maxime in conuentu. Locus supe
rior: ad quem necessitas superioris trahit
inductio: presumptionis vitium non inducit.
Pono molesta humilitas que confusione
deseruit. Si quando iuxta superiorem vel
alios seniores necessario sederint non se ni
mis applicēt iuxta eos. Junior siq; de aliquā
a seniore distātiā: reuerentie ritus indicit.
Antiquior: autē in ordine frater: vel alias in
officio preeminens licet sit iunior etate: se
nior appellatur: et a senectutis vita immacu
lata. Presumptionē in gestu: elatum caput
sublimes oculi: facies vultuosa declarant.
Nam vt ait Prosper. Erecta cervix: tru
ces oculi: sermo terribilis: nudam superbi
am clamant: sed et quantum potest per me
brorum ministerium deprehendi: prima su
perbie ostensio in oculis esse solet. Qui in
clinauerit oculos suos ipse saluabitur. Pre
sumptio etiam gestus: in signis et nūbus
frequenter agnoscitur vt exempli gratia.
Si quis in choro vel alibi pro fratrum de
fectibus vel offensis satyricē nubilum vul
tuositatis assumat: aut leui cachino: aut mo
tu capitis oculorum circūstratione: mariū
contractione: labiorum compessione: vel
alio quouis modo defectum fratris tacite
arguat vel subsanet. Si eranti in choro vel
mensa lectore submisit et aut circūspiciat:
quasi cum legentem non lateat: q; frequen
ter solent facere minus docti. In locutione
notatur presumptio si quod dicit non perti
neat ad dicentē: aut dicendi modus aliquā
superbie tipum pretendat: aut pro loco et tē
pore et personis fuerit a locutione cessandū.
Propter primum humilis frater de alie
nis factis curiose requirendis se nullaten⁹
intromittit alios fratres regere: docere: ar
guere: vel aliquid imponere non presumit:
q; hoc esset superioris vel seniorum officiū
vsurpare. Superbus autem vt ait sanctus
Ber. Prima die qua ingreditur habita

re: incipit leges dare. Prodest frater si sup
aliquo cum instantia requiratur: petentib⁹
super interrogatis humiliter insinuare qd
sentit: ita tamen vt contra resistentes dicta
sua nulla ratione p̄naciter defendat. Quā
do etiam superioris mandatum super ali
quo faciendo denunciat: mandantis aucto
ritatem cum humilitate preponat: ne quod
denunciat ipse imponere videatur. Si pro
prium cogatur recomendare officium ne
quaq; imperium imponitis vsurpet: sed id
suppleri a socijs obsecratione humili obti
neat. Presumptionem ergo prudens cui
tat humilitas: presumit tamen interdum hu
militer: viscerosa et prouida charitas. In
modo loquendi vitium presumptionis in
nuitur: si qd dicitur id iactanter impetuose
clamorose: contēptiose: despectiue vel ni
mis rigide proponatur. Suauiter enim et
humiliter est loquendum. Rursus qui tem
pore vel loco silentij: aut in superioris senio
rum vel conuentus presentia non compri
mit linguam suam presumptuosus et intē
perans merito iudicatur. Loqui in medio
magnatorum non presumas ait sapiens. Et
iterum. In medio seniorum non adicias lo
qui. Nec precipue intemperantie et presum
ptionis est nota: si nouus in ordine frater:
vel iunior quispiā: presente seniore sine ipsi
us nutu: maxime coram extraneis loqui seu
respondere presumit: nisi ex officio commis
so habeat prius loqui. Temperantia est ait
Prosper: quod prestamus seniori loquen
ti: silentium: qd ipsius ad loquendum pre
stolamur officium. In presentia vero con
uentus nullum conuenit loqui sine requisi
to superioris ascensu: nisi tantum se accusan
do: vel ad interrogata superiori vel corrigē
ti ad mensam breuiter et humiliter respon
dere: vt breuiter voce sancti presumptuo
sus agnoscas. Primus ait in conuentibus
residet: in consilijs primus respondet: non
vocatus accedit: non visus se intromittit: re

ordinat ordinata: reficit facta: vilem se: si nō
 erubescens: in locis et ceteris que honores
 redoleant se quibuscumque alijs parificare cō
 tendit. Audax ipse ad quolibet fit frontuo
 sus: et impudens quod est maximum in neo
 phito et iuvene vinum. Religionis confu
 sio: iuvenis presumptuosus et efrons. Re
 prehensibilis maxime in iuvene vel mino
 re presumptio quem magis humilitas sta
 bilit verecundia ornat: venustat simplicitas
 timor insignit et aptum efficit discipline cu
 ius et initium est: qui sine timore est non pote
 rit iustificari.

C De vitio irreverentie fugiendo. ca. vi.

Reuerentie denique vitium ē
 humili seruo dei vitandum: cum
 scriptum sit: cui honor ē hono
 ré: et honore inuicē puenientes
 Attēditur irreuerētia respectu
 personarum: loci sacri et temporis officij
 diuini: et specialiter rerum eidem officio
 additarum. De reuerentia prelati aut ali
 is fratribus: etatis aut prioritatis: aut diu
 turnitatis in ordine gratia vel ob sacri ordi
 nis gradu: vel alias pro vite merito exhi
 benda: sanctorum dicta patrum et vera humili
 tas que nō solū prelati aut senioribus: ve
 ram etiam paribus et inferioribus se subi
 tanea subiicit voluntate: plenius docent: et
 oppositum detestantur: non senioribus tan
 tum: imo et omnibus honorem. Petrus
 apostolus sententiat exhibendum. Defer
 re humiliter socijs charitatis est fraterne
 fomentum: conscientie bonē illustrisq; ani
 mi euidens argumentum: vix nisi socio de
 feras: cum ipso proficies: ē precipue cōuē
 tui deferendum. Conuentus quidē vene

rabilis est: imo terribilis: vt castrorum christ
 acies ordinata. De superiore sapiens ait.
 In medio fratrum rector eorum in honore.
 Istis quanto et maior est reuerentia exhi
 benda: tanto esse amplioris offense argui
 tur irreuerentia circa ipsos: sane cōmittēdo
 et cōmittendo irreuerentie nota ad ipsos cō
 trahitur. Cōmittendo si coram eo delibera
 te quippiā inordinate attemptetur: vnde nō
 decet coram conuēti in claustro vel alibi re
 sidente: sine debita maturitate ac honestate
 quantum ad membrorum et habitus dispo
 sitione transire: vel idem transeunt occur
 rere: si ab eo cōmode valeat dedinari: aut
 tumultum aliquem facere coram eo. Absa
 gnus utiq; cultus conuentali congrega
 tioni debetur: quem qui musitatiōibus aut
 cadinis: alia ve clamoris vel dissolutionis
 lasciuia soluere non veretur: aut attrite frō
 tis superbus: qui arctari silētio dedignetur
 aut honestatis aut religionis ignarus liqui
 do cōprobatur: quod autem superiore pre
 sente agitur minus religiose vldicatur id si
 bi turpius. Propter hoc qui talia in eius
 presentia committere non veretur ipsum ir
 reuereri et inhonorare conuincitur. Absa
 gnus autem si eum scienter per alicuius inso
 lentia sacri vel importunitatem verbi: teme
 rario ausu molestat: immo de necessari
 is docet sanctus Bernar. qd si qua requi
 renda sunt a maiore: cum omni humilita
 te et subiectione reuerentie requiratur. Cū
 ipso autem prelato contendere nefas est: et
 execranda in subdito irreuerentie turpitu
 do. Denique tam circa prelatos q̄ circa ali
 os seniores cauendum: vt attractione: al
 locutione: officiorum recommendatione et si
 milibus aliquod ad eos vel signū vilifica
 tionis appareat. Nunq̄ iunior frater ad
 senioris caput: aures vel faciem quasi ap
 plaudendo: vel ob aliam quālibet non ne
 cessariam causam manum apponat: vel ali

ter cum eo facto seu etiam verbo minus reuerenter iocetur. Quando seniores sibi presentes alloquitur: et si forte aliquando eorum proprium nomen ipsis quidem ex reuerentia suppressumendum necessario nominat semper tamen cognomen subiceat: nisi propter astantes equiuocum specificare cogatur. Senioris auribus nomen eius proprium vel cognomen nisi ex causa iunior irreuerenter iculcat: verum huius vilitatis nota nomen proprium exprimit: ex amore vel reuerentia suppressum scriptura inuenit nomen sine vitio tamen palam huius senioribus ipsis exprimitur: quam irreuerentie notam: mos: modus et congruentia redimunt. Sepe quod erat incongruum necessitas: gratia vel consuetudo conuertit. Sapit et vitium si ad te verbo vel nutibus superiorem accersis: ad quem est tibi facilis seu liber accessus: honestius quidem ad eum accersis cui reuerentiam debes quam ipsis accersire ad te facis. Nullus etiam frater puro nomine est appellandus: sed proprio nomini semper apponendus est religiose prenominationis insigne. Ad hec humilia et laboriosa officia recomendarı coequalibus et iunioribus maxime conuenit. Ad aut suum quisque officium suo dumtaxat comparari: ut acolitus acolito: subdiaconus subdiacono et sic de alijs recomendet: in officio diuino specialiter locum habet: ubi personarum acceptio non quidem vitiosa sed ordinata discretio: iuxta cuiuslibet status et ordinem est habenda: ne sancita patrum auctoritate distinctio confundatur. Propter hoc et si tantorum officium ad fratres nouitios nullo modo pertineat: si quando tamen ad hoc per superiores cogantur caute prouideant quod lectiones rubrica et antiphonas distribuunt ordinate ordinum gradibus obseruatis: primas antiphonas maioribus: versus prelato vel ebdomadario: vel seniori alicui sacerdoti: vel quando mos habet. minoribus

in vespers nocturno: et laudibus offerentes. Deinde post unum vel duos fratres eiusdem gradus si oportuerit: ad alios ordinate secundum gradus ordinum progressuri: nec facile diuersorum in ordinibus graduum fratres combinent: aut minorum officia in maiori ordine constitutus imponent. Prius quoque ordinatos alijs preferendos iura decernunt: si preordinationi rarius deferunt: ordini tamen semper nunquam ordinum confusionem in choro religionem putent: cum id magis abusionem irreuerentieque obnoxium esse constet. Omnia inquit apostolus: honeste et secundum ordinem fiant in vobis. Et in paralipomenon de ministris domini dicitur quod stabant secundum ordinem suum in ministerio. Si quis sedili chori dumtaxat ordinem: sine alio personarum delectu inductione in huiusmodi examat conseruandum: penset si a carpentarijs constructus dignior ordo in sedibus sit ordini preferendus: tractetur in personis. Seruandum saltem vel in ecclesia: ecclesie ordinem decreuit auctoritas: equitas et honestas. Omittendo notam irreuerentie quis incurrit: quando senioribus et prelatis maxime honores vel obsequium debitum: aut in obsequio ipso negligit reuerentiam exhibere: aliqua hoc potius expressio patebit. Honori quis detrahit si eis humiliter non assurgit: vel eis stantibus ipse sedet si deficientibus in choro vel alibi sedibus locum eis non offert: si eis in choro: in mensa: in sedendo: eundo: et huiusmodi si eodem potest non cedit. Obsequio detrahit si hoc eorum personis: quando palam egent non exhibet si eis in aliquo humili vel laborioso officio in sui presentia occupatis se ad illud faciendum vel coadiuuandum non offert: si quod ad se ex officio pertinet eis faciendum dimittit. Expedi itaque ut iuniores fratres senioribus humiliter deferentes: eos in his que pure sunt honoris non honoris agendis.

siue ad officium diuinum: siue ad alia perti-
neant humilitatis officia studeant preueni-
re. Ad prouidendum de lumine ac libris in
choro ad tenendam candelam ad libros: ad
dicendum in choro et extra officium beate
virginis quantum ad inuitatorium et lectio-
nes necnon et horarum: versiculos: ubi ad
hec dicenda presens non fuerit aliquis assi-
gnatus. Ad offerendum aquam pro mani-
bus abluendis: ad leuandum mensam fini-
tis gratijs. Ad ministrandum celebrantibus
in altari: quotiens necessarium fuerit in of-
ficio suo: siue in minoribus: siue in sacris fue-
rint ordinibus constituti: solliciti sint et pro-
pti: nec ista aut similia senioribus facienda
relinquant. Erubescat diaconus vel subdia-
conus vacans vel obtinens officium: quod
apte potest committere vel differre: sacerdo-
te ad missam vice diaconi: vel diacon pro
subdiacono ministrante. Nec magnum est
si ebdomadas casu continenter: grauiora pas-
sim continuantur officia. debet cuiuslibet or-
dini gradus suus: nec de gradibus est agē-
dum: nisi forte aliud congrua interdum cau-
sa deponat. In obsequijs eorum maxime:
qui vice christi nostrarum sunt custodes ani-
marum non est reuerentia omittenda: que
per caputij extractionem: dum eis ministra-
mus: aut loquimur: per humilem corporis
inclinationem pro loco et tempore: vel ali-
as per humilem assequendi modum osten-
ditur. Superbus autem ut ait Prosper: non
seruat in obsequio reuerentiam. Stoliditas
quibusdam decreti est: nulli deferre distin-
ctionem personarum: et gradum non cu-
rare: curantibus autem: nunc adulationis:
nunc acceptionis personarum crimen im-
pingere: vanitasque admodum et confusionis
amici ut senioribus de superbia caueant: si
bi non cauent: sedumque irreuerentie vitium
pro religione defendunt: humilitatem maio-
ribus exhibendam: euangelij sanctio et pro-
fessio nostra commendat: nusquam tamen ut re-

colo superbiam alijs seu temeraria parita-
tis usurpationem indulget. Senior est itaque
ut humiliter sentiat: venerationem non appe-
tat: humiles se alijs ac sociabiles exhibeat.
Sapientis est consilium quanto magnus es:
humilia te in omnibus: sapientie vero preceptum
qui maior est vestrum fiat sicut iunior. Et
petrus cum dixisset adolescentes subditi esto
te senioribus: pro vtriusque subintulit omnes in-
uicem humilitatem insinuate. Ceterum cum
omni indifferenter per se humilitas sit que
dam turris fortitudinis a facie inimici: nescio
quo pacto tamen ius eius maiorem maioribus:
et in clarioribus clario: comprobatur. Porro
respectu personarum non solum ut dictum est:
verum etiam respectu loci sacri: ut est in ec-
clesia: maxime circa altare irreuerentia est
vitanda: ut cum ad ipsum acceditur: maturi-
or et humilior gestus accedentis: et maxime
ministrantis deuotionem ostendat: nec ali-
cui impetu vel alias inhoneste accedat. In
ecclesia vero cauendum ne quantum extra ca-
nonici tempus officij: loquendo: ridendo:
vel alio quoquo modo minus honeste aliqd
fiat. In aula regia ingressurus ait sanctus
Criso. Oculis incessu: et habitu te compo-
nas: et in ecclesia ingressurus que vere est
aula regia rides. Est etiam sacro tempore:
hoc est diebus solenioribus deferendum: ut
in eo a communium operum occupatione cesset:
et diuinis officijs attentius insistat. Nam ut
ait Gregorius. Festi dies aliud studium: et alium co-
uersandi modum exigunt: atque alium hiis
quibus licet operari exposcunt. In illis in-
quit nos oportet ad celebranda diuina mi-
steria deuotius insistere: atque in oratione diuini
us perseuerare. Omnes denique actum et omnes motum
cordis pariter et corporis ministerio diuino
mancipare: atque ut ita dicam quadam conuer-
sationis nouitate festos dies honorare. In
ceteris vero diebus quando operari licet:
nullus omnino ociosus apparere debet. De
irreuerentia in diuinis officijs et rebus ad

ea spectantibus euitanda: infra per reuerē
tie positionem agetur.

C Pars secunda huius operis. De disci
plina in generali. ca. j.

Acto de preparatorijs ad
disciplinam et aliquibus
eius effectibus inciden
ter sequitur: ut de ipsa ple
nius exprimentes: que ve
rustate deposita animoq;
cōtra hostis insidias stabi

lito super radicem humilitatis consurgit.

Primo in generali: quid sit: que sit eius vti
litas: qualiter ad eius perueniat notitiam:
et de ipsius custodia: deinde in spiritali
dicamus. Disciplina est ut ait Elgo. Con
uersatio bona et honesta: cui parus est ma
la non agere sed studet et in que bene agit:
per cuncta irreprehensibilis apparere. Itē
disciplina est membrorum omnium motus
ordinatus: et dispositio decens in omni actu
et actione. Audistis quid sit disciplina: nunc
attendite quā utilis et q̄ necessaria sit: Di
sciplina est malorum desideriorū carcer: fre
num lasciuie elationis iugū que domat in
temperantiam: leuitatem ligat: et oēs inor
dinatos motus mentis suffocat. Sicut enī
de inconstantia mētis nascit inordinata mo
tio corporis: itaq; dū corpus per disciplinā
stringitur animus ad constantia solidat: et
paulatim intrinsecus mens ad quietē cōpo
nit: cū per discipline custodiā mali motus
foras fluere non sinunt: sed qui statū men
tis perdit: subsequēter foras in incōstātiā
motionis defluit atq; in exteriori motione
indicat: q̄ nulla interi⁹ radice subsistat. An
de per salomonē dicitur. Homo apostata
vir inutilis graditur ore peruerso amittit
oculis: terit: pede digito loquitur. Scientiā
que ad instructionē recte et honeste viuē
di pertinet: multis modis hominem colli

gere et comparare sibi oportet: partim ra
tione: partim doctrina: partim meditatioe
sanctarum scripturarum: partim assidua in
spectione operibus ac morū suorum. Hoc
nouissimū maxime fortassis pre ceteris ne
cessarium: ut sit. s. homo in omnibus ope
ribus suis circūspectus et prouidus: et quo
tidiana discussione: cogitationes: locutiones
pariter et facta sua apud semetipsum cami
nei. Sapientes quippe semper agendo di
scunt: et per exercitium bonorum operum
quotidianis profectibus in maiorem virtu
tum agnitionem excreſcūt. Per experiēti
am nāq; eorum que faciūt: ad ea que post
modū agēda fuerint cautiōres fiūt. Et quā
uis in nullo loco disciplinam suā homo de
serere debeat: diligentius tamen et magis
solicite ibi est cōseruanda vbi neglecta scan
dalum generat: vel custodita bone imitatio
nis exemplū. Discernendum que sint illa
que in disciplina custodiēda nunq̄ inter
mitti: et que rursus illa sint: que pro loco et
tpe nunc intermitti: nunc exerceri volunt.
Sepe tamen etiam illa que in publico ne
cessaria sunt: prius in secreto exercitationis
vsum exposcunt: q̄ si prorsus ea que in oc
culto negligimus: uti postmodum eis: dum
opus est in publico non valemus: et tūc aut
prorsus a disciplina deficientes: intuentib⁹
scandalum facimus: aut inepte id quod in
nobis non est simulare conantes irrisiones
excitamus.

C De disciplina in speciali circa spiritua
lia inter fratres et primo respectu amotio
nis mali. ca. ij.

Am de disciplina in speciali: et
inter extraneos suāda vidēdū
inter fratres. Primo de disci
plina circa spūalia quedā: dein
de circa corporalia. Circa spiri
tualia vero: primo quo ad amotionē mali.

Secundo quo ad positionē boni: quo ad motionē etiā mali. erit primo de disciplina circa cōfessionē priuatā: deinde circa publicam attendendū. Et cū disciplina per Ego nem vt dictū est: bona et honesta puerfatio describatur: in dicēdis de ea ad bonitatem simul et honestatem considerationis est oculus dirigendus.

De disciplina circa confessionē. ca. iij.

Et quotidianis offensis sine quibus hec vita nō ducitur: facienda erit p̄fessio: de priuatis priuata: de publicis publica: et nihilomin⁹ qñq; priuata. Attēdēdum de cōfessione priuata: quibus: quotiēs quomodo: et vbi fieri debeat: et que circa eam sit nouis fratribus disciplina seruanda. Debet supioris vel si ipse ordinauerit instructori suo et nō alij nisi in ei⁹ absentia ei tantū quē supior vel instructor de supioris ascensu eis dixerit assignādū tribus vicibus in qualibet septimana vel pluries s̄m q̄ necesse habuerint indicto sibi tpe in loco p̄o sacramēti reuerētia p̄gruo cū diligētia p̄fiteri. Nunq̄ eis placeat vicaria p̄fessoris mutatio vt nūc vni confiteant: nūc alij: qñ potius si qñ id cogat necessitas: notabilia deinde ad principalē referāt confessorē. Laus tñ deuotiōis ea possunt plurib⁹ confiteri. Aliter nō est consciētie ordinate seu pure varios querere cōfessores. Sit inde salubriter: vt cui de peccatis p̄teritis semel quis generaliter est cōfessus: de quotidianis etiā am p̄fiteat eidē: vel nouo si hēserit curatori: suorum denuo vulnerū aperiat coruptelā. De disciplina circa confessionē: discretio: puritas: et reuerentia probent. Habeāt discretionis cautelā: vt anteq̄ ad confessores accedant: diligēti super p̄fendis examinatione p̄habita offensas suas: prius specialiter: deinde alias seriatim et breuiter sine cul

pe et vborū replicationē inutili prosequentes: p̄fessionē suā sub prima et vltima culpe nominatione conducāt. Aliqua tñ iterdū deuotioni et consciētie replicatio indulgetur. Sit etiā pura p̄fessio: vt confiteantur simpliter et deuote sine exultatione et accusatione seu noiatione alterius: de quibus consciētiā habuerint remordentē: nec specialia passim sub generalitate pertranseant. Temptationes suas et cogitationes malas nulla ratione occultent. Nō cōtēpnāt modica ne paulatim defluant ad maiora. In domo quam subintrās radius solis illuminat: quātūcūq; fuerit p̄mūdata: at homini nihilomin⁹ diligentius intuenti apparent. Sic et cor gratie radijs illuminatū: etiā minima videt: ac vitiorū laqueos subtili examinationē discernit. Quāto quis fuerit mente purgati⁹: tanto se sordidiorē videbit et maiores causas inueniet. Deponende sunt tamen scrupulositates quedā superflue: que consciētiā in erroris confusionē inducent. Reuerētiā non solū interiorē: verū etiā exteriorē decet cōfitemē habere: vt suo deferēs confessori se illi sitre in eleuationē capitis: siue in alia corporis dispositionē: si comode vitare poterit nō coequet: sed flexis genibus dū p̄fiteat mado ac demisso capite sit humilit̄ corā eo.

De disciplina circa confessionem publicam. ca. iij.

Sense publice publicā vt dictū ē p̄fessionē requirunt: circa quas attēdēdū est eis: vbi: de quibus et qualiter fieri debeat. Cōfessionē huiusmodi facere debēt: aut corā supiore in capitulo p̄fessorū: si adesse liceat et si moris ē: aut corā instructore suo qñ tenet eis capitulum separatim: aut alibi priuate corā aliquo vel aliquib⁹: si priuate offenderint corā eis. Ante oīa si p̄ceperint se facto vel verbo aliquē vel leuiter offendisse ante cōfessionē vel somnū: cū humi

li studeat satisfactione placare: et in petitione
uenire preuenire: ne alius preueniens de ma-
nibus eorum humilitatis mercedem surripiat.
In capitulo professorum: statim post preciosa re-
comendationibus factis se de maioribus et
manifestis accusent ipsumque denique caplin
perpetuo in similitudinem exiturum: et ad locum sibi deter-
minatū ad quem non sit secularium accessus itu-
ri. Ad hos tamen iam apud multos prouide abnuunt:
fratres novos in capitulo satisfacere professorum:
sed pro suis offensis suis ibidem proclamant seu
communis instructor. In secundo capitulo uero instru-
ctoris quod debet eum tenere duabus uel pluri-
bus vicibus si superiori videbitur in quolibet se-
ptimana super predictis si in primo non fuerit ca-
pitulo satisfactor: alioquin super notabilibus et ap-
tis circa eiusdem instructoris monitiones: offen-
sis et negligentibus se incusent: qui super his
de quibus sibi videbitur eos caritative corripi-
ens: put cuiusque moribus uiderit expedire:
salutaribus debet instruere documentis: consi-
derans diligenter: utrum deum querat ex animo:
si sint ad orationem et officium diuinum solliciti: si
ad iniuncta faciles et deuoti: si ad correctionem
ac et opprobria patientes: ut sic de moribus
ipsorum ac proposito habeam plenius certitudo.
Pater se eis in lenitatis dulcedinem: patrem
in correctionis censura exhibeat. Sit seueri
iudicio quam sermone. Qui dulcis est elo-
quio maiora recipiet. Nec oportet quod eis
penitentiam coram toto conuentu publice faciendam:
sine conscientia superioris imponat. Postremo ut
disciplinato et debito modo huiusmodi fiat con-
fessio: debet circa eam honestate: cautela: et
humilitate suare. Honestate ut culpe nar-
rationem nudato capite: non ridendo: non circū-
spiciendo: aut cum manu aliquid faciendum: sed im-
ctis potius uel aliter honeste dispositis ma-
nibus exequatur. De cautela dictum est in capi-
tulo precedenti: quod in hoc precipue habeant: ut
se paucis uerbis expediant: et in culpa sua nul-
lum alium quam seipsos inuoluant: quod et puritatem
et cautelam concernit. Humilitatem habere de

bent: in gestu corporis et uerbis. In gestu quidem
ut ad terram iuxta fratrum consuetudinem hu-
militer se prosternant. In uerbis autem ut
sint uerba subiectionis et penitentiae: nullam
omino superbie aut impatientie continentiam
notam. Quando in capitulo uel extra nimis
austere: uel minus iuste suo iudicio super
aliquo arguuntur: non turbentur animo sed
potius pro fratrum diligentia circa ipsos:
qui quos amant arguunt et castigant: et exer-
cicio uirtutis oblato: in domino gaudeant
et exultent: ad uerba et uerba gratanter pro-
pter christum et humiliter sustinenda parati. Et
licet fratres professi: aliquando propter infir-
mos prouide duxerint abstinentium: ne pro
qualibet offensa reprehendant eos indiffe-
renter: aut minus ipso: quam uis pie. ut scilicet
quod in eis reprehensibile uiderint: suo con-
sultius denunciet instructor: ipsi tamen fratres no-
uitium ab omnibus corripiri: ab omnibus erudiri affe-
ctent. Qui non uult corripiri: non uult corrigi ait
quidam. Admoneberis inquit libenter: si rep-
benderis patienter. Probata siquidem patientie
uiri reddet eos deo et fratribus gratiosos.
Culpam suam nullo modo defendat: et nimirum ut
ait sanctus Bernardus. Que defendit culpa gemina-
tur: sed si sentiunt immunes: satisfactione semper
quantumcumque fuerit innocentes: humiliter proba-
ta prout innocentiam suam cum reuerentia tamen corripie-
ti ostendere: si requisiti fuerint aut permitti. Istius
fuit quod non est uelox ad se excusandum: et humili-
ter sustinet uerecundiam de peccato ubi non com-
misit culpam.

De disciplina respectu positionis boni.

ca. v.

c

Ingruit iam de disciplina quo-
ad positionem boni tractare. Et pri-
mo de disciplina circa cordis in-
formationem: ad quam electio illuminans intel-
lectum: et oratio accedens affectum. Secundo circa
corporis exercitationem ad quam diuinum spectat
officium. Tertio circa exercitationem operis ad
quam altaris pertinet ministerium.

De disciplina circa orationem.

Capitulum. vi.

Assent orationi frequenter: non solum in oratione: verum etiam ubique fuerint: cum ipsi templum sint dei: aut certe in lectis suis occulte ac sine perceptibili fibilo: quippe tanto securior: quanto secretior: existit oratio: et quasi capitulum sibi met ipsis tenentes in quo deficiant vel proficiant quotidiana secum discussione perquirant. De vocatione sua et innumeris beneficijs saluatoris: gratias ei debitas tota intentione soluentes: quod incohauerunt bonum ab eo profici instanti oratione deprecant: nec solum pro se verum etiam pro alijs tam viuis quam mortuis orant: et quasi quoddam sibi memento constituent. Proderit oraturus primo a dei laude incipere: hinc impensa sibi beneficia memorari: deinde necessitates quas patitur et defectus exponere: postremo humiliter postulare. Ordo tamen et modus quem spiritus suggerit et affectu magis sapit est in oratione seruandus: ad orandi studium: meditatio prouocat et informat. Sic oratio nisi sancta meditatio necessaria est: ut oratio perfecta esse nequeat si eam meditatio non committetur aut precedat. Nam et hi qui mala sua considerare negligunt: aut nihil petendo aut aliud petendo quam oportet facile per ignorantiam salunt: aut certe nunquam quam oportet digne petendo per disidia tepescunt. Quanto magis homo mala sua intelligit: tanto amplius suspirat et gemit. Primum igitur necesse est: ut si prudenter et utiliter deum orare volumus animus nostrum iugi meditatione exerceamus et in consideratione miserie nostre discamus: quid nos necesse sit petere: in consideratione misericordie dei nostri: quo de fiderio debemus postulare. Istis duabus scilicet miseria hominis et misericordia redeptoris oratio subleuatur. Sit autem ipsa semp

deuota: que oportunitate iuuetur: frequentia foueatur: deuotionem: intentio: diligentia: puritas: et affectio probent. Tota mentis intentio a curis exterioribus reuocata orationis vigilantia applicanda: ne aliquid preter id solum quod precatur animus cogitet: non est labiorum sed cordis oratio: dum orant sic semetipsos considerent tanquam presentatos domino maiestatis. Negligentes autem orationes: nec ab ipso homine impetrare valent quod volunt: et non in multiloquio: sed in puritate cordis: et compunctione lachrymarum nos exaudiri sciamus: et ideo breuis debet esse et pura oratio: nisi forte ex affectu inspirationis diuine gratie protendatur. Quanto vero seruiore timore ac reuerentia sit deo supplicandum: insinuauit qui docuit nunquam sine genua esse orandum. Opportunitas loci ac temporis: quietis motus interiorum: dispositio affectionum: et oculi ad orandum non transeat ociosa. Qui oportunitatem deserit: oportunitas ei fugi. Oratio priuatis locis opportunius funditur dum deo tantum teste deprimitur. Proderit ergo aliquando ab obtinenda compunctione: si ita semoti fuerint: ut putras manus ad celum leuando: etiam suam interdum audiant vocem. Nonnunquam etiam ad subleuandam intentionem in celum suspiciant: ut corpus pariter animusque tendatur ad dominum: et ibi sit cor: ubi est thesaurus suus dominus iesus christus. Ceterum mane ac vespere tempus est orationi opportunum quod penitus a peculiari vacuum oratione si vacat culpabiliter pretermittitur. Maxime autem cum profundum nocturnus sopor indicit silentium: tunc plane liberior erit puriorque oratio nullo inter turbata clamore nulla aspicientis laude temptata. Sic mentis tranquillitas et quedam spontanea quandoque animi propinquo immo inspiratio que se offert oculis libertas non umore negliguntur: que si etiam desunt

sapore sunt quodam ac studio comparat ad
psalmorum: hymnorum: sanctarum medi-
tationum et genu flexionum instantia: deuotio
nis et spiritus excitandus. Scium si desit si-
cut ad cibum corporis: ita quoque est ad refe-
ctionem anime vendicandum. Sicut enim
carnalibus escis alitur homo exterior: sic de
uotis orationibus homo interior: pascitur et
nutritur. Porro deuotus vix oportunitate
fraudatur: deus quem ex animo querit ubi
inuocans inuenit: ingratus ac tepidus ora-
di affectum: nec ipso valeat oratorio inueni-
re. Plorat in conuiuium Bagdalena: nec
presentia impedit conuiuari. In ipso autem
domini templo discipulus phariseus. Est au-
tem frequenter orandum: quia oratio est hostis
flagellum: peccatoris subsidium: proximi so-
ladium: dei sacrificium: frequens oratio vi-
tiorum expugnationem extinguit: in oratio-
ne datur bona voluntas: Oratio grandis est
intentio anime. Quamobrem post horas ca-
nonicas antequam oratorium exeat aliquod
orationis vel laudis gratuitum deo munuscu-
lum offerant. Assuescant huic consuetudini
sancte constanter insistere motusque animi re-
fugos discant deo vel paululus applicare.

De disciplina in lectione. ca. vii.

Lectionibus quoque diuinis est ani-
ma nutrienda. Hecirco illis qui
primo circa diuinum officium
adiscendum prout infra tange-
rentur diligenter per instru-
tores. Scriptura est aliqua morum informa-
tioni conueniens prouidenda: spiritualis po-
tius ex sacra pagina consolationis habende
quam studij gratia. Nouorum studium fra-
trum in orationis instantia: in diuini cura of-
ficij et fratrum obsequijs maxime debet ef-
fesse. In lectione itaque si qua sibi permitti con-
tulerit non magis querant quam sensum acu-
at quam quod mores instruat. non magis querat
scientiam quam saporem. Auriendus est sepe

de lectionis serie affectus et formanda inde
oratio que lectionem aliquando interrom-
pat: hoc modo: lecta diuina lectio confert in-
telligentiam salutarem: et scientia ipsa que
pro veritate despiciatur per virtutem post
modum inuenitur. Certis autem oris certe
lectioni vacandum est: fortuita lectio et casu rep-
ta non edificat: sed reddit animus instabile fastidi-
entis est stomachi multa degustare. De quoti-
diana lectione aliquid quotidie in vetre me-
morie dimittendum est: quod fidelius digeratur et
rursus reuocatum crebrius ruminet: quod pro-
posito conueniat: quod intentioni proficiat: quod
animus detineat: ut aliena cogitare non libeat.

De disciplina circa diuinum officium adiscendum. ca. viii.

Estat de diuino officio prout est
in adiscendo: deinde prout in exe-
quendo videre. Adiscendum est
diuinum officium maxime in princi-
pio diligenter: et licet de totali
officio et ordinis eius usu seu forma notitia
habere oporteat: sunt tamen quedam com-
munia. scilicet officium beate virginis et mortuo-
rum et cetera de sanctis cum psalmis hymnis
ceterisque ad illud spectantibus: lectionibus
tamen exceptis: prima: completorium: et precio-
sa capitula: versiculi: preces: et suffragia ho-
rarum feriarum: absolutiones et benedi-
ctiones que in matutinis dicuntur: hymni:
serie: laudumque psalmus et cantica: benedi-
ctio quoque mensis cum gratijs necnon psal-
mus prime dominicalis: et omnes etiam psal-
mos a vndecimo usque ad vltimum nisi totus
quod magis expedit discatur psalterium que
sunt cordatenus adiscenda et menti per exer-
citijs arctius imprimenda. In sabbatis quoque
et precipuarum solemnitarum vigilijs prouide-
ndum est diuinum officium tam in cantu quam in
nota. Quotiens autem extra chorum cantat
propter honestatem: et ne orantibus vel stu-
dentibus fratribus impedimentum prestatur:

voce in cantu deprimi decet: q̄ precipue post refectionem sicut ⁊ in verbis modesti am congruit obseruari. Ante sumptum cibum: vt ait Ego magis illares non esse conuenit: ne ipsa nostra abstinentia grauis ⁊ molesta esse videatur. Post vero magis modestos ⁊ tacitos: ne pro gule vitium crapula nos inflammasse putetur.

De disciplina circa diuinū officium in choro. ca. ix.

Disciplinam in officio diuino cum in ecclesia viciū obseruandam: reuerētia spectabilia: diligentia q̄ ⁊ honestas precipua requiritur: reuerentia q̄ tam exterior q̄ interior est habenda. Interior vt cum timore ⁊ humilitate tanq̄ deo presente psalimus. De hoc sanctus vbiq̄ ait. Credimus diuinam presentiam maxime tamen hoc sine aliqua dubitatione credimus cum ad opus diuinum assistimus ideo memores semper simus q̄ ait propheta. Seruite domino in timore. Cōsideremus qualiter oporteat nos in conspectu diuinitatis ⁊ angelorum eius assistere: ⁊ sic stemus ad psalendum: vt mens nostra concordet voci nostre. Reuerentia exterior in hoc attenditur vt deuote inclinetur: q̄ stādū fuerit stetur: fiat etiā prostratio q̄ fuerit faciēda de quorū disciplina infra agit. Est ⁊ reuerētia vt in officio ad ea quomodo agēte singulariter vn⁹ dicit: puta colectas vel versiculos: ⁊ alia queq̄ huiusmodi caput nudet. Neque que ab vno dūtaxat exercere more dicuntur: nudato capite habēt dici etiā extra chorum. Quidam ē fm aplm capite nō velatos: saltē vbi solēni aliquid distinctione proferat: nudi quoq̄ reuerētia virtutis deuota quedā in officio venerant: verū irreuerēs nec solēnia vel alias deuota discernit: diligentiam in officio pbāt: strenuitas quedā:

prudēs q̄ sollicitudo habēs circa necessaria puidēda: ⁊ cōtra impedimēta cautelā: strenuitas: torporis ⁊ teporis fugat inertias: dormitationes quas pigredo imittit non patitur quippe intēta supplicatio dormire: cor mundū vetat: dormitatio in officio tunc maxie imputatur: remissi dicūt restitutione officij redimēda: quomō manū in sinu tenendo vlt segniter apodiando: ⁊ occasionem quis prestat: aut subrepentem eam viriliter nō repellit. Prouidētia respectu pparandorum ⁊ dicēdorum attendit: vt v3 libri ⁊ alia ad officiū necessaria preparent tempore oportuno: dicenda quoq̄ vel cantanda studiose ante preuisa quando ⁊ quomodo sunt dicenda dicant. Debitus legendi ⁊ canendi modus est: vt nec nimium estinetur nec nimia fiat aut inequalis protractio: sed cum pausantibus statim pauset: ⁊ vox vni⁹ vix inter alios possit discerni. Cautela deniq̄ necessaria est: vt eorum que officiū diuinū impediunt occasiones vitent: quapropter dum officium quis dicit non debet studere aut per alios libros respicere: vel alij que vitare possit occupationi vacare: siue in lapidibus preparandis: siue in quibuscūq̄ alijs: que vsq̄ post officiū differri possunt. Indignum quoq̄ in officio dei: venandis vermiculis ⁊ mactandis intendere: quibus palam in oratorio digitos aut lingua fedare frons irreuerenda non metuit: honestas in choro: in exteriorum actuum grauitate: in corporis decenti: ⁊ vniiformi dispositiōe accipi potest: sane in populo graui laudatur deus: grauitas: inquietudinem: dissolutionem ⁊ tumultū excludit. Inquietudo in motu membrorum inordinato consistit: siue capitis in circūagendo: siue oculis in circūspiciendo per chorū vel alibi ad librum potius pro psalmis etiam vsitatis tenendum: vel ad terram pro vagis arcendis respectibus: mentis non mediocriter vagationem causantibus vigendorum: siue manuum in

tractando vel voluendo librorum folia curiose vel aliud superflue faciendo: siue pedum in discurrendo: ut si frequenter quis oratorium exeat: aut per chorum frivolis occasionibus inuentis discurrat: tunc enim etiam vtilia sunt aliquotiens differenda propter vitiationem discursus. Dissolutio vero non solum in verbis aut risu quibus vanissimum est in choro dissolui: verum etiam in cantu considerari potest: ut si quis punctos in nota: nunc diminuens. nunc de suo pro libito superaddens vocem muliebriter frangat: aut in falsum extollat quod est notis maxime fratribus omnino impertinens: nunquam in choro ceteris altius cantent: sed communem pleasantiam teneant vocem. Ridiculum etiam si altiori ceteris voce quis cantans post dictionem vel syllabam ab illa vocis altitudine recidens: vel etiam per interpolationes resumens non continet quod incepit. Tumultus in choro per vocis susurium: per impetuitatem spuendi seu excreandi: et per impetuosam elevationem vel depositionem sedilium fieri solet: quam turpe sit in choro susurium palam est: nescit tamen indisciplinatus et levis subricam linguam et sibilis et mutationibus cobibere. Vitadi quoque in conventu oratio sibilosa: inepta oratio que vna plures et sepe deterior impedit meliores. Est etiam caute vitandum: ne dum aliqua singulariter in choro dicuntur: ut sunt collecte: capitula: lectiones: notabilis spuendo seu excreando sonitus fiat: usque dum capitula ipsa collecte vel lectiones periodus: id est duratio vel terminus cuiuslibet compleantur. Circa hoc etiam dum predicatur vel legitur similis est oportunitas observanda. Sedilia vero non passim cum pede sed cum manu potius eleuari: et caute deponi ne aliquis ex hoc in domo dei sonitus audiat. Congruetamen lectionem vel epistolam incepturus expediat quousque considentibus fratribus sedilium si quod fuerit tumultus generit.

Hec honesti fratres in corporis dispositione: decenter ac uniformiter sit in choro. decenter quidem sine vaga dispositione: vel turpi. vaga ut quando chorum ingressi intrante vel astante conventu: nunc segniter resident: nunc stantes quidem: ac et illac membrorum ut languentium: incongrua quadam exagitatione se girant: nunc statue instar stalli affixe: tantum est regione dispositi velut sui obliti: nec ad altare dimissis luminibus: ante inceptum officium oraturi se vertunt: vel alias religiose ut decet disponunt: sed nudato etiam capite circumquaque ut ceruis in saltu: vel ruralis in teatro inordinate girovagantes respectibus oculos in audientium vel constantium vultus insigunt: suoque indisciplinato intuitu quem ipsi negligunt: colateralium etiam orationem impediunt. Turpis erit si sit ibi molit aut remissus se in stallis suis brachijs aut thibijs resolutis notabiliter incuruando: aut in partem vnam penitus protenso in alteram corpore accubando: aut lecti molitiem querere videantur: aut dum ad altare versi super lignum quod stalla diuidit inclinant: extensione scapularum vel capitis stalli anterioris spatium occupando: et tergum ad retro stantem socium protendendo: aut dum sedent pedes suos usque ad scabellum forme contiguum licentius extendendo. Notabilis tibi harum extensio vel dilatio dum sedet minus honesta est. Indecens ergo que vaga et turpis est dispositio immo deformitas utrobique: sed maxime in dei officio et conventu assistente: vitanda honestos per omnia exigit mores: conuentualis honestas: uniformitas est: in prostratione: et indinatione specialiter quousque et in alijs generaliter observanda. In prostratione: ut non aliud subitus formam chori: et aliud super sedile: sed omnes super dictam formam

vniformiter se prosternant: et operto capite silent orant ne impendant circustantes manu ad genam accubitando nunquam applicita aut brachijs ultra eandem formam extensis: sed super ipsam humiliter et deuote vel honeste depositis. In inclinatione ut vniformiter apud oēs sit tepestiuā: deuota: sufficiens et honesta. Tepestiuā quidem ut inclinaturus surgendo et eleuando: sedile tempus vel paululū inclinationis preueniat: ut verbi causa quādo post psalmos fuerit inclinādū: versus vltimi fine iam accedente surgat quatenus deinde liber inclinet: aut certe inclinationē sedis aptatio subsequatur. In inclinatione quoque debet deuotio apparere ut fiat humiliter et profunde. Non est deuoti et impigri rigido stante corpore tenui motu capitis inclinare. Est enim corpus depressus aliquātulū remibus: ne capiti coequentur a deo dimittendum: ut ipsum fere super genua brachijs interpositis inclinetur. Alioquin inclina si nosti facilius tam humiliter et profunde. Extra chorum tamen et aliquādo in choro ad officium plane dictum minor sufficere poterit inclinationis profunditas. Sunt qui culpabili admodū remissione traduci hunc reuerentie cultū dñō subtrahentes euacuant: dum aut resident post sanctā memoriā trinitatis: aut tunc etiam surgunt et sedulū eleuando intēdunt quādo fuerat inclinandum: aut alias ex negligentie vitio inclinant. Quāti tamē sit huic noxa de meriti: beata dei genetrix seniori cuidam in choro psalentū fratrum indicasse refert: que inclinantibus ad sancte memoriā trinitatis: suū ipsa filium singulis offerebat: quendam vero minime inclinantes verso ab eo vultu velut indignum hac gratia pertransibat. Sufficiens etiam seu perfecta inclinatio debet eē ut ab ea citius debito nō surgatur: honoridem qui patri et filio et sancto spiritali sine differētia exhibendus. Honestas vero in decenti corporis et manuum et habitus dispositione consistit. Quantum ad

habitu maxime et caputio cateas ne opta fronte super oculos defluat inclinatis: proderit ad vniformitatē seruandā cōium de officijs notitiā ordinationum habere. Pulchra valde vniformitas in cōuentu: ubi debent et mores et animi cōuenire: vnanimis vniformitas decet que in moribus plurius vnitiua vni omnes ordinat et decorat.

De disciplina circa diuinum officiū extra chorum. ca. x.

¶ Quando extra chorū officiū dixerint diligentiam nihilominus et honestatem predictā debent in quibus poterant studio se seruare ut dimissis omnibus quecunq; in manu fuerint: stantes cum reuerentia iuxta traditionem ecclesiastice discipline preterq; ad lectiones in matutinis vel quādo alias ex cōmuni ordinatione sedetur creatori suo debitas cum deuotione laudes exsoluat: flectentes genua vel inclinantes pro tepore cum timore dei. Si quādo eos ad sedendum debilitas euadēs: vel nimia lassitudo cōpellat: saltem ad inceptio nem officiū ad inuitatj: hymnos: et orationē dñicā: et a capitulo in antea surgere nō omittant. Si etiam in lecto egritudinis decubent: reuerentiam nihilominus vel aliquā faciant prout possunt. Beatus Hieronymus qui tanta dicitur lassitudine fatigatus ut etiam in stratu suo iacens funiculo trabe suspensio manibus apprehenso supinus erigeretur: ut. s. supra officiū monasterij pot poterat exhiberet. Bū exhaustus viribus senex nec senectuti parcat: nec debilitati blāditur residentium segniter iuniorum et quibus corporis vires utiq; sufficiunt irrententiam imo dignam irisionem desidia arguit et confundit. Alius pro setarum tedio febrium cōpletorium in lecto solvere assuetus fertur per angelum reprehensus audisse. Completoriū sub colo. nec fructus nec

utilitas. Sane in dei officio curanda ubiqz magnopere reuerentia et honestas cum ubiqz sit eadem eius: cui tunc loquimur: et astamus deitas et maiestas. Tanto etiam amplius reuerentie et diligentie studium diuino debetur officio: quanto id deo immediatius exhibetur. Cura officij diligens maxima status integritas: neglectus officij maxima vite corruptio: maxima religionis deformitas. Nemo se dei existimet seruum si dei potissimum negligat seruitutem: que appropriato vocabulo dei seruitium nuncupatur. Debent officium dicere distincte: continue: integre: et ordinate. Distincte ne verbum masticando vel exiliter proferendo: vel nimium festinando dicenda confundat. Continue ut interruptiones in eo non faciant: aut interloquendo nisi necessitate cogente: et hoc psalmo vel oratione vel quodlibet alio quod fuerit in dicendo completum: nisi psalmum vel orationem quam interrumpi contingerit: continuo a capite resumptur: aut inter psalmum et psalmum: moram notabilem faciendo. Parisius ut fertur quidam theologus: cum vnius hore canonicie incepisset officium: superuenienti episcopo ad loquendum cum eo caput sine locutione inclinans horam inceptam expectante episcopo finivit: que deinde ne dilationes eloquij moleste ferret: admonuit: tamen subinferens quia maiori domino loquebatur. Quidam propter interruptiones in officio factas: grauissimo afflictiis purgatorio memoratur. Tertium integre dicunt si de dicendis nihil omittunt. Proinde si plures fuerint qui officium simul dicant: et unus vel duo iuxta laudabilem quorundam consuetudines psalmos: hymnos: antiphonas: rubricaria: ad vitanda confusionem voce pronunciant aliorum: non putet sibi sufficere quod ab alijs dicitur: sed omnia que ad suam pertinent partem ac si essent in choro sub silentio integre dicat: cum tam

officium eandem extra quam intus integritatem acquirat. Ordinate denique officium: in substantia: modo et tempore: et in omnibus exequi studeant: postpositiones: replicationes: variationes facile non admittant. Honestate tamen preciosa vel aliud extraordinarie aliquando dicitur: dum tamen ad ipsum suo in tempore minime negligat. Qui autem sine grandi conscientie scrupulo proprium officij ordinem sibi que religionis sanctione impositum: pro alienis quibuslibet preterminat: aut qualibet variatione deformetur. Quis nisi vanissimus et imprudens pro certis dubia pro autenticis vaga: pro necessarijs curiosa iudicat. Sint ergo sanctorum officij conditorum deuota et stabili ordinatione precepti: nihil eorum vel cuius ordinis institutione preponant qualibet deliberatione ordinatum vel deuctum: ne dissipetiam more stultorum grecas glorias emulentur. Nam nisi sapienti sua placent. Omnis stultitia laborat fastidio sui. Tempus quoque congruum seruent ne facile preter necessitatem diurnas horas siue primam siue completorium saltem canonicum siue alio in nocturnas conuertant. Fuerunt qui hoc quorundam obtentu traditionum defenderent ordinationem ecclesie tam in officij confusione predicta: quam temporis irritam facientes. Quando fuerint duo vel plures quasi chororum sibi constituent: ut psalmos: hymnos incipiant alternatim: ut est consuetudinis in conuentu. Conuenit ordo in omnibus ubique prouide disciplinato seruandus. Ordinati animi ordinis decor: et condecet et delectat. Inordinati est animi etiam in exterioribus ordinem non curare. Ordinationis exterioris religio attentionem excitat et affectum.

C De disciplina circa altaris mysterium. c. xi.

a Altaris ministerium ob reuerentiam corporalis presentie salua

toris: mundicie: reuerentie: diligentie: bone
fatis et circumspectionis studium speciale re
quirit. Abundamini ait propheta: qui fer
tis vasa domini: aut dubium hoc de mini
stris altaris conuenienter intelligitur: qui
bus spiritualis: et corporalis munditia est
habenda. Spiritualis vt nullus de peccato
conscientiam habens lesam vel somno po
lutus nocturno ad tangendum vel ad mini
strandum anteq̃ fuerit confessus accedat.
Nec debet celebraturus confessionem pri
uatam que ante celebrationem de quondia
nis offensis fieri consuevit vsq̃ ad altare
differre. Corporalemq̃ munditiam sancto
attestante diligit deus. Corporalem omni
no mundiciam: corporalis requirit presen
tia saluatoris. Ideo minister altaris non so
lum anteq̃ ad ministrandum se induant: ve
rum etiam postq̃ fuerint animo parati ex
peditis coibus ad calicis ministerium ac
cessuri suas iterum lauent man⁹. Hoc eni
semper attentissime cauere debent ne com
munibus manibus aut cu maniciis suis vel
immediatum tactum earum: calicem: aut q̃
ad eus pertinent pannos vel corporalia ta
gant: sed si tunicam lineam quem rochetu
vocant: vel super peliciu cum strictis mani
cis: vel aptum aliter indumentum non ha
buerit calicem preparandum: et in fine mis
se publicandum sacerdoti reliquant. Re
uerentia debet ministri altaris: tam ad sa
cerdote: q̃ ad ministerium: et ad res etiam
ppinque ad ipsum ministeriu pertinentes
habere. Circa sacerdotem: vt q̃n secū altari
assistunt per aliquatulu capitis inclinatio
nem et sui elongatione ab eo: ac per humi
le debiti exhibitiones officij signu reueren
tie ostendat. Si vero sederit et ipsi nū in su
per pelicijs fuerint nequa q̃ iuxta ipsum in
sedibus vs coequalib⁹ sedi eius: sed ad sca
bellu potius si aptus fuerit locus vel alibi
sedeat. Venerent eū de choro vt conuenit

coitu et maxime q̃n se vertit ad populum
ei adsint: que vbiq̃ vt in officio: sic et eo ex
pleto ad vestiariu reuertente vt acies or
dinata deducat ad altare deinde si opus fue
rit reuersuri. Ad ministerio reuerentia exhi
bent: si modo debito et habitu ipsi ministe
rio conuenienti ministrent. Aliter enim nō
sine nota irreuerentie ministratur: vt si q̃
quamuis diaconus vel sacerdos insuper
peliceo ad missas ministrans: corporalia su
per altare presente sacerdote vestibus sa
cris induto replicet vel componat. Si q̃
nō habes superpeliceu cū strictis manicis
vel aliud idoneu indumentu: corporalia et
calicem tractare: aut panem et vinu in com
muni habitu ministrare presumat. Si quis
hostiam in communi eligat loco vel ele
ctas reponat: que in piscide sua vel in ma
nu mondissima est potius eligenda: et ele
cta super patenā vel super corporalia decē
tius reponenda. Nec audiendi sunt illi: qui
ad mensam domini non aliam q̃ ad men
sam corporis curant mundiciā super pānos
qui libris ad secretaru seu palaru custodiā
supponuntur: calicem passum vel consecra
dam hostiam reponentes: Singularis ho
stie cultum: singularis decet munditia. Ad
res quoq̃ vt sunt corporalia: et pannu: cali
cis: ipse calix et misale reuerentia est habē
da: quam munditie studium maxime pro
bat. Maius intuitu pannus omnis suspe
ctus aut quicquid color impedit abluui: a corpo
ralibus arcetur et calice: in piscidibus hostia
rum mundissimus sacculus lineus hostias
continet. In repositoijis calicum sacellus
quoq̃ operiendis calicis mapulis adhibe
tur. Quisquis ergo ad utensilia altaris sa
era reuerentiam curat mundicie circa ipsa
operosius studeat. De coibus etiā libris si
quos aliquando ppter officiu inuitabili
forte necessitate cogente poni super altare
contingat: oino caueat ne corporalia vel pā

nos calicis aliquo modo tangat. Cum corporalibus vel ipsius calicis mapula: nunquā labia vel oculos tangat: deuotionis alicuius obtentu. Calix cum summa tractetur mūditiā quando de loco ad locum defertur: nō super librum aut super vestimenta sed alte in manu mundissima: vel in repositoio suo portetur: nec extra repositoium suum preter quā super altare: vel in alio loco mundissimo teneat. Absissale in loco reponat honesto: et si quando extra ecclesiam portari: vel aliter quā ad missam teneri contingat pāno aliquo mundissimo preter suam camisiā inuoluatur. Beniūq; reuerentiam in ministerio hāitus decens cura mūditiē: et i executione maturitas attestantur. Reuerentia si mul et cautela mūditiē: cōs corporis vestes prohibent ab altari. Si pluriū oppōis ineptias in premissis: habet emulos plurimos vitiū rarissimos disciplina. Nō a pluribus sed ab honestioribus forma sumēda est. Ad h tam celebrians quā minister circa officium suum magnam diligentia debent adhibere. Sacerdos quidem circa prouisionem dicendorum et agendorum in missa ne defectum faciat. In dicendis autem formam seu modum ordinis in celebrādo postponens: auctoritate sua modum alium introducat. Oblationi calicis aquam ipse infundit: quia a nullo alio est sine ipsius conscientia presumendum. Debet esse circa custodiam mūditiē: manuum et pannorum intentus. Adhuc ut eas ad tangendum cōia vel carnem nudam: siue in facie: siue alibi non exponat nisi eas continuo lauet. Pannorum autem ut nunquā ad indumēta sacerdotalia maxime ad insulam: nates emungat vel aliter ea quoquo modo deturpet. Ad ministris vero diligentia debet esse circa ea que sunt necessaria celebrantis: et circa mūditiē custodiam: ac conseruationis vasorum et pannorum pertinentiam ad altare. Ad i

nistrorum est ut preinduti: celebraturi: cum diligentia preparant: eiusque indumēta post officium postea plicent: et que ipsi sacrum ministerium exequenti fuerint oportuna: hora et loco congruis offerant. Nunquā ad missam proutam legendi vel orandi gratia solo vel sedibus totaliter se prosternant: nec latitent post cortinas: sed palam altari non tamen a latere celebrantis assistant: versus eum cuius tunc oculos esse debent aspectū quasi continue directuri: non tamen in faciem eius maxime post canonis inceptiōnem intendant: nec ei presertim aperte librinimis appropient: aut tumultum aliquem faciant circa ipsum. Summa quietis tranquillitas est necessaria celebranti. Vasa et pannos munde tractent et teneant. Si pannus calicis ad terram ceciderit: nullo modo antequam lotus uerit calici apponatur. Circa finem misse calicem plicatur: ipsum cum aqua post vini mūdationem recenseant: ne pannos inficiant adherētes. Nunquā super altare vinum aut aquam ad emūdationem vel aliter: si ponerint vitare ministrent. Sitamen ob incuriam sacerdotis oporteat subitus ampulas que vinum et aquam continent manum ad retinendum guttas: ne super altaris pannos cadere possint appōat super quos etiam pannos nec ipse sunt reponende ampulle. Ad h debet ille qui ministrat ad missam super pellicum si habuerit conseruare ne cum eo aliquatenus nates emungat: vel sudorē facie vel aliter vnde cumq; detergat: ne ipsum maxime manicas ad puluerem super ligna lapides et super terram exponat. Quod tamen: quia nonnunquā per negligentiam accidit aliquorum cauere debet ne corporalia: calicem aut pannos vel habitum ipsius superpellicij manicis tangat. De alijs indumentis quotiens ea plicant sollicite caueant: ne vnquā manice terrā

tangāt: aut vsq; ad ipsorum vestimentorum
fimbrias descendere permittantur: sed siue
tunice linee siue alia quecunq; vestimenta
plicantur: manice semper longe a fimbrijs
colocentur. Debent iterum ministri altaris
propter vasorum et vestium vt dictum est
conuersationem attendere ne calicem quā
do reponitur stricteligent: quia per hoc se
pe deterioratur non modicum et paulatim
ruptus conquassatur. Vasa quoq; altaris
et utensilia in locis suis diligenter vt cōue
nit preparata reponat. Vestimenta etiam
plicare non negligant et aptare: nisi pro ali
quo celebraturo ea q̄s dimitti requireret.
Sed quid horum expressionibus innotet: in
omnibus que ministerium dei contingunt:
speciali nimirum diligentia opus est. Si in
agendis ministerijs regis studiosissimaz ho
mines curam impendunt: quantam putas
eterni regis ministerijs impendendas. Ce
terum et si ministri altaris intendere debe
ant honestati: multo amplius tamē per oēs
modum sacerdotes qui celebrant. Postq̄
igitur fuerint sacris vestibus induti: cū ma
gna debent maturitate incedere: et precipue
cū in altari assistunt: gravitatem in motu et
gestib⁹ laudabili curiositate seruare nunq̄
vero genuflecturi q̄ diu sacerdotali casula
sunt induti: nisi tantum temporibus ab ec
clesia institutis Super altare quoq; non se
apodient inhoneste nec manus suas hac et
illac inordinate deducant. Quando se ver
tunt ad populum non erigant oculos vt re
spiciant assistentes. Beni⁹q; circūspecto plu
rimum expedit eos esse specialiter: circa
corporalium dispositionem et custodiā: cir
ca calicis oblationem: circa dominici cor
poris consecrationem: sanguinis sumptio
nem: et mundationis industriam. Circa cor
poralia: vt ab ipsis super altare replicatis
vsq; ad anteriorem ipsius horam altaris sit
spatium competens: ne super ipsa manus
suas: aut manicas teneant indumenti. Cali

cem ante oblationem super altaria non cō
ponat sicut post oblationem fieri consuevit
sed ipsum vsq; ad tempus oblationis: ad cor
poralium teneant latus. Circa consecratio
nem inter cetera solert⁹ provideant: vt cum
hostia fuerit consecranda: ita parum et cau
te in principio eam eleuent: quasi scutū si
bi de manibus: depresso aliquantulum po
lice facientes: quod si fieri potest ante con
secrationem a circūstantibus videri nō pos
sit: ne a simplicibus adoretur: qui q̄ cito eā
vident in manibus sacerdotis incaute nec
dum consecrata adorant. Cum autem cō
secratio fuerit consummata: hostiam sine mo
ra notabili: duabus manibus quantum ex
pedit: vt ab omnib⁹ possit videri cū omni
reuerentia eleuentes tam in eleuando q̄
in deponendo debitam maturitatem obser
uent: nec post eleuationem vel ante osculen
tur eandem. Si super altare viaticum cele
brent: consecrationem fracturi manus cum
hostia consecranda super ipsius altaris via
tici lapidem teneant: ne fiat consecratio ex
tra ipsum. Circa sumptionem sanguinis ca
ueant ne ipsum ex sumendo vel calicem ex
guttando per nimiam attractionem tumultu
quendam: seu sibillum quendam cum
labijs faciant: aut post sumptionem digitos
lambant. Erit etiam tutum: si dum sangui
nem sumunt: calicem tenentes cum dexte
ra: ei patenam decenter cum sinistra suppo
nant: sanguinem si quid effundi contin
geret receptura: super quam si corpus
frangi dominicum aut reponi contingat:
ipsa deinde vino debet et aqua vel altero
sufficienter infundi. Incongruum et in
dignum vt patena post christi sanctissimum
coniuium tactui pateat non mundata: et re
bus quibuslibet mundis sine differentia ex
ponat: Si sentis aliter cedere liti. Post pate
ne vel calicis aut corporalium tactum: non
sunt manus comunicande comunibus an
te factam post tactum huiusmodi lotiones.

Si calicis petatur mundatio pro infirmis: primam nullatenus aut secundam profusionem exponant: sed prius semper mundationibus solitis oīno profectis: aliud denuo vinum calici apponatur petentibus impendendum.

Incipit pars tertia huius operis que ē de disciplina circa temporalia. Et pmo ponetur distinctio tertie partis. ca. i.

Abito de disciplina circa spiritualia sequitur de ipsa circa corporalia. Et pmo circa ea que in nobis sunt. Secūdo circa ea que extra nos sunt. Respectu eorum que in nobis sunt.

Primo videndus est de disciplina totius corporis quantum ad gestum. Secundo de ea respectu partium corporis quantum ad actum. Et pmo respectu lingue: quantum ad duo opera nature in: que congruit officium lingue. s. quantum ad loquelam et gestum. Secundo respectu manuum: ut in exercitio manuali. Tertio respectu pedum ut in incessu. Quarto membrorum omnium quantum ad aliqua ipsorum officia. Ad hanc ea que extra nos sunt. Pmo quantum ad ea que de prope: ut ē vestis seu habitus. Secundo quantum ad ea que de lōge ut sunt officii: de disciplina dicitur.

De disciplina in gestu respectu que in nobis sunt. ca. ij.

In circa disciplinam in gestu: qui modus: et figura membrorum dicitur: duplex est custodia adhibenda. Pma est ut unus membrum: pmiū alterius mēbri officium non usurpet: aut eius ministeriū sui admixtione confundat. Si os loquitur nō

agitetur manus: caput non moveatur: et sic de alijs: ut dum alterum membrum operatur alterum quietum: quietū omnino permaneat: aut si eius opera illi necessaria esse cognoscitur: ad cooperandū ordinate moveatur. Secunda est custodia discipline in gestu: ut quodlibet membrū in eo qd facit modum debitū teneat: ne temperantie limitem: aut honestatis formam excedat: hoc ē ut in paucis exemplificemus: ridere sine apertione dentium: videre sine defixione oculorum: loqui sine extensione manuum sine contusione labiorum: sine iactatione capitis: sine elevatione superciliorum: incedere sine modulatione gressuum: sine ventilatione brachiorum: sine gesticulatione scapularum: iacere sine deiectione membrorum: sedere sine alterutra accubatione laterum: sine devagatione seu dilatione crurium: sine extensione vel agitatione tibiarum: sine alterutra supiectione pedum. Nampe honestū et humile fratem seniori suras imponere: vel pedes palā cāzellare nō decet. Arcēdi vltimē in publico gestus inepti. Gestus deniqz religiosi debet esse humilis: severus: gravis. Est enim reprehensibilis gestus si superbiaz si moliciem que nunc per lasciviam ilaritates dissolvit: nunc per nimiam deiectionem infatuat: aut si etiā levitatem pretendat. Turpis in humilitatis professore supbia: sed a pro: sus in humili habitu gesticula fatuosa. Sic non est viri mulierum dare molitie: pueri levitate. Gravitas modestia multam affert servata moribus honestatē. Neglecta maculam et contemptum. Adornata super terram sicut apostolum mēbra gestus debet mortificatos habere.

De disciplina locutionis. ca. iij.

Et disciplina loquendi nō in modo et provida quando loquendum sit discretionē: qz in ver-
1 ij.

bonum religiositate attenditur. Modus in gestu et sono considerari potest: loquentis gestus debet esse modestus et humilis. Sonus demissus et suavis. Modestia debet habere gestus loquentis: ut nec inordinate nec turbulente membrum moueat: nec alterationis oculorum nutibus: labiorum contractione: vel alio non decenti olfationis modo: vultus honestatem deformet: aut faciem ipsam quadam molitie resoluat humilitatis ostentat: sed in eadem semper vultus constantia permanens seueritatem benignam et constantem: et quodammodo rigidam benignitatem pretendat. In facie siquidem hominis speculum discipline relucet: cui tanto maius custodia est adhibenda: quanto minus si quod in ea peccatus fuerit celari potest. Aetate quoque loquentem gestus modestia ne se hominibus quadam notabili supplicationis profunditate incuruet: aut eius cui loquitur vultui nimis instet ne inhoneste quidem in eius faciem aliter inspiratione insufflet: aut aliter ipso post vinum maxime narium sursum offendant. Loquentis alius vultui auditoris in naribus vitiose prorsus ingeritur. Debet etiam gestus humilitatem semper et modestiam: vultus illaritates pretendere. Sonus debet esse demissus pariter et suavis: quia clamorositas et verborum asperitas locutionem religiosi plurimum quod et dedecet et deturpat. Discretio quando sit necessaria loquendi est: quia ex ore fatui et parabola reprobat quia non dicit eam in tempore suo. Sapiens quando tacendum et quando loquendum sit prudenter considerat. Est autem iunioribus fratribus fere semper inter seniores usque ad interrogationem tacendum. Adulescens ait scriptura loquere in tua causa vix cum necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris habeat caput responsus tuum. Silet etiam a bonis propheta: ergo quauis de bonis: et scientie et edificationis eloquijs perfectis discipulis rara loquendi

conceditur licentia. Nam loqui et docere magistrum decet: tacere et audire discipulo conuenit. Loquente alio non loquantur: aut verba loquentium nunquam interrumpant: nec mordaci vel importuno insultu sociorum locutionem impugnent. Stultorum est qui nec lingue parcere: nec socijs deferre nouerunt. Si qui etiam mutua se locutione impediunt per impositionem silentij et aliquam penam condignam merito recipiuntur. Religiositas debet in locutione seruari ut sit sermo veridicus et purus: sit honestus et dulcis. De veritatis sermone sapiens dicit. Ante omnia verbum verax precedat te. Non solum mendacia: hec enim criminosa sunt: verum etiam locutiones ipsoholicas et alij duplicitate notabiles penitus vitent. Loquentes de dubijs aut futuris nunquam absolute loquantur: sed in omnibus huiusmodi conditionem apponant. Precisa de indifferentibus verba religio non consentit. Non est alieno viuentis arbitrio de contingentibus negare vel asserere absolute. Non facile de auditis sententia: licet veritate scire se putent. Sint ad respondendum tardi: ne per inconsiderationem falsum aliquod: vel indisciplinatum proferant verbum. Debent etiam pure loqui: ut in eorum verbis nec iactantia nec detractio: vel malitie alicuius: aut vanitatis admixtio valeat inueniri. Nunquam de scientia aut seculi statu se iactent. Erubescant dicere de absente: quod cum charitate non possent dicere coram ipso. Murmurare aut conqueri nesciant. Ante omnia ne murmurationis malus pro qualicumque causa in aliquo qualicumque verbo: vel significatione appareat. In vbiis suis aut litteris: si quas aliquando dirigunt: puerilibus vel adultorij blanditijs non vtantur: sed tanquam religiosi: suam breuiter et veraciter intentionem exponant. Honestatem habet locutio si et in illius qui loquitur: et illorum quibus

De loquendi sapientia expectat tps. & bonum.

vel de quibus sit sermo, contineat dignita-
ti. Ociosa vero ioculatoria: iuratoria: con-
fentiosa: maledica vel alio secularia verba
nec pure sunt quidem: nec religiose conue-
niunt dignitati. Auge ut ait sanctus. **B**er
Inter seculares nuge sunt: in ore sacerdo-
tis blasphemie. Interdum si incidant se-
rende fortassis: referende nunquam. Os ta-
libus iam aperire illicitum: assuescere sacri
legium est. Fede ad cachinum moueris: se-
dius moues. Dissuesce a vaniloquio lin-
guam qui ad perfectum religionis aspi-
ras. Processurus in publicum: primus te
ipsum et animo statue a verbis inanibus
abstinere. Prouide tibi antequam prodeas
aliquid utile: unde si expedierit sermo te-
reatur. Familiariter prudenti consideratio
ne omnia preuenire. Consert fuisse ad sin-
gula premunitum. Si dignum quippiam
relatione non habes tace. Tutius et humili-
us audis quam loqueris. Non affabilitas
oportuna: sed loquacitas ociosa damnatur.
Iurare vero nunc per caput: nunc per san-
ctos: vel alio quouis modo christi: qui ait
sit sermo vester est: non non: discipulo mini-
me congruit. Rursus indignus penitus ser-
ui dei muliercularum more contendere.
Si resistentie incidant verba cedendus: con-
tinuo resistenti honor: est homini qui sese
parat a contentionibus. Nunquam dicendi
ut dicitur gratia lingent: scientes ad se nul-
lo modo verborum contentiones deinceps
pertinere. Non potest esse quin contentio
aliquando quod contra conscientiam dicatur
extorqueat: ergo inter dei seruos colatio
non altercatio debet esse. Peruersum ma-
xime si ausu damnabili ad inlucrosa vel ma-
ledica verba que sunt apostoli a dei regno ex-
cludunt: os religiosi laxet: aut diaboli ad in-
uentionem assumat vel in cōi locutione frequen-
ter. Sunt quedam que leuissima putarent nisi
in scripturis demonstrarentur opinione gra-
uiora. Quis enim dicere fatue fratri suo re-

um gehene putaret nisi veritas hoc diceret.
Pessimum hunc loquendi abusum quasi
pro affabilitatis solatio salutis aduersarius
introducitur: ut per eum modice occasio-
nis accessu stulti illudens eos frequenter
in grauis lapsum offense impulsus leuio-
ri precipitet: et dignitatem status corrupte
le huiusmodi: collusione vilificet. Prou-
deat eos rumigerulos esse: aut verborum
secularium delatores. nihil inter socios se-
minent quod infirmos animos dissolue-
re valeat vel turbare. Reus est deo et or-
dini qui temerario disidentie verbo con-
scientiam percutit infirmorum. Preterea
siue fratri siue extraneo: siue paruo: siue
magno loquantur semper in ore: verbi dul-
cedinem habeant: omnem ad omnes secun-
dum apostolum mansuetudinem ostenden-
tes. Nunquam sub pretexto constantie vel zeli
quasi pro communitatis iniuria: in verba
contumeliosa prorumpant. Sepe meritis
cause lingua imoderata confundit: turpisque
defensio que iniurijs nititur: habet fastus pro-
posita: ipse pro ratione iniurias: sed lingua
eucharis in bono homine habundabit.

De disciplina circa comestione. ca. iiii.

Hec debet cum timore dei co-
medere. Disciplina semper tam in-
mo se haberi quam in cibo fruan-
tes: vitantes nihilominus quascun-
que dicentes secularium consuetu-
dines super mensam. Placet vel pauca de sin-
gulis extra subnectere que ad similitudinem fide-
rationem transmittant. Nonne se debet habere
ut dum comedunt aut bibunt sedeant: bibentes
cum duabus citharis manibus teneant membrorum
agitationem: et quicquid anelationum vel labiorum
tumultum qui autem notant in temperantiam vitent: oculos
a circumspectio: lingua a locutione cohibeant.
Oculorum custodia iter epulas prope necessaria
est: quod non debet ibi perire: ut vagos homines

habeat oculos neq; curiosos: et ut amplius dicam impudenter: ea que apud alios aguntur circūstrādo prospiciant: s; ut potius pudice demissis luminibus ea tñ que sibi appposita sunt attēdāt. Loqui vero seu musitare ad mensam vbi silentium ē suandū: turpe vitium est. Declinanda musitatoris societas: que lege s; et honestate prohibet ligno tñ non valet volubrium retinere. Si quando etiā per diē extraordinarie bibunt siue adsint siue non adsint extranei: q̄ diu bibitur fileant. Culpanda nimis verborū multiplicatio iuxta potum. In cibo tam in qualitate ac quantitate ipsius: q̄ in modo: mora q; ac frequentia comedendi disciplinam obseruent. In qualitate ut nuaq; p̄cio sa vel delicata: nunq; ciborū aut p̄parationum diuersitates affectent. P̄opitium ad delicata palatum curiositas quedā honestatis postposita declarat: ut verbi causa. Si quis ex vitio meliora de cōmuni eligat porzione: ut qd in pane sapidius aut in alijs melius viderit ipse sibi accipiat. Sic maioris panis frustibus īcipiat minoribus si adsint s; minus delicatis sine rōnabili cā dimissis cum panis vel res alia quāto magis ad integritatē accedit: tanto ad mensā honestius valet reportari. Si ad maiorem saporis delectationem inueniendam in pane ipsum ordinate frangendo: circūcīdendo vel micatenuis excrustando deformet. Si vinū cum aqua tēperare nō curet. Si longū et interpolatū faciat: austū. Si salsam cōmpanis appositione cōsumat: aut eam in congrua toto vase transuerso vel circulari venatione mendicet cum sit magis in medio intingendum. Sicut enim apud honestos quosdam in seculo imputatur si corosionibus ossiū curiosus insistas: aut carnes per magnos notabiliter p̄ter exigentiā bolos scidas vel edas: aut dum scindis scissus immediate morsellus: anteq̄ in cōi posueris loco p̄eripias a meta cōi: iuxta

vulgare prouerbiū non currēdo: aut tactu more palpationis electum post tactū relinquas vel simile quippiam acites: sic religiosus est indecēs si in his que sibi pro tempore conueniunt cibis notam gulositatis non vitent. Si quando eos ieiunij tempore vino confecto vel simplici ante cōmestione: vel siue ante v̄l siue post: herbis seu speciebus infirmitas vti coegerit: occulte huiusmodi si potuerint sumant: ne simplices idē sibi absq; sufficienti necessitate licere putantes ad soluendum ieiunij suo incitentur exemplo. Est insuper diuersitas respectu cibi et p̄parationis vitanda. Nihil ad mensam speciale apporēt vel in mēsa requirant p̄ter sal et aquam: que semp possunt cū honestate requiri. P̄uadus cōibus qui specialia in communitate v̄sū pat. Cōibus igitur discant eē contenti. Quod suum ad omnia: que alij comedunt assuescant: ut si fieri potest nullum omnino abhominentur seu repudient cibum. Et ade vitium si potagium et communia respicias ut in specialibus lantius procureris. Abodo molia: modo dura: modo frigida: modo calida: modo fixa: modo elixa p̄gnantes solent appetere mulieres. P̄rudenter autem sobrie q; conuersanti: satis est ad oē condimentū sal cum pane et fame. Debēt etiam excessum in cibi et maxime potus quantitate vitare: ut crapula vel sacietas nimia non subrepat. Nihil sic contrarium omnib; christiano q̄ crapula dicit sanctus. Amplius quoq; qualis hoc ē q̄ decēter mōde ac temperate sit comedendū attēdant. Dece te detrahit qui cibum in ore habens: vel ticiphū in manu detinens loquit. Qui manu armata. i. cibū habente: cibum ori ministrat: vel ei nōdū expedito a cibo potum nihilominus ingerit: aut dū bibit vel cōmedit caput tenet in caputio profundatus. Abundantiā debēt ad p̄piū et sociorū cibū et ad mensam ipsam super quā comedunt

obseruare. **A**bundantie simul ac decentie gratia teneant: caueant ne in parapside ciphro vel ouo premorso aliud iterum comesturi reponant. Sede tuorum reliquias denarium alij cuiuslibet cibo immisceas. **N**unquam ciphum cum digitis potagio vel alio quolibet madidato accipiat: aut policem poculo immergant: nec super potum in ciphro: vel super cibum quolibet sufflent. Unde agitur si digitos quis immittit potagio et offas vel olera quis nudis articulis coctis vice piscatur in superfluitates piscium vel huiusmodi ex ore proicit super mensam: vel nudes alij quam sibi frangit condentibus. si nudam manu in mensa naribus emungendis: vel carni nude scalpendi apponit: vel manum ipsam ad vestimenta detergit. Lauendum quoque ne quis ante faciem circumstantium fratrum pro sale vel alijs necessarijs que a fratribus tradi possunt: manus super mensam extendat: et eorum cibum cum manicis seu habitu tangat. Scindendus etiam panis peccatori seu vesti communi non est sine interpositione tobalee applicandus. **A**bundantia mense requiritur. **A**bsensale nequaquam vel superflua deterfione cultelli vel manuum deturpet. **P**urgandis maxime dentibus nullatenus exponendum. Sedum et vile: mapas et manutergia fratrum communi: dentium frictione fedare. Qui conuentualia debonestat committit utique in conuentu. Temperantiam manducandi ait Ego intelligimus in eo: si homo tractum et non cum nimia festinatione comedat. Festinatio in inceptione: et in prosecutione comestionis attenditur quando videlicet in initio mense statim absque orationis preambulo ad cibum manus extendit aut cum quadam voracitate comeditur si prius orationis cibum misceat: quam ab alio sumpto fuerit expeditum. Ceterum per morosam comestionem congregationem detinere ad mensam: aut si quando extra conuentum bibif iuxta potum moram contrahere non est de

cens hinc per sapientem sobrio dicitur. **L**etitia prior causa discipline. In comedendi frequentia et bibendi seruanda est diligenter temperantie disciplina. Sane post refectionem ad potum redire: aut per diem in domo ex vitiosa consuetudine: aut quod turpius est post completorium bibere: non mediocriter vitij nota habet: honeste ad mensam quantum indiges bibis: quam bibitudo per diem: meriboli. id est potatoris morem geris. **F**ructus vel aliud quodcumque extraordinarie secularium more comedere patens est gulositatis inditium. Siquidem ultra duas vices in die nisi necessitate cogente in domo vel extra comedere: puerorum immo pecudum est. Senex legem in vicibus comedendi non seruans: fertur per angelum asino comparatus. Ad colationem tempore faciendam ieiunij: duabus tantum vel tribus si indiges bibere vicibus temperantie congruit honestati. Studet sobrius quandam temperantie legem in ipsis et necessarijs obseruare. Denique quorundam secularium in faciendis conuitationibus in fragmetis et huiusmodi consuetudines vitent ad mensam. Non se facile inuicem conuient: sed comedat quisque vel bibat pro sue arbitrio voluntatis: quantum necessitatis sue melius sibi note quam alij viderit expedire. Congruenter seniori verecundantes forte vel nimium abstinentes iuniores inuitat. Sapor et potagium preguustata: vitium quoque seu quorumlibet ciborum reliquie: ut ouum vinum tantillum vel pituitie: si veteri iam sacramento supersit indecenter commensalibus maxime senioribus ingerunt. **E**nsemia per mensam non mittant. Al fragmetis et reliquis caueant. Sed de pane et alijs ita sibi provideant mensurate: ut coram se vix micas relinquat. In potagio tamen aliquid interdum honeste relinquunt id sibi pauperum et temperantie gratia subtrahentes verum et si qui forte relinquere non tamen ut patrefamilias ad erogandum cogere permittunt.

tuntur. Pro socijs vix aut nunq̃ maxime circa finem refectionis panem vel aliquid scindant: aut potum in citho ponat: nisi saltem quantū ipsi comedere vel bibere valeant: si alij quibus hoc offerunt non accipiant. Nunq̃ pro bucella vt dicis panem tunc integrū frangant: presertim si apud socios fractū inueniāt. Si cithū communē habuerint qui bibere voluerit non amplius de potu appōat q̃ possit bibere vna vice. Inter micas que aliquā necessario sunt: inutile aliquid vel nocuum: vt que de nucce: ouo: castanea q̃z projiciunt: et alia q̃z huiusmodi nullo mō relinquant. Absurilēgos vel aues ad mensam nō pascāt: cum nec in refectorio debeant sustineri. Posunt cum dictis et scia circa comestionem attendi. Acrūtamen sunt nōnulla que h̃ cōmuniter vitiosa putant: interdum tamē inter domesticos in spiritu charitatis sine vitio exercentur.

De disciplina circa exercitium operis manualis. ca. v.

De disciplinā circa exercitium operis manualis: qd̃ ṽs manuali opere corpali exercetur suādā: necessaria ē discretio: diligētia: et honestas. Est habēda discretio circa op̃: vt qd̃ faciendū: et qñ fiendū ē fiat. Discernēdū de primo: vt inutili operi necessariū bono quoq̃ melius et meliori optimū p̃ferat. Juuare fratrē cū indiget: multum vtiq̃ operi peculiari preponderat. Rursum celebrare volenti iuueniē subtrahere: maiorem q̃ pluribus alijs esse quis ambigat. Est etiam discernēdū de primo qd̃ opus: quo tpe fiat. Nōnulla siquidē in festis diebus bene nō fierent: que in profestis bene fieri possunt. videtur igit in operibus distinguendū. Sūt enim exercitia quedā. que necessitati quotidianae inferuiūt: vt est ciboz preparatio necessariorū ad diē utensilium: quoquinq̃

ablutio et consimilia: que omni tēpore fieri solent. Sunt quedam alia que in diem differri possunt: vt est scribere in quaterno: tunicas a vermiculis cū virgis excutere caput abluere cetera q̃z similia: a quibus est diebus dominicis et festis precipuis ob sacri reuerentiā temporis abstinendū. Festi nāq̃ dies per honestum quietis otium: alij vero dies per laboris debitū exercitiū honorant. De hoc Ego quantū ait decoris addit festis dieb⁹ quies vacationis tantū ornamentū cōfert ceteris diebus studiū boni operis: ita vt et in illis quisquis noluerit esse quietus: iudex sit sue vanitatis: et i istis qui nō fuerit studiosus testis pigritie. Carnales siquidē mētes: ne vel in illis dieb⁹ q̃ scāt vanitas exagitat: ne vel in istis in bono ope exerceat pigritia ligat. Beniq̃z qui p̃cludēs subiūgit. Quapp nō negligeret qdē h̃nda ē in bono ope discretio tēporis: q̃ sicut malū opus nullo tpe laudabile est: ita bonū op⁹ quodāmō reprehensibile dignū videt: ṽl iudicat si tpe oportuno factū nō ē. Diligētia in ope ex p̃mptitudine opantis: et deuota fidelit̃ opandoz executione dinoscit. Diligētie huiusmodi p̃mptitudo nō in ope manū ñ: imo et in p̃uentiali quolibet maxie locū h̃s. Quicqd̃ enī p̃tinet ad p̃uētū p̃cipuo diligētie studio est habēdū. Sint ergo p̃cipue ad p̃uentialia exequēda p̃mptissimi. Nunq̃ tarde ad opus dei vel ad mēsas occurrāt. Ad horas diuini officij mox cū auditū fuerit signum: relictis oībus quelibet in manibus fuerint summa cū festinatiōe curat: cum gravitate tñ vt nō scurilitas inueniat fomitē. Ergo vt opi dei p̃ponant. Ad mēsas at̃ q̃ p̃ negligeriā nō occurrit ante vsus: vt simil' oēs dicāt vsus: et orēt: et sub vno oēs accedant: si vsq̃ ad scd̃as vicē correct⁹ emendare neglexerit iuxta sancti decretū a cōis ē mense p̃ticipatiōe arcēdus: vt solus ab oī p̃ortio sequestrat⁹ reficiat: sua ei de vino si fuerat habiturus portiōe sublata. Digne quidē

a cōi refectōe repellit: q̄ se p̄ vitiū a cōi ora
tiōe secludit. Absit a suis dei vitiose huius
modi p̄suetudis turpitudine: vt p̄uēuale ali
quid diuinū p̄sertit officii aliter? p̄textu
cuiuslibet tardo accessu: vel certe abscessu
depopero dehonestet: vt tardus accessus
sic et ante horā recessus: sine graui p̄sum
ptus necessitate arguit. Impatiētis et vani
signū ē aī: cōius in cōib⁹ anticipare recel
sum: nec op⁹ dei posse in choro finet⁹ ex
pectare. Si monachū sancto narrate Bre
gorio: post expletū officii p̄tinuo receden
tē: visus ē demō ab oratorio trahere: quid
de his q̄ nec ipsius expletionē offitij p̄sto
lant. Aut dubiū p̄uēualis vbiūbet deco
rē integritatis negligē: inexcusabile p̄sus re
ligiōis ē vitiū. Ad vitiū aut vix occasio de
erit si q̄libet admittat. Dēs deniq; fratrum
labores: nō ex p̄suetudine sola: vt vltīa do
cta triturā diligē: s; ex aī deuotiōe sectent:
vt in cōib⁹ sit feruoris affectio sp̄alis. Con
uēuale vitā vt scissimā: imo angelicā toto
affectu aī amplexātes: ei tā p̄tinua q̄ deu
ta p̄secutiōe adherēat. Quātū ad officij
mēas et alia: vix nisi coacti a p̄uē⁹ p̄grega
tiōe recedāt. Tātā de⁹ p̄uētiū efficacitā p̄tu
lit bonitatis: vt ibi augmētū suscipiat boni
bon⁹ leuamē. sepe aut veniā mali malus:
Abulta in p̄uētu bona p̄ntibus p̄serunt:
absentib⁹ subtrahunt. Saul ad p̄uētu p̄sa
lentū p̄phaz accedēs p̄pha efficit extra
p̄uētu fact⁹ p̄uertit. Thomas discipulorū
absens p̄uētiū: visiōis dñice p̄solatiōe frau
dat q̄ ad collegiū reuersus assequit. Di
scipuli p̄ter p̄gregati sp̄m scūm accipiūt.
In p̄uētu dñs hītat et q̄scit: vbi deuotos
quosq; vberioris gr̄e pabulo refocilat. Vbi
quāplures negligentie p̄sonales in diuino
marie offitio subrepētes: p̄gregatiōis cōio
ne supplent. Vbi qd̄ suis q̄sq; nō pōt aliorū
meritū obtinē meret. Ceterū h; ad maiora
dom⁹ offitia v; refectorij: hospitalarie: infir
marie: lectiōis ad mēas et huiusmodi p̄nci
pālī et p̄tinue faciēda: nouitios fratres as

sumē: puida religiōis p̄suetudo nō hēat: si
qñ tñ p̄tingat aliq̄ officiorū eis huiusmodi v;
ad horā cōmitti magna debēt deuotiōe su
scipe: et ad faciēdū ea māsucte velocit̄ acce
ptabilī: itegre: circūspecte: magna debēt di
ligētia adhibere. Abasue hoc ē sine mur
mure et alicui⁹ displicentie signo. Fili ait sa
piēs. In māsuetudine opera tua p̄fice. Et i
ope bono necessaria strenuitatis velocitas
de q̄ sapiēs ait. In oib⁹ opib⁹ tuis esto ve
lox. Velocitas h; maturitatē non remouet
grauitatē: s; vitiū tarditatis excludit. Est et
acceptabilī opandū: vt q̄b⁹ ministrat put
honeste fieri poterit satisfiat. Optabat apo
stolus et orās rogabat vt oblatio sua acce
ptabilis fieret in hierusalē factis: Abagn⁹
p̄fect⁹ ē ei: cui⁹ ministerio mlti facti leti de
us laudāt. Integritas in ope bono requirit
vt nō de inate nec ad euasione q̄si ad ocu
lū: s; p̄fecte put res exigit fiat. Circūspe
ctio in obsequijs: put officiorū requirit va
rietas ē habēda: Ad p̄ exēplū vel in vno
officio meli⁹ p̄. Si qñ refecionarij vices
gerāt: q̄ ministranda fuerint tpe p̄gruo: et
mō debito p̄parata ministrēt: et religiose
distribuāt: ne in mēsa defect⁹: vel circa mi
nisteriū mlti⁹ expediēs aliqd̄ accedat pui
suri. Abministret itaq; necessaria tēpestiue.
Turpe ē si p̄p vni⁹ defectū p̄gregatio tota
expectet. Sic et oia siue fruct⁹: siue saporēs
siue alia comedētib⁹ p̄grue p̄ponēda: pri
usq; fratres ad mēas intrauerit p̄grue ap
ponunt. Cōserēdorū collatio successiua cō
uētu sepi⁹ detinet: iputāda qd̄ si causetur
ex negligētia ministrorū. Ad mēas vō qd̄
quid apponit: p̄paratū decet reficiētibus
apponaf. Auces si dande uerint p̄us frā
gant. Herbe crude si apponēde fuerit pri
us mūdēt: et sic de alijs obfuet. De oib⁹
que apponunt si fieri pōt: sua cuiuslibet por
tio singlī tribuat. Sūt rurigenē: q̄ nec pla
tū discreta v; ab extraneis sorte distiguāt.
Lōia maxie vt sal et aqua mēse nō desint:
que in p̄mis p̄uēdiū ministrato: appo

nit. Aqua nō solū pro tēperādo vinū: imo
et sepe pro alijs necessaria est i mēsa. Co-
clearia quoq; sunt ad oē potagium oportu-
na: ne in parapside cū digitis piscari opor-
teat: et iuxta Elgonē. In eodē iure: et man-
abluionem: et vētris refectiōem querere:
Aburilegos vel aues: que tenent alicubi
cōtra ranas nullatenus eē in refectorio: dū
fratres comedunt patiantur. Nec enī hoc
expediens vel honestū. Sic et in alijs circa
istud vel aliud quodcumq; ipositū sibi offi-
cium sint intēti. Scriptū est enim: cuncta cū
diligētia facite. Sic agētis in timore dei fide-
liter et corde perfecto. Honestas i operatio-
ne seruaf: si omnia que aguntur cū maturi-
tate et religiositate quadam exerceant: et in
omnibus nitor inueniat in iudicio: hoc enim
religiosum maxime decet.

De disciplina circa incessum. c.vi.

Disciplina circa incessum penes
modū: et discretionē in ambulā-
do considerent. Honestus mo-
dus cūdi regit: vt nō impetuo-
sis aut fractis gressib; ambu-
lent: nō erecta ceruice: nō pminēti pectore:
seu etiā inclinato super humerū capite: aut
vagabunde pendētib; manib;: que oīa
vel leuitatem: vel superbiam: vel remissionē
vel ypocrisum sapiunt. Debent et in eundo
discretionē habere: ne de illorū numero cē-
seant de quib; dicitur per prophetā. Non
est iudiciū in gressibus eorū. In eorū gressi-
bus nō inuenitur iudiciū: qui in cūdo ne-
cessitatē vel ordinē nō attendunt. Necessi-
tas discursum inuile: ordo inordinatiōis
confusionem excludit. Discursus igitur p
domū peroritur: et etiā extra domū: q ma-
gnū est instabilis mentis iudiciū caute vi-
tent. In domo ne scilicet per officinas de lo-
co ad locū deferre ad fratres inutiliter eua-
gent: aut loca rumoribus audiendis: vlt co-

locutionibus apta frequentēs: sed in locis si-
bi cōcessis vt sunt ecclesia celle: caplm si ex-
tranei nō affuerint: vel in alijs locis si qua
sibi fuerint spāliter deputata cū silentio re-
sidentes. Officinis putatis puta vbi ciba-
ria preparant infirmi vel hospites recreā-
tur: aut fratrum aggregationi vel comedenti-
bus aut bibentibus se nullatenus ingerant
non vocati. Erubescant precipue ad reficiē-
tiū mēsas accedere: vel eis nisi pro euiden-
ti ministerij necessitate assistere. Effrontis
est hominis non erubescere comedentes:
verū tamen si quādo eos loca sibi non con-
cessa necessitas adire impulerit: ad hostiū
pullare aliquatūlū pnt: vt vel aliquis egre-
diat ad eos vel ipsi vocati securius et hone-
stius intrent In ortū non vadāt absq; licen-
tia nisi eos ab aliquo professo mitti conti-
gerit: aut vocari ad loca sua postq; ab eo
recesserint: vel eius negotiū pfecerint q; d-
tius reuersuros. Verū eorū instructor: iuxta
superioris dispositionē nūc hos nunc illos:
aut etiam oēs simul ad spaciandū in orto cā
recreatiōis vel alicuius bone colloctionis
poterit per se vel per aliū fratrem professum
cū expedire viderit euocare. Tpe pbatior-
nis domū exire vel parēte visitare non cu-
rent: nec enim inter cognatos et notos dñs
inuenit. Quomodo te bone iesu inter co-
gnatos meos inueniam: quando inter tuos
minime es inuentus. Si quando domum
quāuis de superioris conscientia exeunt: ni-
hilominus id suo significem instructori: qd
et de suis alijs notabilibus factis obseruent.
Ordo circa incessum est in cōitatu speciali-
ter religioso suādus: vt in pcessib; fratrē
sibi collateralē attēdat vt chori sui partē in
refectorio: in claustro: cū pro gratijs ad ec-
clesiā iur: et in oī teneat loco nec se ad cho-
rū aliū refectorio: in claustro: vel alibi tras-
ferat: nisi causa rationabili perurgente. In
ecclesia vero inter pulpitu in medio cho-
ri posuim et altare: maxie dū quidem ibi

dicitur: non facile transeat: nisi forte liber
pateat transitus. ab ipso pulpito multum di
stans: ne tamen inter pulpitem transiens ⁊
indicans ipsum videatur pulpitem hono
rare: non ante ipsum directe: sed a latere de
centius inclinabit. Est etiam ordo reueren
tie ac decentie in incessu: ut non passim se
niores iunior: antecedit: aut quando vita
ri potest frequētes ⁊ nimis propinquos fa
ciat transitus ante ipsum. In ecclesia quoq;
inter ministros subdiaconum videlicet dia
conum: sacerdotem in officio suo solēniter
ministrantes: nec non ⁊ ante fratres intra
deambulatorium intraturi ad vacua debēt
sedilia per introitum sedilibus ipsis propin
quiores accedere: nisi ob aliquarū reuerē
tia personarum: si forte in medio fuerint:
sit aliter faciendum.

**De disciplina circa quedam membrorum
officia.** ca. vii.

St ⁊ in alijs membrorum cor
poris siue oculorum: siue oris:
siue naris: siue brachiorum ma
nuūq; officijs discipline studē
dus: de quibus aliqua breuiter

Tubponentur. Amatores igitur honestatis
ab inordinata euagatione: ⁊ exaltatione im
mensa: ⁊ in choro precipue diligenter custo
diant. Scriptum est enim. Oculi stultorum
in finibus terre. Et exaltatio oculorum dila
tatio est cordis. Leuat quidē propheta oculos
ut petat auxiliū dñi ut impendat. Tu
quoq; si locum tempus ⁊ causam confide
rans tua vel fratris necessitate oculos le
uas: non solum non culpo sed etiam pluri
mū laudo. Hoc enim excusat miseria: illud
misericordia cōmendat. Sin al' non prophe
te: non domini: sed diue: aut eue: immo ipsi
us sathane imitatorē te dixerim. Nō sint
inrisu faciles: nec in voce clamosi. Lachi
nus precipue grauitatē religiosi plurimū

dehonestat. Uile pro: suo religiosum virū
ut puerū cachinari. Non licet religiosum
virum dissolutis labijs risum proferre: s;
illari vultu cordis illaritatē pretendere. In
oratione pacis labia semper claudant: qui
bus apertis turpiter exhibetur. Nares nō
in aliorum aspectu: sed ad partem: cum duo
rum vel trium ad plus digitorum appōe
emergant. Secus etiam spuendū est ma
xime in cōuentu ne loca publica siue in cho
ro: siue alibi sputo sedentur: ⁊ astantiū oculo
offendantur. Pudet quidem in ipso cho
ro deambulatorio ad pedes suos palā fra
tribus spueri nec pudere. Notabilib⁹ cor
poris seu membrorum extensionibus: que
cum ositationibus vel al' non sine quadā
inhonestate fieri solent omnino abstineant.
Tunc enim sunt corpus ⁊ brachia compri
menda: ne cum huiusmodi pigritia exten
dantur. Honesti incongruum viro pigra
membrorum distensione resolui. Dissolu
tiones fugiant manuales: grandia nempe
cānt pericula: soletq; luctus ludo accidere
corporali. Et post comestionem se precipue
a iocositate notabili: ⁊ multiloquio studeāt
temperare. Siquidem licet omni tempore
dissolutionis leuitas sit vitanda: post refe
ctionem tamen vel al' cum solo fratre: ⁊ ite
rum coram conuentu turpius agit. Turpis
sima est dissolutio in conuentu. Ad h' alijs
quēpiam præter necessitatem ad cingulum
vel ad manum accipere flores: fructus vel
baculū ociose in manu gestare: cingulum in
ter digitos voluendo rotare: honestati non
consonat: immo quoddam lasciuie signum
pretendit. In lotionem manuum quando in
vase mobili aqua reperis: vas ipsum nūq;
aperte superiori precipue manibus distan
tibus: sed per ansam vel a latere vel a fun
do accipiant: ne guttis manuum aqua resi
dua sordidetur. In lecto se honestissime ia
cendo componant: nec supini iaccant: nec
genua leuando calceneos iungant: aut tibi

as. Nec et similia non sunt ut minima temere asperneda. Clara nonnunquam puerfationis insignia quidam in nimis obfuscant ineptie. Plerumque modicis paulatim per incuriam sub repentibus maculis: tota morum congeries inquinatur.

De disciplina in habitu. ca. viij.

Disciplina in habitu potest circa panem quod circa formationem: coaptationem: usus eius continuationem et munditie preservationem attendi.

Circa panem ut non sit preciositate molitie vel subtilitate notabilis. Vestis preciositate etiam mulieribus. Petrus apostolus inter dicit. Porro qui molibus vestiunt in domibus regum sunt Inter diuites palatii et pauperes claustrum differentia debet esse. Adolia vestimenta animi molitie indicant. Adolles ait quidam molia querunt. Subtilitas et nitor: reprehendit in bisso diuitis epulonis. Aimia panis subtilitas: et si non preciosa nihilominus tamen in proposito penitentie vitiosa. Sit cure nouitij panis preciositate: subtilitate et incongrua religioni molitie non curare: vereatur et renitatur ut possunt irritari pro ipsis: storum de vestium vilitate censuram et consuetudinem vitiosam in suarum animarum periculum induci. In signum sunt panni tui dicitur iesu: sed in signum tui a multis hodie dicitur. Honestas exigit vestimentorum formatio: ut non sit nimis larga vel stricta. Amplitudo vel longitudo caputis superflua siue in manicis siue in caputis: siue in colario caputis est admodum fugienda. Sed nec apturis quibusdam circa vel cingulum vel alibi: aut curiositatibus alijs quibuscumque est habitus deformandus. Coaptatio quidam est religioso in decorem: quidam decorem. Indecorem est si propter mores religionis fuerit curiosa: ut ubi causa si caputis colarium quidam in giro replicatione iuxta mandatorum consuetudinem coaptet: aut curiose ipsius caputis replicet circa genas. Decorem est que

non curiositati: sed honestati defuit: ut vix vestis honeste portet: et honeste pro loco et tempore disponat: ut honeste portet: succingenda est equititer et decenter. Si ex vna parte pedere notabiliter permittat: vel in alijs preparatione debita committat: fatuitatem vel negligentiam: vel ipocrisis sapit. Aptanda est vestis: maxime circa pectus per applicationem ad collum: ne collum ipsum usque ad pectus: vel interiores panni hominum aspectui exponantur: quod irreligiosum est valde. Attendendum etiam circa portandi modum ne quis pfluat: ut si os sub caputio vel mentum abscondat si more dominarum tunicam a lateribus tenendo accedat: aut manum in sinu tenens: tunice manicam exterius pendere permittat. Quando enim manum in sinu ponere vel ad horam cogit necessitas in manu altera presumpta manica cautius est tenenda ne pendeat indecenter: ut manu in sinu teneri vix a proximo altantibus percipi valeat. Ambas autem manus in sinu tenere quod irreligiosum sit palam omnibus est: cum vel vnam diu teneri vix excuset necessitas. Banati est corporis et membrorum officia exequi non valentis: manicas non regere defluentes. Et quidem cum membris interioribus a sua custodia soluitur: et membris foris ad omnem actum inordinate mouentur: tam in vestibus quam in alijs discipline cura negligitur. Incompositio corporis qualitates indicat mentis. Sunt et alia circa modum portandi secundum Elgonem vitanda. Sunt inquit quidam stulti: qui quodam artificio vestimenta sua circa se componunt. Alij iactando et ventilando pannos suos leuitatem mentis sue: ex ipsa sui habitus mobilitate ostendunt. Alij incedentes sinuoso firmate terram strunt: et in lumbis depedentibus: imo retro sequentibus caudis in similitudinem vulpium vestigia sua obducunt: et quocumque perrexerint: quasi turbo tempestatis puluerem concitant. Dispositio habitus: aliquando ratione operis: aliquando ratione consortij variatur. Respectu quorum

habēda ē consideratio discipline. Ad exerci-
tū operis tā pp expeditionē q̄z pp custodi-
am mūditiē: honesta put res exigit prepa-
ratio vestis requiritur vt. s. quando neces-
se fuerit succingat: manice vero retrahant
et prout expedierit componant: ne sup ma-
nus vel super rem ipsam que tractatur reci-
dant indecenter: precipue ad priuatas cu-
stodiende sunt manice diligenter. Disposi-
tio huiusmodi tollerabilis est: imo comen-
dabilis in priuato: que tamē in publico ma-
xime coram extraneis nō est decens. Quā-
do igitur coram extraneis aut coram cōuē-
tu proceditur ad dispositionem cōmunem
est habitus tam in maniciis q̄z in alijs quan-
tū res patitur reuocandus. Caput si nudū
fuerit: caputio congruit amicti. In omni
siquidem loco publico siue choris siue re-
fectorium siue alijs fuerit locus: fratru cō-
gregatione presente: et multo magis inter
extraneos: operto decenter capite religio-
sus est admodum vir honestus nisi ob re-
uerentiam alicuius ministerij vel persone
aliter sit agendum. Non est in caputium si-
ue coram fratribus siue coram extraneis:
nimis in capite sine causa profundandum.
Operta sub caputio facies quandaz ypo-
crisis notam infert: et aliorum in se oculos
sua singularitate conuertit. Decet ergo ca-
put in publico non faciē operiri. In lotiōe
quoqz pedum ille cui pro christo ministeriū
huiusmodi exhibet operto si commode po-
test capite humiliter et sine multiloquio de-
bet esse: et charitatis obsequium cum timo-
re ac deuotione suscipere: nec debet q̄s ibi
alibi tibiā nimis exponere: sed magis
tunica cum manibus circūcingere diligen-
ter: turpiqz religiosis personis crurium nu-
ditati occurrere. Laet omnis honestus:
ne eius vnqz appareat caro nuda nisi quā-
tus compellat necessitas manifesta. De san-
cto legitur q̄ cum necesse haberet fluuium
transuadere rogauit socium suum vt pau-

lulum separaretur a suo aspectu ne suaz in-
uicem corporis nuditatē vterqz cōspicerent
Recessit socius nihilominus tamē ille se-
ipsum cum se nudare vellet erubuit. Logi-
tatem cū vel in aliam ripaz virtus diuina
transportauit: aut dubium honestatem do-
minus acceptauit. Damnos quoqz interio-
res qui vltra cōmunem seu singularem for-
mam siue in vestibus: siue in alijs indulgen-
tur quātū necessitas patit occulti oportet:
vnde nec almutia palam extra caputū re-
ligiose portat. Restat de vsu habitus con-
tinuatiōe: et mundicie in eo conseruatione
videre: vsus habitus put habitus pro spāli
signo religionis accipit: continuus debet es-
se: vt religiosus frater non sit vel modicus
sine ipso: nisi necessitas euidentis euz cogat.
Secularis persone nuditas: et religiosus si-
ne habitu comparantur. Laedū ēt ne sibi
habitus duz sedet aut genuflectitur aliquā
incolamenti strahat maculā. Et si quam-
ppter aliquē casum vel pp sudorē aliquan-
do mūdificari citius debet maxime si in lo-
co fuerit apparen. Propter b̄ inmunditia
illa que in horis caputij circa gerat strahi-
tur ex sudore debet cum diligentia reuoca-
ri. Seda religio que nititur seditate. Culpa-
tur quidē et cultus munditiē nimius et ne-
glectus.

De disciplina in officinis. ca. ix.

Eniqz in officinis maxime in
oratorio: refectione: dormitorio
ceterisqz: quas consuevit fre-
quenter conuentus etia ad lat-
nas discip inate se habeant et
quiete. Nunqz per susurru et tumultum oc-
casiōe operis alicuius: fratres orantes:
studētes: aut quiescentes impediāt. In ora-
torio nemo aliquid agat: nisi ad qd̄ sanctus
est: vnde et nomen accepit: vt si forte aliqui
etia preter l̄ oras canonicas vel constitu-
tas orare voluerint: non eis sit impedi-
mento: qui ibi aliquid agēdū putauerint.

Quando per dormitorium fratribus quiescentibus vadunt plane: imo quasi furtiue incedant ne parando lectū vel alio quouis modo quiescentes reprehensibiliter inquietent. Surgentes a lecto ipsius decenter operantur: ne velut irrationabilius cubile remaneat imparatus. De priuatis loqui: si cui turpe videtur: turpius nouerit aliquid turpe ibi committi. Ibi nō conuenit quasi mortalicidio pueri amictus accessorum sarcinā differant. Ibi religiosus cū summo silentio et operto profunde capite debet eē. Ibi cōabulari et preter necessitatem hac et illac capite discooperto respicere religiosum nō dixerim: sed scurrarū. Ibi seruanda in manuum et vestium dispositione honestas. Ibi honestus quisque diligenti alijs opera caueat ne post ipsius per eius incuriā aliq̃s offendatur. Ibi eis cauendū ne stātes uinēt: vlt aliter minus honeste incedant. Sed nec oportum est facile uinendū vel alibi: vbi siue a socijs siue ab alijs possit videri: q̃ ut ait quidam. Absulta possunt honeste fieri: que non possunt honeste videri. De singulis ad disciplinam per singulas officinas et loca spectantibus: vix aut nunq̃s posset singulariter adisci. Ad multa tamē pōt haberi discipline consideratio ex predictis. In hostijs autem officinarū: aut vbi fratrum est cōmunis transitus: maxime circa introitus priuatarū: vñ ad necessaria eūtes et redeuntes respici possunt: nunq̃s honesti fratres faciant stationem. Quando etiam intrant et exeunt officinarū secretiorū: hostia post se claudant: ne superuenientes extranei et intrantes: fratres inueniant imparatos. Nunq̃s extraneos et familiares ad visitandū officinas imitent. Si qñ tñ ad aliquorū instantiam eas ostendere permittantur: domos tñ cōiores: non intra per singula loca seu angulos peragrandō: sed ab hostijs expedite quantū honestas permiserit ostendentes: quicquid ab eorū aspectu sub

trahere poterunt: subtrahāt et furent. Nō est religio vbi omnia patent. In locis oib⁹ vbi fratrum occurrit frequentia: nullo modo detineant aduētates. Infirma hec parulis exprimens grandiu ocilla non veto: s; vbi humilis proficit paruolūcedus illuzor.

¶ Quarta pars huius operis. De disciplina inter extraneos: et primo de disciplina in villa.

ca. j.

¶ Hinc videndum qualiter in villa: itinere: ecclesiā: et domo: in locutione et cōmestione: sit nouis fratribus inter extraneos conuersandū. Si qñ exeunt domū: habenda est eis cu

stodia discipline respectu societatis et solatij. Societatis solatiū et honestas: religiosi conuenit dignitati. Propter hoc in villa precipue senioris cum quo fuerint semper vestigijs inherentes: se ab eo etiā sub vno tecto nullatenus separent: quin ad minus semper videri ab eo libere possint. Scipfos autem quantū ad circūspeditionem: locutionē: habitus: et mēbroz dispositionem in disciplina contineant. Nō circūspiciant in vicis ciuitatis: vt sapiens docet. Auertāt oculos suos ne hauriant vanitates. A seculariū colloctionibus prudenter abstineant. Ab anno suas religiose cōponant. Nunq̃s inter homines discooperto capite vel almuciati: vlt alia indisdiscipline incedant. Sed nec seculariū nec religiosorum domos: subito ignorantibus eis introeant. Sed vocādo ab hostio: vel pulsando: vel alio quoquo modo ppositum seu voluntatem ingrediēdi p̃nuncient. Vir eruditus ait sapiens socius stabit. Sed nec sine ductore per secularium domos vlt per religiosorum est officinas vagandum.

¶ De disciplina in itinere.

ca. ij.

I fuerint extra villas in itinere constituti: et quantum ad societatem et quantum ad seipso caute se debent et religiose habere. Quam ad societatem debent sibi a mulieribus a scurris et rone pili a psonis de malificio notatis attendere. Talium personarum societas singularis religiosi viris nisi forte ad horam pro anime causa non convenit. Debent tamen se prudenter ab huiusmodi consortijs segregare. Ipsi autem fratres in itinere se ab invicem non debent nimis distingere: quin minus se mutuo audire et videre facile possint. Non est tantum aut decens religiosi quos congruit binos ire alterum ab altero longius separari. Talis separatio eis in periculum occurrentibus cedit in scandalum. Quam ad seipso debent in factis et verbis disciplinate se gerere. In factis debet honestas: devotio: et discretio apparere. Propter honestatem dissolutiones tam males quam alie: que cursitando vel aliter quolibet fieri possunt penitus vitent. Absoluta enim inconuenientia ex hoc ut expertum est possunt sequi: hominibus frequenter de quibus non advertitis videntibus que aguntur. Non sunt brachia notabiliter denuudanda: nec vestes nimis succingende vel alio irreligiousc tenende. Eterum ad devotos pertinet fratres ecclesiis quando transiunt iuxta ipsas necnon et crucibus devotis inclinationibus reverentiam exhibere: cimiteria vero absque oratione pro defunctis nullatenus preterire. Discretionis est agenda queque preuia deliberatione metiri et non agenda cavere: quia qui de futuro nihil premeditatur: in omnia incautus incidit. Moderandus per providentiam senioris labor itineris: ne spiritum devotiois extinguat. Audienda est missa et sancteque orationes populo si fuerit sermo fides: et ante omnia semper divini pensum officij devote solvendum: nec fratres se magis cur

sores quam religiosos exhibeant: et contra carius religionis propositum de accessorio principale facere conuincantur. In solemnioribus festis etiam ab itineratione cessandum. Cauenda est per vias dormitio tamquam periculosa et indecens: nec est tarde vel apud infames hospitandus personas. Disciplina verborum debet attendere tam in materia quam in sono. Si occurrerit homines debent eos humiliter salutare. Seniorum eris continerantibus et his cum quibus aliquando loqui contigerit aliquid ad edificationem et consolationem proponere: peccantes in eorum presentia non rigide semper: sed cum modestia et humilitate corripere: et ad bonum per rationes et dulcem allocationem inducere. Et sic quodammodo omni creature secundum evangelium predicare. Philippus eunuchus in itinere baptizavit. Beatus martinus latronem secum itinerantem conuertit. Si vero non affuerint homines: verba fratrum de deo conuenit esse. Ipse namque itinerantibus et de se loquentibus discipulis itinerationis factus est comes. Tunc exempla patrum vel alia quolibet bona: que vel accendant affectum vel saltem instruant intellectum: sunt ad laboris allevationem narranda. Turpissimum est nescire tempus nisi frivolis et fabulosis narrationibus deinere. Ele tacentibus de te domine: quoniam loquaces muti sunt. Solent fratres letanias: psalmos penitentiales: canticum graduum et similia: aut silium quolibet singulariter frequenter: et maxime ante tertiam in talibus: aut certe in meditationibus sanctis occupari. Denique quotiens mutue colloctionis interfuerint verba sonum oimodo decet esse demissum. Proinde clamosam locutionem que nullum religiosam decet personam penitus vitent: maxime inter fructeta et in nemoribus existentes. Si quidem iuxta vulgare proverbium: nemus aures et capus seu planities oculos habere dicuntur. Ab omnibus igitur que coram secu-

laribus dicere nolūt in locis dumosis et ne-
morosis oīno abstineant: nisi forte aliquis
sub silentio et latinis verbis dicere velint.
Miseraabiles confusiones quibusdam mi-
nus cautis pluries ex hoc accidisse ferun-
tur. Non contenti in itinere in cantu maxi-
me seculariū cancionum aliqua l3 bona cū
laici nō intelligāt nisi sonū: et preter hoc re-
ligiosum non deceat in cantu extraordina-
rie vocem deferre. Si qui forte dissolutio-
nes clamorosas disputationes: verborum al-
tercationes: et alia que offensionis extra-
neis materiā dare possunt vitare inter ho-
mines negligunt: nequaquā eos timoratos
dixerunt: aut zelum religionis hēre. Qui
religionis sue scandalo nō occurrit honori
proprio detrahit et saluti. Qui fidelis reli-
gionis est filius nequaquā eius scandalum
paruiducit.

De disciplina in ecclesia.

ca. iij.

P Eruenientes ad religiosorum
vel secularium loca: cū ad ec-
clesiam si in loco fuerint vene-
rint in ingressu ecclesie illū se-
cum versiculū memorantes.

Introibo in domum tuā adorabo ad. et c.
et nudato capite signū crucis super se cum
reuerētia facientes: cū ante altare vel in alio
loco orationi congruo ad quem dedinaue-
rit senior: prosternere se humiliter debent
ubi quātū de⁹ dederit deuote orātes: et de
inde pariter ab oratiōe surgentes procede-
re poterūt ad ea que necessarie habuerint
iuxta ppositū exequēda. Ecclesiā nāq3 si-
cut euāgelici et ecclesiastici viri semp prius
si cōmode possum⁹ visitare debem⁹ sancto-
rū patrū qui nos in ordie pcesserūt: imo
ipsius saluatoris exēplo: quē bñs euāgeli-
sta Athanasius hierusalē ciuitatē ingressum
refert tēplū dñi adisse. Sup quē locū dicit
expositior: qd ingressus vibē primo tēplum
auit: dās formā religiosior: vt quoquo im⁹.

pmo domū oratiōis: si ibi ē adeam⁹. Adit
sarū aut solēnis vel al diuino officio cum
extraneis assistentes: gerant se humiliter et
honeste. Nō stent in sedibus suis velut ma-
gnates: aut quasi laici de officio nō curan-
tes. Sed ad librum si necesse fuerit: et ho-
neste poluerint accedētes officiantes cum
maturitate tamē ac modestia tam in voce
q3 in gestibus obseruanda humiliter iunē.
Ad si propter euitandum discursum ad
librū non duxerint accedendum: nihil omni-
nus cōia que nouerunt poterūt cum alijs
honeste sine nimia vocis exaltatione canta-
re. Ad cantandū autem aliquid se quēstra-
tim vt est. al. Rñ. vel aliud quodlibet ne-
quaquā cū secularibus se conbinent: si vi-
tare potuerint bono modo. Tunc etiam nō
solū de predictis: verū etiā in honesto se ha-
bendi modo: quātū ad disciplinā aspicien-
di loquendi habitus: et vniformitatis hone-
statis custodia est adhibenda. Rñ: p: e: bñs
bile ē ibi vagis circūspicere oculis: aut col-
locutionibus: dū missa celebratur officium
intendere: quas tunc etiam secularibus de-
ricis ius canonicū interdicit: aut: aliquā re-
spectu habitus singularitatem p: tendere:
vnde ibi non decet caputū intra homines
extrahi nisi ad euangelium vel ad alia p-
quibus exēpli gratia approbata communiter
fieri consuevit. Deniq3 propter vnifor-
mitatem sint: dū interfunt officio solici cū
ca duo. Vnū est ne diuersitate sua in his q
ab honestate non discrepant: alios scanda-
lizent: vt videlicet ad magnificat in vespē-
ris: ad quēcūq3 vult in prima: vel ad alia
huiusmodi ceteris cū reuerētia stantib⁹ q
nō sedeāt: l3 illud officiū tūc non dicāt. Ali-
ud ē vt in stādo: sedendo et p: sternēdo: sint
inuicē vniformes vt pariter stent: paritē se-
deant: pariter se p: sternāt. Qui co: vnus ē
aīas vnā hēre debēt disformes exterius ēē
non debent. Vniformitas mor: vnitatē
uat et indicat aīoz. Senioris aut p: suetudi-
ni debet se totius humiliter p: formare. Rñ.

ligiosorum more cum eis officiante suam. Cum alijs inclinationum ritus ignavis festiuo tempore ad oēs collectas vultu ad altare verso cum reuerentia stantes: ad beatorum. et sanctorum duntaxat: qui speciali ex more: veneratio ne coluntur nomina inclinamus. In feria vero ad oēs sumus orationes persolati. Ad prefationem semper: et quando dicis agnus dei moris est stare. Verutamen si quando apud extraneos duxerint celebrandum: modum ordinis sui in celebrando: uniformitatis occasione non variet nec dimittant nisi aliter facere cogat necessitas: ne velut instabiles et modum proprium non habentes: cum varijs ecclesiarum consuetudinibus temerarie varientur. Possunt tamen in benedictionibus post missam iuxta morem patrie faciendis et in alijs butulino dique modo non preiudicant regulari: ecclesiarum in quibus fuerint: consuetudines observare.

De disciplina in hospitio. ca. iiii.

In hospitij domo cum fuerit: studeant se in omnibus gerere humiliter et prudenter circa custodiam discipline. Humilitatem erga personas: et in conversatione ostendant. Personis maioribus humiliter deferant. Personis minoribus et pauperibus: tanquam cum fratribus suis socialiter et benigne loquantur. Conversatio quoque signum aliquod preterdat non superbie. Namque ad prima se ingerant loca: nec tamen ad ea vocati nimis refugiunt: se minoris tamen fratris quem proponere debet: semper honore suato. Sed honori vel certe delictiis desuere videtur: humiliter utique declinat et honeste cum modestia recusat. Ubi autem senioris vel sociorum accidit instantia: cedere magis quam diutius repugnare oportet. Parado potius quam obstinatus repugnando suam humilitatem. Inephēbilis difficultas ubi palam nutui obuiat senioris. Lectos secularium non ascendat indifferenter per diem: nec familiam hospitij obsequiorum exactione molestat. De

cet pauperes paucis esse pretiosos. Applique necessitati est pro loco et tpe detrahendum. Namque hospitum familiaritas: vel affinitatis propinquitas presumptione iducat: ut in domo precipue curiosa querere: aut de factis domus vel familie indagandis vel disponendis: se iterum intramittere velit: qui proprie rei familiaris cura ut deo fuisset liberius abiecerunt. Prudentia quidem necessaria sunt ut sint in sui custodia circumspecti. Aplos. In sapientia inquit ambulate ad eos qui foris sunt. Et dominus. caute inquit ab hominibus. Caute igitur ista discipline censura non solum in publico: verum etiam in privato se habeant. Nullum autem quidam putaveris locum sine teste. Narrabat quidam frater se in quibusdam secularium domibus: occultas deprehendisse fenestras: per quas ea que in domibus illis assistentes agebant: pro ipsis percipientibus poterant aperte videri. In estate dormitionis tpe meridiane iacentes aliquod si possunt super habitum operimentum: saltem usque ad cingulum habeant: ne dum dormiunt eos indeceter quidem inter homines discoperiri contingat. Erubescenda nimis quibusdam ex hoc accidisse feruntur. Habenda ubique prudentie circumspectio et cautela: circa personas: loca: negotia: et res si que habuerint reponendas. Circa personas ut se nimis hominibus non committat quantumcumque familiares et propinqui. Attendant sibi in omnibus que faciunt et dicunt. Spiritualis ille qui omnia diiudicat: ut ipse a nemine iudicetur: o est opus suum trina consideratione pueniet. Primum quidem an liceat: deinde an debeat. Postremo an expediat. In omnibus semetipsos sicut dei ministros exhibeant. Sint in omni aspectu: gestu: et in omni actione sua: ferri religiosi: modesti: sicut decet sanctos. Verutamen modus quidem est religiosus superstitiosus nimium esse oportet. Dabit ad agrum iter: homines modum discretionis personarum: status et qualitas hominum differens: differentiam exigit conversationis. Dabit se prudens cum differentibus differenter: cum omnibus tamen caute. Erit simplex

non stolidus: humilis non deiectus: māsue-
tus non blandus: ilaris non lasciuus: affa-
bilis nō vaniloquus aut scurilis. Quinim-
mo interest sapientis sic si res exigat a rigo-
re interdum discipline remitti: vt modum
tamen modestie nec in ipsa remissione di-
mittat. Potest grauitatis censura remitti
pro tempore non dimitti. Imputāda tamē
remissio vbi nulla decentie vel utilitatis in-
tentio. Prudens domini seruus utilitatis
fructum ex sua nouit remissione afferre.
Ad hec quoniam attendenda honestas: et
congrua personarum honestas honestiori-
bus semper adherenda. Mulierum tam
ppinquarum q̄ aliarum: caute prout po-
terunt societatem dedinent: earumq; fami-
liare nimis obsequium et tactum omnino
refugiant. Nulla ratione substineant q̄ pe-
des sibi a mulieribus lauentur. Pudā au-
tem mulieris tangere manum: aut eius ca-
put: aut corpus vbi libet absq; necessaria
evidenter causa manum extendere: ab oi-
prosus religionis honestate quis dubitet
alienum. Quando religiosus sedet aut lo-
quitur: manus suas occultare et ad se retra-
here debet: quas etiam quando extraneis
personis loquitur simul iunctas et velut in
uicem colligatas: vel al' religiose haberi lo-
cutionis disciplina requirit. Nunquā mu-
lierē quacūq; sibi affinitate cōiunctā: siue so-
rorem: siue neptē: quācūq; puerulas:
nunq; etiā matrē ppriā facile osculent. Fu-
giāt oīno feminea oscula milites christi: cū
etiā osculū viri offerri non deceat: nisi for-
te de proprio patre vel honestis alijs per-
sonis: moris exactu sine scandalo vitari nō
potest. Religiosam personam: religionis
honestas: os indifferentibus oculis com-
municare nō patitur. Deniq; periculo aie
mulierū hētur societas. Igif. vt docet san-
ctus Augu. Ubique gustanda est cum mu-
lieribus nō continuāda presentia: s; quasi
transeunter feminis exhibenda est accessio
quodāmodo fugitiua. Tutius est non pos-

se perire q̄ iuxta periculū non perisse. Al-
lum aut nec castū dixerim nec honestum:
qui mulierem aut tangere: aut eius tactum
admittere nō abhonet. Quomodo tange-
re licet qd̄ intueri nō licet. Ad custodiēdas
cordis mundiciam: exterior: quoq; sensuum
disciplina seruanda est. Loca que periculi
vel suspicionis materiā dare possunt: cau-
te dedinent: nec soli cum muliere in huius-
modi locis vel ad horam morentur. Domi-
na quedā vt fertur cū duos fratres ad do-
mum diuertisset ipsius: alterū seorsum vo-
cauit in camerā: quasi secreto sibi aliquid
locutura. Quē ingressum mox ad turpitu-
dinem prouocans: asseruit firmiter se con-
tinuo tra ipsius quasi ei violentiam inferē
tem nisi statim sibi acquiesceret clamaturā.
Tunc doctus a dñō frater: ante q̄ mulier
in vocem clamoris prorumperet: ad fratrem
consocium qui cū pluribus in atrio domi-
erat alta voce clamauit librum sibi ptinus
afferri requirēs. Sicq; adueniēte fratre
necesse habuit mulier ab huiusmodi nefā-
ria sollicitatiōe cessare: et frater hoīnū con-
fusionē euasit. Nonnulli ob cāz cōsumitē cō-
fusi turpiter et grauer fuisse liberati di-
cunt. Qui autē cauet laqueos securus erit.
Qui non cauet ē aut stultus: aut peruer-
sus: nec eius est excusatio admittēda. De
nocte si per domos hospitij ad necessaria
exiūt: simul quidē et si fieri pōt cum lumine
vt filij lucis cāt. Ceterū de mondanis secu-
lariū expediēdis negotijs: se religiosus te-
merarie impedire non debet. Si de anime
negotio agitur: apponendū quidē est con-
siliū: ab his qui habent officium et periti-
am consulendi: al non est militantis deo se
iterum occasione propinquorum vel ami-
corum secularibus implicare negotijs: que
mundo moriens abdicauit. Impius ē qui
anime sue pro parentibus suis est crudelis.
Sed nec secularium littere ad portandum
vel presentandum alicui recipi debent: nisi
de ipsarum tenore opus forsitan aliquod

pictatis habente confiterit. Nec religiosi expedit veris q̄ verborum ⁊ sine litteris: pro negotijs huiusmodi baiuli vel internū t̄j fiant. Sed si super talibus requirantur: hoc per alios quos deceat fieri rogēt. Circa. ij. custodiam: siue libros siue alia secum detulerint: nequaquā negligentes existant. Sed omnia libros precipue anteq̄ eos deponant de manibus vel de sinu certe si deliq̄ persone commendent: que a muribus ⁊ canib⁹: qui libros vt experientia docuit destrunt: ⁊ cohoperture corio non obstante corrodunt custodiat. Ipse quoq̄ persone quibus res huiusmodi cōmittuntur: sunt super his instruende. Quotibus tamen consule propter pericula in loco certo propinquoq̄ habeatur. Quidam libros quos cōmendauerat repentino igne superueniente perdidit.

De disciplina locutionis.

ca. v.

Disciplina in verbo est iunioribus ⁊ nouis precipue inter extraneos obseruanda: vt tarde: caute: ac remissa voce loquantur. Tarde vt vsq̄ ad interrogationem taceant. Interroganti responsionem seniorū relinquant: nisi forte in speciali super leuibus: maxime ad propriam necessitatem spectantibus: vt de potu: cibo: ⁊ cōsimilibus requirantur. De talibus potest quisq̄ pro se non tamen pro socio sine assensu respondere ipsius: Communem requirit assensum responsio: que de communi necessitate profertur. Laute cum premeditatione loquatur: vt primo bis ad limam q̄z semel ad linguam veniat sermo: maxie si seniori forte occupato: de ordine: de personis absentibus: de rumoribus vel notabilibus alijs requiratur. De sanctis ordinis: vt de modo ieiunandi: de silentio vel alijs requisitis se nouos in ordine dicant: seniorē

requirendum pretendant: ne forte dum sapienter ⁊ bene respondere se putant stultū aliquid: ⁊ q̄ omnino dici non oporteat dicant. Secreta ordinis nulli quantūcūq̄ religioso vel familiari reuellet: nec statim aliquo d publicent: nisi forte quod commode celari non poterit. Idipsum autem nō statutum: non preceptum: sed tantum infra ordinis consuetudinem vocent: vt per eorum responsum: tentionis debitum excludatur etiam infra domum: Nec seculares si quando contrarium videant: reputent fratres sui ordinis transgressores: cum tamen multa licite possint ex ordinis vel superiorum dispensatione mutari. Ordinem nostrum nunq̄ ad particularia descendendo: sed si necesse fuerit in generali dūtaxat absq̄ aliorum ordinum collatione: vt obrectatione cōmendent. Pessimus laudandi modus: seipsum cum aliorum iniuria predicare. Pessima vitij corruptela de tractio: que animam maculat deum offendit: proximum scandalizat. Et quia scriptus est sermo obscurus in vacuum non ibit: ⁊ tumultus murmurationum non absconditur his quibus detrahitur scandalum excitatur. Constat autem vt sanctus Bernardus loquitur: nisi veritas necessaria in causa nō est nec licite quorum licet scandalum a quolibet posse committi: nec iuste precipi: nec innoxie consentiri. Si de personis absentibus: presertim religiosi: suspiciosum aliquid suggeratur: semper pro absentibus pte loquentes nullo modo ad fauendū de tracto: ibus inclinentur. Accidit aliquādo quosdam magis ad tentandum q̄z ex animo de alijs loqui. Narrabat vt fertur senior quidam fide dignissimus ad se quandoq̄ quendam secularem venisse: qui aduersus quosdā religiosos semper multis plurimum inuehi videbatur. Qui frater viriliter se opponens: cum quotiens aduenit eadem semper constantia repulit ⁊ in-

culatos pro viribus excusauit. Ad iratus oblocutor beniuolam senioris constantiam apuit eadem: se id ad probandum de mutua ordinum illorum charitate fecisse. Adiciens se de ordine senioris qui pro alijs aduocabat: tū quodam incusati prius ordinis fratre ob causam consimilem oblocutū fuisse. Fratrem autem illū oblocutionis verba in primis aliquātulum resellentem: de inde vero remissius: tandem obloquēti cessasse. Super quo non modicum secularis offensus apud illos charitatis veritates esse se asseruit: qui detractionem admittere non curassent. Deniq; religiosus non est qui detractionibus pascitur alienis. Laueant etiam ne sint rumorum licet bonorum et verisimilium delatores. Religiosos viros passim rumigerulos esse non decet. Falsitas que frequenter rumoribus inest: vel per seculares relatores apponatur primis eorum auctoribus imputatur. Hinc est illud Rumores fuge ne incipias nouus auctor haberi. Sint in locutione honesti: et serie ne se in secularibus ad risum mouentibus verbis: seculares ostendant. Seruum dei de deo loqui decet: ut fiat quod scriptum est. Si quis loquitur quasi sermones dei. Alioquin vana verba mentis aperiunt vanitatem. Ex habundantia cordis os loquitur. Circa vocis sonum in locutione attendat: quod prout tactum est alibi sit demissus pariter et suavis. Vitiosissimus plane religioso loquendi modus si notabiliter suam in communi vocem exaltet. Sufficiat quod proxime ibi astantes possint loquentis intelligere verbum. Sapientis est loqui suauiter et demisse. Vox autem amplioris vocis depressionem requirit. Vox est tempus silentij et quietis. In nocte maxime post completorium: in alia ut prius proripere verba: silentij grauitate neglecta secularium est: religionis non curantium honestatē. Proinde honesti fratres ubiq; fuerint: religio

se in quibus poterunt semper ac si essent in fratrum collegio cum sui obseruatione silentij conuersentur.

De disciplina in comestione. ca. vi.

Recipue decet: ut cum extraneis comedētes honeste se habeant: ut nec in cibo: nec in modo comedendi: vel moras: aut in alijs que disconueniunt super mensas: ut est verborum multiplicatio: aut exteriorum corporis vel habitus dispositio inhonesta irreligiositate aliqua possint de notari. Circa cibum attendant quod propter quantitatem vel qualitatem de gule vitio iudicari non possint. De prima dicit sapiens. Utere quasi homo frugibus his que tibi apponuntur: ne dum multum manducas odio habearis. vnde inter seculares non expedit appositam semper portionem comedere: aut penitus euacuare scutellam: ne forte id homines voracitati magis quam necessitati attribuant. Inter cetera religioso habenda est semper temperantia circa potum. Turpissimum est si de nimia potatione notetur. Religionis quis insignia preferēs: meriboli nomen ignominiosum sortiretur: hoc vitium hominem coram deo et hominibus vilem reddit. Ad notas huiusmodi fugiendam cauere debent: ne post refectionem etiam si potus offeratur frequenter bibant. Aut postquam in comitatu potatum seorsus sine vgenti necessitate potum in priuato requirant: nec omnino quod potus ubi dormis remaneat patiat. Post cenam non sunt ad vba et pocula vigilie protrahende. Vigilare ad ignem sitim prouocat: et bibitare compellit: grauat corpus: exhaurit spiritum tempus in verbis pene in perceptibili subtractione consumit: tempestiue ad orationem surgere: et officium debitum deuote ut expedit soluere non permittit. Et qui sero so

brietatis sententiam non observat: mane frequenter suspenditur a divinis. Usitatum est hosti hostes ad prunas seducere. Ad prunas dominum spreuit rex Joachim: negat petrus. Et ne nobis de nocturna premeditatione ad prunas propter fructum vel interrogationes hominum blandiatur. ad prunas rex Joachim audit quidem sermones domini: sed contemnit. Ad prunas petrus de christo interrogatus offendit. Quotiens est serotinis necessaria verbis correctio matutina. Hanc predicant docti sero concionantur indocti. Et in his omnibus honestius alibi quam ad ignem et pocula predicatur. Si hominum devotio instet pro exemplis: senioris itererit providere: ut narratio ne una paucis vel alijs si expediat: verbis instantie satisfiat. Etenim tamen mutat iter dum causa consilium nec lex imponitur vnicuique. Vitanda tamen vigilia que occasio nem verbis: aut potationi ministrat. Qui vitium cavere desiderat: vitij occasionem precaueat. Studeant igitur in cibo et potu sobrietatem servare: sicut servi dei et religiose viuentes. Sicut omnes carnis cupiditates abstinentia refecantur: ita omnes virtutes anime edacitatis vitio destruantur. Immundi enim spiritus ibi se iniciunt: ubi amplius vident cibum et potum. Circa secundum: multum attendere sibi debet: ne videlicet cibos appetat delicatos. Qui vinum et pingua diligit nunquam in virtutis possessione ditabitur: horum quidem perimitur usus: abusus et concupiscentia prohibetur. Semper itaque placeat eis lautioribus parcere cibis. De grossioribus cibis et facili seu valde temperato potu: necessitati utrinque satisfieri potest: quia etiam ipsa necessitas inter homines sit arctanda. Qui de religione censetur modestiam debet religionis habere: ut sit in temperantia speculum aliorum. Spectaculum facti sumus mundo et angelis et hominibus.

Felix abstinentia que gulam regulat in exemplar. Felix abstinentia que prelato imperat delicato. Decet vas celesti gratie participatum: a seculi illecebris abstinere. Non erubescant petere aquam pro vino si habuerint temperando. Quin potius erubescere debent si vinum biberint nimis forte. Aquam requirere et minus limphato vino vel modicam semper pro bibentis necessitate apponere deo placet: proximum edificat: religiosum honestat: anime simul et corpori est saluber. Etenim quod turpe sit pauperibus hominibus: cibaria querere lautiora: et appositio non esse contentos: de modo preparandi cibum disponere: aut quomodo preparantur requirere: potum vel cibum aliquem in speciali laudare: ut de eisdem amplius apponatur: aut suas inter extraneos medicinas ostendere: quis sane mentis ignorat. Hec odus quoque honestus est in comedendo habendus: ut non nimis ardentem: aut cum nimia festinantia comedatur: vel aliter indecenter. Hec oram immensa protrahere religiosum non est: propterea caveant ne alijs a comestione cessantibus ipsi comedendo vel bibendo mensam decineant: cum non sit hominum sed magis pecudum super mensam ruminando diutius immorari. Possunt tamen qui necesse habent: sibi cum modestia in principio mense alijs comedentibus communiter puidere. Ad hec ubique ut ait sanctus. Frenanda est lingua preceptis: maxime in convivio ne scilicet ad loquendum superflue vel indiscrete laxetur. Tacurnitas ait Ego idcirco inter epulas necessaria est: quoniam lingua que omni tempore prona est ad peccatum labitur periculosius: cum per crapulam inflammata fuerit: ad loquendum relaxatur. Discernendum in vobis eadem ibi non persuadet. Super mensam in ante socio loqui: vel coram illiteratis latinis ibidem vel alibi verbis utitur: dominus quoque dominus vel alios quoscunque: ad come-

dendum vel bibendum frequentius inuita
re non decet. Subit animo: quod matrona
quedam cuidam eam frequentius inuitan
ti dixisse fertur. fuisse ne inquit asinari⁹. Ru
ralium et imperitorum qui asinos sepius p
uocare nouissent esse proprium inuicem: i
tuationes in mensa personis discretionem
habentibus inculcare. *S*oportet etiam di
sciplinam in corporis et habitus dispositio
ne seruare: et comedentes non se apodient
super mensam: vel accubitando vel alio quo
quomodo inordinate se gerant dum come
dunt: caput in capucio nulla ratione persun
dant: sed aperta comedant facie. Ceterum
religiosos et pauperes de mensa aliena vi
uentes: de portione. scilicet apposita: ensemia fa
milie faciendo: patrifamilias in domo ge
rere vices: canes vel murilegos de mensa
pascere benedicta: a quo: etiam nonnulli ab
stinent seculares: non congruit. *P*incipa
lis huiusq; incisio: nihil his note impingēs
qui sub institutionibus alijs militantes: aut di
uersis locis: et diuersitate causarum diuer
sa ordinant instituta. *H*onestas quidem et san
cta omnis traditio: que per providentiam
seniorum in timore dei communiter traditur:
communiter obseruatur. *P*rofecto ex comu
ni surgit institutione religio. *H*onestas ex
ordinatione causatur. *O*mnino ordinatus de
corum esse necesse est.

*E*xPLICIT prima huius opusculi particu
la. *I*ncipit secunda primi principalis que de
generali exhortatione loquitur etc. *D*e partis
prius distinctione.

ca. primum.

*P*incipali huius opuscu
li expedita: secundaria hec
pauca quedam epilogat:
quedam supplet: ut no
ui christi discipuli: quali
ter ad deum: ad se: ad p
ximum: et ad res etiam quas

aliquando vel tractare contingit se habe
ant. *A* Quibus differentiarum indicijs de
sua conuersione discernant: qualiter deni
q; ipsi ad professiones recepti se gerere de
beant: vel breuiter in aliquibus instruant.

*D*e ordinatione respectu dei. ca. ij.

*N*ate omnia cor suum per purā
offensionem mundatus: dignū
deo habitaculum preparant: il
lud excollant: illud ornamēt. *N*ihil
ibi sordidum vel obscurum:

nihil ibi vel ad horam residere: quod dile
cti sui oculos offendere valeat paciantur.
*T*emptationes et cogitationes malas: hu
militer et pure confiteri non differant. *R*e
retur hostis consilium suum ingerere non
celanti. *P*rovidendum est eis: ut qui sunt
summi et eterni regis militie annotati: secum
omnino firment et statuunt: se usq; in finem
ei fideliter seruituros: nec ullis ab eo tem
ptationibus: tribulationibus: vel angustiis
deinceps recisuros. *I*uravi et statui ait pro
pheta custodire etc. *R*eligionem sanctam
ad quam eos dominus sua miseratione vo
cauit: seruentissimo ac fidelissimo studeant
amore diligere: et citanq; speciosissime ac
domini dilectissime sponse: fide inuiolabili
adherere. *Q*uecunq; sibi siue prospera: si
ue aduersa aduenire contingerint: deū sem
per deuotis efferant laudibus: ut siue tepe
scant: siue cadant: siue aliam q;cumq; mole
stiam incurrant: sepe in eorum ore resonet
laus diuina. *S*emper vel benedictus deus
vel aue maria: vel aliquid q; ad laudes dei
pertineat dicant: et hoc in consuetudinem
ducere studeant: nulla vnq; negligētia om
mittendam. *Q*uicquid speciositatis vel de
lectabilitatis in creaturis inuenerint: quic
quid circa statum humane conditionis vel
dispositionis acciderit: totum semper assu
mant in materiam laudis dei: et omnibus

que: occurrerit deuote studeant cogitare: In ipso suarum operationum: initio domini inuocare: et suam ad ipsum cogitationem dirrigere assuescant. Insistent orationi feruenter que nouam in orto domini plantulam fouet prouehit: et confirmat. Discant una saltem diei vel noctis hora: tempus et ocium vindicare, quando ad reuerſi mentis cubiculum introgreſſi: orent in abscondito patrem suum: quando in corde contrito et humiliato vniuersorum domino familiariter aſſent. Adane autem aſtabat domino prophetas: qui qui mane vigilauerit ad eum: inueniet eum. Surripienda erit carni: et si forte non semper: vel sepe somni requies matutini: cum christus resurrexerit illa hora. Tunc est tempus allidendis ad petram paruulis: mortificande carni: et recreando spiritui opportunum. Tunc spirituales aui cule dulces deo in cordis organo exhibent melodiam. Ad hoc et alie temporis et quietis opportunitates occurrunt: minime negligende. Post horas canonicas non statim oratorium exeant: sed in oratione aliquantum subsistentes: qualiter opus dei peregerint cogitent: aut tepide vel feruenter. Beſectus si quos ibi comiserint tunc emendat: gratieque deuotionis se offerant infundende: quam si dominus dederit non repellat. hoc autem in causa oratione obseruent: ut quod orantes dicunt ex animo: semper dicant. Non vocibus: sed rebus agitur apud deum. Porro qui ad orationem est negligens: sue nimis in gratitudinis et tepiditatis est testis. Frustra profectus virtutum sine amore speratur. Ad ea que ad cultum dei pertinent magno corde et prompto corpore accingantur. Ad diuinum officium audito signo statim omnibus occupationibus omissis accelerent. Si in lecto fuerint statim surgant: nec vltimam aliquatenus pulsationem expectent. Oratione aliqua vtiliter preueniſſi officium. Qui sic ex studio preueniunt be-

nedictionibus meretur dulcedinis. i. maioris deuotionis et gratie: ad ipsius executionem officij preueniri. Ecclesiam intraturi manus si necesse habuerint lauent. Vestes in die maxime: religioſe componant: ne irreuerenter: aut indecenter introeant aulaſ dei. In ecclesia deo psalentes: creatorum suum totis viribus cum debita reuerentia laudent. Officium suum in choro et extra non perfunctorie quidem: aut summiſſis: ut dicitur labijs: sed deuote semper et integre dicere studeant: nec aliam ei occupationem admittant. Cesset manus: oculorum euagatio reprimatur: ut mens ab exteriorum cura penitus libera: soli valeat deo vacare. Dies vel hora que negligenter officiaſa tranſierit: nequaquam vltius poterat reuocari: et temporis ſequentis officium suum nihilominus diligentiam et deuotionem requirit: nec sibi gratuitis orationibus blandiatur: si circa necessaria que primo loco habende sunt: deſidioſi extiterint. Denique iuxta ſancti verbum: pure semper et strenue laudis debet diuinis intendere. Pure quidem: ut dum psalunt: nihil aliud cogitent quam quod psallunt. Strenue vero ut ſicut reuerenter: ita et alacriter deo aſſiſtant: non pigri non ſomnolentes: non oſitantes: non parcentes vocibus: non preſidentes verba dimidia: non integra tranſiſcentes: non fracte non remiſſis vocibus. Aduliebre quoddam balba denaresonantes: sed viriliter ut dignum est ſonitu et affectu: ſpecies verbo depromant reuerentie in officio: honeſta corporis diſpoſitio: que mentis deuotionem non medioſcriter pmouet: atteſtetur. In choro non ſtent in ſtallis ſuis molliter: aut quare fractis rebus reſoluti. Quando poſt psalmum vel hymnum ſancte trinitati reuerentia exhibetur: humiliter et decenter inclinēt. Tunc enitardius ſurgere: ſegniter aut certe deformiter inclinare: ut quando corpore quidem ſufficienter deſiſſo: vultu tamen indeceter ex

gitur: oculis curatice circumdantis: imperfe-
cte quoq; ad memoriam trinitatis: inclina-
tionis venerationes exsoluere: quasi sit ho-
noris differentia in personis: irreuerentie
arguit et temporis. Extra chorū: sicut ad
officiū preter q̄ ad lectiones et specialiter
excepta: duntaxat: irreuerentes et pigros
se nouerint: si debitas deo laudes sedendo
vel iacendo exsoluant: nisi necessitas eui-
dens cogat. Si quando per viam officium
dixerint: et si non vacat continue dum illud
dicunt ab itinere quiescere: ad colle-
ctam quidem precedentium collectuam quā
do omnino tota est intentio in deo colligen-
da: in vno sistant loco: et si tempus exegerit
et locus permiserit cum reuerentia genu fle-
ctant: ut in oratione cōmuni totum officiū
venerentur. Dispositio corporalis honestat
deuotionis affectum: et p̄uocat: et designat.
Non frustra sanctus Martinus oculis ac
manibus in celum semper intentus descri-
bitur. Internis motibus gestus exterior at-
testatur. Quauis extra conuentum conue-
tialis in omnibus districtio non seruetur:
in omnibus tam religiosi operibus: religio-
nis debet vestigium relucere. Erunt hinc
ad opus dei corpus honeste disponere: ad
collectam vel trinitatis memoriam vel mo-
dicum inclinare. Ordinem in prosequendo
seruare: occupationem et interruptionē vi-
tare. Ad missas postpositis omnibus: tan-
to maiori promptitudine ac deuotione mi-
nistret: quanto ibi familiarius deo seruit.
Calicem et corporalia si tetigerint: reueren-
ter et mundissime tractent: manusq; post
tactum huiusmodi: ante q̄ exponant com-
munibus lauent. Corpus domini cum rece-
pturi: ante ut decet amplius confessionis:
orationis et tam a cibis q̄ verbis tempe-
rantie studio: acceptus deo satagant hospi-
tium preparare. Insulam autem ob tanti re-
uerentiam hospitio gratiam: in gratiarum
actione attendant. Non minor est virtus q̄

querere parta tueri.

De disciplina respectu sui.

ca. iij.

Eterum feruorem sanctum: et
quandam debent magnanimi-
tatem assumere: ut ad virtutis
exercitia strenui ac deuoti: ope-
ra bona frequenter super erro-
gare cōtendant. Tunc enim vicia fideliter
expectorata discedunt: si virtutibus cedant.
Alioquin vel succedunt ad tempus eicta:
vel redeunt: nisi virtutes in locis viciozum
que fuerint depulsa: successerint. Non mul-
tum proderit omnia reliquisse: nisi virtutū
passibus tota christiani virtute sequamur.
Quid iuuat expeditum esse ad cursū: nec
currere: exisse ad opus: et operis obliuisci.
Non in tantibus vineas: sed operantibus
merces datur. Et cum in vsu virtutum om-
nium perfecti esse non valent: in aliqua sal-
tem se studeant specialiter exercere: et illam
quanta possunt perfectione seruare. Fer-
uorem nouitiorum non decent ille miseri-
cordes in seipsum discretionem: et discretio-
nū dispensationes: facilesq; indulgentie suo
iudicio: nec tamen recusande sunt alieno.
A seipso in seipsum rigida debet esse cen-
sura: et districta seueritas. Ad regentes vel
consulentem lenis et obediens in omnibus
humilitas. Si alterum desit: vel in deside-
tepidus: non spero cursus perseverantiam
vel in principio timeo ruinam. Sint oculi
tatores virtutum sicut alij viciozum. Non
tamen in principio ardua vel multa presu-
mant: nec sine licentia: notabile aliquid pro-
suo attemptent. Sed a minoribus virtuti-
bus paulatim ad maiores conscendant. De-
reditas ad q̄ festinatur in principio: in no-
uissimo benedictione carebit. Cōmunes or-
dinis observationem sequitur: perfectioni
cuius: in silentia et in alijs institutis p̄cipue
obtinende insistant: a qua nec extrahi leu-

um: vel negligentium aliquorum dissolutio-
ne. Optima religiosi perfectio: perfecte cō-
munia: et cōuentualia queq; seruare. Por-
ro in religionem offendit: qui religiōis vio-
lat instituta. Turpis omnis pars: vniuerso
suo non congruens. Laet vir honestus et
constans: ne consuetudinum ordinis teme-
rarius existat. Alias in victu et moribus no-
uitas nota: et singularitatis erit diuersitas
fugienda. Ante omnia caueant ne pro inco-
hato ias bono subrepat superbia: ne se alijs
conferant: et aliquid esse putent. Perit om-
ne q; agitur nisi sollicitè et in humilitate cu-
stodiatur. Exteriorum gestuum disciplinā
non negligant. Disciplina ceruicem submit-
tit: deponit supercilia componit vultum: li-
gat oculos: cachinos cohibet: moderat lin-
guam: gulam frenat: irā sedat: format inces-
sum. Sit igitur aspectus verecundus et sim-
plex: risus sine cachino: vox sine clamore: i-
cessus sine tumultu. Erecto vel discoloro per-
to passis capite: manibus dissolutis: vel ha-
bitu non incedant. Sit eis grata quedā nō
seculis: seu curiosa vrbantitas: quibus san-
cta quedam rusticitas bene sedet: salua sem-
per modestia honestatis. Sint ad loquen-
dum tardi: et in voce demissi. Et in congre-
gatione aut seniorum presentia: vix: nisi pre-
senti necessitate: vel interrogati loquantur.
Non sint disputatores: nec facile ab audi-
tio: presertim seniore p'sente sentient. Stul-
ti sicut sunt in sensu leues: ita et in verbo
precipites. Infra tempus probationis: cuius
ettraneis: siue religiosi siue alij fuerint. abs-
q; licentia: et dato sibi socio non loquantur.
Religionis vitium est lingue frenū. Si quis
putat se religiosum: non refrenans linguā
suā: huiusmodi vana est religio. Rē ali-
quā s; puā: siue actū: siue aliū: occulte hoc.
Est sine licentia recipere vel habere: quasi
furtū: abhoreat. Supfluitatē in cibis: in ve-
stibus: et alijs qbuscūq; p'stenter despiciat:
paupratē semp et p'citātē quandā in oibus q;

ad corpus p'tinet āplexantes. Elucide p'sue-
tudinē viriliter et seruēter resistat. nec eā ex
his p'cipue q; gula sapiunt vitium: succrescere
patiant. Extra cōem refectionem ad come-
dendū: vel ad bibendū: vix eos ipsa inflectat
necessitas. Sepe q; necessitatis esse videt
est vitij. Ultra duas vices in die puerorū
seu pecudū more comedere: potū extraor-
dinarie frequētare: religionis tēp antiam: et
decorem euidenter offendit. Que rogo reli-
gio: q; paupras: si mox ut exuris: mox ut si-
tis: voluto pares: facias apetiū: nec eū sis
vsq; ad statutam horā cōpescere. Si qñ tñ
extra horā exactus necessitate q; bibit sedē-
do et socio p'nte id faciat. Nō decet ut stā-
do vel sine teste bibas. Si p'uores fuerint
oēs dū bibis fileant. statimq; ut biberint sur-
gant cū aliqua laude dei. Rephēsilis ad
modū cōfabulatio: vel mora supflua iuxta
potū. Numq; ocio torpescit: s; sp aut orōni:
aut lectioni: aut officio addiscēdo: aut alij
nō q; ipsi elegerint: s; q; iniūcta fuerint faciē-
dis iudat. Spūm in deuotiōis: exteriores
nō exhauriat curas. Deuot⁹ frater numq;
tot⁹ comedat totus dormiat: aut totus exte-
rioribus occupet: s; siue cōmedit: siue aliud
facit. sanctū aliquid i aīo sp voluat: vñ spūs
recreet. In somnus quoq; iturus: sp aliqd
secū i memoria deferat: i quo placide qdē
dormiat: qd nōnūq; ēt iūuet sonare et cui
gilantē excipies. i statū externe inētionis re-
stituat. Lectū intraturus de diurnis offensis
orōnē aliq; sp faciat veniā petat pect⁹ p'ci-
at. crucisq; munit⁹ signaculo: deo spm hu-
mil^r cōmedet. cui a sōno p'urgēs. cū aliquā
ta se deuuo laude p'signei. Qd si forte ipm
luxurie pōpa p'cussit. recordet dilectus su-
um positum super lectum doloris. et vni-
uersum stratum eius in carnis infirmitate.
hoc dicens in corde suo. dominus meus pē-
det in patibulo. et ego voluptati operam
dabo. Sicq; inuocato nomine saluato-
ria. in geminando sepe nomen salutis.

cessabit quassatio.

C De disciplina respectu proximi. ca. iiii.

Hec qualiter se habere ad
proximum debeant. Ego do-
cet. Superioribus inquit obe-
dientiam: timorem: obsequium:
et venerationem exhibere de-

bemus: cum equalib⁹ pacem et concordiam
custodire: inuicem obsequio: beneficio: et ho-
nore preuenire. In omni actione et verbo
superiorem eis locum tribuere: et si quando
fortassis in aliquo negotio eos preire cogamur
cum omni humilitate et reuerentia que
facienda sunt non precipere sed demonstra-
re. Et si eos precedere contigerit cum ala-
critate et deuotione quasi ex necessitate sub-
iecti obedire. Inferioribus semper benefi-
cium et auxilium impendere: venerationem
non exigere: societatem atque equalitatem sem-
per amare. Maioribus autem Hiero. debe-
mus per timorem subdi: equalib⁹ per cha-
ritatem obsequi: minoribus per equalitatem
coequari. Igitur deuoti fratres superio-
res suos reuerentur ut dominos diligant
ut parentes. Qui presunt in domino: sunt
secundum apostolum habundantius in cha-
ritate habendi. Sane iuxta Agonem reue-
rentia sine amore magis seruilis est: et amor
sine reuerentia puerilis iudicari debet. Pro-
pter hoc docet sanctus Ber. ut transeunte
maiore surgat minor: et det ei locum seden-
di: nec presumat inquit minor presidere: ni-
si ei precipiat senior suus. Prior hic ponit
conuersio vel gradus officij seniores: quos
et etas sit iuxta se gem domini honoranda.
Sic enim scriptum est. Coram cano capi-
te surge et honora personam senis. Si
seretio tamen caute pro loco et tempore ac
sine reuerentie congruo detrimento: veneratione
modificat: habendus est: modus in
omnibus nec vitiosam quidem supersti-

tionem admittens nec superstitionis vitade
pretextu: humilitatis aut morum sanctione
euacuans. Obedientie se totos subijciat. Sit
homo interior totus deo. Sit exterior: totus
prelato. Quicquid superior vel eis prepo-
situs instructor iniunxerit: quasi diuinitus
imperatum statim ut veri obedientie filij
deuote adimpleant: quicquid statuerint in-
violabiliter seruent: scituri quod aliquid trans-
gredi sacrilegium putent. Credant saluta-
re quicquid ille preceperit. Perfecta obe-
dientia est in incipiente maxime indiscreta
hoc est non discernere quid vel quare pre-
cipiatur: sed tantum ad hoc niti: ut fideliter
et humiliter fiat quo a maiore percipitur.
Nouitium prudentem incipientem sapien-
tem in cella diu posse consistere: in congre-
gatione durare impossibile est. Stultus fi-
at ut sit sapiens. Secure per omnia obedi-
tur ubi contra deum nil precipitur. Discit
voluntates proprias frangere: alieno quod iu-
ditio et imperio ambulare. Nulla res autem
sanctus Hiero. absque magistro discitur. Ad
illud inquit tendit oratio: ut tuo doceas te
arbitrio non viuendi sed viuere debere in
monasterio sub vultu disciplina patris: eo
sortioque multorum: ut ab alio discas humi-
litatem: ab alio patientiam. hic te silentium
doceat: ille mansuetudinem: non facias quod
vis: lassus ad stratum venias ambulansque
dormites: nec dum expleto somno surge-
re compellaris. Nichil absque instructoris
conscientia faciant: vel quoque eant: cui ab
alijs superioribus sibi demandata signifi-
cent: in quibus sufficit ipse semper eius li-
centia sint contenti. Pro his que inferior-
is sunt non passim recurrere ad maiores.
Fratres omnes et se inuicem honore et ob-
sequio preuenire et eorum defectum in offi-
cijs humilioribus supplere prestat. Seniores
fratres vericulos dicere de lumine ser-
uire librum ad officium tenere: vel humi-
lia huiusmodi in choro et extra quantum

in se fuerit facere non permittant. Omni-
bus se subiicientes propter deum. Non q̃
sibi vtile putant: sed q̃ alijs amplexantes:
omnibus libenter obediant. Omnibus sa-
tisfaciant prout possunt. vt in omnibus qui-
bus vtitur transitoria necessitas superemi-
neat que pmanet caritas. Quicquid agit
fidelissime cum diligentia faciāt: tanq̃ deo
non quasi hominibus seruientes. Non exi-
ment alios fratres qui diutius in ordine la-
borauerunt: secum ex equo laboribus occu-
pandos: presertim cum de se humiliter sen-
cientes: pie debeant credere: q̃ sancti viri
plus deo placeant quiescentes: q̃ ipsi quā
tūlibet laborātes. Erubescāt se nescire q̃ i
obsequijs religioso est sciendum. Que ne-
sciunt statim exercitio magistrante adiscāt.
Sint precipue ad seruendum cōmunitati
promptissimi. Si lumen in ecclesia: vel offi-
cium: aut aqua in fratru lauatorio desit: cō-
tinuo de his & similibus necessitati proui-
deant: Ad obsequium aduenientius fratru
qui sicut angeli dei: imo sicut christus in eis
veniens suscipiendi sunt: curā omni deuotio-
ne festinet. Et q̃ fratribus ospitibus: s̃z q̃
religionis honestas: & consuetudo: requirit
prius orandum est q̃ fratribus societur i
pace: q̃ cito ab oratione surrexerint: ad eo-
rum deosculandas manus: maxime si fue-
rint sacerdotes deuote occurrant: & humili-
ter genu flectant. Nullum fratres puro ap-
pellent nomine. Vel nisi patrie fuerit con-
suetudo tum etiam. Nulli prosus q̃ in eis
est materias prestent molestie alicuius. S̃z
omnia que vtilia & necessaria extiment: bo-
no caritatis & pacis postponant. Quid pa-
ce honestius. Quid vnitatis iocundius: aut
cōmodius sociali. Quid caritate meli⁹ aut
preciosius inuenitur. Gloriosissimum qui-
dem & potissimum liberalis animi: & consci-
entie bone inditium: pacem proximis custo-
dire. omnem q̃ possibile est fraterni scan-
dali occasionem vitare. verecundari si so-
cium vel p subreptionez offendas. Si que

aduersum se fratrem motus vel leuiter sen-
serint: quiescere nesciāt quousq̃ humili stu-
duerunt satisfactione placare. Ad extrane-
os si quando procedunt in eorum verbis: i-
cessus: hitu: modestia fulgeat discipline. Bre-
uiter & caute loquant. Caput deceter ope-
riant. manus abscondant: mulieris omnis
quālibet propinque osculum: & nude man⁹
contractum penitus vitent. Personis que
in domo vel via fratrum se orationibus re-
comendant: statim post earum abscessum
orationem faciant specialeē. Defunctis fra-
tribus statim audito eorum transitu q̃z cici-
us possunt subueniant: & debitum saltes ob-
sequium: nulla occasione postponant. Ta-
lia siquidē nō absq̃ pertimescende offense
periculo negliguntur.

De custodia rerum.

ca. v.

Es quas tenēt percipue libros
munde teneant & honeste. Et ta-
culibri nudam colubiceant ma-
num que licet munda: q̃ tamē
porosa ipsius deturpat & inficit.

Turpe est nudos paginarum marginibus
imprimere digitos: vel ipsos aut certe la-
ternam super libros legendo deducere. Sē-
per pānus si adsit digito subponatur. Alio-
quin ita caute tangant & leuiter: vt tangen-
tes quasi tangere non videantur. Librum
superflue non teneant apertum: vel incau-
te relinquāt. Firmacula libro paululum stri-
cto: sine violentia laxent & ponant. violen-
tiam sonitus probat. Indignus est libro q̃
eum negligit custodire. Solent incurij qui
dem libros digitis. & vestes saltem in mani-
cis munde seruandas. sordibus: & pulueri:
vel rebus quas tractant pene indifferēter
exponere ipsas vero extreme q̃z vilitati
expositas: vix a sociorum cibis: vix ab alta-
ri: vix etiam ab ipsis calicis mapulis probi-
bere qui ex ipsis placere sordibus cupien-
es: custodire curā: curiositate condemnant

infamia: sueq; viciū incuriē: virtutis specie colore nititur. Grauiā hec homini eruditō: qui mundicia gaudet: honestatis pulchritudine delectatur.

De diuersorum differentia conuersorum. ca. vi.

Accedit hic neophitōrum conuersio differens istuenda. Sūt enim quidam tractabiles: deuoti: simplices: timorosi: qui nil si bi christo carius extimantes: in voluntarie enim proprias sacrificant volūtates prompti ad nutum nutui cicius obedire: ad difficilia quilibet ppter ipsum equanimiter preferenda pati. Suiq; integritate solliciti: cor suum per puram confessionez: et assiduam orationem mundare non negligunt. Sunt in exteriori conuersatione disciplinati et humiles: student se omnibus officiosos et amabiles exhibere. Siquidez studere propter deum amari: caritati seruire est. Hi sunt veri altissimi filij: fideles sancte religionis propagines: fratrum leticia: consolatorum solatium: sui gloria instructoris. Nam gloria patris est filius sapiens. Sunt et alij dure ceruicis: discipline mansuetemescientes. tepidi: curiosi. superbi: qui q̄ suauis est dominus non gustantes seculari dumtaxat deposito habitu non affectu adhuc in moribus: in verbis: in gestibus et propriarum pertinacia voluntatum: seculo fidem seruant: vt monstro mirabilis: sub religiosa veste homine videas secularem.

Hi sunt diffidentie filij: adulterina plantatio: fructus inutiles et acerbi: sociorum omnis et scandalum: sui afflictio et confusio instructoris. Juxta illud. Ira patris: filius stultus et confusio patris deo filio indisciplinato. Nonenda sunt vel pauca: teporis: curiositatis: et superbie: predictorum indicia vt cognita vitentur. Cautior in bonis ambulare: si et mala non lateant. Tepidus in conuersatione: ociosa verba et vanas cogitationes noxias esse non conspicit. Vitatis grandibus: reliqua omnia vix reputat imputanda. Debetati cordis ad cōscientias de offensis: vt timoris filialis ignarus: timoratos et cōscientie puritatem amantes: fatuos ac superstitiosos sententiat. Qd si a tepore mentis euigilauerit: ea que leuia existimabat: quasi abhorrēda atq; atrocias pertimescit. Elacius gratia tepidus quod est gratie seu minus necessarie tentionis: quod discipline: quod morum: quod virtutis perfectionem consulat negligens: id difficile vel certe superfluum arbitratur. Egre doctrinam ac talia patitur: doctorem nimis perfectus: yronica irrisione pronūcians. Nampe stultus patris sui disciplinam irridet: vt pateat q̄ iuxta sapientem compedes in pedibus stulto doctrina. Animalis homo non percipit ea que sunt spiritus dei. Tepidus: in conuersatione remissus: mores et doctoris monita negligit: ea q̄ dei sunt languide operatur: siquidem inchoat bonum: vix perficit: tarde ad diuinum et conuentualia queq; occurrit: ocio gaudet: labore vel modico leditur: et facile se infirmum vel admodum fatigatum pretendit. Sed et amore priuato se diligens: que carnis sunt sapit: et persequitur ex affectu. Aliorum quoq; dese-

cibus non virtutibus herens: si quid minus vel negligenter actum inspexerit: id in exemplum ad sue velamen tepiditatis assumit. Ficta enim et indetiora confessio: rara et brevis compunctio. Insuperba et sine intentione oratio. Incircumspecta et sine edificatione locutio. Obedientie morosa: et sine deuotionis affectu vix aliqualis impletio. Adultos denique remissa conuersio in prius errores reducit ac viuenditepore resoluit: ut nonnunquam ex ore domini euomantur. Curiosus non curanda curat: necessaria negligit: et sui oblitus aliena considerat: nota explorat: Si quod sonuerit verbum: anellat sollicitus ad sciendum: et honestate postposita: id ab inuitis celare forte volentibus inuereconde requirit. Locis sibi non concessis congregationi et colloctionibus fratrum se ingerit non vocatus. Cum enim abesse putaueris: adest impudens lateris: ut nec secretum valeas occultare sermonem. Obseruat angulos: vagis circumspectis oculis. heret ad singula que occurrunt. Communes obsidet transitus: superuenientium et forensium gaudet occursum. Rursum moribus et secularibus verbis audiendis: et referendis incidit. Res sibi non deputatas curiose reuoluere: litteras etiam alienas si casu apertas inueniat respicere non veretur: quas tamen licet apertas vbilibet inuentas: vix aliquis nisi superior licite respicit. vel alijs inspiciendas exponit. Rursum quoque vel apparatus cura superflua curiositas vitium clamat. Signa superbie prosper enumerans: illos inquit dolendos ostendo: quos iam conuersos superbia: occulte captiuat: Hi autem seniorum suorum non obseruant imperata: sed iudicant. De suis

negligentibus obiurgati aut rebellant insolenter aut murmurant. Simpliciter spiritualium fratrum irridenter exagitant. Preferri et melioribus ipudenter affectant. Obsequia delata fastidiunt. Negata pertinaciter querunt. Natales moribus anteponunt. Iuniores suos elati despiciunt. Lōferri sibi aliquos posse non credunt. Non seruant in obsequio reuerentiam. Habent in intentione pertinaciam. In corde duriciam. In sermocinatione iactanciam. Sunt in humilitate falaces. In iocatione mordaces: subiectioni impatientes: temerarii in audendo: clamorosi in loquendo. Fastidiosi in audiendo: presumptuosi in docendo: effrenati deformiter in cachinnis. hec sunt inquit superbie crassantis indicia. Superbus denique ad omnes proprie voluntatis se accomodat: nec se alijs: sed alios sibi applicare contendit. Facile sibi fieri contumeliam iudicat: ad quam irrogandam est validus: ad tolerandam infirmus. Et grande aliquid esse putans deferre socijs dedignatur: legibus subditi communibus: et culpam cognoscere propriam erubescit. Et licet iuxta ordinis mores se regere nesciat: in suis tamen oculis sapiens et perfectus: ad aliorum instructionem se presertim opinioni contrariam stomachatur: reprehensus offenditur: nunc causam ut insufficientem: vel frivolum: nunc monitoris modum calumnians: ut si persuadere aliquid velis: modus artem: et monitio studium exigit: quo allegationum obsitus spinis ericinis: vel irrefragabilis ratione: vel auctoritate non dubia capiatur. Sit igitur ad obtemperandum difficilis: et ad correctionem impatiens adeo iterum ut se discipulum abnuens. ipsum et

sibi deputatum refugiat instructorem. Nec omnia serui dei quasi pestem mortiferam detestantes: perfecte ad dominum conuertantur iuxta illud. Perfectus eris et absque macula cum domino deo tuo. De duplici corde: et peccatori terram ingredienti duabus vijs. Si quis vero sufficienter expectatus et monitus: mores corrigere: ac religionis formas inducere negligit: perit si re bellis et contentiosus extiterit: non est in perfectorum numero aggregandus. Infidelis si discedit: discedat: ne vna ouis morbi da contagione pestifera: totum gregem contaminet. Peruersus et insolens: in onus: et religionis dissolutionem admittitur.

De nouiter progressis. ca. vij.

Professionem admissis: sit quæ maxime cura ne defluant. Perfecti quique: magna se subtilitatis discretionem conspiciunt: ne ad deteriora nunquam: vel in opere vel in cogitatione dilabantur. Si curare parua negligimus insensibiliter seducti: audaciter etiam maiora perpetramus. Susceptam etiam examinis disciplinam prudens non abiicit: immo nec suum quasi iam sibi sufficiens: continuo deserit instructorem. Eget rectore nouicius: eget nouo directore professus. Vanus et fictus ut instructoris curam euaserit: insolens: assumit et cornua: sit presumptuosus et audax: et quasi vacca lasciuens: a prima formatione dedinat. Lessat oratio: tepet deuotio. Confessio peccatoris negligitur: ut putes eum aut sui oblitus: aut non habere peccatum. Facit quidem dilata confessio: ut negligens mundus appareat: non existat. Dum culpas absorbet: oblitus non absoluit. Multiplicantur: dum non curantur offense. Multiplicate: ne discernantur et corrigantur impediunt. Multitudo peccatorum impedit ne videantur. Unde piger tunc est maxime viciosus: cum vi-

cia non agnoscit. Sic filia fatua in domino ratione erit. Iustorum autem semita. quasi lux splendens procedit et crescit usque ad perfectam diem. Professi ergo profiteantur profectui: perfectioni prescribatur. Habit ad hoc: humilitatis: et paupertatis perseverans constantiam: affectus: et curarum abiectio terrenarum: exercitatio caritatis: et quod complectitur considerationis attentio. Summa religiosi virtus humilitas: que ipsius creat: reficit: et conseruat. virtutum siquidem quoddam bonum ac stabile fundamentum humilitas. Nampe si nutet illa: virtutum aggregatio non nisi ruina est. Et quoniam ad humilitatem humiliatio via est: non erubescant humilia: nec humilitatis officia facile respuant: vel imposita recomendant. omnis ab eis presumptio audacia proscrubatur. Primioribus in ordine fratribus deferat. Iuniores et novitios se reputent. Ad exteriora vel honoris alicuius officia proueli non affectent. Adultos prope nimis promotio: a virtutum iam incipiente profectum: per vicium elationis eiecit. Qui mundum deserunt aut sanctus ad exteriora officia proueli non debent nisi per humilitatem diuitias in eiusdem mundi contemptum solidentur. Et quod nouorum et iuniorum temptatio solet etiam facile superbire: nescire modum humilitatis seruare: et si forte in aliquo presint: officij metas excedere: ac de minimis grandia iactitare attendant sibi super his vigilanter. Non potest intimo conscientie testimonio gloriari veraciter: nisi qui extrinsecas glorias perfecte respuerit. Paupertas in omnibus placeat: nec iterum siue in libris: siue in alijs rerum se velit sarcinulis onustare. Perfecta rerum abiectio a cura expedit mentem: ab infectione affectum. Nam in christi expeditione liberior nihil habente. Si aliquibus egent studeant parcitati. Super omnes diuitias: diuites facit paupertas. hec quoque in victu et in his que carnis sunt maxime amplectenda. Non est eua-